Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ

Ղ Ա Ր Թ Ե Վ

ՆԱՐՆԱԿԱՑ ՎԱՆԵՑԻ ՎԻՆԱԿԱՆԱՆԵՐԷՆ

Ա. ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ԱՂՕԹԱԳԻՐՔԸ

ԳՐԱԲԱՐ ԲՆԱԳԻՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԻՄԱՔ Ա. Մ. ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

(ՔԱՀԻՄ)

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐԵՑ

“ՄԱՆՉՈՒՄԻԷ-ԷՖԵՆԱՐ” ԼՐԱԳՐԻ

ՏԷՐՆ ՈՒ ՏՆՕՐԻՆԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՄԷՐԵԱՆ

1902

ՏՊԱԳՐ. Գ. ԳԱՅԱԷՐԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

معارف عمومیه نظارت جلیله‌سنك فی سنه ۱۳۱۷ محرم ۱۰
و ۳۱۵ مایس ۱۸ تاریخلی و ۱۵۶ نومرولی
رخصتنامه‌سیله طبع اولنمشدر

ԱՅՍ ԱՂՕԹԱԳԻՐՔԸ ԿԸ ՁՕՆԵՄ

ԾՆՈՂԱՅՍ

ՈՂՋԱՅԵԱԼ ՀՕՐՍ

ԱՂԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՕՉՈՒՆԵԱՆԻ

1826 † 1866

ԵՒ

ՍԻՐԵԼԻ ՄՕՐՍ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ԳՕՉՈՒՆԵԱՆԻ

ՄԻՍԱՔ Ա. Մ. ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

Ա. ԾԻԱՐՃԱՆՑԱՐ

ՆԱՐԵԿ

ՄՐՏԻ ԽՈՐԵՐԷՆ

ԽՕՍՔ ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾ

Ա. ԻՕՍԿ

ԵՒ ՅՈՂ սրտի մը հառաչանքի ձայներն ու ողբագին աղաղակները կը վերընծայեմ Քեզ՝ որ գաղանիքները կը տեսանես, ու չփոթած մտքիս իղձերը զոհելով անձս տոչո-

թող տրամութիւնն կրակին մէջ, կամքիս բուրվառումը ինձ կը մատուցանեմ։ Բայց Դուն քարդ ի քարդ մուխերուվ մատուցուած ողջակէզ մը աւելի, իմ ընծայիս նայէ՛, հոտուըտա՛ զայն, ո՛վ Գթած, ու այս համառօտ բանաիրութիւնս չէ թէ բարկութիւնով՝ այլ հաճութիւնով ընդունէ։ Այս կամաւոր նուէր, որ ինձ նման բանական զոհի մը կողմէ կը մատուցուի, չուտով քեզ հասնելու համար, ինծի դիրցնող ճարպին զօրութեամբն ողջակիզուելո՛վ թող երթէ արտիս խորերէն։ Ու երբ թախանձագին աղաչանքներով անձիս պաշտպանութեանը ձեռնարկեմ Քու առջեւդ, իմ այս արարքս ամբարիշտ Յակոբին ձեռքերը վերցնելուն նման տաղտկալի թող չթուի Քեզ, որուն համար բողոքից Եսայի. և ոչ ալ եօթանասուներկուերորդ Սաղմոսին առակին պէս Բաբելոնի անիրաւութեանը դառնայ, այլ ընդունելի թող ըլայ քու առջեւդ այն հաճոյալի խունկին պէս, ձխուած Սելովայ խորանին մէջ, զոր Դաւիթ վերականգնից զեռեղելու համար տապանակը՝ գերութենէ վերադարձին, ինչ որ կորուած հոգիներու փրկութիւնը կը պատկերացնէ։

Բ. Բայց այն ահաւոր ձայնդ, զոր պիտի հընչեցնես վրէժխնդրութեան Զորին մէջ դատ վարած առենդ, հիմակուընէ իսկ սարսուռ կ՛ազդէ վրաս, ու կ՛զգամ որ երկու հակառակ յուզումներ

իրարու հետ կը բաղխին անձիս մէջ, երկու ներ-
հակ զգացումներ — չարն ու բարին — կատղած
ամբոխի մը նման սուրերով զինուած զիրար կը
հարուածեն, և զիս գերի բռնելով կը մեռցնեն,
ճիշտ այն հին գերութեան դէպքին նման, որուն
ննթարկուած էի չնորհ ստանալէ առաջ, և որուն
մասին առաքեալներու ընտրելագոյնը Պօղոս, օրի-
նակ բերելով Մովսէսն, Քրիստոսի փրկութիւնը
յաղթող կը հանդիսացնէ: Որովհետեւ եթէ Ս.
Գրոց ըսածին նման, մօտ է Տիրոջը ժամադրու-
թեան օրն ու դատաստանի հանդէսն, որ տեղի
պիտի ունենայ կեդրոնի հեղեղատին ու Յովսա-
բաթի ասպարէզին նեղ հովիտին մէջ, և որ իր
աչխարհիկ օրինակովը, ապագայ յաւիտենական
կեանքը կը պատկերէ, ուրեմն չատոնց հասած է
Աստուծոյ թագաւորութիւնը իմ վրայ որ զուտ
մարմին եղած եմ, ու այլ եւ այլ արդարացի
պատճառներով, չատ մը տոկոսներ վճարելու դա-
տապարտուած· այն Եղովմացիներէն, Փղչտացիներէն
ու զանազան (հին) բարբարոս ազգերէն աւելի,
որոնց վրայ երբեմն ձեռք վերցուց Աստուած զի-
րենք հարուածելու համար: Որովհետեւ անոնց
տրուած պատուհասը տարիներու պայմանաժամ
մը ունէր, իսկ իմ դատապարտութեանս պատիժը
սահման չունի: Մարգարէին ու առաքեալին ը-
սածին պէս, վիհը, սարսուռն ու վտանգն հիմակ-

ուընէ դռներս պաշարած են, որպէս զի յաւիտենական ամօթն ու խայտառակութիւնը ճակտիս դրոշմեն, որոնցմէ այս վարանոտ հոգիս փրկելու և զայն ապրեցնելու համար, Դո՛ւն միայն կրնաս դարման մը ստեղծել, ով ամենուն ներող, Դուն՝ որ անսահման բարերարութեան անճառ փառքերովը մինչեւ վերջը գովուած ես:

Նոյն Հոգւոյն [Սբլուառ - Գրէգուրին] պէրպուլէց մաղթանէնէրուն ու պէրեքեաներուն հետեւեալ յաւելուածը Սրտի խորէրին հօտ ու Սուրբ.

Բ. ԽՕՍՔ

Ի որովհետեւ չրթունքներով միայն բարձրեալ Աստուծոյ կ'աղաչես, ու միշտ Եգիպտոս դառնալ կը խորհիս, ու չես մտաբերեր երբեք թէ Աստուած գործքով միայն կ'գրաւուի ու բանաստեղծութիւնով չի կաշառուիր, ուրեմն ինչ յարմար օրինակ բերեմ քեզ, ո՛վ պարտական անձս. եա՝ որ կործանած Սոդոմին պատ-

ժակից, Նինուէի դաստակերին պէս պապանձած, Հարաւային տիկինէն աւելի անսիրտ, վայրենի, Քանանէն աւելի վատթար, Ամաղէկէն աւելի յամառ, կուռքերու անուղղայ քաղաք, հին Իսրայէլի օրինազանցութենէն մնացած նմոյշ, Յուդայի ուխտազանցութենէն պահուած յիշատակարան մ'եմ, (և որո՞ւ նմանցնեմ քեզ), որ Սուրէն աւելի յանդիմանուած, Սայտայէն աւելի տարամերժուած, Գալիլիայէն աւելի կոչտ, դժուարահաւատ կապիտանայութենէն աւելի նեղսրտան, Բորապիտնին պէս պարսաւուած, Բեթսայիդային հետ բամբասուած եմ, ու Երեմիայի մօրուացը նման անպարկեշտօրէն ծաղկած, սիրուն աղաւնի մ'եմ, չէ թէ հանդարտութեան՝ այլ մէջտ յիմարութեան տեսակէտով, աւետի կորիւններէ աւերած եղեւնագործ օձի մը և թոյնով լեցուն իժի հաւկիթներուն կը նմանիմ, սէրունական խօսքին ումարգարէից ըսածին նըման՝ երուսաղէմի վերջին հարուածներուն պատկերը կը ներկայացնեմ անձիս վրայ։ Մովսէսին, Դաւթին ու Երեմիային կանուխէն գրածին պէս՝ լքուած ու քայքայման վիճակին հասած տաղաւար մը, կղպանքը կոտրուած ու աղաւեղութիւններով լեցուած խօսուն չէնք մը, երեսի վրայ ձգուած հարուստ ժառանգութիւն մը ու Աստուծոյ ձեռքով կառուցուած բայց մոռցուած տուն մ'եմ։ Ես որ բորոտութիւնով վարակուած հնչուն չէնք

մ'եմ, երէնքին համեմատ քերուելու հարուածին ենթարկուեցայ, կակուղ կաւով մեղմօրէն ծեփուեցայ, ու երբ անկարելի դարձաւ մաքրութիւնս, չինողին ձեռքով քակտեցայ, ու Աստուծոյ հրամանովը դուրս հանուելով, իբր արդարացի փոխարինութիւն իմ գործերուս, առանց մազի չափ խնայուելու, հաղորդակցութենէ զուրկ բոլորովին անմաքուր տեղ մը նետուեցայ. եւ որ Աւետարանին յիշատակած աւանդակորոյս ապերախտին նման, չարութեամբ դեռևին տակ ծածկուած դրամ մ'եմ։

Բ. Բայց Դուն, ո՛վ Աստուած, Դուն որ աստուածաշնորհին դաւանութեանը համեմատ հոգիներուն և բոլոր մարմիններուն Աստուածն ես, Դուն որ սուրբ, համբերող ու ողորմած ես, ինչպէս կը գոչէր Սուրբն Յովնան, չնորհ ըրէ ինձ, որ սկսած այս աղօթագիրքս Քու կամացդ համեմատ աւարտեմ։ Ու ինձ հանդստարան մը պատրաստելու համար առաջին քայլիս մէջ լալով ցանած խօսքերս ա՛յնպէս պտղաբերին, որ հնձաքաղի ժամանակ բոլորովին քաւութիւն ստացած՝ առատ ուրախութիւն խնդութիւնս վերադառնամ։ Ո՛վ Ամենազօր, Իսրայէլին նման ամուր արգանդ կրող սիրտ մի՛ տար ինձ, և ոչ ալ աղբիւրները ցամքած աչք։ Դո՛ւն երկնքին, երկինքն երկրին, երկիրը ցորնին, գինիին ու ձէթին, ու

այս երեքն ալ Իսրայէլին ականջ չառած՝ լսէ՛ ինձ, ո՛վ գօրաւոր Ողորմած, ինձ՝ որ բանաւոր աղաչող մ՚եմ, ու գ՚ինդ չընչազատող երկնաւորներուն աղօթքները՝ վոխանակ փառաբանութեան ննջարկուած տարերքներուն նպաստելու, հոգւոյս վրկութեանը թող ազդեն, Դուն ստեղծող ես, ու ես կաւ, բա՛ց ինձ ողորմութեանդ դռներն, որ չչուարիմ այս ողբագին աղօթքներու սկզբնաւորութեանը մէջ, ու հիմակուընէ գօրացո՛ւր զիս որ երբ երկնային դռները բացուին, լոյսը վայելելու անվարժ չգանուիմ ու մոմի պէս չհատնիմ ու չոչնչանամ։

Ինչպէս որ մարգարէն իր աղօթքներուն մէջ կ՚ըսէ, արդարեւ ոգեւորութիւն կուտաս ինձ որ գրկուած եմ, այժ՝ որ թալկացած եմ, և կեանք՝ որ մաշած եմ, չէ թէ կրքերուս յաղթելով ու գ՚ինդ վնասուելու համար յոգնելով, այլ խղճմտանքէս նեղուելով. աղօթքներուս աւանդն ա՛ռ, ու ինչ չնորհներուդ ողորմութիւնը տո՛ւր. ընդունէ՛ այս վոտքը տկարէս, ու չնորհէ՛ այն մեծը Հզօրէդ. այս գրքիս մէջ գրուած աստուածային պատգամներուն համեմատ, բարձրերէն հոգի գրկէ՛ մեզ, ու ազդեցիկ ըրէ՛ մեր գոչման խօսքերը։ Եսայիին ճչմարտութիւնը պարզող առակին նման, իբր պղինձ հնչարձակող անարժէք ձայնիս վոխարէն՝ չնորհաց ոսկի, ու իմ անզարդ երկաթիս տես

գոյնին տեղ՝ Լիբանանու կարմրափայլ ու զարդարուն պղինձին պէս առաքինութիւն պարգեւէ՛ ինձ նման մահապարտի մը, ո՛վ Բարերար։

Ինչո՞ւ թշուառ սիրտս կը խռտացնես, որ Քեզմէ չվախնամ, ո՛վ Անճառ ու Անհաւոր։ Այս փոքրիկ աշխատութիւնս ապարդիւն թող չմնա՛յ, զուր տեղն անբարեբեր գիտէն հերկողի մը յոգնութիւնին ներուն նման։ Զըլլայ որ յաւ քաշեմ ու չծնիմ, ոլբամ ու չարտասուեմ, խորհիմ ու չհառաչեմ, ամպեմ ու չանձրեւեմ, վազեմ ու չհասնիմ, ես կանչեմ ու Դու չլսես, պաղատիմ ու կարեւորութիւն չտրուի, թախանձեմ ու ողորմութիւն չառնեմ, աղաչեմ ու բան մը չհասիմ, մաղձ ընեմ, ու հոտը չելլէ, Քեզ տեսնեմ ու պարապ երևնամ։ Դեռ ես չկանչած՝ լսէ՛ ինձ, ո՛վ Ջօրաւոր. անտանելի տանջանքի մի՛ դատապարտեր ինձ նման չարագործ մը, որ սահմանափակ կեանքս մեղքի մէջ կ՛անցընէ։ Ապրեցուր զիս, Թաց. մաքրէ՛ ինձ, Ողորմած. մարդասիրութիւն ցո՛ւր ինձ, Նեռո՛ղ. խնայէ՛, ո՛վ Համբերող. պաշտպանէ՛, ո՛վ Ապաւէն. բարերարութիւն ցո՛ւր, ո՛վ Հզօր. աղաւէ՛ (մեղքերէ), ո՛վ Ամենակարող. վերականգնդանութիւն չնորհէ՛, ո՛վ Ներողող. կանգնէ՛ (հոգւով), ո՛վ Անաւոր. լուսաւորէ՛, ո՛վ Երկնային. բժշկէ՛, ո՛վ Հնարագիւտ. քաւէ՛, ո՛վ Անքննելի, պարգեւատո՛ւր, ո՛վ Առատաձեռն. չնորհով զարդարէ՛,

ո՛վ Աննախանձ. հաշտուէ՛, ո՛վ Անմեղ, ընդունէ՛, ո՛վ Անսխալական, պարտքերէ ազատէ՛, ո՛վ Օրհնեալ։ Եթէ աչքերս յառելով, թշուառութեան օրն ինձ սպառնացող վտանգներուն նայիմ, սիրտ թնդալ անմիջապէս թող երեւի, ո՛վ Յոյսս ու Ինամակալս, և եթէ գլուխս վերցնելով ամենքը քաշող անեղ ճամբուն նայիմ, խաղաղութեան հրեշտակդ անուշութիւնով դէմս թող ելլէ։ Կեանքիս վերջին օրն, աչխարհէ հրաժարած առենս, մաքրէ՛ հոգիս, որ սիրոյ պարգեւիդ չնորհիւ եկող հրեշտակները, լուսոյ մէջ տանին զայն։ Արդար նահատակներու պսակին մասնակից ըրէ՛ զիս, ու յուսահատած օրս անակնկալ բարիք չնորհէ ինձ նման չարի մը։ Քաւ լիցի որ ամէնուն փրկիչն եղող բարեբանեալդ վտառատող գաղան մը ուղեկից կարգես ինձ նման հիւանդ ոչխարին, Դուն որ մեղքերու մէջ մեռնողներու կեանք, ու պարտքի տակ կործանողներու փրկութիւն կը չնորհես։

Գ. Արդեօք ըրած բարիքներդ պիտի մոռնա՞ս, ո՛վ Ակնկալութիւն, արդեօք ցցուցած զթութիւններդ պիտի անտեսե՞ս, ո՛վ Խնամող, արդեօք մարդասիրութիւններուդ հանապա՞ղը պիտի գործես, ո՛վ Անխոնջ, արդեօք կեանք չնորհելէ պիտի դադրի՞ս, ո՛վ Անվախճան. երեսի վրայ պիտի ձգես ողորմութիւնդ, ո՛վ Երջանիկ պատուդ.

պիտի փճացնե՞ս ողորմութեանդ բարեչնորհ ձաղիկը, պիտի անպատուե՞ս հարստութեանդ պարծանքի առարկան, տակնուվրա՞յ պիտի ընես քու բարձրութեանդ մազերուն փառքը, չպիտի՞ պահես պատկիդ պայծառութեան զարդը։ Եթէ ողորմածներն երանելի են, ուրեմն Դու որ փափագներու լրութիւնը անպուղ կատարեալ թագաւոր մ'ես, վերջնական վրկութիւն պիտի չպարգեւե՞ս, վէրքերուս դեղ պիտի չտա՞ս, խոցերուս ապեղանի պիտի չքսե՞ս, տկարութեանս զարմանի պիտի չընտրե՞ս. ո՛վ տիեզերքի կեանք պարգեւող, մութին մէջ լոյս պիտի չծագեցնե՞ս ինձ, որ ամբողջ յոյս Քու զօրութեանդ վրայ դրած եմ, ո՛վ Ամենատեր Երրորդութիւն, Դուն որ նոյնութիւնով, իսկութիւնով ու միանձնաւորութիւնով կը փառաւորուիս, և մինչեւ յաւիտեան, ու մարդիկներէ չկրնալ առնմանուելիք ժամանակով բարեբանուած ես, ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյէն ազբատալէց մաղթանդներուն
ու ազբատան հետձետանդներուն նո՛ր յառելոտածքս
Աստուծոյ խորհրդէն ետք ու Աստուած.

Գ. ԽՕՍՔ

Ով իմ պարգեւներ չնորհող Տէրս, Տէր, Դուն որ բնական բարութիւնովդ բոլոր արարածներն ոչնչութենէ ըստեղծեցիր ու ամէնուն վրայ հաւասարապէս կ'իշխես, Դուն որ փառաւոր, անքննելի, ահեղ, ահռելի, սոսկալի, զօրաւոր ու խիստ ես, ո՛չ ակզբնաւորութիւն ունիս ու ո՛չ ալ վերջաւորութիւն, կարելի չէ ո՛չ ըմբռնել, ո՛չ հասկնալ, ո՛չ տեսնել, ո՛չ գնել, ո՛չ չօշափել ու ո՛չ ալ մօտենալ ձեզ: Պայծառ գիտութեան ու յստակ տեսութեան նոյն իսկ էութիւնն ես, օրհնաբանուած գոյութիւն մը՝ որ բարձր ես ու միանգամայն խոնարհ, ծածուկ ատեր չունի և ճառագայթդ աշխարհ կը փայլեցնէ, ազդած վտահութիւնդ տարակոյսէ զերծ է, ու չնորհած հանգիստդ կասկածէ ազատ, կնիքդ չի փոխուիր ու կերպարանքիդ տեսքը չի բացատրուիր. Դո՛ւն, ո՛վ Տէր, Դուն վկայուած

անուն, քաղցրութեան համ, ուրախութեան բաժակ, հոգին կազդուրող հաց, օտարութեան մէջ աէր, երկբայութենէ զերծ խաստում, ցանկալի ծածկոց, անկողոպտելի ղեկատ, բալձալի հանգստարան, փառքի զարդ, մեծ ձեռնտու, գովելի ապաւէն, անպակաս չնորհ, անապատ գանձ ու անապական անձրեւ ես: Ծօղ մ'ես որ արեւը սիւռես, ու ղեղ մը՝ որ ամէնուն վրայ կը տեղաս. ձրի բժշկութիւն ես ու կրկնաձիր առողջութիւն. քաջալերութիւններու ամէնէն մեծն ես, ու կոչումներու ամենալեզն, աշխարհի աւետիսն ես, ու աղքատներու պաշտպանն, իշխան մ'ես որ սորուկներդ կը մեծարես, ու հարուստ մը՝ որ քնաւ չես աղքատար ու միշտ կ'ողորմիս. հրամանդ ես չի դառնար, ու քեզ դիմողը ձեռնունայն չի մնար, տուած յոյսերդ անսահման են, ու տեսութեանդ ապարէշն անհատնում. աչքդ աչառութիւն չ'ըներ ու ձեռքդ արդարութիւնով կը կշռէ. ամէնուն առատութիւնով կը բաշխես, ու տալէ վերջ չես ղջար: Մխիթարութեան ձայն ես, ու սիրոյանքի բերկրատիթ լուր, կենդանի անուն ես ու նախանձամող մատ, ընթայքդ անխարդախ է, ու յաջողութիւնդ անվրէպ. կամքդ կենդանութիւն կուտայ, խրատդ անշահախնդիր է ու պատիւդ աննախանձ. ընդարձակութեամբ միակ միջոցն ես, ու ամփոփութեան եղակաև պայմանն, հետքդ

անգամանալի է ու չափիզ աներեւոյթ. պատկերդ
չի չափուիր ու քանակութիւնդ չի սահմանուիր.
աննման տիպար մ'ես ու անզուգական գթացող
մը. ողորմութիւնդ առատ է ու խոնարհութիւնդ
ծանելի. և Դուն ես (Տոգւով) փրկութեան միակ
միջոցը: Ասոնցմէ զատ Աստուածութեանդ նուի-
րելու արժանի դեռ անհամար ածականներ կան,
օրհնուած, գովուած, բարեբանուած, քարոզ-
ուած, հռչակուած, աւետարանուած, պատմուած,
անկեղծօրէն աղաչուած, և դեռ չատ մը քաղցր
բղխումներ որ ֆեզմէ մեզի կը չնորհուին ու ապա-
գայ ճառերու մէջ պիտի պատկերացուին, և ո-
րոցմով — ճոխ սեղանէ ախորժակով կշտացողի
մը պէս. դուարճանալով — կը հաճիս (Տոգիս) փրկել,
ո'վ երանելիդ Աստուած. որովհետեւ չէ թէ իմ
անարժէք ու անիմաստ աղօթքներուս կը փառա-
տրուիս, այլ իմ խոնարհ աղաչանքներս պատճառ
կը սեպես որ Տոգիս փրկես:

Բ. Բոլոր քրիստոնեաններուն, առաջին ժա-
մուն հասնող մանուկներուն, երկրորդ ժամ
սեպուած չափահասներուն, ու երրորդ ժամ
համարուող լքեալ ծերերուն, մեղաւորներուն ու
արդարներուն, ինքնահաւան հպարտներուն ու
ախալը ճանչցող խղճամիտներուն, բարիներուն ու
եղեռնագործներուն, քաջերուն ու երկչոտներուն,
հարկատուներուն ու տուրկներուն, աղնուական-

ներուն ու աշխարհիկներուն, միջնակարգներուն ու իշխանազուններուն, գեղջուկներուն ու տոհմիկներուն, արուներուն ու էգերուն, հրամայողներուն ու հնազանդողներուն, գերիներուն ու նուաստներուն, մեծերուն ու պզտիկներուն, պատուաւորներուն ու ռամիկներուն, ձիւաւորներուն ու հետեւակներուն, քաղաքացիներուն ու գեղացիներուն, ահաւոր Սատուծմէդ սահմանուած դատողներուն, մշտամրմունջ ճգնաւորներուն, ու զգաստ մաքրակրօններուն, ընտրեալ ու երջանկակրօն քահանաներուն, բարեխրատ այցելու հովիւներուն ու արբանեակ աթոռակալ նախապահներուն և համայն քրիստոնէից կողմէ չարաշրթեցի այս՝ ողբերգական նոր աղօթագիրքն, ուր ամբողջ մարդկութեան կիրքերը մի առ մի նկարագրելով, ճշգրտապէս պատկերացուցի, իրենց մանրամասնութիւններուլը նշաւակելով զանոնք, ու տիեզերքի համայն քրիստոնէից ցաւակից ու անոնց պէտքերուն մասնակից եղողի մը պէս, Սուրբ Հոգւոյդ զօրութիւնովն այս աղօթագիրքը գրել ձեռնարկելով, անոր մէջ ամէնուն յարմար բաղմադիմի աղօթքներ ու խնդրուածքներ գետեղեցի, որ ոմանց իբր աղօթագիրք ու ոմանց ալ բարի խրատատու ըլլայ ու այս գրքոյկ ամէն օր ներկայացնան աղօթելու ու մեծ պիտութիւնդ խնդրելու։

Գ. Ու յատակ սրտով այս գիրքը կարդացողներուն

հոգիներուն բժշկութիւն, յանցանքներուն քաւութիւն, ու պարտքերուն թողութիւն չնորհես, և մեղքի կապերը քակես։ Ասոլ վարժուողներուն արցունքները թող յորդին. ու այս աղօթքներուն չնորհիւ անոնց ապաշխարութիւնը կատարեալ սեպուելով, բարի վախճանները թող կատարուին։ Ով Տէ՛ր, ինձ ալ զղջում չնորհէ անոնց հետ, և անոնց ալ բարեհամբոյր չունչ պարգեւէ իմ աղաչանքներուս. այս դրքով, անոնց ինձ համար ըրած աղօթքներն ընդունելի թող ըլլան, և այս խօսքերով անոնց հեծութիւններն իմիթիս հետ թող նուիրագործուին։ Այս ողբերգութիւնը կարդացողներուն վրայ ծու լուսեղէն չնորհդ թող գայ հանգչի, և եթէ այս գրքին չնորհիւ բարեպաշտացողներ ըլլան, դիս ալ անոնց հետ մէկտեղ ընդունէ, ո՛վ Գթած. եթէ այս աղօթքներու աղդեցութեամբ հոսած կաթիլ մը արցունքն ընդունելի ըլլայ ծու առջիդ ու արքայդործուի, իմ վրաս ալ թող անձրեւէ այն արքայդործութիւն, ո՛վ Ինամակալ. եթէ այս կեանքի պայքարին մասնակցողները վրկուին, դիս ալ անոնց հետ վրկէ. եթէ այս գրութեան չնորհիւ մէկու մը դաղտնաբար Աստուծոյ մատուցած աղօթքներն ու հեծութիւններն ընդունելի թուին, ծո՛ւ չնորհիւդ ես ալ օդտուիմ անկէ, ո՛վ Բարձրեալ. եթէ իննվատէտ ու մաքուր ձեռք մը դէպ ի ծեզ բարձրանայ, իմ ձայնիս հետ, ա-

պաչտողներուն աղօթքներն ալ թո՛ղ ձեզ մատուցուին։

Եթէ բազմադիմի խնդրուածներ միանան իմ աղաչանքներուս հետ, ձու չնորհիւղ ու այս աղօթքներու միջնորդութիւնով կրկնապատիկ թող նուէրուն ինձ. եթէ այս խօսքեր յարգ ատանան քու առջեւդ ու անոնց ամէնուն իբր ընծայ մը հաճութեամբ ընդունիս, ուրիշներուն աղօթքներն ալ իմինիս հետ ընդունէ։ Եթէ տխրութիւնն ու ձանձրութիւնը նուաղում բերեն ո՛ւ է մէկու մը վրայ, այնպիսին այս աղօթքներուն չնորհիւ ու ձեզ յուսալով անմիջապէս թող ոյժ առնայ ու կազդուրուի. եթէ ո ւ է մէկու մը վատահութեան աչտարակը մեղքի պատճառով հիմնայատակ կործանի, ձու պաշտպան ձեռացդ զօրութիւնով կառուցուած այս արձանին չնորհիւ թող վերականգնի այնպիսին՝ (Տոգւով)։ Եւ եթէ մէկու մը յուսոյ կապն՝ յանցանքի սուրով խզուի, ձու ամենակալ կամքովդ նորէն թող կապուի։ Եթէ հիւանդ մը մահուան վտանգով պաշարուի, ու այս գրքով աղօթէ, ապրելու յոյս թող առնայ ձեզմէ, ո՛վ Փրկիչ. եթէ մէկը տարակոյսի պատճառով մտատանջութեան մէջ իյնայ ու առաքինի ախրի, այս տողերուն միջնորդութեամբն ու ձու քաջցրութեանդ չնորհիւ մխիթարուելով թող սիրուի. եթէ մէկն աննեղելի յանցանքով մեղքերու անդունդին մէջ գլորած ըլլայ, այս կար-

թին չնորհիւ փրկուելով պաշտպանութիւնդ թող վայելէ. եթէ մէկը սատանայական հնարքներէ խաբուելով ձեռանդրու ներթարկուի, Քեզի ապաւանելով քաջալերութիւն թող ստանայ: Եթէ մէկու մը վատահութեան պահապանը դայն լքանէ, այս միջնորդին չնորհիւ Քու ձեռքդ թող ընդունի դայն ու իր տեղն հաստատ պահէ. եթէ մէկը պահապաններու հակողութեան չրջանակէն հեռանալով ամայի տեղ մը դնդերի, իր տեղը վերադառնալու համար, սուվ Նորոդողիդ (Հոդիին) թո՛ղ սպասէ: Եթէ մէկը դիւային տեսնդի մը ներթարկուի ու դողդողալով սարսռայ, այս Հաչիդ խորհուրդը խոստովանելով ու անոր երկրպագելով, այս նշանով թող սթափի. սակրիչ հոլերու անսասան վիճորին եթէ աշխարհային ծուլուն վրայ տարուբերուող մարդկային կազմուածքին յանկարծ բաղխի, Քեզ պատկանող այս դեկին թեւոյն անմիջապէս թող հանդարտի: Ու Քու անունդիդ սկսուած այս ողբերգանաց գիրքը Քու ծառաներուդ հոգևոր ու մարմնաւոր ցաւերուն կազդուրիչ դարման ըլէ, ո՛վ Բարձրեալ, իմ սկսածս Դուն աւարտէ. Քու հոգիդ ասոր մէջ թող խառնուի, Քու ազդու չունչդ, ինձ չնորհած բանաստեղծական ոգւոյդ թող միանայ, որպէսզի Դուն զօրութիւն կուտաս վճռուած (մեղաւոր) սրտերուն, ու ամէնէն վատաբաններուն կ'ընդունիս: Ամէն:

Նոյն այն Հակոբին ապերասիկ մոլորանքները
ու ապիսախառն հեքեաքանքները նո՛ր յաւելուածը։
Ասոնք կուգան քօսփ ու Աստուած։

Դ. ԽՕՍՔ

Ի այն առնէն, երբ խօսիլ սկսայ Քեզ հետ, սաստիկ տագնապ մը պատեց զիս, ու անտանելի երկիւղ մը ամբողջ էութիւնս դողացուց. որովհետեւ բազմամեղ հոգւոյս վիրաւորութիւնը Քեզմէ մինակ կախում ունի, ո՛վ երկինք ու երկիր ստեղծող. ու անաչառ առնիդ առջեւ կշտամբուելու պատրաստ այն աստիճան ահ ու սոսկում կ՚ազդէ ինձ նման մեղաւորի մը որ անոր յիշատակէն զգացած տխուր ապաւորութիւններս երբեք չեմ կրնար խօսքով բացատրել։

Մանաւանդ որ (հոգիս) կորսուան մտնող ին թունաւոր ակռաներով մարմնոյս վրայ բացած վէրքերն ալ խիստ վտանգաւոր ու մահացու են, ու անոնց բժշկութիւնն՝ անկարելի։ Եւ աւելի սոսկալին այն է որ դատաստանին օրը տալու պատասխան մը չունիմ —ինչպէս կ՚ըսէ առաքեալը—

և ոչ իսկ միս արդարացնելու խօսք մը. ո՛չ վերարկուով կրնամ պատսպարուիլ, ո՛չ դիմակով կերպարանաւիսխուիլ, ո՛չ չղջիկութեամբ մոռնալ, ո՛չ կեղծ ու պատիր ձեւերով խաբել: Պատրաստ խօսքերով չե՛մ կրնար ատել և ո՛չ ալ շուտափոյթ քայլերով կրնամ փախչիլ, ո՛չ թիկունքս կրնամ դարձնել, ո՛չ երեսս գետնին կպցնել, ո՛չ բերնովս հողն համբուրել և ո՛չ ալ գետնին խորերը պահուըտիլ:

Որովհետեւ ծածուկ բան մը չկայ ինձ համար և ոչ ալ աներեւոյթ խորշ մը. արդարութիւններս նուազած ու խափան ոչնչացած են, ու մեղքերս յորդած ու չափէն աւելի չատցած. չարիքներս մնայուն են, իսկ ես կորստական. իրաւունքներուս կչիռը պակսած է, իսկ անիրաւութիւններուս քանակը ծանրացած. բարեգործական արարքներս հալած են, իսկ սխալմունքներս իբր արձան կը մնան. աւանդս կորսուած է, իսկ պատակինիքս հիմակուընէ պատրաստուած. ոչ (յաւիտենական) մահուան դատապարտող մուրհակը գրուած կը պահուի, իսկ ինձ կեանքի աւետիս չնորհող կտակը բոլորովին աւրուած է: Բարերարը սխուր է, իսկ չարախօսն ուրախ. հրեշտակներուս դունդը կը տրտմի, իսկ սատանաները խնդալով կը պարեն. երկնային զօրքերը կ՛ողբան, իսկ ստորնայիններն կը խնդան. մահացնողին մթերանոցը լեցուած է,

իսկ պահողին գանձը կողոպտուած. օտարին կողմը զօրացած է, իսկ ատացողին պարգեւներն ոնոտակոխ եղած. ատեղծողին ձիրքերը մոռցուած են, իսկ կորանցնողին որոգայթները պահուած. փրկչին երախտիքներն հեգնուած են, իսկ սատկայէլ՝ զըւարթացած. կնանքի աղբիւրը փակուած է, իսկ գուռզին թոյնն ինձ նման դաժանի մը հասած:

Բ. Ուրեմն աւելի փափաքելի չէ՞ր —մարգարէին ըսածին նման — բնաւ արգանդ չինալ, ու որովայնի մէջ չնկարուիլ, ո՛չ ծնելու հասնիլ, ո՛չ կեանքի լոյսը տեսնել, ո՛չ իբր մարդ սեպուիլ, ո՛չ հասակ երկարել, ո՛չ գեղեցիկ դիմագծերով զարդարուիլ, ու ո՛չ ալ ճարտարախօսութիւնով օժտուիլ, քանի որ այսպէս սարսափելի դատապարտութիւններու ենթարկուիլ կայ, որոնց ապառաժ քարերն իսկ չեն կրնար դիմանալ, ո՛ւր մնաց թոյլ ու տկար մարմին մը:

Գ. Ուրեմն, տո՛ւր, Բարեգո՛ւթ, կ՚աղաչեմ, ողորմութիանդ չնորհը տուր ինձ, ըստ որում Դո՛ւն իսկ ինծ անտես խօսքովդ խիր մեզ թէ, յանուն ձեր (հոգւոյ) փրկութեան, Աստուծոյ տուէք այդ նուէրն ու մաքրուեցէք, որովհետեւ ողորմութիւն կ՚ուզեմ, չէ թէ զոհ: Անհատական այս աղօթքներուն յիշատակովը բարձրացի՛ր դարձեալ, ո՛վ Ամենակալ, Դուն որ ամէն բան ունիս ու ամէն բան ինձմէ կ՚ելլի ու ամէնուն կողմէ ինձ փառք կը մատուցուի. ամէն:

Նոյն այն Հակոպին ապերասիկ մազլուանէնեբուն
ու ապե-խառն հեձեձանէնեբուն նո՛ր յառելուածը։
Սբոթ խոբեբեն խօսէ ու Աստուած.

Ե. ԽՕՍՔ

Ի հիմայ ես որ իբր հողեղէն մարդ՝ աչխարհային անցաւոր իրերով կը զբաղիմ ու խաբող գինիին յիմարութեամբը խանթեցած՝ միշտ կը ստեմ և ոչ մէկ կերպով չիտակը կը խօսիմ. երբ այնչափ աղաւտուած եմ —վերը նչանակուածին նման—, ինչ երեսով յանդգնիմ դատաստանիդ առեանն ելլելու, ո՛վ ամէնուն՝ զօրաւոր Աստուածը, Դուն որ արդարութեամբ կը դատես, ահաւոր ես ու կարելի չէ ո՛չ փոս վրայ ճառել և ոչ ալ պատմութիւնդ ընել։ Հոս իսկ դատակարգելով ապերախտութիւնը մեզաւոր անձիս՝ հանդէպ Քու երախտիքներուդ, պիտի ցուցնեմ որ իրաւունքներդ միշտ զօրացած են ու իմ անիրաւութիւններս մինչեւ վերջը դատապարտուած. Դուն որ պանծալի պատկերիդ վրայ առեղծեցիր

պես ֆու վեհ կաղապարումդ օժանդակելով ինձ, ակարիս։

Բ. Խօսքով զարդարելը, (շունչ) փչելով վայելեցուցիչ, մաքով ճոխացուցիչ, իմաստութեան աճեցուցիչ, հանճարով հասասատուցիչ, չնչող (կենդանի)ներչն որոշեցիր, զքայուն հոգիով խառնեցիր, անձնիշխանութեամբ պճնեցիր։ Հօր նման ծնար, զայեակի նման անուցիր, սնոտուկ նման զինեցուցիր։ Ամբարիշտները թակիդ մէջ անկեցիր, կեանք առած չըուէն ուռզեցիր, աւազանին ցօղովը մաքրեցիր, կեանքի առուովը արմատ արձակել տուիր, երկնային հայրովդ կերակրեցիր, առաւածային արիւնովդ յարդեցուցիր։ Ա-նոց որ անկարելի էր մտանել և ոչ խոկ խելք հասցնել՝ ընտանեցուցիր, համարձակութեան տուիր երկրային աչքով Քեզ նայելու, վառելիք լուսովը վերածածկեցիր, անմաքուր ձեռքերուս հոգիէն մտանելը Քեզ մտնելու թոյլատրեցիր, լոյսի նշոյլի նման յարգեցիր զիս, որ անարգ և մեռնելու ենթարկուած մոխիր եմ. Քու զօրութեր, անա-ւոր և օրհնուած հօրդ անունն, մարդասիրատես իմ անարժան անձիս վրայ ալ զրօշմեցիր։

Պարապ խօսքերով լեցուած բերանս չարե-ցիր, երբ Քեզ ժառանգակից կ'առաջանէի ինձ-զինս. չյանդգնեցուցիր զիս, երբ Քեզ կցորդուելու յանդգնեցայ. աչքս չմթնցուցիր երբ ակնարկ կը

նեաէի ֆեզ. ո՛չ ձեռնակապի կաշկանդումով մահապարտներուն հետ տարագրեցիր զիս, ո՛չ բաղուկիս չաստակը կոտրեցիր՝ որ անմաքուր կերպով ֆեզ կը բարձրանար, ո՛չ մատներուս ոստերը մանրեցիր երբ կեանքի խօսքդ (բան) կը չօշափէին, ո՛չ մատախուզներով չրջապատուեցայ երբ ֆեզ կը ձօնէի, ո՛վ Անաւոր աստուածարերս չփշրեցիր, երբ կը ճաշակէի ֆեզ, որ սահման չունիս. բարկութեամբ հակառակ չգացիր հետս, երբ մոլորած Իսրայէլի տանը նման խոտորնակ կերպով ֆեզ կը հետեւէի. հարսնիքիդ մէջ չխայտառակեցիր զիս, որ անարժան էի պարերգուհեանդ, ո՛չ գձուձ հագուստներս առնելով պիտ անօրէնս յանդիմանեցիր և ո՛չ ալ ձեռքս ոտքս կապուած՝ դուրսի խաւարը ձգեցիր։

Գ. Ո՛վ Հա՛րեւար. Օ՛րհնուած ես ամէն բանի համար միշտ Հա՛մբերող. բարիքներդ այս ամէն մաաերն ու երկայնամիտ ներողութիւնը — զոր ես պատասխանուածս առայժ ֆեզմէ — փոխարինեցի մարմնական և անձնական տեսակ տեսակ անօրինութիւններով, ամէն կարգի աղտեղի խոհուերներով և երկրաքարշ յուզումներով։ Այսքան բարիքներդ առնցմամբ փոխարինեցի, ո՛վ Տէրս ու Աստուածս։ Ես որ Մովսէսի յանդիմանական առակին նման, իմաստութիւնը մոռցող ու չիմաստութիւնը սիրող մ՚եմ, իմ կողմէս այս չարիքներն

հատուցի Քեզ։ Այսքան բարիքներն ու անթիւ եւ բախտիքները, ուրախութիւնդ չարաչար ոչնչացուցի։ Ա՛րդ Բարձրեալ, Քու խնամքներուդ չնորհիւ բարդուած՝ անճառ չնորհներու այսչափ լոյսը, խելագարութեան փոթորիկովը ցնդեցուցի։

Իսրայէլի ամբաստանութեան առթիւ մարգարէին ըսածին նման, թէպէտ չատ անգամ ուզեցիր ձեռքդ ինձ երկնցնելով, այցելութեամբդ դիս դէպ ի Քեզ քաշել, սակայն ես հաւանութիւն չտուի։ Թէեւ խոստացայ, ուխտեցի հաճելի ըլլալ Քեզ, սակայն այս ուխտիս մէջ ալ չհաստատակուեցայ. այլ դարձեալ սկսայ չարութիւն նիւթել, կրկին առջի ընթացքս բռնեցի, որով արդիւնաւորելու համար։

Աստուածաբեալ առաքեալներուն ըսածներն իմ վրաս կը կատարուին, որովհետեւ խաղաղ կ՛ապասէիր ինձմէ ու ես փուչ բուացուցի անոր ականջ. ես՝ օտարացած այգիս՝ լեղի ու անհամ պտուղներ տալ սկսայ. անհատատատ հոլերէ բրունուեցայ, որոնցմէ միշտ երեսալով ասդին անդին կը տարուբերիմ։ Ցոր երանելիի ըսածին պէս, ես չդառնալիք ճամբայ մը գնացի. աւազի վրայ յիմարական չէնքեր կառուցի։ Լայն ճամբաներէ փախաքելի կեանքին հասնիլ կարծելով խաբուեցայ. վրկութեան ճամբան՝ ձեռքովս փակեցի.

կորսուելու անդունդը յօժար կամքով բացի։

Ականջներս գոցեցի, որպէս զի կեանքի խօսքերէ չընդունիմ. հոգւոյս աչքերը փակեցի, կեանք չնորհող դեղը չտեսնելու համար։

Լքուած մարքս թմրութիւններէն չարթափելոյ՝ ահաւոր փողիդ պատգամը լսելով. չզգաստացայ այն ողբէն, որ կրակով փորձուելիք օրուան (դատաստանին) ընտրութիւնը կը գուժէր. երբեք չարթընցայ մեռցնող քունէն, որ կորսուելու կ՚առաջնորդէ։

Այս մարմնեղէն տաղաւարիս մէջ, բնաւ հանգստութիւն չտուի ինձ հոգւոյդ. պարգեւած չնորհներէդ մաս մը իսկ չխառնեցի չնչող հոգւոյս, առակախօսին բաժին նման, կենդանի հոգիս մեռցնելու համար իմ ձեռքովս փնտռեցի կորուստը։

Գ. Եւ սակայն՞ինչ օգուտ ունի, քիչ մը անչան կակծեցուցիչ բաներ չարտաբերելու չափաբերել, երբ չարիքներս չափն անցած են և անոնց բուժումն անկարելի է դարձած։

Արդ, Դուն կրնաս կեանք չնորհել ինձ, որ մեռած եմ հոգւով. մօտեցի՛ր, անոխակալութեամբ այցելութիւն բրէ՛ ինձ դատապարտուածիս, ո՛վ կենդանի Աստուծոյ Որդին, ամէն պարագայի մէջ ինձ փառք կը մատուցանեմ, ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյին ազեցութենէն մղեալ ուսումնականութեան — ազնուական հետաքրքրութեան նո՛ր ցասկութիւնը. Սկսի խորհիլ ինչ — Աստուած.

Զ. ԻՆՕՍԿ

«Ղ բարիք կը ծագի սակայն ասկից, և կամ ինչ օգուտ ունի ինձ այս հեծեծանքի ազերգութեան չարքն, երբ կը թուլնամ, բայց մահացու վէրքիս վրայ ժողուած թարախը խօսքի խարտնով (առ երկաթով առղել) չեմ դուրս հաներ և կամ ցաւերուս մէներքէն ծանրացած արտիս հոդեկան խիթերը չեմ բուժեր, առղտակալի հնարանքով փախչելով:

Բ. Եւ որովհետև պարծելու արժանի չունեցայ աւերքերու դառակարգին հետ, որոնց բե-

բաններըը—սաղմոս ու առակ խօսողներուն բաժին նման — լեցուն են ծիծաղով ու շրթունքները ու-բախութեամբ. ուրեմն բոլոր ինձ նմաններուն հոս յիշատակելու համար երկրորդ դասակարգին դիմեմ, թէպէտև իմ անբարոյ բնաւորութեանս թերութիւններուն հետ բաղդատելով անոնք յաղթական են, իբր չապաշխարողի մը հանդէպ ապաշխարողներ: Մեղքերուս չատութեանը հետ բաղդատելով՝ սերբերուն կարգը դասուեցաւ Մանասէ և իմ դժնեայ ամբարշտութիւններուս հանդէպ պատիւ տացաւ Փարիսեցին. Անառակ որդին գուշակեցաւ իմ անդարձ ուխտազանցութեանս նայելով և Ամասիայի որդւոյն կեղծաւորութիւն յիշատակութեան արժանի հանդիսացաւ ինձ նման անպիտան ապերախտի մը քով: Օրհնութիւն ատացաւ աւազակն որ անհաւատանալուն դատապարտէ. պատուեցաւ պոռնիկ կինն որ ապաշխարողներուն առաջին մայրն եղաւ. Փարաւոնէն ոչ պակաս կարծրացուցի սրտիս յամառութիւնը. փոթորկալից ծովու ալեկոծութեանը նման ծփացի. ո՛չ այնքան պատկառեցայ ու դողացի հրամանիդ խստութենէն, որչափ ծովուն ալիքներն՝ եղերքներէն: Գործած չարիքներուս թիւը աւազի կոյտերու հետ չափուելու սահմանին հասաւ, որոնց անհամար չեղջերը, իմ անօրէնութեանս մթերքին հետ կշռուելով՝ պակաս եկան:

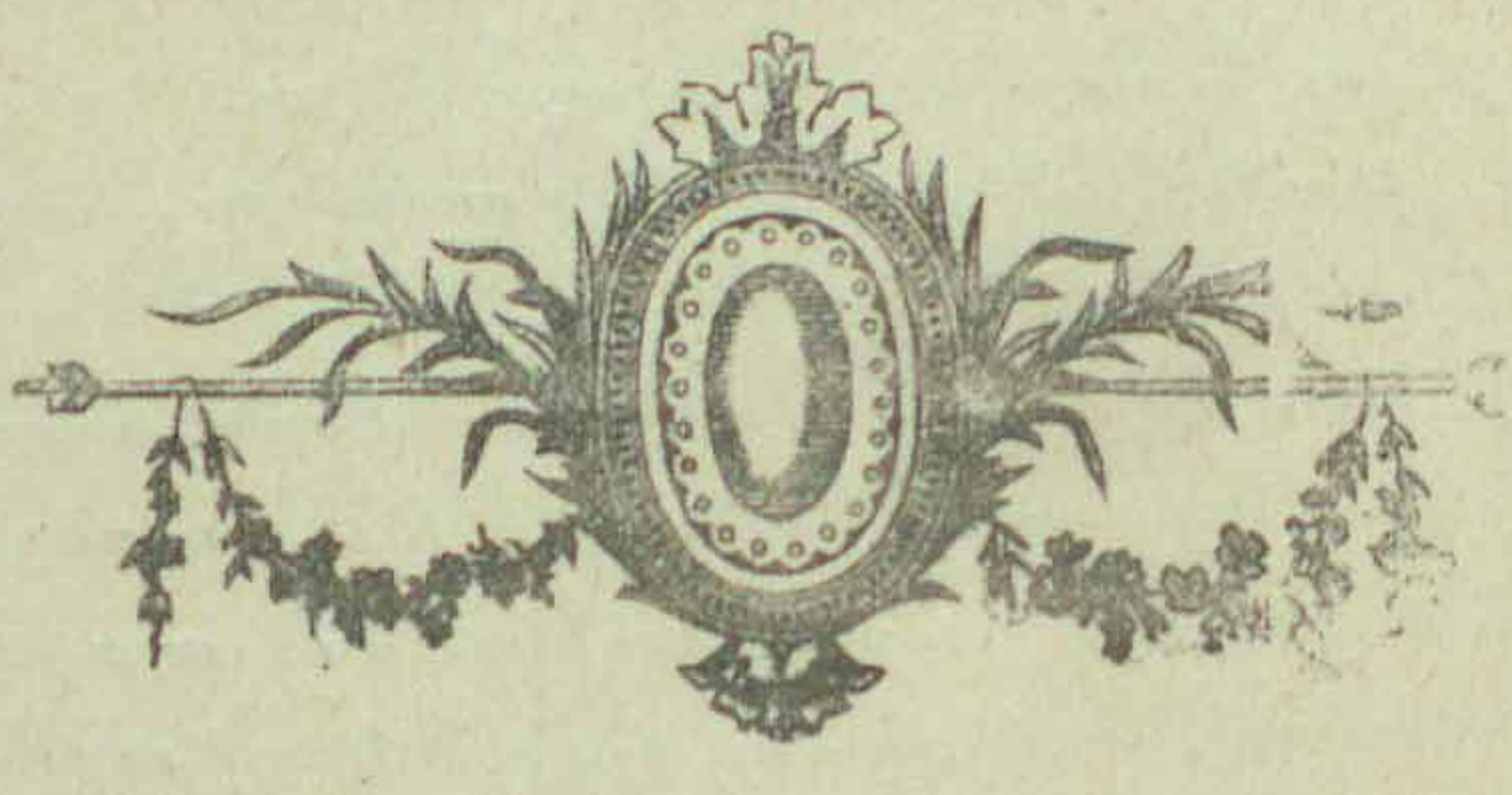
Գ. Որովհետև, թէպէտ Չուրին եղերքը չատ մը մանր իրեր կան հաւաքուած, սակայն անոնք առանձին և զատ զատ ըլլալով, բնաւ չեն ծնիր ու չատնար. իսկ իմ յանցանքներս ու մեղքերս անթիւ են, զորս կարելի չէ միտք պահել: Մէկ մեղքս ու անկէ ծնածները. մէկն՝ ու իր ճիւղերը, մէկն ու իր բիծերը, մէկն ու իր արկածները, մէկն՝ ու իր փուչերը, մէկն՝ ու իր արմատները, մէկն՝ ու իր սեղծածները, մէկն՝ ու իր պտուղները, մէկն՝ ու իր կտորները, մէկն՝ ու իր ճիւղերը, մէկն՝ ու իր ոտերը, մէկն՝ ու իր արմուկները, մէկն՝ ու իր ճիրանները, մէկն՝ ու իր մատուցները, մէկն՝ ու իր չարժուձները, մէկն՝ ու իր զօրութիւնները, մէկն՝ ու իր ազդումները, մէկն՝ ու իր նշմարները, մէկն՝ ու իր օրինաւկները, մէկն՝ ու իր մնացորդները, մէկն՝ ու իր չուքերը, մէկն՝ ու իր մթութիւնները, մէկն՝ ու իր յարձակումները, մէկն՝ ու իր հնարները, մէկն՝ ու իր խաբէութիւնները, մէկն՝ ու իր դիտումները, մէկն՝ ու իր դիմումները, մէկն՝ ու իր չափերը, մէկն՝ ու իր խորութիւնները, մէկն՝ ու իր զգուանքները, մէկն՝ ու իր կայծակները, մէկն՝ ու իր կերքերը, մէկն՝ ու իր մթերքները, մէկն՝ ու իր գանձերը, մէկն՝ ու իր ցաւկատուքները, մէկն՝ ու իր աղբիւրները, մէկն՝ ու իր գիւտերը, մէկն՝ ու իր չանթերը, մէկն՝ ու իր

պատկառանքները, մէկն՝ ու իր վիճերը, մէկն՝ ու իր անպուճդները, մէկն՝ ու իր բորբոքումները, մէկն՝ ու իր մթութիւնները, մէկն՝ ու փոթորիկները, մէկն՝ ու իր կաթիլները, մէկն՝ ու իր հոսումները, մէկն՝ ու իր հեղեղները, մէկն՝ ու իր սառոյցները, մէկն՝ ու իր ղռնները, մէկն՝ ու իր ճամբաները։ Փուռն՝ ու իր տաքութիւնը կրակն՝ ու իր գոլորշիները, ճարպ հալեցնելու կաթսան՝ ու իր ճենճոտ հոտը, օշինդրն՝ ու իր լեղիութիւնը։ (Հոգին) կործանողն՝ ու իր հնազանդողները, բռնաւոր (սատանայ)ն՝ ու աւազակները. գոռոզն՝ ու իր զինուած մարդիկն, աւազակապետ (Բելիար)ն՝ ու իր գումարտակները, գազանն՝ ու իր լակոտները, խածնողն՝ ու իր ծակոտածները, ապականողն՝ ու իր նմանները։

Դ. Սոյնք հանրութեան հոգիներն ապականող մեղքերուն գլխաւոր պետերն են, որոնց ամէն մէկուն տակ կը դասաւորուին դեռ այս կարգի միլիոններով, հարիւրաւոր միլիոններով ուրիշ մեղքերն. իսկ անոնց ամէնուն համրանքը Անիկա միայն կրնայ գիտնալ որ դեռ մեր չգործածները գործածի նման կը տեսնէ։

Արդ եթէ ոևէ մէկը անձը խաբել չուզէ, երբեմնց ձեւեր չառնէ ու կեղծաւորաբար չթերահաւատի և եթէ ինքզինքը ճանչնայ և զգալով որ հասարակ կիրքերու ենթակայ հոդեղէն մարդ

է, իրեն համար սահմանուած չափը չանցնի. այնպիսին թող իմանա՛յ, հասկնա՛յ թէ՝ պարապ բաներ չեն վերը թուած արկածներուս մասերն և ոչ ալ ամբողջութիւնը՝ տեսակ տեսակ սխալանքներուն, որոնց մէջ՝ կը պատուակի մարդկային քնութիւնը. այլ մեղքի պատուղներուն տասը հազարէն հազիւ մէկը ցոյց տուի որ անոնցմով ուրիշներ ալ իմաստասիրէք, թէպէտ ոչ կատարեալ կերպով:

Նայն այն հակումին ապերասելից մարդիանափնեբուան
ու ապըանխուան հեշեչանափնեբուան նո՛ր յաւերժութիւն։
Սբդի՛ խորբերէն խօսէ ու Աստուած.

Է. ԽՕՍՔ

Ի որպէս զի փրկուելու վտանգու-
թիւնը բոլորովին չկորանցնեմ ու զի-
նաթափ ըլլալով ձեռքը չինամ այս-
քան աներեւոյթ հակառակորդնե-
րու, որոնք ուրիշ բան չեն՝ եթէ ոչ
ինքնին բուսած ընտանի թշնամի-
ներ, զորս որոշեցին վերը գրուած-
ները, պատկերացնելով անոնց ահարկու ձեւն ու
թիւը, այսչափ բազմաթիւ թշնամիներու բռնու-
թեան դէմ ցուցնելս ուրեմն աստուածային զօրա-
ւոր ախոյեաններն (կտրիճ) որոնք ամէն բանի կը
յաղթեն ու բնաւ չեն յաղթուիր։

Թէեւ սակայն զոհողութիւններով կարելի է
առանալ զանոնք, իրր ձեռք չհասնելու չափ բարձր
ծառերէ քաղուած պտուղներ և կամ մարդու ուժ
չկրնար ամբանելի ճամբաներու արդիւնք։

Որովհետեւ այնքերէ հոսած քիչ մը արցունքի
կաթիլներ կը սառեցնեն քու սառանային չար

զօրքերուն ամբողջ գունդը, նման բազմոտանի զեռուն ճճիներուն և կամ սկար չարժուձիներով երևցող թրթուրներուն, որոնք չիչ մը ձէթի և կամ որդասպան դեղի մէջ, վայրկենաբար կը սատկին։ Եւ լայդող սրտի մը հոգին խորէնէն քաշած ախը, ուռոյցներու ահագին կոյտերը կը հալեցնէ, արեւին տաքութեան հետ խառնուած հալած յուային հովին նման։ Որովհետեւ մեղքերը վերի օրինականերէն մէկին նման չուտով կը ծնին, իսկ միւսին դիմադրութեամբն անմիջապէս կը մեռնին։

Բ. Իսկ ես երբէք ետ չպիտի կենամ դատապարտուած անձս խիստ բառերով դատելէ· զիս մեղաւորս իբր փրկանք չունեցող յամառ պատժապարտ՝ քարկոծելէ. որովհետեւ երբ թշնամիներուս մէկ մասը կը սատկեցնեմ, միւս մասին ալ ոյժ կու տամ ապրելու որ հոգիս կորանցնէ։

Տունկ մ'եմ լեզի ոստերով որ անուռակ վարքերու զգուելի պտուղը տուի և սպանութեամբ ու թունաւոր ողկոյզներով բեռնաւորուած որթի ճիւղ մը, որ կորսեան դինին ծնայ։ Մեծն Դանիէլի բաժին նման չանանու զաւակ եմ և ոչ Յուդայի. զեհենի որդին եմ և ոչ Արքայութեան. դժոխքի ժառանգորդն եմ և ոչ փափաքելի վարքերու. տանջանքի նիւթ եմ և ոչ հանգստեան։

Ապերախտ եմ երախտիքներուդ հանդէպ և անհամար պարգեւներդ ուրացող. համբերութեանդ

փոխարէն միշտ մեղք կը գործեմ և քալդր ընթացքդ դառնայնելու առիթ կու տամ, ո՛վ բարեբար։ Տէրոջը յանդիմանութեանը նման չար ու վատ ծառայ մ՚եմ, չարիք գործելու մասին իմաստուն եմ — ինչպէս մարգարէացած է Եսայի — և զգուելի մեղքերու համար շատ արթուն։ Փութկոտութիւն ցոյց կու տամ Տէրը բարկացնելու և չարունակ վարժումի մէջ եմ սատանայական հրնարք խորհելու. ամէն վայրկեան վիշտ կը պատճառեմ դիս Ստեղծողին։ Բարիք գործելու մասին թոյլ եմ և ծոյլ՝ ընտրուած երջանկութիւնը ձեռք բերելու. խոստացուած (հոգեւոր) նպատակակէտին հասնելու համար դանդաղ եմ և ալխտանի ու օգտակար գործեր կատարելու անվարող. երախտիքները մոռցող ու Տէրոջը դրժող ծառայ մ՚եմ։

Գ. Վա՛յ մեղաւոր անձիս. դիս Ստեղծողը բարկացուցի. վա՛յ ինձ՝ կրօտևան զաւկիս, որ կեանք պարգեւող չնորհները մոռցայ. վա՛յ ինձ՝ սատը հազարներով քանքարներու պարտականիս որ պարտքերուս վճարելու բան մը չունիմ. վա՛յ ինձ՝ անսանելի մեղքերու ծանրութեան տակ ճնշուած բնութիւրիս որ հանդիստ չընծողին քով չի պիտի դառնամ. վա՛յ ինձ՝ Տէրոջը դէմ մեղանչողիս որուն անհնար է գործերին դէմ ելլել. վա՛յ ինձ՝ եղէգնախտիս դիւթական նիւթս որ դժոխքին մէջ պիտի այրիմ. վա՛յ ինձ՝

երբ յիշեմ թէ, Սատուծոյ բարկութեան նետերը կրակի մէջ պատրաստուած են. վա՛յ ինձ՝ յիմարիս որ միտքս չպահեցի թէ ծածուկ գործուածներըը պիտի յայտնուին, վա՛յ ինձ՝ ամբարշտիս, որ չարիքներու կատը մազովով գործեցի անպատճառ. վա՛յ ինձ՝ որ անմահ որդերուն համար մարմինս պիրցուցի. անոնց թունաւոր խայթերուն ինչպէս պիտի կրնամ դիմանալ. վա՛յ ինձ՝ երբ մահուան բաժակը խմեմ. ինչպէս պիտի կրնամ տեսնել յաւիտենականութեան մէջ. վա՛յ ինձ՝ երբ անարժան հոգիս ողորմելի մարմինէս ելլէ, ինչպէս պիտի ներկայանամ ճշմարիտ դատաւորին. վա՛յ ինձ՝ երբ իւղը պակսի լապտերներուն, որովհետեւ մարելէ վերջ կարելի չէ նորէն վառել. վա՛յ ինձ՝ այն ոսկեայ երկիւղին տպաւորութիւն ժամուն երբ առագաստին դուռը զոցուի. վա՛յ ինձ՝ երբ երկնաւոր թագաւորին վճիռը կնքուած առնեմ և սրտերը դողացնող ահաւոր խօսքը հնչէ թէ, չեմ ճանչնար զքեզ։

Ներո՛ղ այն Հոգւոյդն սրբութենէդ մաղթանդներդուն
— սրբոհոտառն հեթեթանդներդուն նո՛ր յաւելուածիդ։
Սրտի՛ խոնարհէն խօսք — Աստուածդ

Ը. ԽՕՍՔ

ՅԱՄ ինչ պիտի ընես, ո՛վ կորսուած անձս. ո՞ւր պիտի պահուըտիս. ինչպէս պիտի ազատիս կամ ինչ միջոցով պիտի ելլես մեղքերու բանտէն։ Որովհետեւ մեղքերդ խիստ շատ են ու տուգանքդ անթիւ. յանդիմանութիւնը սաստիկ է ու նախատինքն անվերջ. հրեշտակներն անզութ են ու դատաւորն անկաշառ։ Աստուանը զօրաւոր է ու բեմն անաչառ. սպառնալիքը սոսկալի է և վոխարինութիւնը խիստ. հրամանն ահարկու է և յանդիմանութիւններն հրապարակային։ Գեաերը կրակէ են և առուններէն կարելի չէ անցնիլ. մուխը խիստ թանձր

է ու մշուշին մէջ աչք չի տեսներ. փուռն աղատու է և արտադրողն վերջ չունի. անդունդը ամէն բան կուլ կու տայ և առուոյցներէն կարելի չէ ազատ մնալ։

Արդարեւ ինչ համար գանձուած են այս տակալի նեղութիւններն ու անտանելի պատուհասներու տաժանելի օթեւաններն, ո՛վ իմ անարժան անձս. որ մեղաւոր, չարագործ, աղտոտ, պոռնիկ և ընդհանուր կեղտոտութիւնները թափուած արտին՝ սահմանն ես։

Հիմայ ձեռքովդ գործածներուդ արդիւնքը պիտի վայելես՝ դուն որ ուղղութենէ չեղած, մաքրութենէ խոտորած և արդարներուն ու պարկեշտներուն դասակարգէն վռնտուած ես. հոդիիդ չընտրուած հարստութիւնը պարապ տեղը վատնելով բարերար և ամէն բանի վրայ կարող (երկնաւոր) թագաւորին բարկութիւնը վրադ հրաւիրելիր։

Բ. Ես դուն քեզմէ խոստովանելով թէ վէրքդ անբուժելի է և կրած հարուածդ անմահան. և թէ մահապարտ անձդ չբժշկուելու աստիճան խոտակուած է, այսպէսով բանտ մը չինելիր քեզ, ուրկէ կարելի չէ անգամ մ'ալ ելլել և ծուղակ մը՝ ուրկէ փախչիլ, ո՛վ բարիներուն մէջ դանուող չար, ո՛վ սուրբին մէջ լեղի. ո՛վ լոյսի զաւակներուն մէջ խաւար. ո՛վ զարդարուածներուն մէջ մերկացած, ո՛վ զուարճութեան մէջ

պարտաւուած, ո՛վ բարեպաշտներուն մէջ ամբարիշտ. ո՛վ բանականներուն մէջ լոկ չնչող. ո՛վ մտացիներուն մէջ ա՛նմիտ. ո՛վ իմաստուններուն մէջ տխմար. ո՛վ ընտրեալներուն մէջ անմաքուր, ո՛վ կենդանիներուն մէջ մահացու. ո՛վ սուրբերուն մէջ պիղծ. ո՛վ պարկեշտներուն մէջ գինով. ո՛վ արդարներուն մէջ կեղծաւոր. ո՛վ պիտանիներուն մէջ անպիտան. ո՛վ փառաւորներուն մէջ անարգ. ո՛վ ճոխներուն մէջ կարօտ. ո՛վ պատուաւորներուն մէջ գերի. ո՛վ վեհանձններուն մէջ նուաստ. ո՛վ հարուստներուն մէջ աղքատ. ո՛վ փրկուածներուն մէջ անարժան. ո՛վ բարձրերուն և հոգւով հարուստներուն քով տնանկ և օրհնուածներէն զատուած։

Նոյն այն Հակոբեան ոգեբուխէն մատչանելիութեան
— ոգեբեռան հեքիաթանիւթերուն նո՛ր յաւելուածքը։

Արտի խոտերէն քեզի ես Աստուած.

ԹՄԱՁ

այս ողբերգութեան գրքին մաղթանքներուն մէջ, ինչ արժանաւոր բամբասանք չարաղրեմ քեզ, ո՛վ թշուառ և ամօթապարտ անձս, որ պատասխան գոնելու անկարող, պապանձած ես և Աստուծոյ ու տուրքերուն մասնակցութենէն զրկուած։ Որովհետեւ եթէ ծովացած լիճերէն մէկը մեզանի վրայէն ժողովրդական ընդարձակութեամբ տարածուած դաշտերը

լայն թուղթի վերածեմ ու անտառներու բազմաթիւ պուրակներէն եղէգի խուրձեր կտրելով գրչի տեղ գործածեմ, մէկ փոքր մասն իսկ չեմ կրնար գրի առնել դիպուած անօրէնութիւններուս։ Մանաւանդ եթէ Լիբանանու մայրի ծառերը մեղացս հետ զուգակշռեմ և կամ (ամենաքարձր) լեռը շիտակ կչիւռի մը նժարին մէջ դնեմ, դարձեալ չեն կրնար հաւասարիր անոնք անօրէնութեանս քանակին։

Բ. Բարձրաբերձ ծառ մ'ես, աւուրց ոստերով ու խիտ տերեւներով զարդարուած. բայց անպտուղ՝ նման ճիշդ այն թուզի ծառին, զոր Տէրը չորցուց. որովհետեւ թէեւ կանանչ տերեւներով — այսինքն պարկեշտութեան արտաքին ձեւերով — զարդարուած ես պատկառելի մը նման, սակայն հեռուէն դիտողները միայն կրնաս հրապուրել. իսկ եթէ անկողը մօտենայ ու պտուղ փնտռելու ձեռնարկէ, բոլորովին զուրկ պիտի գտնէ զքեզ բարիքներէ և հեռու գեղեցկութենէ. տնտղներուն ծաղրը պիտի հրաւիրես վրադ ու նախատողներուն խայտառակութիւնը։ Որովհետեւ եթէ տերեւախիտ ծառը անկենդան որ պտուղ չունէր — և անպատրաստ գտնուողներու մէկ փոքր օրինակը կը պատկերացնէր — անէծքի ենթարկուեցաւ այնպիսի անակնկալ առեն մը որ արդէն պտուղ տալու եղանակն ալ չէր, և կամ ցօղով չրուած հողն որ երկրագործներու առածած աշխատութեան փոխարէն

խիստ չատ արդիւնք չտար, երեսի վրայ ձգուելով կը մոռցուի, ուրեմն դուն, ո՛վ իմ խեղճ անձս, որ կենդանի խօսուն ծառ մ՚ես ու եղանակին պտուղ չես տար, ինչպէս չկրես վերի առակին պտիժը: Որովհետեւ առաջին մարդէն սկսեալ մինչեւ անոր ամբողջ սերունդին ապառիլը որչափ որ չար գործեր ու զքեզ ստեղծողին — Աստուծոյ — առած ու չախորժած նոր գիւտերը կային, ամէնքն ալ իւրացուցիր, բան մը պակաս չթողելու պայմանով:

Գ. Եւ որովհետեւ ամբողջ մտածութեանս առարկան դուն ես, ո՛վ անպիտան անձս, նպատակ ունիմ խօսքի քարերով անդթաբար քարկոծել զքեզ՝ վայրենի գաղանի մը նման կատաղի: Անոր համար որ թէպէտ արդար անուանուելու արժանի չեմ, բայց իմաստունին ըսածին համեմատ, առաջին խօսքէս իսկ յօժարակամ կը կուրիմ անձիս հետ՝ թշնամիի մը պէս. և միտքս յուզող գաղանի խորհուրդներն իբր կատարելագործուած չարութիւններ խոստովանելով կը պարզեմ առջեւդ, ո՛վ Տէրս ու Աստուածս: Որովհետեւ ինչ չափով որ չափեմ անձիս յանցանքներն, նոյն չափով պիտի չափուի ինձ՝ անհատնում գթութենէդ, պարտքերուս չատութեանն հաւասար, անթիւ չնորհներ տառնալով ինձմէ: Եւ հարուածներու վէրքերն որչափ անբուժելի ու ծանր ըլլան, դարձեալ այն համեմատութեամբ հոչակուելով պիտի փայլի ար-

ուեստիդ ճարտարութիւնն, ո՛վ Բարձրեալ Բժիշկ. և ո՛րչափ մեծ ըլլան պարտքերս, նոյնքան յիշատակութեամբ պիտի պսակուի միշտ առատաձեռնութիւնը Փոխատուիդ, Քու օրհնուած առակիդ նըմանս։ Որովհետեւ Քու ձեռքդ է փրկել և Դուն կրնաս քաւել. այլովդ նորոգել ու մաուվդ զօրացնել. Սրդարութիւնը Քու հրամաններէդ կը բղխի և ազատութիւնը (հոգւոյ) Քու ողորմութիւններէդ. լոյսը երեւաններէդ կը ծագի ու զուարճութիւնը դէմքէդ. բարութիւնը հոգւովդ կ՛ատացուի և ափոփանքը իւղիդ օծումովը, ու զուարթութիւնը չնորհիդ ցօղովը։ Մխիթարութիւնը Դո՛ւն կու տաս, վհատութիւնը Դուն կը մոռցնես. վիշտերու խաւարը Դուն կ՛անհետացնես ու ողբալով լալու ձայնները Դուն ծիծաղի կը փոխես։ Ես ինձ կը վայելէ մինչեւ վերջը գովաբել ու օրհնութիւ, թէ՛ երկինքը, թէ՛ նախահայրերու սերունդէն և թէ՛ անոնց զաւակներէն. Ամէն։

Նայն այն Հոգւոյն պերճասիրից մարդասիրութեան
ա՛ պիտոյից հնձնձանութեան նո՛ր յառնլասածը։
Սրտբ՝ խորհրդեն խօսք աս Աստուած.

Ժ. ԽՕՍՔ

ԱՅՍ թէ՝ չափէ աւելի զղջալն և թէ՝ սահմարձակ մեղանչելը, հաւասար կերպով կորսուելու կը պատճառեն մարդը. որովհետեւ թէեւ ասոնց երկուքն ալ բոլորովին հակառակ են ու՛ և է տեսակէտով չեն նմանիր իրարու, բայց երբ քով քովի դրուին միեւնոյն վնասութիւնը կ՛արտադրեն, Մէկը Ջօրաւորին կարողութեանը վրայ կը թերահաւատի իր ապիկար նկատելով զԱյն. իսկ միւսը չորքոտանիներու նման անզգայ դարձած՝ յոյսին կապը կը կտրէ։ Անոր համար առաջինին վրայ միշտ գուրգուրալով կը խնդայ սատանան. իսկ երկրորդին արիւնը ծծելով կը գիրնայ. վտառատող գազանի նման իր դժոխային փորը լեցնելով։

Բ. Ուրեմն անոր նման՝ որ սոսկալի հարուածներու ազդեցութեամբ մահուան դուռն հասնելէ վերջ, քիչ մը շունչ առնելով նոր կեանք կ'առնայ, ես ալ կազդուրուիմ պատսպարուիմ կանգնիմ (հոգւով). մեռնելու ատիճան կորսուելէ վերջ յարութիւն առնեմ օժանդակութեամբը Քրիստոսի, որ ամէն առթիւ գթած է։ Երկնաւոր և բարերար Հօրմէն փրկութեան և բժշկութեան պտուղ թող չնորհուի ինձ որ ախտացած ու մեռած մեղաւոր մ'եմ։

Եւ այս աղաչանքի ողբերգութեան սկիզբէն, հաւատքի չէնքը կառուցանեմ. որովհետեւ նախահայրերէն մէկը (Ենովք) առիլ ընդունած՝ իսկոյն երկնային անմահ կեանքին փոխադրուեցաւ, ընդունելով դեղն ապաչխարութեան. անեղծ մնալու (չմեռնելու) երաշխաւորութիւնը, ղղջումի թոշակին չնորհիւ այս աշխարհէս իսկ ժառանգեց. խիստ գերազանց կերպով անոնցմէ, զորս առաքեալն իրեն (Ենովքի) հետ կը յիշէ. և որոնք (Աբէլ, Աբրահամ են) այս աշխարհի վրայ մրցանակի հանդէսը լրացնելով ապագայ երկնաւոր յոյսին հաւատացին և չտեսնուած ճոխութեամբը փարթամացան։ Յիշեմ նաեւ քալլաերուքիւնը Տէրոջ պաշտելի խօսքին թէ (հոգեւորապէս) «Ամէն բան կարելի է անոր համար որ կը հաւատայ»։

Մանաւանդ որ երբ Աստուծոյ հաճելի եղած

ընտիր բարեմասնութիւններն համեմատաբար քննելով ասիկա (հաւատքը) կը գտնենք ամէնուն նախապահը. որով միայն կը պատրաստուինք արքութիւնները մանլ։ Առանց անոր (հաւատքի) փառքի Տէրն ալ իր հրաշքին զօրութիւնները մեզ չ'յայտնեց, եթէ ոչ, նախ մեր հաւատքը լծակից իններց իր բարերարութիւններուն։ Ուստի հաւատքը՝ որ Աստուծոյ մօտ է, կարողութիւնը ունի ինքն իր գլխուն կեանք չնորհելու. որովհետեւ «հաւատք քեզի ապրեցուց»ը Աստուծոյ օրհնած բերանը վկայեց։

Արդարեւ յաւակ առաւելութիւն, կատարեալ իմաստութիւն, Աստուծոյ հետ ընտանութիւն և բարեբեալին հետ ծանօթութիւն են հաւատքի մանրամասնութիւնները. երջանիկ և նախրական անուն մ'է այն որ առւական կերպով կը մնայ անվթար և անպատիան, պատուակից ունենալով իրեն սէրն ու յոյսը։ Որովհետեւ եթէ մոքրիկ ակրմի մը, մանանեխի աննչան հատին չափ հաւատքը, անոգին լեռները՝ ծովուն մէջ կը փոխադրէ ուժով կերպով, ուրեմն վստահաբար պաշտօն մատուցանելու համար Աստուծոյ — որ ապագային ըլալիքներն ու ծածկուածներըը հոգիին աչքովը կը տեսնէ անկասկած — իրաւամբ ճամբայ բացող առաջնորդ ընտրելիք մեզ հաւատքն որ երրորդութեան փառաւորութիւնը անունովը պատուած է

զաւակէդ ունենալով իրեն Սէրն ու Յոյսը. անոր համար որ եթէ այս երեք առանձին հատուածները մրեւնոյն խորհուրդին մէջ դիտես. անոնց չնորհիւ միշտ կը մնաս Աստուծոյ առջեւ. որովհետեւ եթէ Անոր հաւատաս, կը սիրես ալ, որով և կը յուսաս Անոր աներեւոյթ պարգեւներուն. մինչեւ վերջը փառք տանք Անոր. Ամէն։

Նոյն այն հոգւոյն աղբիւրակից մարդասիրական
ա՛ւ աղքատների հնձելդաշտերում նո՛ր յաւերժացումը.
Սրտի խորհրդին խօսք առ Աստուած.

ԺՈՒ. ԽՕՍՔ

Ի հիմա ես՝ դաւանողներու ամենէն յետինն որ բարիքներէ դուրկ եմ. մտքիս առջեւ բերելով առաջին ստեղծագործութիւնը, ու Արարիչին ձեռքով ոչինչէ ստեղծուեցայ. յոյսով կը հաւատամ Յիսուսի Խրիստոսի թէ, կրնայ ընել ինչ ։ որ ուզէ։ Խօսեցայ, ինոր համար որ հաւատացած էի. խրատուելով Պօղոսէն ու սորվելով Դաւիթէն, որոնց կեանքի բարեմաղթութիւններն հիմայ թող այցելեն ինձ. որպէս զի ինչպէս որ հաւատքով կը ճանչնամ զԱյն — առաքեալին բառերն նման — Անոր Յարութեանը զօրութիւնը, չարչարանքներուն հաղորդութիւնը և ուրիշ բառերն ալ ճանչնամ։

Խրատու կցուած են և մէկմէկէ չեն բաժ-

նուիր կատարեալ կերպով հաւատալն ու նոր կեանքի փոխադրուիլը. մեղաւորը քաւութիւն կ՚ստանայ. չարագործը կ՚արդարանայ. աղտեղին կը մաքրուի. աննեղութի յանցանքներով՝ մեռնելու դատապարտուածն անվերջ երջանկութեան կ՚արժանայ ու ծառայական կաշկանդումներուն կը յաջորդեն երկնային ազատութիւն:

Չարմանալի և խելքէ մաքէ վեր չէ՞ սիրտը մեղաւորին, որուն միտքն Աստուծոյ ողորմութեամբն ու Անոր օգնութեամբը թերահաւատութեան խաւարէն դուրս պէտք, երբ մարմնով ծիծաղի, հոգիովը կը հառաչէ զղջումով: Որովհետև եթէ իր բարձր դիրքին գագաթնակէտէն, նոր մեղքերուն անջնջելի ծանրութեամբը կործանումի փոսին անդնդային խորխորատներուն մէջ գլորի իսկ, կեանքը փրկելու համար մօտն ունի դեռ նշոյլ մը լոյսի, մտքի և հոգիի մէջ պահուած կայծի մը նման. ճիշդ այն նշանաւոր և զարմանալի թանձր կրակին պէտք, որ աստուածային հրամանով հրաշքով մակարդուած անջրդի ջրհորներու յատակը պահած էր:

Ուստի մեղաւորն որ բոլորովին դիտումէ և Աստուծոյ բարիքներէն յուսահատ ու չի համարձակիր այլեւս չնորհ խնդրել Անկէ, կը յուսայ դարձեալ հասնիլ այն նախկին փառքերուն որոնցմով պարգեւուած էր: Այս գիտցում Աստուծոյ տնօ-

բէնուեթեամբ կ՚արթննայ մեղաւորին մէջ որպէս զի Տուողին ամէն բանի կարող ըլլալն հռչակէ։ Եւ Աստուած մեծ հաճութեամբ կը հոտուըտայ այս (հաւատքի) խունկը, կ՚ախորժի անկէ, ուրիշ անուշ հոտերէն և մինչեւ իսկ այն խունկերէն աւելի, զորս երբեմն աղաւոյ իրարու կը խառնէին և խորանին մէջ կը ծխէին, իբր օրինակ այն խոնարհ անձերուն որոնք իրենց չար կամքը կոտրելով կը յաղթեն անոր։

Մեր ամէնուն Փրկիչն ալ մէկ քանի կոյրերու, «Կը հաւատա՞ք թէ այդ բանը կրնամ ընել ձեզ» հարցնելով, հաւատքին զերազանցութիւնն հաստատեց և անոնց աչքերուն լոյս չպարգեւեց, մինչեւ որ հաւատքի երաշխաւորութիւնը չստացան։

Զորս օրուան դիակի մը ողջնալէն աւելի, ինչ կայ մեզ համար չյուսացուելիք. սակայն կիներն որ ջերմ հաւատքով Աստղծոյին ոտքն ելան, իրենց մեռած եղբօր ողջնալուին անմիջապէս առան Աստուծոյ փառքը։

Բ. Իսկ մեզ գործելէ վերջ դարձեալ չնորհ ստացողներու զօրաւոր ապացոյցներ կան։ Նախ Ենովք, եօթն Անարոն, աստղմէ վերջ Դաւիթ, դարձեալ Պետրոս։ Աստղ հետ է նաեւ Եղիսպարը էոէը, որ Մեծ Աստուծմէ ողորմութիւն գտնելով աւելի մեծերու վկայ եղաւ։ Անաւակ որդիին ա-

ռակն աւելորդ է հոս. զանց կ'ընեմ Պոռնիկն որ Տիրոջ գովեստին արժանացաւ և Մաքսաւորն որ Բարեգործին կողմէ յիշատակուեցաւ և այն երջանիկ Աւազակն որ վերջին չունչն արձակած ատեն հաւատքով պահակուեցաւ։ Ձեմ յիշեր Արարիչն ապաննելու մահակցողներն որոնց մեղքն աննահելի է. և ոչ ալ ընտրուածներուն գլխաւորն եղող Պօղոսն որ երբեմն առաջինն էր անօրէննեբու, որոնցմէ ոմանք խիստ օրինապահութեան պատճառով գլորելէ վերջ, դարձեալ կանգնեցան, իրենց առջի կրօնքէն տասը հազար անգամ գերազանց առաւելութիւնով։

Իսկ այն որ դեռ օրէնքը չտրուած հայրերնի աւանդութիւնները պահելով չէր հետանար նախահօրը (Ադամին) դաւանութեան պատուէրէն, և որ իր վրայ առնելով մեղքն առաջին մարդուն, անոր տեղ ապաշխարեց, կիրքերուն վրայ բռնանալով, անիկա՝ (ենովք) ո՛չ միայն չնորհ ստացաւ հողին տակ չծածկուելու, այլ չարչարուելու ենթակայ մարմնովն իբր մահուան բռնութիւններուն յաղթող և մարդոց կեանքին առաջնորդ, երկինք փոխադրուեցաւ։ Իսկ ոմանք իրենց տղայութեան խակ հասակէն չարութեամբ մեծնալով, երբ կատարելութեան հասան, ո՛չ թէ իրենց բարձր դիրքէն սահեցան, այլ այն թշուառ կեանքի աստրնութիւններէն՝ երկնից կամարները բարձրացան։

Եւ եթէ օրէնքին հաստատութենէն առաջ կատարող եղաւ այն՝ (հաւատքը) չարիք գործելէ արգիլել զմարդ, մանաւանդ ոսկիի փոխել անոր հոդուղէն կազմուածքը, (երկնային) թագաւորական պատկերն՝ արքայական քանդակուածովն ներել մեր սրտին մէջ. հաստատ և անկորուստ դիրքի բարձրացնել տարկացած մարդկային ազգն և սատանային դաւաճանութիւններուն յաղթող հանդիսացնել զայն. ուրեմն հիմայ ա՛լ աւելի պէտք է յուսալ բացարձակ լուսաւորութեան՝ ջինջ ու պայծառ, երբ ոխտած ենք մեր Տիրոջ՝ Քրիստոսի միջոցով. Որուն չնորհիւ միշտ հաստատ կը պահուի մեր մէջ, մարգարէին բերնով ըսուած աստուածային խօսքը. խաղաղութեան ուխտն ու անխախտ մնալու կինքը որ հաստատուեցաւ հաչտարար միջնորդին, երկնային անմահ կենդանի և մշտնջենաւոր բարեխօսին ձեռքով:

Հետեւաբար՝ այս ճշմարիտ կանոնին անդառնալի որոշումին և Սրտերիչէն ասանդուած պայմաններին համեմատ, հաւատքի շրթունքներով կը համբուրեմ այս խօսքերուն պատկերացումն (կը հաւատամ) և կ'ապաւեմ չնորհի փառքերուն. որովհետեւ — ինչպէս առաքեալը կ'ըսէ — երբ Աստուած կ'արդարացնէ զմեզ, այլեւս և ոչ մէկը կրնայ դատապարտել:

Գ. Եւ այս անջնջելի կերպով գրուած վրա-

տանուքթեան ապաստանելով կանգուն կը կենամ՝ որ կործանած եմ. կը յաղթեմ՝ որ թշուառ եմ. կենդանութեան կը դառնամ՝ որ մոլորած եմ. կը յուսամ՝ որ աւետն էն թշուառ չարագործ մ'եմ. կ'ապրիմ՝ որ մեռնելու դատապարտուած եմ. ձիրք կ'առնամ՝ որ աղտեղութիւններով թաթախուած եմ. լոյսի կ'արժանանամ՝ որ դժոխային գործերով պաշարուած եմ. երկինք կը բարձրանամ՝ որ աստրնութեան սրրահար՝ անասունի կեանք կը վարեմ. դարձեալ կը փրկուիմ՝ որ երկրորդ անգամ դայթակղած եմ. հանգստանալու խոստում կ'ըստանամ՝ որ մեղքերով կապուած եմ. անմահութեան դեղ կը վայելեմ՝ որ անբուժելի վէրքերով վարակուած եմ. հանդարտութեան անձրեւը կը հնազանդիմ՝ որ կատաղութեամբ ըմբոստացած եմ. կը կանչուիմ՝ որ գլուխս առած կ'երթամ. հեղ բնաւորութիւն կ'առնամ՝ որ կոչտ յամառ մ'եմ. ներողամիտ կ'ըլլամ՝ որ սոսկալի ընդդիմախօս և կռուարար մ'եմ: Այս ամէնուն կ'արժանանամ անուանիլ ու բարերար կամքովը Քրիստոս Բրիտոսի, Անոր զօրաւոր ու ահաւոր Հօր ու ճշմարիտ Հոգւոյն, որուն իսկութիւնն օրհնաբանուած է և մէկ է աստուածութիւնը, զօրութիւնը, թագաւորութիւնը, մեծութիւնն ու փառքը, միշտ և յաւիտեան: Ամէն:

Ներդաշնակութիւն ոգեղէն ոգեղէնից մտերմանուէնեցուն
— ոգեխառն հեծեծանուէնեցուն նո՛ր յուշելուածը։
Սբոնէ՛ խումբերէն խօսք — Աստուած

—

ԴԱՒԻԹ ԻՆՔՈՒՐ

Ի որովհետեւ առաջին դղջումիս ձէջ միշտ յուսահատական խօսքերով թուլցայ ու տարակուսանքի դաւազանով՝ մեռնելու աստիճան ձեծ կերայ, ուրեմն հիմա դէպի յոյսը դառնամ ու գթութիւն խնդրել համարձակիմ՝ Սուրբ Երրորդութիւնն օգնութեան կանչելով ինձ մեղաւորիս։ Եւ երբ օրհնեմ ու դաւանիմ ամէնուն կենդանութիւն պարգեւող Աստուածը, չնորհ սիրող Բարերարին ահաւոր անուան ուղղուած ընտանի ձայնը կը վերակենդանացնէ զիս՝ որ մեռած եմ. ինչպէս մարգարէն բաած է կանուխէն թէ՝ «Ո՛վ որ Տիրոջն անունը կանչէ, անիկա կ՚պիտի ապրի»։

Իսկ ես չէ թէ մինակ կը կանչեմ, այլ նախ կը հաւատամ Անոր մեծութեանը. չէ թէ Անոր պարգեւներուն համար կ՚աղաչեմ, այլ կը խոստովանիմ զայն իբր բուն իսկ կեանք և ընչաւորութեան պատճառ, առանց Անոր կարելի չէ ո՛չ շարժիլ և ո՛չ ալ քալել, որովհետեւ ոչ այնքան յոյսի ակնկալութիւնով՝ որքան սիրոյ կապում կը յարիմ Իրեն։

Ոչ թէ տուածին, այլ Տուողին կարօտ եմ միշտ. փառքին չեմ ցանկար, այլ փառաւորութեին կ՚ուզեմ ընտանենալ. չէ թէ կեանքի փափաքելի, այլ կեանք չնորհողին յիշատակով կը տառապիմ միշտ. վայելքներու տարփանքը չէ որ կը հառաչեմ, այլ զանոնք պատրաստողին կարօտն է որ սրտիս խորերէն կը լայնէ դիս. հանգիստը չէ, զոր կը փնտռեմ, այլ հանգստութիւն պարգեւողին երեսը տեսնելու համար կ՚աղաչեմ. չէ թէ հարանարանի խնճոյքին, այլ կարօտով կը սպասեմ փեսին, որուն զօրութեան վրայ վստահելս յոյս դրած՝ աներկմիտ կերպով կը հաւատամ թէ, կարողին ձեռքն ապաստանելով ոչ միայն ինձ վերագրուած յանցանքներուն բեռներէն պիտի ազատիմ ու ներում ստանամ, այլ նոյն իսկ գինքը պիտի տեսնեմ ողորմութեանը, գթութեանն ու երկինքի ժառանգութեանը մէջ, թէպէտեւ Իրմէ հեռու ձգուելու արժանի ըլլամ։

Բ. Եւ հիմա, չատ մը ամչնալիք գործերուս

համար պատկառած երեսս գետին խոնարհեցնելով ու նորոգելով չարժուամբ միջնորդն երկու չրթունքներուս — որոնք իրենց արժանի եղած կղպանքով զոցուած ու պապանձած են, որպէս զի չհամարձակիմ բերան բանալ — կրկին սկսիմ աղիողորմ ողբուլայով պաղատանքի ողբերը երդել բարձրաձայն կանչելով։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՋՒՐՀՈՒՐԵԼԻ ՎԱԽԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ՋՕՐԱՒՈՐ ՅԱՂԹՈՂ

(Ընկալ տաղդրո–ըեւոմբ)

Գ. Ո՛վ զօրաւոր Տէր Աստուած, հաճու-
թեամբ ընդունէ աղօթքներս որ նեղուած եմ.
գթութեամբ մօտեցիր ինձ, որ ահչցած երեսով կը
կենամ. փարատէ՛ ամօթալի տխրութիւններս, ո՛վ
ամէն բան պարգեւող. վերցո՛ւր վրայէս, անտա-
նելի ծանրութիւններս, ո՛վ Ողորմած. հեռացո՛ւր
ինձմէ այն վարժութիւնները, որ մահ կը պատճա-
ուն, ո՛վ Հնարագիտաց։ Աւարի տո՛ւր հաճոյքները
խաբողին, միշտ Յաղթո՛ղ. պարզէ՛ մատաղուղը
կատաղին, ո՛վ Երկնային. դադրեցո՛ւր ընթացքը
կոտանգնողին (սատանին), ո՛վ Ապրեցնող։ Դուն որ
ծածկուածները կը տեսնես, իդերեւ հանէ՛ յա-
յչատակողին չար դիւաները. խորտակէ՛ կռուողին
ընդդիմութիւնները որ անքննելի ես։

Բու անուամբդ խաչակնքէ՛ տանս լոյս տուող պատուհանը. ձեռքովդ պատռտարէ՛ տաճարիս ա-
ռաստաղը. Բու արիւնովդ գծագրէ՛ անհետակիս

մուտքին սեմը. ցոյց տո՛ւր ինձ կերպը նշանիդ, որ փրկութեան (հոգւով) ճամբայ մը կը խնդրեմ. ալ ձեռքովդ ամուր պահէ՛, հանգստանալու խշտեակս. աղաւթութիւններէ մաքրէ՛, անկողնիս ծածկոցը: Քու կամքովդ պահէ՛ տառապած հոգիս. անխարդախ ըրէ՛ մարմինիս չնորհած չունչդ. երկնային զօրքերուդ խումբը, չրջապատէ՛ զիս՛ ինձ. դեւերու դասին դէմ կեցուր զանոնք: Զքեզ ծնող Սուրբ Աստուածածնին ու ընդհանուր ընտրեալներուն բարեխօսութեամբն ուրախատրիճ հանգիստ չնորհէ ինձ խոր գիշերուան քունիս ժամանակ, որ մահուան կը նմանի: Աչխարհային զբաղումներու խառնաթար ծիանքներէն, անվախ, անվտանգ պահէ՛, ամփոփէ՛, փակէ՛ զգայարանքներուս տեսութեան պատուհանը (աչք), որ գիշերային երազներէ ու խենթախելառ երեւակայութենէ անվնաս պաշտպանուի՝ քու յոյսիդ յիշատակովը:

Ու կրկին աթաւիկով ծանր քունէն, կատարեալ զգաստութեամբ, արթնութեամբ ու հոգին նորոգող զուարթութեամբ՝ քու աղջեզ կանգնած՝ զիեզ փառաւորող երկնային խումբերուն երգակցելով, այս աղաչանքի ձայնը հաւատքի բուրումով քեզ կը մատուցանեմ, որ ամէնէն օրհնուած թագաւոր ես, անճառելի փառքով: Որովհետեւ ամէն արարածները մինչեւ վերջ զքեզ կը փառաւորեն. Ամէն:

Նոյն այն Հոգւոյն ազդմամբ մարգարէներուն
— ազգաբոյս ընծայութեանդ նո՛ր յաւելուածը.
Սրտի խոնարհէն խօսք առ Աստուած.

ԺԴ. ԽՕՍՔ

ՍՏՈՒԱ՛Ծ իմ, Դուն որ զօրաւո՛ր, անհաւո՛ր, բարեբա՛ր ու բա՛րի Հայր ես, ողորմութիւն կը չնորհես և Քու մեծ անունդ խակ դիմութիւն ու ընտանութիւն կ՚աւետէ նեղուողներուն ու ժժգոններուն։ Քու Որդիդ ալ Քեզ հետ և Քեզ նման է. Անոր ձեռքն ալ զօրաւոր է Քուկինիդ պէս ու իշխանութիւնն անոնց՝ սկիզբ չունեցող ժամանակներէ ի վեր. Ան ալ բարձր է Քեզ նման և Արարիչ, եւ ճշմարտութեան տուրք Հոգիդ, որ անդադար կերպով Քեզմէ բղխելով, կատարեալ խկութեամբ գոյութիւն

ուն՝, մշտնջենաւոր էութիւն է ու ամէն կերպով ինձ հաւասար և իշխանութեամբ՝ որդւոյդ հետ միաւորեալ։

Բոլորովին անքննելի երեք անձնաւորութիւն, դէմքով միայն զատուած ու իրարմէ բաժնուած. իսկ միեւնոյն կամքով ու կազդուրութիւնով, նոյն բնութեամբ և իշխանութեամբ իրարու միացած՝ անբաժան և անայլայլելի։ Ո՛չ Մէկը Միւսէն մեծ է և ո՛չ ալ մէկն՝ ակնթարթի մը չափ ժամանակ թերացած է Միւսին հաւասարելէ. Երեքն ալ բոլորը չունցող ժամանակներէ իվեր միեւնոյն արքայութեան պսակը կ՛օրհնուին. և այս երեք Անձնաւորութիւններէն՝ շատ չունցող Լոյսն (Յիսուս) էր որ երկնային սիրոյն պատճառով ինքզինքը ճանչցուց մեզ (աշխարհ գալով)։

Ա՛րդ, քանիորայս խոստովանութիւնը, —զոր ես ըրի վերը՝ Սուրբ Երրորդութիւնը դաւանելով—, Հաւատոյ վէմ անուանուած Պետրոսի երանութեան արժանացուց, զոնէ իմ՛ ալ մեղքով դատապարտուած անձս նոր հրաշքով մը թո՛ղ արդարացնէ Իւր բարեհրամանի ակնարկութեանդ չնորհիւ, ո՛վ ինձ նման գերիներն Ազատող։ Որովհետեւ, թէեւ պարգեւներն ալ, ողորմութիւններն ալ Քեզմէ կը բղխին, սակայն պարգեւներուդ մասին ո՛չ այնչափ հաչակուած ես, որչափ ողորմութիւններուդ։ Անոր համար որ երկրորդը Քու փառքդ կ՛աւել-

ցընէ, իսկ առաջինը ճգնաւորներուն տառապանքը կը յայտնէ. քան որուժ պարգեւն (վարձք) աշխատութեան փոխարինութիւնն մ'է, իսկ ողորմութիւններն, ինձ մեղաւորիս նուիրուած բարերարութիւններ են։

Բ. Ո՛վ զթոտ Աստուած, Քու չնորհներէդ աւելի զօրաւոր թող չըլլան մարդոց գործերը, թէև անոնք մարդկային տկար բնութեան սահմանէն վեր գործուած իսկ սեպուին. այլ միշտ թող յաղթէ համբերութիւնդ և հոգեղէն արթնութեան ընթացքը պակաս թող երեւնայ Քու չնորհներուդ հետ բաղդատելով։ Որովհետեւ անոնք որ մարքրութեամբ կը փայլէին իրենց օրինապահութեան վառահելով, երբ ներկայ օրէնքը ձանձրացնող արդարութեան յոյզ ձագերուս, բոլորովին ետ ձեռքին ու վերջին ձայր չքաւորութեամբ հրէշտեքներ լքանելով, վերջնականապէս տարագրուած խղճալիներուն (հոգւով) հետ, ամենէն աւելի կատղած ձեռքին մարդասիրութեան։

Եւ որովհետեւ ամէն բան կարելի է Քեզ համար, ո՛վ Բարերար, լէ՛ պաղատանքներս ռաչանքի ձայներս, զոր կ'ուղղեմ Քեզ. ողորմէ՛, փրկէ՛ և մարդասիրութիւն չնորհէ։ Որովհետեւ Դուն համբերող, քաղցր, ազատող և ներողամիտ ես. և ամէն գարու ազգերէն միշտ փառք թող տաստուծ Քեզ. Ամէն։

Նայն այն Հոգւոյն պէտութենէ մաղթանոփնեքսան
ա՛ պէտքսան հնձնեքսան նո՛ր յաւելուածք։
Սրտի՛ խորնէրէն խօսք ա՛ Աստուած .

ԺԴ. ԽՕՍՔ

ԵՐԶ կը պաղատիմ, ո՛վ լոյսի ճառագայթ, երկնատուրթ պատուր, Դուն որ գոլուած ես ու անպատմելի, ո՛վ մեծ Աստուծոյ անբացատրելի Որդին, դարձեալ ինձ մօտենալով ականջ առ, ո՛վ բարձր և բարեգութ, երբ հոս նուաղած ձայնով կը հառաչեմ, որ՝ վիրաւորուած եմ։

Բ. Բնաւ տեսանուած չէ մէկն որ աւազակներու սուրերէն խոցխոցուելէ ետք, Քեզ աղաչէր, որովհետեւ կծկուած էր. պաղատանքի ձայնով չպօռայ եռեւէդ, անոր համար որ ձայն հանելու կարողութիւն չունէր. մատուրները խաղցնելով աղէտալի վտանգը չյայտնեց Քեզ՝ — որ ամէն բան կը տեսնես —, որովհետեւ խորտակուած էր.

լալէ ողբալէ ուռեցած՝ արտասուալից աչքերով
Քեզ Բարերարիդ դիմաց չկանգնեցաւ, որովհետեւ
յանցաւոր էր. միջնորդի մը բարեխօսութեամբ
չկրցաւ կամքը հաճեցնել ողորմածիդ, որովհետեւ
անպաշտպան էր. վիրաւորուած մարմինին արիւնն-
րովը ներկուած հագուստները ներկայացնելով
սիրտը չկակծեցուց գթածիդ, որովհետեւ յոյսը
կտրած էր. ոչ իսկ ոտքերուն առջ ծունկերը գոր-
ծածեց ու անոնց մոլ քալեց, անոր համար որ առ-
ջէն չէր կրնար շարժիլ. որովհետեւ ողջ մարդ-
մը լէպա մեռած է ըսելը, բոլորովին մեռած ըսելէ
շատ չի տարբերիր: Մանաւանդ որ Քու խոտքերովդ
խրատուելով, ողորմութեանդ բարիքները վայելելէ
և լուսանչէն փառքովդ զարդարուելէ վերջ, ոչ
միայն չդադրեցաւ Քու կամքիդ հակառակ
ճամբու մը մտնելէ, այլ ապաշխրութեամբ
գլուխ քաշելով՝ դնաց իր թշնամիներուն հետ միա-
ցաւ, անոնց հետ պայման կնքեց և գործակցեցաւ
Քեզ առնլի եղողներուն:

Գ. Իսկ Դուն, որ առատ պարգեւներ չնոր-
հելով ամէնքը կը փրկես, ոխ չես պահեր ու բա-
րերար ես, ոչ միայն մեզքերուն յիշատակը չպա-
հեցիր չարագործին, այլ խոտքով իսկ չյանդի-
մանուցիր զայն. ոտքով չզարկիր անոր որ ինկած
էր, այլ կարեկցութեամբ մօտեցար ու վերջին ա-
տիճան խնամքդ ցուցուցիր:

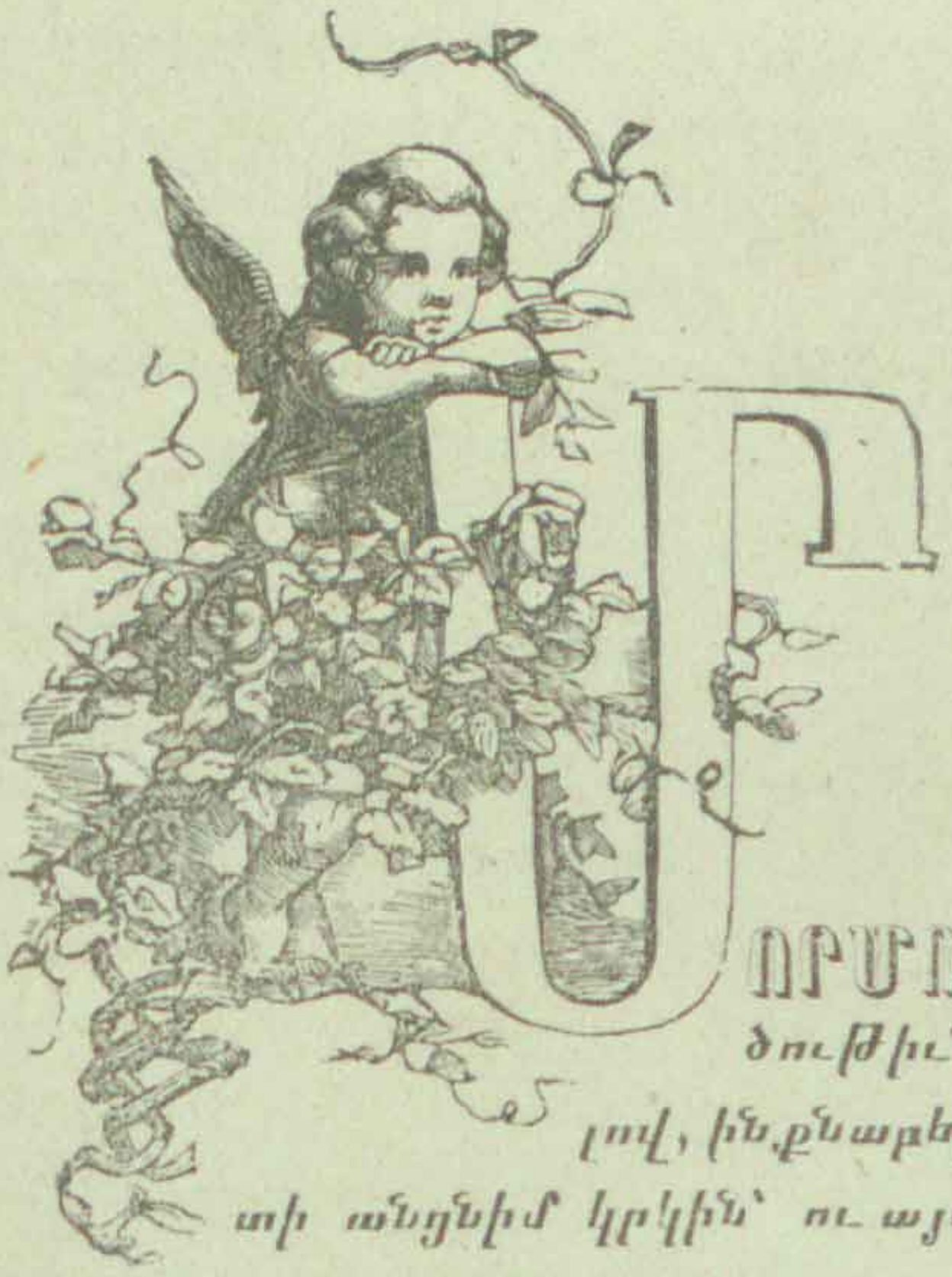
Աղցոտածը չախչախելու չփութացիր իբր քահանայ, նման Ահարօնեան տկար օրէնքին, որ զօրաւոր էր սակայն մեռցնելու ապաշաւօնին մէջ և կը դատապարտէր անէծքով ու քարկոծութիւնով բռնի սպաննել։ Ոչ ալ վտանգը տեսար վիրաւորուածին, Ղեւտացի անկատար առաջնորդին տեսակէտով, (Յովհաննէս Մկրտիչ), որ երկու օրէնքները միջնորդն ըլլալով, հինը լրացնելու ու նորն սկսելու պաշտօն ունէր և առանց կարող ըլլալու Հոգիին չնորհը տալ, ապաշխարութիւն կը քարոզէր։ Այս Ղեւտացիին տեսակէտով չդիտեցիր վտանգը վիրաւորուածին որ արմատէն կտրող տապարին սպաննող օրէնքն ու մեռցնելու պաշտօնը ձեռ վրադ տեսնելով, զեռ փորձութեան չենթարկուած յուսահատ մեռնէր։ Այլ հեթանոսներուն՝ պոհպոհ բռնած Սամարիացիներուն (Սամարացի) նմանեցար, որոնք ամբողջութեամբ պահեցին Հրեաներէն ընդունած իրենց օրէնքներն, զորս այս վերջիններըը մուցան։ Մարմինիդ վերարկուովը յայտնի գրկախառնութեամբ անոնց (Սամարացւոց) միանալով (հոգւոյ) աղաւթեան աւետիսը օտար ազգերուն աւետեցիր. և Աստուածային զօրութեամբդ— որ չափականիր — ձեռք երկնցնելով ատբի կանգնեցուցիր աւաչին մարդը, որ ամբողջ ներուժդովին մահուան դատապարտուելու չափ մեղք գործած էր։ Ո՛րթախտացուցիր սիրտը տրտումին. վնասածը

վերահասատատեցիր. և այն որ անգամ մը թշուառեղած էր, կրկնապատիկ խնդացուցիր։ Աւազանին կեանք պարգեւող օծումովն ու լոյսին բաժակովը լրացուցիր. Քու արարչական մարմինովդ՝ երկնային հացովդ նոր կեանքի փոխեցիր։ Ընտրեալներու երջանիկ դասակարգին հակողութեամբ, կոկեցիր, գերգուրացիր ու խնամեցիր։ Հանդարտ քալող գրասեին հոգածութեամբն անզգուելի պահեցիր, մինչեւ լուսեղէն յարկը բերիր։ Երկու միջնորդներուն առաջին եւ երկորդ անգամ արուած կենդանի կտակներուն (հին և նոր օրէնք) միջոցով մարգասիրութեամբ գարման տուիր։ Եւ ինչպէս երբեմն Մովսէսին, նոյնպէս ալ անոր վրայ աթթիւթ նման թեւերդ տարածելով՝ հանդարտ կերպով հանգստանալու համար բարեբեր երկիր առջնորդեցիր զայն և վարդապետներուն հրամանը որ խօսի կերակուրը տան անոր։

Դ. Ա՛րդ՝ Դուն որ լոյսի ծայրագոյն բարիքներուն ամէնքը կատարելապէս բամանդակելով, ամէն առիթ հրաշքներ գործեցիր, Դուն որ յաւիրշատակողին (դեւ) գանձը Ինձ յատկացնելով, Քու ատացուածքդ Ինձ վերադարձուցիր. զիս ալ ազատէ մեղքի պարտքերէս մաքրելով. Դուն որ ձրի պարգեւ կու տաս անպատրաստ գտնուողներուն իսկ, անոնց հետ ինձ ալ քաւութիւն ու թմբկութիւն տուր ո՛վ Բարեգութ, գորաւոր, անեղծ, անաւոր և միևչեւ վերջն օրհնուած. Ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն ազդմամբ մարգարէներուն
ու ուղիղներուն հետեցաւ նա՛ եւ յաւելաւ՝
Սրտի՛ խորհրդեն կոչուի ու Աստուած

—

ՈՐՄՈՒՔԱՆ՝ սրտիս հնա-
ծութիւններուն դառնա-
լով, ինքնաբերաբար առաջ ալե-
ւս անցնիմ կրկին՝ ուսայս եղանակով նոյն
խօսքերը պիտի կրկնեմ հոս, որպէս զի ամէն բան
պարզեւողին գոհը չարժէ հոգւոյս վրայ որ
անհատնում վառանգներով կը տառապի։ Իբր մե-
ռել կ՚աղաչեմ Քեզ՝ որ կենդանի և անմահ Աստ-

ուած ես, ու կը խոստովանիմ իմ ամրնութիւնս՝ Քու վրատիդ, և չարիքներս՝ Քու բարիքներուդ հանդէպ. որոնցմով թժկուելէ աւելի յաղթուեցայ. համարձակ ըլլալէ աւելի ամչցայ, ուխտս մոռցայ ու աւանդս կորնչուցի:

Բ. Ինձ համար է նաեւ երկրորդ առակն անենչան ոչխարին, որ վերջին ծայր անզգայութեան մատնուած անմարդաբնակ լեռներու մէջ, գազան դեւերու ու վայրենի կուռքերու հետ քայլատոր թափառեցաւ, քրիկ մը իսկ չմօտենալով հոտին, Եգու չունէի որով ցաւերուս առակութիւնը բացատրէի և ոչ ալ կարկառելու ձեռք, որով համբերն իրենց զգացումը ի՛արտայայտեն: Իսկ մինակ Դուն որ անհաչուելի ժամանակներէ իվեր ու նաեւ ներկայ ատրունդէն ալ գոլուած ես, երդողին աղօթական ձայնին համեմատ, գտար զիս մեղաւորս, երբ մոլթին մէջ մոլորած էի ու խնամող տեսուչի կամքովդ՝ հոգիս ըլլալ առանձնեցիր: Եւ ոչ թէ մինակ խնամեցիր այլ փնտռեցիր իսկ. չէ թէ մինակ գտար, ո՛վ հրաշքներ գործող, այլ խելքէ մաքէ վեր բարերարութեան սիրովդ Քու կեանք չնորհող ուժիդ վրայ կրնցիր. ու հայրենական ժառանգութեանդ մէջ, երկնային զօրքերուն կարգը դասեցիր:

Ա՛րդ, Դո՛ւն, ո՛վ Գթած, Ողորմած, Այցելող, Զօրաւոր ու Փրկող, եթէ ընդունելիր աղաչելու

անկարող այն երկուքն, որոնցմէ մէկը մեռնելու
սահման չարչարուած էր, իսկ միւսը անասուն-
ներու անզգայութեամբ հօտէն հեռացած, անծա-
նօթ տեղերու մէջ չուարած՝ աննչանակ և անխ-
մասա ողորմելի ձայնով բառաչներ կ'արձակէր:
Դուն որ աստուածային բարի խնամքներուդ տիե-
զերքն հիացնող պաշտպանութիւն ընծայեցիր կրա-
տաւածին, իր մեծ թշուառութեանը պահուն, ու-
բեմն վերի օրինականներուն նման գթութեանդ խո-
րութիւնն ու բարերարութեանդ հոսանքն յայտնէ'
ինձ նկատմամբ ալ, որ անօրէնութեան ծայր ա-
տիճանին հասած եմ. որ չատ տեսակէցներով մեռ-
նելու դատապարտուած եմ. որ քարութեան քաղցր
խառնուրդին մէջ, մանաւոր չար համ մ'եմ. որ
մարմինի անդամ մ'եմ կտրուելու արժանի. որ
ամբողջ համաճարակ ախտերով վարակուած վի-
րաւոր հոգի մ'եմ. որ անզգայ անասուններուն
հաւասարած եմ. որ իմաստուններու բնաւորութ-
ենէն օտարացած եմ. որ ինձ պէս խօսող արարած-
ներուն չեմ նմանիր. որ եթէ օրինակ մ'ունենայի,
կ'ըսէի. նման մը ունենայի, կը պատմէի. քնա-
կեր մ'ունենայի, կը ճառէի. հաւատար մ'ունենայի,
կը գրէի. գործակից մ'ունենայի, կը ցուցնէի ու-
պար մ'ունենայի, կ'իմացնէի. եթէ անցած սերուն-
դին մէջ գտնէի մէկն ինձ նման, առաջ կը քա-
րէի. իսկ եթէ ներկային մէջ գտնուէր, ես ալ կը

յուսայի։ Արդ, քանի որ ոչ նման ունիմ և ոչ ալ հաւասար, ուրեմն մինակ Դուն կրնաս բժշկել, քաւել և կեանք շնորհել, ո՛վ բոլոր մեռելներն յարուցնող, Դուն որ աիեղերքի նորոգողն ես։

Որովհետեւ, եթէ երջանիկ Դաւիթին համար — որ իբրեւ մարգարէ սուրբ սիրտ կը կրէր — կ'բաւուի թէ չարիքներն ու անօրէնութիւնները գլուխէն վեր բարձրացած էին և մեղքերն ու յանցանքները դժուարաւ կրուելիք բեռներէ աւելի ծանրացած. ուրեմն իմ սխալմունքներս աիեղերքին ողողելով ամէն բան ոչնչացնող ջրհեղեղին ծովացումէն աւելի յորդած են և բարձր լեռներու պատերն անցած։ Արդ, նոյին առեննուան պէս, Թող վիշէ անուշ հովդ, — որուն աղդեցութեամբ լեռներն իսկ կը հալին — և Թող ցամքեցնէ ամեհի կոհակներն երկիրը կործանող մեղքերուս. որոնք բարձրացած են լեռներէ աւելի կարկառուն և կուտակուած՝ ջրհեղեղի նման։

Ուրեմն համառօտէ՛ խօսքս, ո՛վ զօրաւոր. ու ամէն բանի կարող հնարագիտութեամբդ կարճ հաստատմամբ քաւութեան միջոց մը ցուցուր ինձ, որ մարգարէին ըսածին նման անօրէնութեան մէջ ձգուած եմ. ու ներելով յամառութեանս, ո՛վ ողորմած, Համբերող և Օրհնուած. մէկ անգամէն Թողութիւն չնորհէ՛. կատարեալապէս բարի գործէ՛ ինձ, բոլորովին ջնջէ պարտքերուս ձայր առկոսին

տուգանքը, զոր չեմ կրնար վճարել, թէեւ օրինաւոր պարտքս է այն։ Մանաւանդ որ սիրտդ չի ներուիր ու ոչ ալ բարկութիւնդ կը բռնկի, խարդախութիւն չունիս ու մութ գործեր չեն նշմարուիր վրադ. որովհետեւ լոյս ու կեանք կը բղխին կամքէդ. մարը Դուն չստեղծեցիր և ոչ ալ մարդիկներու կորուստն ուրախութիւն կը պատճառէ Քեզ, ինչպէս կ'ըսեն Դաւիթ և Սողոմոն։

Դ. Եթէ դէպի բարին առաջնորդող կանոններուդ, սա մեծ պայմանը սահմանեցիր մարդոց համար թէ՝ «Չարիքը պէտք չէ չարութիւնով փոխարինել, այլ օրը եօթն անգամ եօթանասունը ներել յանցանքներն». ու այս բանը մեզ համար ըսիր որ մեր խառնուածքին մէջ բնական միտում մը ունինք դէպի չարն և անթիւ անհամար նոր չարիքներ կ'արտադրենք, որոնք կը բուսանին, կը մեծնան միշտ վուշ ծնող մեր բնութեան արտերուն մէջ, Քու անուտ վկայութեանդ համեմատ թէ՝ «Մարդիկներու միտքերն, տղայութենէն իսկ հակում մ'ունին չարին». որովհետեւ Քու կեանքի խօսքդ աւետարանող Յովհաննէս որ կատարեալ պէս մաքուր էր. զինքն ալ հասարակաց բնաւորութեան հետ կցելով, իմ ատութեանս քով Քու ճշմարտութիւնդ արդարացուց ու խօսքդ հաստատուց ըսելով թէ՝ «Եթէ բնաւ մեզ չունինք ըսենք, զմեզ հանած կ'ըլլանք զմեզ»։

Արդ, իրաւացի է սուրբ խօսքդ ու ճշմարտապէս կատարուած՝ իմ վրայ, որ դժնդակ անօրէնութիւններու մէջ մոլորած եմ։ Անոր համար, ողորմութեամբդ խնայէ՛ ինձ, ո՛վ անուշահամ աղբիւր, մինակ Դուն որ մինչեւ վերջն օրհնուած ես ամենէն. Ամէն։

Նոյն այն Հակոզին ապերասելէ մաշըանդնեքուն-
ա- ապէսխասան հէշէձանդնեքուան նո՛ր յառելուածքէ
Սլուխ խոլէքէն խոտ ա- Սասուած :

Ժ.Զ. ԽՕՍՔ

ՍԿ մինակ Դո՛ւն բարձր ու բարեգործ ես, ո՛վ երկնաւոր Աստուած, և Դուն կու տաս ոյժ, ներողութիւն, բժշկութիւն, ա- ռաւտութիւն, պարգեւ, ձրի ձիրք, քաւութիւն, պաշտպանութիւն: Հը- նարքներուդ խելք չի հասնիր ու ար- ուեստդ անստգիւտ է. չափդ չի չափուիր ու Դուն ես սկիզբն ու վերջը:

Բարկութեան մուխը, երբէք չուք չի ձգեր ողորմութեանդ լոյսին վրայ, անոր համար որ կիր- քերու ազդեցութեան տակ չես ընկճած ու խելքէ մարքէ վեր ես. պատկեր մ'ես, զոր կարելի չէ պծել. և ոչ ալ հնար է քանակութիւնդ կշռել: Փառքիդ լայնութիւնը չափ չունի և ոյժիդ աստ-

կուլթեան աստիճանը տարեր քներու մէջ չի տա-
տանուիլը. քացարճակ առաւելութիւնդ ան-
ամխուսելի է. ու դիմուելեանդ բարի քներն եր-
բէք չեն ակարանար:

Մարդարէին ըսածին նման, Դուն ես որ մա-
հուան շուքն առաուան լոյսի կը փոխես. Դուն՝
որ յօժար կամքովդ՝ բանտարկուածներուն քով
իջար, դժոխքի ներքին բանան, ուր ազատնքի
դռները կղպուած էին: Ազատեցիր հոգիներու
մթերքն որոնք կողոպտուելով՝ հոն աքսորուած
էին. յաղթող խօսքիդ հրաժանին առջեւը
խզեցիր կապը մահուան, ու մեղքի տարակոյսը
փարատեցիր: Դարձո՛ւր երեսդ ինձ, որ քուրին նե-
ու ալաքներէն սոսկալի խոցերով վիրաւորուած՝
կը տառապիմ խոր զնդանին խոնաւ ազմուռ խոր-
շին մէջ, մեղքի չղթաներու կաշկանդումին տակ:

Բ. Բայց Դուն, ո՛վ ամէնուն բարիք ընող
Տէ՛ր, մութի մէջ լոյս, օրհնութեան գանձ, ողոր-
մող, գթացող, մարդասէր, կարող ու զօրաւոր
ես. կարելի չէ, ո՛չ պատմութիւնդ ընել, ո՛չ գիտել
քննել և ոչ ալ Քու վրայ ճառել: Ամէն բան ընե-
լու կարող ես, ինչպէս որ առջի Ցակոբ կ'ըսէ.
ամէնէն անհնարին գործերուն համար դիւրու-
թեամբ պատրաստուած հնարք կը գտնես, լաւող
կրակ մ'ես որ մեղքի խոչընդոտները կ'ոչնչացնես և
այրող ճառագայթ մը՝ որ մեծ խորհուրդներուն

ընդհանուրին կը թաւխանայես։ Արդարութեամբ մի դատեր զիս, ո՛վ Օրհնուած, այլ ողորմութեամբդ յիշէ. հաւատացում մի՛ ըներ ինձ, այլ նեղէ՛. անաչառ մի ըլլար ինձ նկատմամբ, այլ համբերութիւն ցուցուր։ Մեղքերու ծանրութիւնը քաղցր ներողամտութեամբդ կշռէ՛ և ոչ թէ արդարութեամբդ, որովհետեւ առջինին հետ բաղդատելով խիստ թեթեւ կը կշռուին անոնք, իսկ վերջինին դէմ միշտ ծանր։

Գ. Արդ մտածէ՛ր ինձ, ո՛վ Բա՛րի, ինչպէս որ ջեզի դէմ ձեռք վերցնողին ականջը բժշկեցիր, մահուան խոտվարար հովը վերցո՛ւր վրայէս. որպէս զի ամէնուն իշխող խաղաղութեան Հոգիդ իմ վրայ հանգչի. ու ամէն առթիւ փառք թող ընծայուի ջեզ մինչեւ վերջն. Ամէն։

Նոյն այն Հոկտեմբեր ապերասէրէ մատենադիրքս
ա՛ պզտիկ հեծեծանքներս նա՛ եւ յաւերժութիւնը։
Սրտի՛ խորքերէն հօտ ա՛ս Աստուածդ

ԺԷ. ԽՕՍՔ

ԵՍ՝ որ վտանգաւոր կիրքերու տաժանելի տրամադրութենէն վշտացած հոգիներու խնամակալն եմ. կ՚աղաչե՛մ, ողբերուս վրայ նոր ցաւ մի աւելցներ, մի՛ խոցեր զիս որ արդէն վիրաւորուած եմ, մի՛ դատապարտեր՝ որ պատժուած եմ, մի՛ տանջեր՝ որ չարչարուած եմ. մի՛ ձեծեր՝ որ հարուածուած եմ. մի՛ գլորեր՝ որ ինկած եմ, մի՛ կործաններ՝ որ գայթակղած եմ, մի՛ մերժեր՝ որ հեռացած եմ, մի՛ աքսորեր՝ որ հալածուած եմ (տառանջէն), մի՛ ամչցներ՝ որ խայտառակուած եմ, մի՛ յանդիմաններ՝ որ խըրտչած եմ, մի՛ չախչախեր՝ որ կտորուած եմ, մի՛ տակն ու վրայ ըներ՝ որ արդէն յուզուած եմ, մի՛ ալէկոծեր՝ որ ուռած եմ, մի՛ տարտնչեր՝ որ խախտուած եմ։ Մի՛ չուարճացներ զիս որ արդէն վո-

թորիկի բռնուած եմ, մի՛ բզքտեր՝ որ փառատուած եմ, մի՛ վշրեր՝ որ մանրուած եմ։ Մի՛ վիրաւորեր զիս՝ որ արդէն վշտացած եմ, մի՛ կուրցըներ՝ որ մթնցած եմ, մի՛ տոսկացներ՝ որ ապշած եմ, մի՛ խորովեր՝ որ խաչած եմ, մի՛ մեռցըներ՝ որ հիւանդ եմ. ծանր բեռներու մի՛ ենթարկեր՝ որ տկար եմ։ Ծուած՝ կծկուած թիկունքներուս վրայ երկաթէ օղակ մի՛ աւելցներ և ո՛չ ալ լեղի արցունքներուս վրայ՝ նոր ողբ. խաւուեթեամբ մի՛ վարուիր ինձ հետ՝ որ հող եմ և ո՛չ ալ սաստկութիւն ցուցուր ինձ, որ մոխիր եմ. ո՛չ անհաւատ եղիր ինձ նկատմամբ՝ որ ջնջմէ ստեղծուած եմ և ո՛չ ալ տոկում ազդէ՛ ինձ՝ որ փոշի եմ։

Խաւուեթեամբ մի՛ զարնուիր ինձ հետ՝ որովհետեւ Դուն մեծ ես, իսկ ես՝ պզտիկ. Դուն լոյս, իսկ ես՝ ցած մութ. Դուն բնութեամբ բարի, իսկ ես՝ բնականէն չար. Դուն օրհնութեան ողկոյզ, իսկ ես՝ անէծքի պտուղ. Դուն կատարեալ ես, իսկ ես՝ թերի, իսկ ես՝ թոլորովին լեղի. Դուն միայն փառք, իսկ ես՝ ամէն տեսակէտով ստորին. Դուն կեանքն ես, իսկ ես՝ կաւէ կտոր. Դուն տէրերուն տէրն ես, իսկ ես՝ գետնի ցեխ։ Դուն ամէն բանի անպակաս առատութեանն ես, իսկ ես՝ վերջին ծայր չքաւորութեան մէջ եմ. Դուն չկողոպտուելիք ճոխութեան մէջ ես, իսկ ես առանց պատսպարուելու կը տառապիմ. Դուն ան-

կարօտ բարեւթիւն ես, իսկ ես՝ ամենէն թշուառ ազգատ։

Որովհետեւ ո՞վ է այն որ առտուան հանի ու լոյսը ծագելէն վերջ, վախնայ թէ պիտի մթննայ այն. և կամ ապրած տեղն, կասկածի թէ պիտի մեռնի. ազատ գտնուած միջոցին, պարտքի վախը քաշէ. չնորհ վայելած պահուն՝ դատապարտութեան վրայ խորհի. (հոգիով) վրկուելէ վերջ, մատնուիլ մտքէ անցնէ. նորոգուելէ ետք՝ աւրուելէ վախնայ. օրհնուելէ վերջ, (դժոխք) աքսորուելէ ոսկայ. բժշկուելէ վերջ՝ վիրաւորուիլ երեւակայէ. հարստութեան մէջ չքաւորութիւն միտք բերէ. հացի առատութեան պահուն, անօթենալ կայ ըսէ, վազող գետերը տեսնելով, ծարաւ պապակելէ վախնայ, ծնողական գութին մէջ կեղծիք նշմարէ և կամ Քրս Աստուածային աչ ձեռքիդ խնամքները վայելած պահուն, վախնայ թէ պիտի զրուխս իյմէ։

Բ. Եւ հիմա ամբողջ մարմնովը սաստկապէս վարակուած բորոտին նման, հոգիս ապառնացող վտանգներուն համար ինձ կը պաղատիմ, ո՛վ Տէր, եթէ ուզես, կրնաս զիս մաքրել։ Աչքի տեսէ նեղուելով գիշերն ամբողջ խարխափողներուն հետ լալով ողբալով կը հառաչեմ. Դաւթի՛ն զաւակը չեմ կանչեր ինձ, այլ Աստուծմէ ծնած կը դաւանիմ։ Մինակ չեմ անուաներ ինձ

ռաքբի — որ վարդապետներու յատուկ պատիւ մ'է
զանոնք գիտուն կարծել տալու համար — այլ կը
հաւատամ թէ երկնքի ու երկրի Տէրն ես։ Չէ թէ
մինակ մօտէն ձեռքդ երկնցնելով է որ պիտի
կրնաս զիս բժշկել ո՛վ մօտեցող բարեգութ Աստ-
ուած, այլ ինձմէ այնչափ հեռու գտնուելով
մէկտեղ, ինք խօսքիդ զօրութեան կը սպասեմ,
բժշկուելու համար։ Կասկած պատճառող բառով
մը, խաթր չեմ դներ հոգիէ ու սրտմտութեամբ մէջ.
այլ կը հաւատամ որ իրրեւ բարեգութ՝ կ'ուզես, իբ-
րեւ ստեղծող՝ կրնաս, բառ մը ըսէ՛ ու բժշկուիմ։
Ես ալ կը մասնակցիմ հարիւրապետին հաւատքին,
բայց կը հաւատամ թէ ոչ մինակ տունէ տուն ե-
ղած հեռաւորութեան մը նեղ շրջանակին մէջ է
որ կարողութիւն ունիս բժշկելու և մեռելներն
ողջնցնելու, այլ երկինքին մէջ նաւելով ալ ամ-
բողջ երկրին խորերը կը փայլեցնես հրաշքնե-
րուդ աքանչելիքներովդ, որոնց պատմութիւնն ը-
նել կարողութենէս վեր է։

Գ. Շնորհէ՛ ի'նձ պարտքերս, ո՛վ բարութիւններու
Աստուածն ու երանութիւններու Տէրը, ինչպէս որ
Քու խօսքիդ դառակնիքը վճռեց, հինգ հարիւր
դահեկան պարտքը չնորհել պոռնիկ կնկան, զայն
ընդունած առենդ. Դուն որ՝ որչափ շատ օգնու-
թիւն ընես՝ այնչափ կը փառաւորուիս, ու որչափ
առատ ուս այն համեմատութեամբ կը սիրուիս

և որչափ ազգումնութիւնդ աւելցնես անոր կրկնապատիկը կը բարդաւաճի։ Այսքան բարի քներովդ իրաւամբ կը գովուի. ամէնուն սէրը ըլլալով մէկաեղ մեզի հաւասար կը ճանչցուի. ամէնու ուննալով հանդերձ, մեզի հետ կը կշռուի. անճառելի պարգեւներուդ փոխարէն մեր աղօթքներն առնելով կը բաւականանաս. վերջ չունեցող արքայութիւնը տալ պարտ կ'ստանձնես մեր երկրաւոր գործերուն փոխարէն, զորս մեծ համարելով անոնցմով կը փառաւորուի վեհութեամբ. ու երբ մեր փոքր գործերէն աննշան փառք ստանաս, չես դժուարիր։

Այն գթութիւնն ինձ նկատմամբ ալ ցոյց տուր, որ անթիւ անհամար դատապարտութիւնք գործ ունիմ. և այս առթիւ քու պարգեւած եւ բախտիքներուդ պատմութեանը մէջ թող գրուի թէ այն չափով կը սիրես զիս ու ամէն բանի մէջ ինձ փառք կ'ընծայեմ. Ամէն։

Նոյն այն Հսկոյքն ալեբաւելէց մոլեռանդներուն
ու ալքատութեան հետեւանքներուն նո՛ր յառաջդէմը.
Սրտի խորքերէն խօսք առ Աստուած.

ԺԲ. ԽՕՍՔ

ԲԴ՝ ես որ մեղքէ ծնած եմ ու մահուան ցաւերու զաւակ, արդարեւ անթիւ անհամար՝ տասը հազարներով քանքար տուժելու պարտականեմ մէկ օրուան մէջ։ Սակայն չէ թէ մարդկային մտքի փոքրկութեան համեմատութեամբ ներողութիւն կը խնդրեմ, այլ անհատնում առատութենէդ մարդասիրութիւն կը հայցեմ պաղատագին, ո՛վ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս։ Զկայի երբեմն ու գոյացուցիր. չմաղթեցի և Դուն ստեղծեցիր. դեռ լոյս աշխարհ չեկած՝ Դուն տեսար. դեռ ես բան մը չյայտնած՝ Դուն գթացիր. ինձ չկանչած՝ ինձ խնամեցիր. ձեռքս չբարձրացուցած՝ նայեցար.

չպաղատած՝ ողորմեցար. անարդ ձայնս հասկըցար. չողբացած՝ մոխիկ ըրիր. հիմակուան գլխուս գալիք (հոգեկան) դիպուածները գիտնալով՝ չտեսնալու չզարկիր. թէեւ կանխատես աչքովդ նշմարեցիր պատիժի արժանի չար գործերս և սակայն դարձեալ ատեղծեցիր։ Ուրեմն այն՝ զոր Դուն ատեղծեցիր և որ ֆեզմով վրկուեցաւ ու այսքան խնամքներուդ արժանացաւ, վերջնականապէս թող չկորսուի, քանի հնարած մեղքի հարուածներէն։ Ցամաւութեանս մշուշը թո՛ղ չյաղթէ ներողութեանդ լոյսին և ոչ ալ սրտիս կարծրութիւնը քարի համբերութեանդ։ Ես որ մեռնելու ենթակայ մարդէն մ՛եմ, թող յաղթական չըլլամ ֆեզ, ո՛վ ամենուն լրումն ու կատարելութիւնը, ոչ ալ ինձ նըման տկար նիւթ մը թող յաղթէ Քու անյաղթելի բարձրութեանդ։

Բ. Հոգիս կծկատած թելը կ՛երկնցնեմ անաւասիկ Քու անունովդ. ո՛վ զօրաւոր. առողջացուր զայն առաջուան պէս, երբ զուարճութեան դրախտին մէջ կեանքի պտուղը կը քաղէր։ Զորցած, կաշկանդուած, ու չշարժուելու աստիճան ծռած է թշուառ հոգիս, վէրին տակ ընկճած կըլլան նման. մեղքերու ծանրութիւնը գետնին փակցուցած է զայն սատանայական ամուր կապերով, որպէս զի երկնային ողջոյնը չընդունի։ Դէպի ինձ ծռէ՛, ո՛վ միակ Ողորմած, սուրբ մարգարէին Աստ-

ուածային խօսքին համեմատ բարձրացնելու հա-
մար գիս, որ թէեւ խօսող՝ բայց նուաստ, ինկած
վայտ մ'եմ. և կրօնքի վայելուչ գեղեցկութեամբ
ծաղկեցնելու համար, որ չորցած եմ։ Մօրմէն կոյր
ծնողին պէս, աչք չունիմ որ Քու կերպարանքդ
տեսնելով աղաչեմ, թախանձեմ ո՛վ գիս Սահղ-
ծող. Դուն որ ամենէն զօրաւոր ու գթած ես և
ամէնուն պաշտպանը, Քու խելքէ միտքէ վեր սի-
րոյդ խնամքներովն ակնարկդ դարձո՛ւր վրաս ու
ոչինչէն լոյս հաստատէ իմ մէջս՝ որ Քու
չնչող ու խօսող ամանդ եմ։ Անբաւժելի յաւերով
տանջուրկս տարի չարաչար տանջուող վշտահար
կնոջ արիւնի հոսումին նման, մեղքի գեաերը կը
բզխին ինձմէ. Դուն որ չմօտեցուելիք լոյսով շըր-
ջապատուած ես, նայէ՛ բարձրերէն՝ ուր ձեռքով
կարուած վերարկուի քղանցք չկայ, այլ հրաշքներ
միայն ամէն կողմ տարածուած զօրաւոր կերպով։

Ես որ պատժուելու դատապարտուած եմ, մե-
ղաւորին հետ՝ իւղի օծումով չեմ մօտենար կեն-
դանութիւն չնորհող ստքերուդ և ոչ ալ աչքիս
արցունքները մազերուս հիւսակէններուն միացնելով
կ'ընծայեմ. այլ թեւերս վերցնելով անարատ հա-
ւատքս սոյգ կերպով կը գաւանիմ կատարեալ
հոգւով, ու շրթունքներս կպցնելով գետինը կը
համբուրեմ և խառնելով ողբ ու կոծերս արցունք-
ներուս, հոգիիս բժշկութիւնը կը խնդրեմ։

Հոգիս մաշեցաւ մեղքով, քակուեցաւ, քայքայուեցաւ ծուլութեամբ, երկու ոտքերովս իսկ կը կաղամ դողդոջ քայլերով. չար սատանան խոտորեցուց ոտքերս, որոնք մարմինիս ծանրութիւնը կրելով դէպի կեանքի ծառին ճամբան կ'առաջնորդէին, որուն մուտքն արգիլուած է։ Սրդ, Դուն որ փրկելու հնարքն ունիս, նորէն զօրացուր քայլերս, նեցո՛ւկ եղիր անոնց։

Ջեզ փառք տալու գործիքը (լեզուն) զոր իմ մէջ հաստատեցիր, ամուր կերպով փակեց, արգիլեց, համր ըրաւ զայն քանւ սատանին հուվը. մեծ ողորմութեամբ զրկէ հոգիդ. Աւետարանին մէջի բժշկուածին նման, հրաշքդ փառաւորող բարիք գործէ, անախալ կերպով խօսելու կարողութիւնը չնորհէ ինձ, Դուն որ կենդանի խօսք ես։

Մեղքի անկողինն ինկած եմ չար ախտերուս պատճառով. ողջ դիակ մ'եմ ու խօսող մեռել մը. ո՛վ Սատուծոյ բարերար որդին. կարեկցելով թշուառս վիճակիս, ողթախառն դղրդանքով և օրհնուած աչքերուդ ցօղովը, վերականգնէ՛ զիս ու ողջնցուր, սիրելիդ նման, զոր անշունչ մեռելութենէն ողջնցուցիր։

Արդարացի կերպով վչտացած՝ մեղքի փոսին մէջ չուարած կը մնամ. ո՛վ անշուք արեւ, Սատուծոյ Որդին։ Ձեռքդ երկնցուր ու ինձ լոյսիդ ճառագայթներուն մէջ հանէ զիս։

Նայինցի որբեւայրիին հետ — որ մէկ հատիկ զաւկի մը մայր էր ու աղիողորմ լացով, սիրտ չարժող ձայնով, ձեռքի երերումներով կուրծքը կը ծեծէր և հիւծած, մաշած, տրտմած դէմքով՝ արիւն արցունք կը թափէր — ես ալ ինչ կը պատմ զատիս ո՛վ Գիթած, մխիթարութեանդ քաղցրագոյն խօսքը արտասանէ՛ ինձ, որ յուսահատած եմ: Ո՛վ այնարէն ստեղծող գովուած բարի. «Խեղճ գերի (հոգւով), մի՛ լար», ըսէ՛ ինձ, որուն չնորհիւ, վշտահար ծնողքն սիւսիելու համար կրկին ողջնցող պատանիին նման, ես ալ ամէնէն աւելի զատապարտուած հոգիս ընդունիմ ինչ ձեռքէդ, ու անոր հետ զարձեալ նորոգուիմ:

Անզգայ զիւահարներուն հետ, որոնք ոչինչէ տանջուելով քարով կը ծեծէին իրենց անձը, ու չատ անգամ կը խեղդուէին. այն տասկալի չլսհատարուներուն հետ՝ որոնց մազերը ցցուած էին ու դէմքերը կատաղի, և որոնք ողորմութիւն գտան Քրիստէ, ո՛վ ամէնքն ազատող, ես ալ անոնց պէս Քեզ կը դիմեմ: Հեռացնելով վտարէ չարին ապականող խումբը այս Քու խորանէդ, որպէս զի բարի հոգիներուն գիդ գալով հանգչի հոս. չունչիս զօրութեամբ մաքրէ՛ մարմինս, անդամներս հագուեցո՛ւր և զգաստութիւն չնորհէ ինձ՝ որ թշուառ խելագար մ՚եմ: Դժոխքին մէջ բնակող գերի հոգիներուն նման աքսորուած՝ մնացած եմ արգելարանին մէջ.

ողորմութեանդ վառքին ճառագայթը ծագելով լոյս թող տայ ինձ՝ որ նեղ տեղ եմ ու որսացողին (սատանին) չղթաներէն ազատելով թող ապրեցնէ՛ զիս։

Ջրգողութեան ենթարկուած է հոգիս զղուելի մեղքերուս պատճառով, որոնք առանց իրենց ընթացքն զգալի ընելու, ծածկաբար տարածուած են ամբողջ մարմնոյս մէջ ու կը նեղեն զիս. աչքով չտեսանուածները, չարագործին տուած ուսուցքներն, առողջացուր իրենք զթած Քու Աստուածային զօրութեամբդ, ո՛վ Աստուծոյ Որդին։

Զանազան հիւանդութիւններու այլ և այլ ցեղերն ու մահ պատճառող ախտերու սեռերն, որոնք անօրէն մարմնոյս արտին մէջ հաստատուած են իրենց սպաննող բներքերով ու յոռի արմատներով, հեռացո՛ւր, դուրս նետէ՛ Քու ամէն բանի կարող ձեռքովդ, զոր միշտ աւօրին վրայ դրած՝ տնով հոգիներու սահմանը կը մշակես կեանքի խօսքդ արդիւնաւորելու համար։

Գ. Եւ որովհետեւ յանցանքներս անցած են առաջ բերած օրինակներէս ու ճարակող քաղցկեղի նման բոլոր անդամներուս մէջ տարածուած, ուրեմն Իսրայէլին պէս՝ դարման չկայ այլ եւս ախտիս և ոչ իսկ խարաններուն (եաթը) չատութիւնը կրնայ բուժել զայն. ոտքիս խարխափներէն մինչեւ անդամներուս լրացած տեղը առողջ մաս մը չկայ, այլ ամէնն ալ բոլորովին անբուժելի են։ Իսկ Դուն, ո՛վ ողորմա՛ծ, բարերար, օրհնուած, համբերող ու անմահ թագաւոր, լսէ՛ պաղատանքներս, արգահատէ վշտացած սրտիս որով կը կանչեմ Քեզ, Տէ՛ր, նեղութեան առեն։

Նայն այն Հոգւոյն ապերասելից ծաղկանոփնեբան
ու ապբատան հեշնեշանոփնեբան նո՛ր յաւերժաւթը։
Սբոբ՛ խորհբեբեն խօսք ու Աստուած.

ԺԹ. ԽՕՍՔ

ԵԱՆԳԻՒ բարիքներուն յոյսը, ո՛վ ամէն բան տեսանող. ցաւագար անձիս հառաչանքներուն ու բարձրաձայն լացերուն ուշադրութիւն ըրէ։ Դուն, ո՛վ Տէր Յիսուս, մեծութիւն մ'ես որուն կարելի չէ հասնիլ և անուն մը՝ որ ահ ու դող կը պատճառէ. կենդանի խօսք ես, փափաքելի լուր ես և ախորժելի ճաշակ. հրաւէրդ պաշտումի արժանի է և բարութիւնդ խոստովանութեան. ազդեցութիւնդ օրհնուած է ու ինքնութիւնդ գաւանուած. էութեանդ փառք կը մատուցուի ու գոյութեանդ օրհնութիւն. Քու Հօրդ հետ որ գովուած է ու երկրպագուած ու սուրբ Հոգիիդ հետ՝ որ բարձրացած է ու հռչակուած։

Դուն մինակ մեզի համար մարմին առիր մեզ նման, որպէս զի քու փառքիդ համար մեզ ալ քեզ նման ընես, ո՛վ ամէնուն Լոյսը՝ որ ամէն առթիւ ողորմած, ամէնէն զօրաւոր ու երկնային ես: Հիմա կ՚աղաչեմ, ո՛վ գթած. իբրեւ Աստուած հրաշք գործելով նորէն առեղծէ՛ հոգի չինուած այս ամանը որ փչրուած է ու քայքայուած: կը պաղատիմ քեզ, հալեցնելու բովին մէջ, խոստքի կրակովդ նորէն ձուլէ՛ զիս որ քու պատկերդ եմ մեղքով հինցած, կ՚աղաչե՛մ, բարերա՛ր. զայն պահպանող հոգիս հետ մաքրէ՛ նաեւ խախտած չէնքը մարմինիս որ քու հանգստարանդ է եւ հոն բնակութիւն հաստատէ՛: Զարիքով մի վոխարիներ չար գործերս: Համած եմ, մարգարէին ըսածին նման, բայց ոչ գինի. մահուան թմրեցնող բաժակին մեղքի մրուրը որ դիզուած է իմ մէջ, մաքրէ՛ քու աղաւնութիւն չնորհող հրամանովդ, ո՛վ ամէնքն Սպրեցնող, որպէս զի վրէժխնդրութեանդ մրուրը չխմեմ վերջին դատաստանին օրը:

Բ. Վճիռդ իրաւացի է ու դատաստանդ յաղթող. եթէ մեռնելու մատնես՝ արդարացի են գործերդ. եթէ այս տեղէն իսկ սկսելով յանդիմանութեան տանջանքին դատապարտես, վոխարինութիւնդ արդար է. եթէ գեհենին խորերն իջեցնես, եթէ կենդանական շարժուձս դադրե-

ցներս. եթէ խօսքիս ազդեցութիւնն ոչնչացներս. եթէ աչքիս պատուհաններըմ մթնցներս. եթէ կեանքի ճաշակն (տոգի) Քու վրատ. ամխոխներս (եւ առներս). եթէ ամենօրեայ ուսուցչի պարկեշտ պաշտօնս ատելի ընեմ. եթէ օրերուս երկայնութիւնը կարճցներս. եթէ անուշ ցօղիդ հետ կրակ ալ սերտացներս. եթէ Քու խօսքդ լսելու սուրը քաշել սաս. եթէ ականջներս պոռնկի վարկես. եթէ չնորհած ձիրքերդ ընդհատաս. եթէ ոտքիս տակի գետինը դողացներս. եթէ Քու վախտերդ երեսիդ լոյսէն զրկես. եթէ այս ընդհանուր աշխարհէն վռնտես. եթէ կրակ վիշապատակերով վառցներս. եթէ անքուժելի ցաւերով տանջես. եթէ չար դեւերուն ձեռքը մատնես. եթէ գազանները ակռաններովը մանրես. եթէ բարկութեան հովով քշես տանիս. և եթէ տանջանքի նոր տարատեսակ մը չհնարես, որ տարտարոսէն չար ըլայ ու դժոխքէն տակաւին, որդերէն աւելի թունաւոր ըլայ, մտքէն աւելի չուարդիք, խորխորատէն աւելի տակուռ ազդէ ու մեղկութեննէն աւելի խղճալի ըլայ. ես ինքս կը վկայեմ անձամբ որ, խիստ արժանի եմ առնոյ:

9. Եւ որովհետեւ թղթովին համեմատական են մեղքերուս տեսակներն ու անոնց փոխարէն սահմանուած պատիժները ու երկուքն ալ իրարու հաւասար են ու զուգակշիռ, ուրեմն պէտք է խոստովանիլ ու անոնց երեսի ծածկոցը վերցնել, որպէսզի փնտռողը առնէ ու արժենայ:

Առաջին անգամ պատահած վրձանքէն կը սառիմ ու կը տառապիմ, անոր համար որ տաք սրտով չօդնեցի ընկերոջս պէտքին. և որովհետև խրոխտ ցանկութիւններս չսանձեցի, ինձ նման թշուառի մը արժանի պատիժը կրելով կ'այրիմ կը մրկիմ առանց զովանալու: Կորսեան մտքին թանձր մշուշին մէջ խարխափելով անդին սադին կ'երթամ և այս արդար վոխարինութիւն մ'է ինձ որ լոյսիդ աւետիսը չսիրեցի: Եւ որովհետև անշնաս սեպելով կարեւորութիւն չտուի վոքրիկ յանցանքներուն, զորս մի՛ատներուն խածնող ակռաներէն կը խոցոտիմ, որոն արժանի եմ:

Աղտոտ վոսին մէջ ինկած կը տանջուիմ պատչաճ կերպով հոս նկարագրուածին պէս, անոր համար որ օգնութեան ձեռք չերկնցուցի անոր, որ վտանգի մէջ ինկած էր (հոգեսլ):

Դ. Արդ Սատուածային ամէնէն բարի գանձէդ չարիք չի գտներ ու ոչ ալ լոյսիդ ճառագայթներէն մթութիւն. Դուն որ ապաւինութիւններու ամէնէն մեծն ես, գայթակղութիւն չես սերմաներ, այլ ես՝ իբր կորսատի զաւակ՝ ինձմէ գոտյ առանց ամէնքը, իմ անօրէնութեանս մեղքերը գանձէնդ, դիզեցին, Հոգիդ բարկացնող այսքան մթերքը: Մոլորեցնող իշխանին (սատանին) հնազանդեցայ. Քու տեղդ անոր տուի, յանդիմանող խրատատուին գրածին նման:

Եւ որովհետև մարմինս անդամներուն

զաղանի խայտառակութիւններն յայտնուելոյն ու անվայել զործերուս ամօթալի չուքն երեսիս զարնուելու ու մարգարէին առակին նման, մերկացուելով խայտառակուած բողի մը պէս, ազեղութիւնս ամէնուն երեւելու, քաւութեան լոյդ ծագէ՛ ինձ, ո՛վ երկնաւոր թագաւոր, որպէս զի աւետիս ձայնին համեմատ, ոտքիս վրայի թօթուելով, բաբելոնէ զարձողներուն նման, հողին երեսէն վերականգնելով նախիմս ու իմ մէջս հաստատուած անխախտ յոյսիդ վստահելով, եւ սային խօսքին նման, թևերուս առջի մաքրութեան ոյժն ու կարողութիւնը վերստանամ, զոր ամէն բան պարզեւող մեծ վաճառքիդ քաղցրութեան համար, ո՛վ Աստուած, որ միհչեւ վերջն օրհնուած ես. Ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն այրեալ մարդասիրութեամբ

ես այրեալ հետեւիլ նմա՝ զի յաւերժ

Սիրոյ խոստիս հասցէ ես Աստուած։

Ի ՀՈՒՐ

ԱՐԷՆ հաստեցաւ, ներաւ, դիզաւոյ, զօրաւոր, ուղտմած և քէն չպահող Տէր. առաւել արդարոյն են քու դատաստանքդ. ընտրութիւններդ վկայուած են, ո՛վ ծաղկուածներուն խոկ առնող։ Երբ երկնային մանուկներուն հետ՝ որոնք Բաբելոնի այրող ջրերէն քոյրը փրկուելուն ու բնաւ չվնասուելուն, անոնց կակիծ երգը կը հաստաչեմ. «Մեղա՛յ, անօրէնութիւն երի՛. յանցանք դրժեցի, ըմբռաստացայ ու պատուէրներդ մոխիկ չերի»։ Եւ

որովհետեւ անոնք մեղքէ ազատ ըլլալով այս խոստովանութիւնը կը գոչէին, եւս որ ամէն տեսակէտով արժանի եմ մեռնելու, անոնց հետ նոյն խնդրուածքով այս ողբերգութիւններուն ձայնակցելէ զատ, ուրիշներ ալ պէտք է աւելցնեմ։ Երանելի, սուրբ և մեծ մարգարէին՝ Դանիէլի հետ, որ Յուդայի տան ընտիր սերունդէն է և Քու հարազատ ազգականդ, անոր ընդունելի և նուիրական խոսքերովը պաղատելով, ուրիշ ալ պիտի կրկնեմ իմ պատժապարտի ողբուկոծուլս ու գոչումներով։ Այսչափ դիտութեամբս անվայել գործեր ըրի. սխալ ճամբաներու մէջ մոլորեցայ չարաչար կերպով, ինչ որ ամէն տեսակէտով ու ամէն պարագայի մէջ մեղանչել է։ Քու կամքիդ առհմանէն դուրս ելայ, ինչ որ մեղադրելի անօրինութեան յայտնի ապացոյցն է։ Անչափ չարիք գործեցի չարունակ և կատարելութեան հասցուցի մեղքերս, ինչ որ յանցաւոր ըլլալու ճշգրիտ պատկերն է։ Ապառնալիք ըրիր ու չսակցի, մեղքդ ար ու բնաւ ականջ չկախեցի, ինչ որ յայտնի նշան է ըմբռաստութեան։

Քեզ արդարութիւն պատրաստեցիր, ս՛ւլ բաներ և ինձ՝ ամօթ ու պատկառանք. Քեզ՝ վայելուչ փառք, իսկ ինձ՝ յարմար նախատինք. Քեզ՝ քաղցրութեան յիշատակ, իսկ ինձ՝ լեղի քացախ՝ վերջին օրերուս. Քեզ՝ անվերջ բարերա-

նութիւն, ինձ՝ ողբ ու լացի ձայներ, ինձ՝ խնկեւ
լի երգերու օրհնութիւն, ինձ՝ անյուսալի աքսոր
(դէպի դժոխք) ու հեռացում, ինձ՝ շատ մը ար-
ժանաւոր իրաւունքներ, ինձ՝ վարանոտ պատաս-
խանատուութիւններ. ինձ՝ խելքէ մոքէ բարձր
գովեստներ, իսկ ինձ՝ մոխիր լզելու պատժով խայ-
տառակութիւն:

Բ. Եւ հիմա դուն ընդունեցիր անչափ ուա-
սահման բարիքներ որոնք ախորժելի խառնիկներ են
ինձ համար, և զորս իրացուցիր ինչպէս որ կը
վայելէր ինձ՝ իսկ ես ընդհակառակն հոս իսկ
կրկին բարդեցի չատ մը պարտաւորներ, որոնք
միայն կը վայելեն ինձ:

Եթէ անմեղներն այս կերպ աղօթել յանձն
կ'առնէին, հապա ես ինչ տեսակ խօսքեր չարա-
դրեմ ու տողեր հիւսեմ մեղադրելու համար զիս,
որ ամէն չարիքէ աւելի սխալներ գործելի չա-
րունակ: Անտառակ ընթացքով՝ վայրենի խորհուրդ-
ներու մէջ մոլորեցայ, չրթունքներուս աչխարհա-
յին բաներ խօսիլ յանդգնեցայ. ամօթալի գոր-
ծերու յարեցայ բուռն տենչով, առանց կարող
ըլլալու ես կենալ անոնցմէ: Ուռեցայ, վերացայ
որ քիչ առենէն մահուան գերեզմանը պիտի իջ-
նեմ, գոռոզցայ, բարձրացայ, որ հոգիս չնչա-
ոտիթեանը երաշխաւորութիւնը չունիմ ձեռքս:
Ամբարտաւանեցայ, որ փոշի եմ չնչող, խնդնե-

բնենս հաւնեցայ, որ կաւ եմ ձայն առաւ, հպարտացայ որ հող եմ անարգ, գլուխ անկեցի, որ մոխիր եմ առին, թեւս վերցուցի որ գաւաթ տ'եմ վշրուելու ենթակայ։ Վեհ մէկի մը նման չաւիղ աւելի տարածուեցայ, բայց եաքը՝ վրընտռած պէս տեղս կծկուեցայ։ Բարկութեան բոցով բռնկեցայ, երբ ցեխ եմ խօսող ու անմահ եղողի մը պէս մեծամտութիւն ցոյց առի որ չորքոտանիներու նման մեռնելու եմ սահմանուած։ Աչխարհը սիրով ընդունեցի ու երեսիս տեղ եւս տեսա դարձուցի ինձ. մարքի թեւերուվս մութ խորհուրդներու մէջ սլացայ, մարմինս փոխուկ պահելով, անարատ հոգիս նիհարցուցի չարունակ. ալ կողմիս այժը ակարցուցի և ձախ կողմիս զօրութիւն տալով յաղթեցի աչխարհ։ Ինձ իսկ տեսայ որ ինձ համար կը հոգայիր — ինչ որ սակայն զանց կ'ընեմ գրելու — ու չամչցայ։ Ովսէի՛ եւիրեմին ուղղած խօսքին պէս, վայրկ թռչունի նման սուրալով իմ հին սովորութեանս վերադարձայ. աչխարհային զբաղումներով չրջապատուեցայ աղօթարանին մէջ. խօսքի սանձով սոքի չկանգնեցուցի երիվարը մարքիս։ Հին չարութիւններուն վրայ նոր գիտակ ալ աճեցնելի. Յորի ըսածին նման ծանր ու անտանելի անուրա (երկաթէ օղակ) աւելի եւս սառակացուցի ձեռքովս. Եփրեմի գրածին պէս, կարկտան չվերա-

ցնող սաւանի մը դարձուցի անձս, առակախօսին ըսածին համեմատ մարդահամարի ծօմարնելէն ջնջուելցայ յիշատակուելու անարժան վիժածի մը նման. կիներու դաշտանի լաթին պէս ղղուելի եղայ, ինչպէս կ'ըսէ Եսայի. հողէ թրծուած խեցեղէն ամանի պէս փշրուելցայ, ալ չփակչելու սահման: Զորրորդ չափը պատրաստեցի ինձ՝ անօրէնութեան, որ ոչնչանալու նշան է որով բամբասեց մարդարէն՝ եղովմը: Եւ մինչ աստուծմէն կ'ըլլայ, երբ այս ամէնուն վրայ սա ալ աւելցնեմ ըսել թէ, Մողոքին՝ դեւերու նուիրուած վրանն իսկ առնելով հիմակուընէ դժոխքը ժառանգելի ու երկնային փառքը լքելի. ճիշդ այն եղանակով ու ձեւով որով վարուեցան Իսրայելացիք ու Բաբելոնական Ռեվման լուսաւորը պատուելին Սինա լերան վրայ:

Որովհետեւ նախորդ չնորհին համարձակութենէն անգամ մ'ալ փոխուելցայ, պրկուելցայ, եւ լայ, հեռացայ, բամբնուելցայ ու չպատուաստուելու սահման կտրուելցայ, ուրիմն ո՛վ Տէ՛ր, հոգիիդ պատկերին վրայ կրկին վերաշինելով, ընդունէ՛ զիս — որ անարժան եմ ապրելու — մեռնելու դատապարտուածի մը պէս, չարագործի մը պէս, խայտառակուածի մը պէս, քու սահանին առջեւ տակ կոխկռտուած մէկու մը պէս, չչինուելու սահման փշրուածի մը պէս, մահուան անդունդն

հասածի մը պէս, զգուելի դարձածի մը պէս, ինչմէ կանչուելու անարժան՝ անպիտանի մը պէս, վերջնական կերպով կորսուելու դատապարտուածի մը պէս, դատարկապորտի մը պէս, վնասուածի մը պէս, չուարածի մը պէս, թշուառացածի մը պէս, վհատածի մը պէս, կործանածի մը պէս, խորտակուածի մը պէս, կտրուածի մը պէս, վշտացածի մը պէս, հոգին նեղուածի մը պէս, թշնամանուածի մը պէս:

Բայց ո՛վ դթած՛ծ, մարդասէր, զօրաւոր, այս աղերսալից խօսքերս նայելով դարձեալ ընդունէ՛ զիս, զգջացողի մը պէս, խոստովանողի մը պէս, ապաշխարողի մը պէս: Դուն որ կը կշռես, կը գրես և մեծ կը սեպես հոգիի հառաչն ու աղերսալից աղեխռովութիւնը, շրթունքներու կակիծը ու լեզուի չորնալը, սխտոր դէմքը, խորհելու կամքն ու սրտի խորերուն մէջ անած բարեյօժարութիւնը: Դուն որ անձերու վրկութիւնն ես, չգործուածները կը տեսանես, ամէնուն ստեղծողն ես և գալանի վէրքերու բժիշկը, Քեզ յուսացողներուն պաշտպանն ու խնամող Տէրը: Ես Քեզ փառք կ'ընծայեմ ամէն առթիւ մինչեւ վերջը. Ամէն:

Նայն այն Հոգւոյին ապերասելից մաղթանքներուն
ես ապքանեմ հնձելիանքներուն նո՛ր յաւելուածիս
Սրտի՛ խորհրդին խօսք ես Սուրբս .

ԻՆՁ ՀՕՍՔ

ԻՆ քանի որ ինքնաբերաբար մահուան մատնուած այս անձով, երբէք ոտքի վրայ չկանգնեցայ երբեւ մարդ և ոչ ալ բանական սիրտ ստացայ, ինչպէս կ'ըսէ գիրքը։ Ես սրովհետեւ նախապէս գրուածներէն փոխոխութիւնը չկրեցի և ոչ ալ շուտակ ճամբուն հետեւեցայ, ուրեմն ընթերցուածներու այս շարքին մէջ, ինչո՞ւ չցուցնեմ դէմքերը մութին մէջ ծուռումուռ ճամբէ քալողներուն, որոնց եկաւ կատարելապէս յայտնութեան իմ դէմքս ալ, զոր Ջու պատկերիդ վրայ տեղծեցիր և խօսքով զարդարեցիր։ Վերև նշանակուածներն անփոխոխ պահելով, հոս պիտի խոստանամ դարձեալ բիծերը ճնացած չարութիւններուս, որոնք յաջորդ տողերով պիտի հասկցուին։

Բ. Պատժուելու արժանի չարագործ մ'եմ ծառը, որ անհնազանդ ընթացքովս Եհլիայի գունդն աճեցուցի։ Ծուլութեամբս առիթ տուի վարպետս, խաբերայ՝ գարչելի դեւերուն, որ խաղաղ պարեն, ցաւկեն ու խնդալով վազվռտեն։ Գաղանի հարուածներ ու անյայտ վէրքեր առած կրծանած դահիճներէն, (առանայ)։ Զհաւատածնդի զայն որ Քրիստոսի Խաչովը վռնտուած էր, այլ աւելի ևս զօրացուցի։ Դեւերուն մէջ կը հայհոյուի Քրիստոս անունդ, ինձ նման ապիկարի մը անօրէնութիւններուն համար, ինչպէս որ հեթանոսներուն մէջ ալ, Իսրայէլին համար՝ երբեմն։ Հարուածներ՝ հարուածներու վրայ, մէկմէկէ աւելի ճնշաւակար ու աւերչարկող, ժանդ, թըրթուռ և հոգիս ծաղիկն ուռող փճացնող ուրիշ որդեր զորս անուցի իմ մէջ, փոխանակ առակեցնելու, պատրաստուելոյ առնդնել զանոնք, որոնց մասին խօսած է առքն Յովէլ, Իսրայէլի երկրին համար յիշատակած՝ հրաշալի ողբերուն մէջ, երբեւ նմանութիւն աւազակներու և չար ոգիներու։ Տաղ հազարներով կառուղներ (մեղք) դիզեցի, հաւաքեցի՝ անձս ապականելու համար. անիրաւ ու անամօթ յանդիմանողներ գոյացուցի ինձ համար, հակառակորդներ զօրացուցի ես, որոնց կարելի չէ յաղթել և ոչ իսկ անոնց հետ կռուիլ. անուշեղէններու համին առջ, լեզուն

ատացայ ինձ իբր բաժին. ևս որ զիս ստեղծողին հանդէպ միշտ խարդախ եմ, իսկ քսու սատանին՝ չարունակ հաւատարիմ։

Սւսա՛ղ այս ի՞նչ փորձանք, ի՞նչ վիշտ. ի՞նչ վտանգ է, խաւարը թող ծածկէ աւօթս ու մեղքս՝ թէ՝ խայտառակութիւնս։ Ինչպէս համարձակին բերան բանալ երբ գոյժի ձայնս սաստիկ է ու բողոքի կանչուրտուքս անտանելի։ Եթէ կարելի ըլար հոգիս տեսնել, պիտի գտնէի զայն տգեղ, նուաղած, թուլցած, ոլբուկոծի ցաւերէն վերջին աստիճան վարանած ու մեհենի պաշտօնեայի մը նման մրոտած ու զզուելի գոյնով աղտոտած. անոր համար որ միեւնոյն բանն է, թէ՛ թաւիծուպատկերի և թէ՛ մեղքի ախտերու ծառայելը։ Արդ ես այս կորստելու ճամբան գնացի խաւարին հետեւելով, ջու ցանկալի բաժինդ անկոխ անապատի ամայութեանը դարձուցի, նման խոյսէլի քահանաներուն որ կ՛ամբաստանէր մարգարէն։

Գ. Եւ ինչպէս մարդ ըսեմ ինձ, երբ տըմարդներու դասակարգին կը պատկանիմ, ինչպէս բանական անուանուիմ, երբ չիմար անբանները կցորդուած եմ, ինչպէս կանչուիմ տեսնող, երբ իմ մէջս եղած լոյսը մթնցուցի, և ինչո՞ւ հաչակուիմ զգայուն, երբ իմացականութեան դռները փակած եմ, ինչ բանով պիտի երեւամ

իրր նկարագիր պատկերը Անեղծի չնորհին, իրր անձամբ մահացուցի հոգիս։ Նախ՝ ո՛չ չարժանի, ո՛չ ալ չնչաւոր կրնամ անուանուիլ, ո՞ր մինչ հոգևկան կարողութիւնով ու մտքի ընդունակութիւնով օժտուած հոչակուիլ։ Անպէտ մ՚եմ անօթ-նութիւն մէջ և անարդ մը՝ պատի. քարերուն կարգը. կոչնականներու չարքին մէջ արհամարհուած եմ ու հրաւիրուածներու տեսակին մէջ՝ տորին։ Մահուան երկիւղէն կը տարտիմ, երեմիայի խօսքերէն ազդուելով, երուսաղէմի ցաւերուն ու տանջանքներուվը կը տառապիմ առանց ու և է խրախոյս գտնելու։ Նոսպարան երգողին ըսածին նման օրերս պակսած են ողբալէն, ու կնոջ արիները հառաչելէն։ Իմաստունին խօսքին համեմատ՝ հալեցայ արտս խլիէն, ինչպէս ատոին ցնցէն ու վայրը՝ որդէն. արդի ոսոյն պէս մաշեցայ ու անպէտ դարձայ, ինչպէս կ՚ըսէ սաղմոսը, առաւօտեան ամպի ու վաղորդայնի ցօղի նման ցնդեցայ, մարգարէութեան ձայնին համեմատ։ Մարդու մը վրայ յոյս չունիմ սակայն, որ Տեառնոյին ըսածին նման անիծուիմ ու անյոյս վհատիմ, այլ Քու վրայ դրած եմ յոյս, ո՛վ հոգիները սիրող, պիտի ընկդմիմ քու գթութեանդ անբաւ բարիքներուն. մէջ որ Հայրին վրայ յենուած առանդ խոկ, ամենամեծ ողորմութեամբդ, քեզ չարչարողներուն համար աղօթեցիր

Բարձրեալ Հօրդ։ Ուրեմն քաւութեան յոյս չնորհէ՛ ինձ, ո՛վ կեա՛նք ու ապաւէն, և երբ թշուառ չունչս կուտամ, ձու բարի ոգիդ առանամ։ Ու ձեզ՝ Հօրդ ու սուրբ Հոգւոյդ մէկտեղ, զօրութիւն, յաղթութիւն, մեծութիւն և փառք, մինչ չեւ վերջը. Ամէն։

Նոյն այն Հակոպին ապերասէրից մատնութեանը
ու ապերախտութեանը նո՛ր յաւելուածը.
Սրտի խորհրդեն խօսք ու Աստուած.

ԻԲ. ԽՈՍՔ

ԵՂԱԴԵՐԵԼԻ անձիս նախասիրութիւնները շարունակ թարմելով, զարձնեալ ուշիմ սիրտի խօսիմ. Նոյն պայմանները ներով կրկին սիրտի ներկայացնեմ զանոնք. թերեւս այս յանդիմանութեան դատակնիքը ղոր սիրտ ծակող խօսքերով կը յայտնեմ, զաղտնի չա-

բիքնեբուս ու բոլոր մեղքերուս ճշմարիտ խոստովանութիւն սեպէ Սմենապէտը։

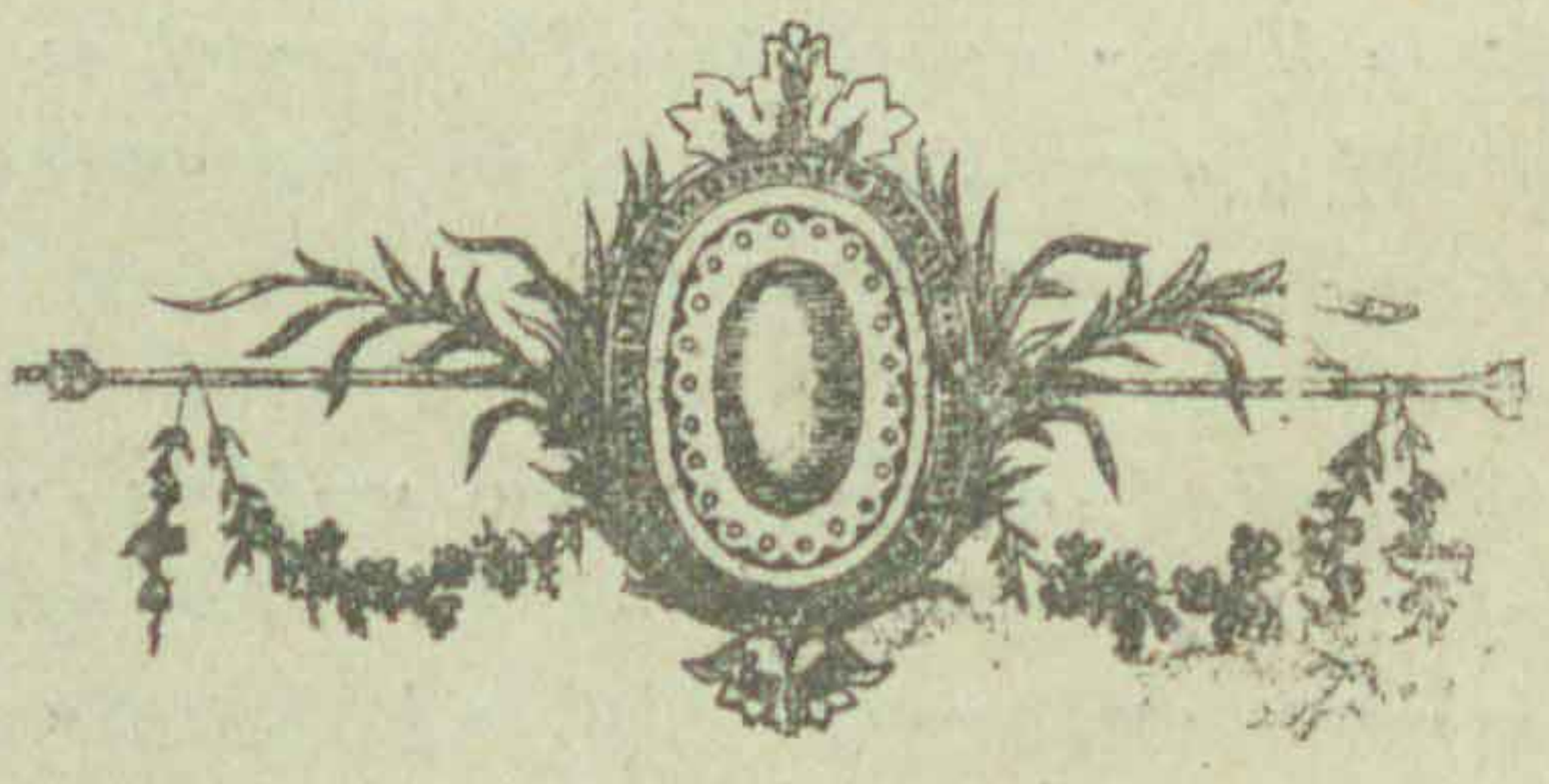
Բ. Ասող ձի մ'եմ, դժուարասանձ, երանը քակուած ու սանձը կոտրած. աւանակ մ'եմ խելս, վայրենի և անկիրթ. երկինչ մ'եմ անընտել, անուղղայ և անվարժ։ Մարդ մ'եմ մոլեգնած, տարագրուած ու կորուսի մատնուած. ողայ մ'եմ յանցաւոր, վտղոյային. և չխրատուող. անառակ մ'եմ մահապարտ, անճարակ և անգործ, բանակաև մ'եմ անմաքուր՝ գազանի ու անասունի բնաւորութեամբ։ Չիթենի մ'եմ, ամայի, անպտուղ ու կրծատած. մարմին մ'եմ որ հոգիս կը տրամեցընեմ, կը տանջեմ ու դատաստանի կ'ենթարկեմ. վիրաւոր մ'եմ անխնամ, որ ո՛չ կը բժշկուիմ ու ո՛չ ալ կրնամ կանգնիլ։ Կայսերական ոսկի չարքմ'եմ, վառնուած ու խպտած կրասուած, ծառայ մ'եմ սխալական, վախտական և թշուառ։

Գ. Ահա ես իմ կամքովս անձս մատնեցի ու մարմինս կրծանեցի, հոգիս կորնցուցի ու միշտ մտախոհ եղայ, կամքովս կրակեայ ու սիրտս կոտրեցաւ, յիշողութենս կարճցաւ ու խելքս պակսեցաւ, թմրեցայ ու հանճարս կորնցուցի, յոռնիներուն նայեցայ և ոճիրներ մոխկ ըրի։ Ես աղբիէն ու անդիէն ամէն կողմէ բորբոքած՝ վնասուած եմ մահաբեր ցաւերով, ու ոչ մէկ տեսակէտով ընտիր գործ մէջ քեզի պիտանի եղած եմ

ո՛վ ամէնուն Տէրը։ Կ՛ողբամ այն որովայնը որ ծնաւ զիս, կուլամ այն ստինքներուն վրայ որոնք կաթ տուին ինձ։ Ինչո՞ւ համար կաթին հետ մաղձ մակրդելով չծծեցի, և ինչո՞ւ անուշի տեղ լեղի չկերցուցին ինձ։ Որովհետեւ եթէ ես ինձմէ այքան խօսքերով դատախազ կանգնեցայ անարգ անձիս դէմ, որուն համար բարկութեան սուրս վար առած չեմ դեռ, երկրածիններէն ո՛վ կրնայ մեղմացնել զիս։ Ամէնքը պիտի խայտառակեմ, ամբողջ էութիւնս քննադատելով տուգանքի պիտի ենթարկեմ. Վնասակարներու ամբողջ գունդը պիտի ծեծեմ. խոցող զինուորներուն դատախազ պիտի կանգնիմ, գլխաւոր զգայարանքներս պիտի կըշտամբեմ։ Մեղք գործեցի ամէն կերպով ու ամէն բանի մէջ, ողորմէ՛ ո՛վ գթած, յանցանքի ու պարտքի նոր մատակարար մը չէ որ գտար վրաս. միշտ նոյնն եմ ես, նոյն յանցանքներովս. անկարկըտելի լաթով՝ սխալած եմ քու առջեւդ, ո՛վ Անվոխարինելի, և Դուն ես միւնակ ճշմարիտ, գթացող, օրհնուած և մարդասէր. իմ աչ կողմէս պիտի կանխես զիս վրկելու քու անվոխարինելի ողորմութեամբդ։

Գ. Արդ, ո՛վ խնամակալ, հզօր, երկնաւոր, բարի, ամէնքը ոչնչէ ստեղծող. քու զօրաւոր խօսքիդ իմացական կայծակը մօտեցո՛ւր հասկցնելու գործիք եղող լեզուիս՝ որ մաքրէ

ձեռքովդ ստեղծուած ու իմ մէջ գետեղուած ամէն զգայարանքներս։ Որպէս զի ասոնցմով, որոնք ինձմէ ստեղծուեցան ու քժշկուեցան, այս կրկին պատճառներով, անպակաս ձայնով, անհատնում բառերով ինձ գոհաբանութիւն վերընծայեմ մեր Աստուծոյն, ինչու Հօրդ միւծ վաստքին համար, միչեւ վերջն. Ամէն։

Նոյն այն Հոկտեմբեր ապերասիկ մոռնանդնեքուան
— ապերախտ հեծեծանդնեքուան նո՛ր յաւելուածը։

Սրտէ՛ խորքերէն ես Աստուածդ

—

ԻԳ. ԻՆՕՍՐ

ՄԷՆՈՒՆ *տէրն ու Աստուածը, ամէն բանի մէջ զօրաւոր ես, ո՛չ կը չափուիս, ո՛չ ալ տեղ մը կը բովանդակուիս. ամէնուն տեղն ես. կատարեալ էութեամբդ ամէնուն մօտ ես. տեղ մը չես ամփոփուիր և չկայ վայր մը ուր Դուն չդանուիս։ Ինձ չես երեւար, բայց առանց Քու լուսաւոր ձագուիդ սիրդ տեսականութիւն չկայ։ Փառքդ անաւարտ է, անունդ մարքէ վեր. մեծութեան կոչումն ես ու անբասիր ձայն. էութիւնդ անքննելի է։ Հեռաւոր մ'ես, որուն կարելի չէ մօտենալ և մօտաւոր մը,*

որուն ուրիշը չկրնար միջամտել։ Ողբուկոծները կը տեսնես, թշուառութիւնները նկատողութեան կ՛առնես, վշտահարներուս կը մօտենաս, անհնար ճարահատները կը բժշկես, գթած Հայր ես որ՛ ողորմութիւն կը ծագեցնես, ո՛վ մխիթարիչ Աստուած։

Բ. Ողորմութեամբդ նայէ, ո՛վ Տէր, կիրքերու հպատակելէ վտանգուած՝ դառն վիշտերու այս պատկերին զոր ի՛ւս առջեւդ կը տարածեմ. հեռատեսութիւն մի՛ ըներ իրր դատաւոր, այլ իրր բժիշկ կցորդ եղիր վիշտերուս։ Արդարեւ այս տարակուսելի ցաւերուն վտանգն ու վարանումը մեծ է, երբ մարմինը գրաւուած է մեղքով ու անձը մեկուսացած չէ չար գործերէն. երբ գործածական գործիքները կապուած են մեղքերու ունակութեամբ. երբ չէնքին զանգուածը մաճու կիրքերով չաղախուած է. երբ սիրտը որ իմաստները պիտի զգայ, ցաւով խոցուած է. երբ բարին ակընկալութիւնը կատարեալապէս վերցած է ու բանականութեանը մէջ իսկ անաստուններու հետ դատակարգուած. երբ զգուելի աղտոտութիւնով մարմնոյն փակած է ու թէեւ դուրսէն առողջ կ՛երեւայ, բայց ներքնապէս վիրաւորուած է։ Երբ յանցանքներու յիշատակին սաստկութենէն բոլորովին յուսահատուած է ու նախապէս գործածներուն վախէն միշտ տարակուսած. երբ աղաչանքներուն

յատակութիւնը պղտորած է խպտռ ու խղճմտան.քի
յուզումէն դարձեալ աղտոտած է։ Երբ ձեռ.քը մա-
ճին վրայ է թէեւ, բայց միշտ եռեւի կողմինները
կը հետազօտէ, երբ առաջ երթալու կերպարան.քն
ունի. բայց ոտ.քերը դէպի ետ կը դառնան։ Երբ
գոյութիւն ունեցողները գիտնալով հանդերձ, ան-
գոյ բաներէն կը խաբուի միշտ ու մտքի կռիւին
մէջ պղտիկներէն կը յաղթուի. երբ սրտին հառա-
չանքներէն հազագին դուռը կ'այրի և քիմ.քերուն
բնական խոնաւութիւնը ամէն կողմէ կը չորնայ ու
անարեւ մշուշով ամէն մասերէն կը չրջապատուի։
Երբ ակնկալութեան ընդարձակութիւնը վերջնա-
կանապէս կը սահմանափակուի և անտանելի տան-
ջանքներու տպաւորութիւնը կ'զգայ ամէն առ-
թիւ։ Երբ կորսուելու սոսկումը յիշողութեան կը
ներկայանայ և պատիժին դատակնիքը մտքի դի-
ւանին մէջ կը գրուի։ Երբ բարերարին աչքը բար-
կութեամբ կ'երեւայ և բնական լոյսը ինձ՝ հողէ զան-
գուածիս դէմ կը գայրանայ. երբ ստեղծողին ահա-
ւորութիւնը բնութեան վոքրութեան հետ կ'ընդհարի
ու միշտ խօսքերու որոտումով կը բարկանայ ինձ դէմ
որ մոխիր եմ բանաւոր. ու իրաւունքի քարերով
ջարդուփշուր կ'ընէ զիս որ արժանի եմ մեռնելու,
Իբր անաւակ՝ տաղանդս կորսնցուցած եմ արդէն
հոս իսկ և պատուական իրը զոր ստացայ, անար-
ժէք բանի նման գետինը թաղեցի. տաժանելի

աշխատութիւններու արդիւնքը ծուլութեան մութով ծածկեցի ու մէկդի դրուած ճրագի լոյսի նմանն չներեցայ։ Պատահականելու յատուկ լեզուս կարկեցաւ, որովհետեւ իրաւունքէ զուրկ էի, և անզուսպ չրթունքներս պապանձեցան օրինաւոր դատաստանին առջեւ։ Մտքիս խորհուրդները պանազան մասերու բաժնուեցան, չկրցայ օգտակարին վրայ միայն կենալ ու բարին չընտրելով յիմարութիւն ըրի. որով փրկութեան ճամբան գոցուեցաւ չարին արգելքովը ու իւղին վատարանը հնոցին մոխիրովը լեցուեցաւ։ Ես անուն կեանքի մատեանէն աւրուեցաւ ու երանութեան փոխան յանդիմանութիւն գրուեցաւ հոն։

Գ. ԵԹԷ ՁԻՆՈՒՈՐ ՏԵՍԱՆԵՄ, ՄԱՀՈՒԱՆ Կ'ԱՊԱՍԵՄ. ԵԹԷ ԼՐԱՒԵՐ՝ ԽԱՏՈՒԹԵԱՆ, ԵԹԷ ԴԻՒԱՆԱԴՊԵՐ՝ ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՄՈՒՐՀԱԿԻ ԴԱՓԻՆ, ԵԹԷ ՕՐԷՆԱԳԷՏ՝ ԱՆԷԾՔԻ։ ԵԹԷ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՉ ՏԵՍԱՆԵՄ, Կ'ԱՊԱՍԵՄ ՈՐ ԹՕԹԱՓԷ ՈՍՔԻՆ ՎՐՉԻՆ։ ԵԹԷ ԲԱՐԵԿՐՕՆ ՏԵՍՆԵՄ, ՅԱՆԴԻՄԱՆՈՒԹԵԱՆ Կ'ԱՊԱՍԵՄ, ԻՍԿ ԵԹԷ ԱՆԿԵՐԹ ՄԸ՝ ԱՐԻՒ ԺԱԿՈՂ ԽՕՍՔԵՐՈՒ։ ԵԹԷ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՁՈՒՐՈՒԸ ՎՐՁԻ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻՄ՝ ԿԸ ԽՈՐՀԱԿԻՄ, ԵԹԷ ԴԱՏԱՒԵԼՈՒ ԴԷՂԸ ԱՌՆԵՄ՝ ԿԸ ԱԱՒԿԻՄ։ ԵԹԷ ԲԱՐԻՔԻ ԲԵՐՔ ՄԸ ՏԵՍԱՆԵՄ, ՉԱՐ ԿԱՐԾԵԼՈՎ ԿԸ ՎԱԽՉԻՄ. ԵԹԷ ՎԻՐԱՒՈՒԱԾ ՁԵՌՔ ՄԸ՝ ԿԸ ԾԱԻՄ. ԵԹԷ ՎՈՂՋԻԿ ԽՐԱՒԱԼԱԿ ՄԸ՝ ԿԸ ԱԱՐԱՒԱՓԻՄ. ԵԹԷ ԹԵԹԵՒ ԹՆԴԻՒՆ ՄԸ ԼԱԻՄ, ՈՒՂԷՍ ԿԸ ՅԱԱՒԿԻՄ։

եթէ ըմպելիքի զուարճութեան հրաւիրուիմ, կը դողամ. եթէ ֆու մեծութեանդ դիմաց ելլեմ, կը սարսափիմ, եթէ բան մը հարցուելու կանչուիմ՝ կը պապանձիմ. եթէ իրաւունքով քննուիմ կը համրնամ։ Արդ՝ իրարու վրայ բարդուած այսչափ ամենաթշուառ ու ողորմելի տարակուսանքներս որոնք աներեւոյթ նետերով սրտիս զգացումները՝ ներսէն կը խոցոտեն անբուժելի ցաւերով, բնաւոր նման զամուած են հոգւոյս մէջ ուրկէ կարելի չէ դուրս հանել զանոնք որ թարախի ու վէրքի կրկնակ հարուածով չարաչար մեռնելու վտանգը կը նախազգացնեն ինձ։ Մթերուած թարախն ու երկաթով ամրափակուած ներքին գաղտնիքներս երկիւղ կ՚ազդեն ինձ անխնամ ձգուած ծածուկ վէրքերուս նկատմամբ որոնք չունչիս եղելուն կ՚ապաւինու Անոնց նեղութենէն չարաչար կը ճնշուի ձայնս ու աղաղակս որոնց խառնելով արցունքներս ու հոգւոյս լալագին թախծանքները ինձի հետ աղօթող երկրաւոր (հին) նահատակներուս մաղթանքին հետ ֆեզ կը նուիրեմ որ ամէն բանի հնարը ունիս։ Վէրքին հառաչանքներուվս ես ալ կը միանամ հոս՝ վարը բնակող այն ամէնուն որոնք իրենց ըղձանքի աղերսանքն ու ողբի արցունքները երկինք կը մատուցանեն։ Անդորր կեանք ու հանգիստ չնորհէ՛ ինձ, Տէ՛ր, որ այս պարապ երկրագործութեան ողորմելի աշխատասէրն եմ. Դուն որ ամէն բանի մէջ լման ես ու ամէն աթիւ վրադ կ՚ատանաս։

Նոյն այն հոգւոյն սրբութենէ մտպետանեցաւ
սա սրբոհոտառն հնձանեցաւ նո՛ր յաւելուածը.
Սրտի խորհրդեն խօսք սա Աւետաւն.

ԻԴ. ՀՕՍԿ

ԻՄԱ՞ր բաներուն արժանաւոր սեպելով զիս աղաչելու համառնամ. Արքայութեա՞նը՝ որմէ չեղեցայ, թէ վաստքիդ վայելչութեանը՝ որմէ զրկուեցայ. անմահ կեանքի՞դ՝ որմէ վընասուեցայ, թէ հրեշտակներու պարակցութեանը՝ ուրկէ զատուեցայ: Արդարներու մանակցութեա՞նը՝ որոնցմէ հեռացայ, թէ իբր ուռը կենդանի տրթին՝ ուրկէ հարթուեցայ: Իբր ծառը ուրախու-

թևան ծառին՝ ուրկէ չորցայ, թէ իբր ծաղիկը վաստքի չնորհին՝ որմէ թափեցայ։ Իբր ժառանգ՝որդը պարծանքին՝ որմէ զրկուեցայ, թէ իբր հարազատը հայրենական պիրկին՝ որմէ զուրս ինկայ։ Լուսեղէն զգեստ՝վը պարծիմ՝ որմէ մերկացայ, թէ վերադարձին սպասեմ Ընդունողին՝ որմէ խորթացայ։ Ըղձալի լոյսի՞ն դիմեմ որմէ զատուեցայ, թէ Յիսուսի ոսկորներուն փակչիմ որմէ մերժուեցայ։ Անոր թևերո՞ւն մօտենամ՝ որմէ օտարացայ, թէ սպասէնին ապաստանիմ՝ որուն թշնամացայ։ Փրկութիւնով՝ նորոգուելո՞ւն յուսամ՝ որմէմահացայ, թէ զուարթ զգաստութեանը՝ որմէ լքուեցայ։ Կենաց ուխտի կանոնի՞ն՝ որմէ փոխուեցայ, թէ հաստատ սահմանին՝ ուրկէ սահեցայ։ Պնդութեա՞նը անշարժ վէմին, ուրկէ գլորեցայ, թէ գումարտակի չարքին (սուրբերուն) ուրկէ զուրս մնացի։ Անդրանիկներու քաղքի՞ն մէջ հաստատուիմ, ուրկէ գերի գնացի. թէ ամէն օրուան հացի՞ն վրայ աղօթիմ որուն համար չաշխատեցայ։ Աշխատութեան փոխարէ՞նը խնդրիմ որուն համար չքրտնեցայ, թէ պարգեւով պսակուիլ՝ որուն արժանի չեղայ։ Կեանքի(սոմարին մէ՞ջ) արձանագրուիմ, երբ անկէ ջնջուեցայ, թէ երանելիքներուդ նուէրն յիշեմ զոր միշտ մոռցայ։

Բ. Անա կարեցաւ, խզեցաւ կապը ապրելու յոյսին, զգուելի բորոտութիւնը տիրեց վրաս. ամ-

բողջ մարմնով ախտացայ, վարակեցայ, մաշեցայ, ապականութիւնը չրջապատելով մեռցուցիս աստուածային առեսակէտով։ Աննչան պալար մը (ունիմ) վայլուն ու տգեղ լուսնի ձեւով, նախկին երկեակ երեւոյթներէն (բորոտութենէ) պահուած մնացորդ մը՝ ինչ որ կրկնակ անմաքրութիւն կը նշանակէ։ Պարծանքի նշոյլը բոլորովին մարեցաւ ինձ համար. փրկութիւնը մատնուեցաւ, բարին չուքը միայն մնաց. կեանքի ճամբան կատարելապէս գոցուեցաւ, միխթարութիւնը վերցաւ, դատաստանին ատեանը մօտեցաւ, մահուան թոյնը մէջս արծարծեցաւ, ապականածը (մեղքը) կրկին կենդանացաւ, նաւահանգիստը մեծ քարերով լեցուեցաւ, յոյսի ճամբան փակուեցաւ, չնորհքի վերարկուն ինձմէ հանուեցաւ, փառքին վայելչութիւնը աղօտացաւ, առաջնորդող հանճարը խափանեցաւ, կշտամբանքի փուչը չատցաւ, անօրէնութեան ոտը ծաղկեցաւ, դժոխքին բոցը ինձ համար բորբոքեցաւ, (մեղքերու) ծառայութեան լուծը սաստկացաւ, տրկութեան կապը ամրացաւ, ոտնը կանդուն բռնող (սիւնը) ահա ինկաւ, բարձրասանդակին նեցուկը կործանեցաւ, ընտանեկան միութիւնը բաժնուեցաւ, սրբութիւնը սիրող Աստուծոյ հոգին տրտմեցաւ։

Գ. Եւ որովհետեւ դատնութիւններու ամէնէն ծայրայեղը կրեցի, տանջանք, թշնամութիւն,

ախրութիւն, հոգեկան վիշտ, անբուժելի ցաւ, յուսահատեցնող տարակոյս, չպարտկուելիք ամօթ, չծածկուելիք խայտառակութիւն, անհամարձակելի պատկառանք, անդառնալի փախուստ, անգութ հալածանք և առանց պաշարի երկար ուղեւորութիւն. Դուն, ո՛վ երկինքն ու երկիրը ստեղծող կենդանի Աստուծոյ որդին Յիսուս Քրիստոս, որ փրկութիւն, զօրութիւն, օգնութիւն, ողորմութիւն, լուսաւորութիւն, քաւութիւն և անմահութիւն ես, որ ծարաւէ պապակողներուն ջուր կը հայթայթես անապատին մէջ. որ օրհնուած, բարեգութ, զօրաւոր, մարդասէր, համբերող, խնամող, հնարագէտ, այցելող, աննախանձ պաշտպան, յաղթող պահապան, չկորսուող կեանք, երկնային միջնորդ, կատարեալ ամբողջութիւն ու հոչակուելիք երանութիւն ես, սիրով երկնցո՛ր ինձ ողորմդ Աջդ. զիս՝ որ մեղապարտ եմ ամէն տեսակէտով, ընդունէ իբրեւ մաքրուած ու ներում առացած, ո՛վ կենդանի Յօսք և ներկայացուր Հոգիիդ որ հաւատարմապատիւ է ինձ, որպէս զի ինք չնորհիդ կրկին, հաշտուելով ինձ դառնայ: Եւ ինք ձեռքովդ, Իր կամքովը մաքրելով, ինքնութեամբ Չօրիդը՝ զիս Հօր ընծայէ. որ Անով ու Անոր հետ միշտ կապուած ըլլամ չնորհիդ, և երբ ինձմով չունենա վիշտ՝ անբաժանելի կերպով միանամ ինձ: Անոր համար ինձ՝ Հօրդ ու Սուրբ Հոգիիդ հետ

մէկտեղ, մէկ բնութեամբ, մէկ աստուածութեամբ երրեակ անձնաւորութեանդ վառք, ու առեղծուած արարածներէն գոհաբանութիւն (կը մատուցուի) մինչեւ վերջը. Ամէն։

Նոյն այն հանդիպին պիտակումէն մոռնանդներուն
— պիտի հետեւանքներուն ուշ՛ը յաւելլուածը։
Մտիկ խորհրդին խօսք — Առակաց։

ԲԱՆ ԻՄ ՕՒՐ

Ոմ այսքան գերութիւններէ ետք սակայն որոնցնկարագրութիւնները մասամբ գրուեցան վերի ճառերուն մէջ, և որոնք գիրար գերազանցելու աստիճան սաստկութեամբ կը չարչարեն զիս, որ ամէնէն թշուառ վտանգուած մ՛եմ, պիտի ւոխեմ, չէ թէ խեղճութիւնը կրակիծներուս, այլ եղանակը խօսքիս։

Բ. Արդարեւ այս կեանքը չատ կը նմանի ծփացող ծովի մը, որուն յորձուր բաղխող անթիւ ալիքներէն՝ հոգիս նաւակի նման կը տատանի

մարմնոյս կազմուածքովն՝ աչխարհի մէջ, եւայլ մարգարէն այս օրինակով ներկայացուց Երուսաղէմի ու Սամարիայի կործանումին յանկարծադէպ վախճանը՝ պարսիկ աւազակներու կողմէ, ինչ որ իմ հոգեւոր խորհակուսիս նմանցնել սխալ չէ։ Որովհետեւ՝ մինչդեռ կատարեալ վստահութեամբ, անհոգ, անտարակոյս կը ճամբորդէի, թեթեւ կասկած մը յղացայ, երբ փոքրիկ անչրպետ մը ճնացած էր հանգստութեան ու յոգնութեան միջեւ։ Կարծես ամառուան մէջ ձմեռը հասաւ. բքաբեր հովերով ու երեք անգամ իրարու վրայ դարձող ալիքներու հարուածներով վրդովեց հանդարտութիւնը։ Ուստի նաւը՝ վայրենի ալիքներուն բաղխումէն խորտակեցաւ։ Թիակներու յենարանը քայքայուեցաւ, բարձր կայմը տեղէն բրթաւ, սուրացնող առագաստը չկարկտուելու ատիճան պատռտեցաւ, չքեղ շինուածքը աւրուեցաւ, քաշող չուաններըը խզուեցան, դիտարանին գլուխը ծռեցաւ, հաստ պարանը կտրեցաւ, խարիսխը բռնող պահառանդը քակուեցաւ, իրարու կցորդուած ատուար գերաններու զոյգը բաժնուեցաւ, ղեկը դարձնող սամիքները ծռեցան. յատակը՝ որ նաւին հիմը կը կազմէ՝ ընկղմեցաւ, ղեկին կազմածները անմիջապէս սուղեցան, ճամբորդելու յարմարութիւնները պակսեցան, ողնափայտին պատռտրանը խակոյն կոտրեցաւ, յատակը կապող կողերը

յօշոտեցան, նաւին չտեմարաններն՝ ուր գոյքերը կը պահուին՝ անգործածելի դարձան, ցուկի քիւերը խախտելով վար թափեցան, խելաց կողմի նաւարանը ինկաւ, կոտրեցաւ. շքեղ վանդակապատը հիմնայատակ եղաւ, հանդաստարանը՝ որ գաւառակի նման փառաւոր էր՝ աւրուեցաւ. տախտակամածին չարքերը իրարմէ բաժնուեցան. ամուր դամուած բեւեռները իրենց տեղէն ելան։ Գործին արդիւնքը իբր ողբերու յիշատակարան՝ ինձ նամակ նեցաւ. նաւուղիղը նաւին դիմաց դնգերելով կ'ողբայ. ձեռքը երեսին դրած՝ արցունքի գետեր կը հոսեցնէ, Ծովին ծփանքին աղդեցութենէն տաբուքերուող բեկորներու մնացորդին վրայ կ'ողբայ աստիկ տխրութեամբ, որպէս թէ խողխողուած (մարդիկ) ըլլային անոնք։ Որովհետեւ եթէ օրինակ բերուի թէ, բարի նաւապետը իր երկնային զօրքերովը մէկտեղ կ'ողբայ, խորտակումը իմ հոգեւոր նաւիս աշխարհի ծովին մէջ, ասիկա բնաւ ճշմարտութեան հակառակ չըլլար։ Սնոր համար որ, արդարեւ լացաւ բարեգութ Տէրը ապրակիցին վրայ՝ թաղուած՝ որ մարդկութիւնը կը նշանակէր, ասկէ զատ լացաւ նաեւ մոլորած Երուսաղէմի ու մոլեգնած Յուդայի վրայ, որոնց երկուքին յոյսը կորսուեցաւ քայքայուած նաւի օրինակին նման. իսկ միւսը՝ (Ղազարոս) թէեւ անդունդին յատակը հասած՝ սակայն յոյսի չուանը բռնողին ձեռքով անքոյթ տեղը բերուեցաւ խաղաղութեամբ։

Գ. Սրտ, արդեօք կրկին նորոգուած պիտի տեսնե՞մ մարմնոյս նաւը որ խորտակուած է։ Սրտեօք չինուած պիտի տեսնե՞մ, փշրուած նաւը ողբալի հոգւոյս։ Սրտեօք դարձեալ միացած պիտի տեսնե՞մ զիս, երբ մեծ միջոցով բաժնուած եմ։ Սրտեօք կարելի՞ է որ վշտացած ու տխուր սրտիս բերկրիլը տեսնեմ։ Սրտ, յուսա՞մ թէ կրկին չըտեսուած պիտի տեսնեմ քնութեանս աւրուած կերպարանքը։ Սրտեօք կրկին կանգնած պիտի տեսնե՞մ թշուառիս տաղաւարը որ քակտուած է։ Սրտեօք ինձ նման աքսորուած գերիի մը (հոգուոյ) աղաւնութիւնը տեսնել յուսա՞մ։ Սրտարեւ, կարելի՞ է յուսալ որ դարձեալ կազդուրուիմ, երբ լոյսիդ չնորհէն զրկուած եմ։ Սրտեօք պիտի տեսնե՞մ որ հոգիիս ամենատխուր կերպարանքը ժպտած է։ Սրտեօք պիտի լսե՞մ որ գոյժի ձայնի տեղ աւետեաց լուր ղրկուած է ինձ։ Սրտեօք պիտի տեսնե՞մ վայելուչ պայծառութիւնը ընտանի դէմքիդ, որ ողորմութեամբ ինձ երեւի։ Սրտեօք պիտի տեսնե՞մ վերակազմութիւնս որ չախչախուած անօթ մ'եմ։ Աչքերուս զգայական պատուհաններըը պիտի տեսնե՞ն արդեօք պատուիրը պարտաւորեհակիս։ Սրտեօք պիտի յայտնուի՞ ինձ որ, նեղ աւուր մէջ քաւութեան չնորհդ ինձ կը ճառագայթէ, Սրտեօք պիտի մտնե՞մ լուսոյ խորանին խնջոյքին մէջ, ուր առաջնորդութեամբդ։ Եզեկիէլի ըսա-

ձին նման, ազդեցիկ չունչի մը զօրութիւնով պիտի վերակենդանանա՞ն արդեօք չորցած, մահացած ոսկորներս։ Ես որ լոյսէն զրկուած եմ ու ամօթով կը կանգնիմ առջիդ, մարգարէին կէտ ձուկին փորէն արձակած ձայնովը պիտի կրնա՞մ նայիլ արդեօք սուրբ տաճարիդ։ Աստուան լոյսը պիտի ծագի՞ ինձ, որ մութ խաւարին մէջ կ՚ապրիմ։ Արդեօք պիտի տեսնե՞մ մօտենալը գարնան եղանակին՝ երբ միշտ ցուրտէն առնլով կը տառապիմ։ Արօտիս մէջ պիտի տեսնե՞մ արդեօք հոգիները դալարեցնող ցօղը անձրեւին։ կարելի՞ է արդեօք ինծի գթոտ կամքիդ հօտին մէջ կրկին տեսնել զիս՝ որ գաղաններէ բզքտուած ու վտարուած ոչխար մ՚եմ։

Դ. Ցորին ըսածին նման, չարերուն որոգայթները պատած են չորս կողմս, որոնցմէ չեմ կրնար անցնիլ. բայց միայն, եթէ ինծի բարեւոտ կամքիդ ողորմութեան լոյսը ցոյց տրուի ինձ. եթէ գթութեանդ դուռը բացուի. եթէ վտակիդ ճառագայթը ծաւալի. եթէ ձեռքիդ խնամքը յայտնուի. եթէ արեգակիդ կեանքի օրը սարսածուի. եթէ պարզուի ըղձալի տեսարանը առաւօտիդ. եթէ քաղցրութեանդ առատութիւնը աղբիւրի նման բղխի. եթէ արարչական կողիդ վտակը հոսի. եթէ անապակ սիրոյդ ծորումը վազէ. եթէ չնորհքիդ աւետիսին ծագումը երեւի. եթէ պարգեւիդ ծառը ծաղկի. եթէ օրհնուած մարմնոյդ կտորները բաշխուին. եթէ կտրուած

յոյսը վերահաստատուի. եթէ բարեւի ընդհատուած ձայնդ կրկին լսուի. Տէ՛ր, եթէ խաղաղութիւնդ՝ որ հեռացած էր, մտեննայ։ Ատոնցմով, միշտ այս երանելի միջոցներով, հաստատուն յոյսի հաւատքն ընդունելով կ՚ապաւինիմ Սուրբ Հոգիիդ՝ որ Հօրդ հետ կը պաշտուի քաղցր ձայնով ու անմատչելի լուսոյ մէջ կը փառաւորուի Բեզի հետ. որով՝ քաւութեան հետ մէկտեղ կեանք ու երանութիւն ալ պիտի ընծայուի ինձ՝ որ մեղապարտ եմ։ Անկորուստ աւանդի նման ինձ հետ պիտի պահուին անոնք, իբր գրաւականը ճշմարիտ յիշատակին, և անեղծ պարգեւ՝ անճառելի, ահաւոր, զօրաւոր, սուրբ, մինակ և անքննելի սէրութեան՝ երբեակ անձնաւորութեանդ անուամբ նուիրուած, Դուն որ խակութեամբ, էութեամբ, յաւիտենական բարձրութեամբ, քաղցրութեամբ, ողորմութեամբ և մարդասիրութեամբ պսակուած, պատրաստուած ես ու կը թագաւորես յաւէտ։ Այո՛, ատոնց ամէնուն ամէն կերպով ու ամէն բանի մէջ կարող ես ո՛վ գթած. ու Բեզ կը վայելէ փառքը այս աշխարհիս մէջ, ինչպէս նաև այն մեծ աւուր մէջ որ մշանջենական ու յաւիտենական է և գալիք աշխարհին մէջ պիտի յայտնուի. Ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն ազեցութենէ մղեալ ան-
ա՛ս ազբատասան հնչեցանէ նո՛ր յաւելուած.
Սրտի՛ խորհրդեան խօսք առ Աստուած.

ԻԶ. ՀՕՍԿ

Ի հիմա իրաւամբ ճչմարիտ պա-
րագլուխն եղած եմ լալկաննե-
րու դասին այն ակումբին, որոնք
լալու եղանակներ կը յօրինեն ու
սրտաշարժ քառերով ողբեր կը
չարադասեն, միշտ նոյն գիրերով
վերջացնելով տողերը, որպէս զի
աւելի ազդակութեամբ մորմոքին
ճմլեցնեն, սրտերն ու առատ արցունք բղխեցնեն։
Ես ալ անոնց հետ, նոյն հաճիւնով ու ողբախառն
բացագանչութիւնով անձիս վիշտերը կը պարզեմ։
Ո՛չ բոլորովին մեռած եմ աշխարհի համար, ո՛չ ալ
կատարեալ ողջ՝ Աստուածային տեսակէտով. ո՛չ
դուտ տաք եմ ո՛չ ալ բացարձակ պաղ՝ ինչպէս
կ՚ըսէ Աւետարանիչը իր Յայտնութեան գիրքին
մէջ. վերջին ծայր աւելի եմ, ամէն բան տեսնող
Արարիչին ու Երրորդութեան աչքին։ Եւ ահաւա-

սիկ նկարագրութիւններն անոնց, որոնք կը տբրտմեցնեն զիս և աւելի կսկծալի կը թուին, մանաւանդ որ թշուառութեանց օրինակը մէկ գծով կը սահմանեն, հետեւեալ կերպով շարադասութեամբ (*).

Բ.

Անարժան գործերուվ՝ պատապարտուած ապիկար մ'եմ իրաւի,
Մեծ նեղութեամբ տուժելու՝ ուրացած պարտքերս տաղանդի.
Շուայտութեամբ վատնեցի երկնային գանձն արքունի,
Անպաշտպանելի եմ, ենչաւսակ խիստ դատաստանի,
Պատասխանատու եմ Մեծին՝ (Աստուծոյ) ձերբակալուած՝ անազատելի.
Տասը հազար փոխ կ'ուզեն, ես չունիմ կշիռ մը ոսկի։
Մատնուած եմ խիստ պահեստին արգելարանի,
Անբարեխոս կապուած՝ կ'ողբամ վիշտը զընդանի.
Ճաշակեցի ցաւագին կեանքը մութ, խաւար բանտի
Անպաշտպան, անթոշակ կը տանջուիմ խեղճ, ողորմելի։
Լալկաններու եղանակը մինակ ես ինձ փոխ առի,
Ու անոնց ոճով յօրինեցի ողբ կսկծալի.

(*) Այս գլուխը, Բ. պարբերութիւնէն սկսեալ, ամբողջ յանգաւոր գրած է Նարեկացին, ամէն տողի վերջը ։ դիրը բերելով։

Այն կանոնին համեմատ հոս չարաչքեցի,
Որ հրդեհաւոր թիւը, անպակասելի երկու տասնեակի:
Աղքատութեան հնոցը ամէն կողմէ կը բռնկի,
Անպատասպար, թշուառ սիրտս ղրկի ղրաւի.
Հոգւոյս չուարած՝ ապերախտ, սխալական մարդ
մ'եմ իրաւի,
Անաչառ քննութեամբ, ինձմէ դատաստան կը պա-
հանջուի:
Սիրտս կը խոցոտի ջէնքովը մահու և մեղքի,
Զարիքներու բռնութեան տակ ղերի մ'եմ անվրկեալի,
Սմբողջ մարմինս սուր թուրերով կը յօշոտի:
Հիմա իսկ, երբ կը յիշեմ բեմը դատաստանի,
Զարտասես աչքերուս անոյշ մշուշ կ'երեւի.
Անտէր՝ կապուած խեղճ մ'եմ, ենթակայ՝ մեծ
տարակոյսի,
Անարկու պատկերը կը տեսնեմ դէմքին երկնա-
ւորի:
Խիստ անարեւ ու անձաձկոյթ խորը տարտարոսի,
Անապաւէն մոլորած՝ կը տանջուիմ կրակովը դե-
հենի,
Անյայտ կորսուած եմ խորը մեղայ անդունդի:
Ինչ որ ունիմ ահա, կեղծ արծաթ է և ոչ յարգի.
Ի'չ կ'ընդունուի, ո'չ կը մթերուի գանձէն տե-
րունի,
Պղտոր խնդրուածք՝ անմաքուր ձեռքով անընդունելի:

Այլ սրտաբեկ՝ մատներս չարժելով դարձեալ յոյս
առի,
Գետնամած կ՚աղաչեմ, ինձ մայր Յիսուսի.
Բարեխոսէ՛, խնդրէ՛ քաւութիւն ինձ մեղաւորի,
Ո՛վ զօրաւոր ապաւէն կեանքի, թագուհի երկնի.
Զայներ որհնութեան, բուրմունքներ խունկի,
Նաեւ քաղցրահոտ ընծաներ իւղի.
Երկրաւորներէն ինձ կը մատուցուի։

Գ.

Արդ հիւսած ողբերուս՝ նոր մաս աւելցուցի,
Բարերարին չնորհացը փոխարէն՝ արցունքի պտուղ
մատուցի.
Կորսուած անդունդիս վիհը չափեցի,
Անձրեր, անյատակ խորքը դիտեցի։
Մանաւոր բառերով զայն բացատրել չկրցայ,
Մտքիս թեւերովը թռչելով, գործին երեւոյթը
չըմբռնեցի.
Անյաղթելիէն մտքիս պարտուիլը կռահեցի.
Բարկութեան բաժակը ձեռքովս բռնեցի,
Տարտամ տարակոյսներս մահուան նման խմեցի։
Եւ հիմա որ մեղքերուս բազմութիւնը ողորմ ձայ-
նով երգեցի,
Չկրցի աներեւոյթ կրակարան մը, մեծ բորբոքումով
մէջս կը վառի։

Նաեւ սաստիկ կ'եռան գաղտնի քուրաներ անչէջ հալոցի,
Նետերու թունաւոր սլաքներէն սրտիս խորը կը խոցէ։
Լեարդիս երակներուն ճամբան մահուան խիթերով կը ցաւի,
Աղիքներս օղակ օղակ բուռն խոստուկէ կը գալարի.
Որ ղէմ դնելով տաք դեղերու, մինչեւ երիկամունքս կ'երկարի.
Իսկ կոկորդիս բերանը, մաղձի դառնութիւնովը կ'այրի։
Շնչափողս սաստիկ կը հնչէ ողբալի ձայնս լքումի,
Ինութիւնս տարբեր մասերը մղուած են իրարու դէմ պատերազմի.
Երկչոտ կասկածներով չուարած, ենթարկուած է զոյութիւնս՝ վտանգի,
Հոգիս և մարմինս թէև հարազատ իրարու, սակայն անհաշտ թշնամի,
Չիրար դաւաճանելով մատնեցին դառն կոտորածի։
Ո՛չ մեռած եմ հիմա, ո՛չ ալ կենդանի,
Թաղուած եմ աղտոտ խորշը մեղքերուն տիղմի.
Թէեւ պատժապարտ մ'եմ խիստ կասկածելի,
Քեզ բարերարիդ կ'ուղղեմ ակնարկս խղճալի.
Կեանքի այս վիհէն, խոր անտանելի,
Դուրս հանէ զիս, չնորհէ՛ լոյսդ անձկալի։

Դ.

Այն որ այս խօսքերը գրեց, երջանիկներուն հետ
Թող պատկուի,
Սպասելով Իւր ողորմութեանդ, անարատներուն
հետ հաղորդակից.
Այն որ պատարագեց Աստուածային Խօսքդ պատ-
կառելի,
Ջնջելով կենդանանալով, բարեգործ Թող սեպուի;
Օրհնութիւնը Իւր չրթունքներուդ, գովելի,
Այս գիրքը ցրուողին գլխուն Թող Թափի.
Որով Թող հաստատուի խղճը Սողոմոնի,
Զոր արտայայտեց գիրքովն Աստուծի.
Նկարագրէ՛ հոգուովդ, ո՛վ բարձրեալ Բարի.
Անեղծ նորոգման ըրէ արժանի:
Զի Դուն մինակ ես, ամէն բանի՝
Համբերող, Ներող, արժան ես վաստքի.

Ա Մ Ի Ն

Նոյն այն Հանդիպէն ազնուականէն մարդասիրութեան
ա՛ս ազնիւ հետաքրքրութեան նո՛ր յատկութիւնը.
Սրտի խորհրդէն խօսք առ Աստուած.

ԻԼ. ԻՈՒՐ

ՐՈՎՀԵՏԵԻ վերընծա-
յած ողբաձայն բանաստեղծութիւն-
ներս թուաւոր բառերու դրու-
թեամբ չարաղաղաբելով՝ ողբ ու կոծ,
աղիողորմ հառաչանք, դառն լաց
և արցունքի երգ յօրինեցի, դար-
ձեալ սկսիմ աղաչանքի ճառերու,
պաղտնի, ծածուկ մեղքերս բա-
ցայայտ խոստովանելով ու ղղջալով: Նոյն այն
բառով սկսիմ ու վերադառնալով անով վերջացը-
նեմ, որպէս զի կարող ըլլամ հոս դնել համաձե-
ւութիւնը միեւնոյն մաղթանքին ու միեւնոյն թա-
խանձանքին խոնարհութեան՝ որ հոգին կ՚ապրե-
ցընէ:

Բ. Մեղայ, մեծ բարերարութեանդ հանդէպ,

ես որ անարգ եմ, մեղա՛յ, մեղա՛յ. ծագումիդ ճառագայթներուն դէմ, ես որ խաւար եմ, մեղա՛յ. մեղայ, անքաւ չնորհացդ երախտիքներուն, արդարեւ մեղա՛յ. մեղա՛յ, երկնային գթութեանդ սիրոյն դէմ, յայտնապէս մեղա՛յ. մեղա՛յ, ջեզի դէմ որ ոչնչութենէ ստեղծեցիր զիս, ստուդիս մեղա՛յ. մեղա՛յ, գրկիդ գերագոյն գըգուանքներուն դէմ, ես՝ անարժան մեղա՛յ. մեղա՛յ, անպակաս լոյսիդ վայելքին հանդէպ, ես՝ խարդախս մեղա՛յ. մեղա՛յ, անճառելի կեանքիդ ճաշակումին, շատ անգամ մեղա՛յ. մեղա՛յ, խելքէ մտքէ վեր պարգեւներուդ չնորհին հանդէպ, միշտ մեղա՛յ. մեղա՛յ, ատոմածայինն գովեալ մարմնոյդ հանդէպ, մեռնելու ատիճան մեղա՛յ. մեղա՛յ ստեղծողիդ պաշտելի արեանը դէմ, կատարեալապէս մեղա՛յ:

Արդարեւ օրհնուած է ծղոյի այս հատուածը որ կը յուսադրէ սիրտը, ասիկայ՝ (ծղոյն) յարգի աւանդ է ու անմոռանալի պատուէր: Հայրենական տուրք է ու նախահայրերու օրէնք. հանրութեան թոչակն է ու անդիմադրելի խօսք. զօրաւոր պատասխան ու ապրելու կամուրջ. Ատոմածոյ ախորժելի է ու սուրբերուն սիրելի, չքաւորելիք կապ է ու հրաշալի խօսք. անվիճելի պատճառ է ու բաղձալի աղաչանք. փափագելի սեղան է ու արտաշարժ հնչում. անհնարներուն ճար կը գտնէ

և կարծրութիւնները կը կակուղցնէ. աստուածա-
պաշտներու սովորութիւնն է ու հեթանոսներու
պէրքը. հին կանոն է, քրիստոնեաներու ընտանի.
ու Արարիչին (բարկութեան) կը յաղթէ. զօրաւոր
անջրպետ է ու սոսկալի խոչը. բարձրանալու ար-
ուեստ է ու անչափելի խորութիւն. հիացումի
սեաւարան է ու կնքուած խորհուրդ մը՝ որուն ոչ
ոք կրնայ թափանցել, եթէ ոչ մտքի անըմբռնելի
արագութեամբ ասոր (մեղային) չծանօթանայ:

Այն պահուն, երբ լքուած դասակարգին վերջ-
նական դատաւճիռը կը վճռուէր, չլսուեցաւ (մե-
ղայն) այս հրաշագործ ձայնը բարեպատեհ, որ՝
թերեւս անմիջապէս խզէր արդար վրէժխնդրու-
թեան վճիռը մահուան. այսպէսով (արդարներու
և մեղաւորներու) ընտրութիւնն ալ անգործու-
թեան կը դատապարտուէր ու յաւիտենականու-
թեան սահմանն ալ կը քակուէր: Զարդը փառքի
մեծութեան (մեղայն) որով նոյն ինքն Աստուած
պսակուելով կը բարգաւաճի: Որովհետեւ ո՞վ վա-
ղելով բռնեց այն արքութեան սեղանին եղջիւր-
ներէն ու անմիջապէս պատիժներէ ազատելով
անմեղ չհռչակուեցաւ: Իսկ եթէ Աքար Զար-
մեան (կամ Քարմեան), Սաւուղ Կիսեան և
Յուդա Սիմոնեան սխիկայ (մեղայ) ըսելով չ'ար-
դարացան, ես ալ կը վկայեմ իրաւացի գտնելով
այս պարագան. որովհետեւ ակամայ՝ բռնադա-

տուֆեան տակ արտայայտուածը կատարեալ սէր չէ, հետեւաբար անբաւական է վրկելու (տոքին)։ Իսկ ես կամաւ կ'ողջունեմ դարձեալ կրկնելով այն երջանիկ բառը որ մկրտութեան ընկերս է։

Գ. Մեղա՛յ, երախտիքներդ մոռնալով, կրկին մեղա՛յ. մեղա՛յ, մարմնոյս ձեռքով հոգիս մեռցնելով, ես յիմարս մեղա՛յ, մեղա՛յ չնորհած կեանքիդ դէմ դրժելով, կատարելապէս մեղա՛յ. մեղա՛յ, խօսքդ մոխրկ չընելով չարաչար մեղա՛յ. մեղա՛յ, սատակման օրս փութացնելով ես վատս մեղայ. մեղա՛յ որ դատապարտուած եմ յաւիտենական մահուան, ես խայտառակս մեղա՛յ. մեղա՛յ, Քու բարձրութենէդ չպատկառելով, ես որ զզուելի մէկն եմ, մեղա՛յ։ Ինձ համար կրկնապատիկ ողբալի, վերջին հոգեւոր թշուառութիւնն այն է որ, ես զիս կորուստի կործանումին մատնեցի, անդարձ կերպով հեռացայ, թշնամի սեպուեցայ, մինչդեռ որդի էի. երկինքի բարձրութենէն վար ինկայ, չար վարքի փուշեր ղիզեցի։ Սատր հետ մէկտեղ ողբի ձայներ ես կ'արձակեմ, որովհետեւ ես ինքս անձս անարգեցի, կորանցնողին (սատանին) կուռքը գոհայ։ Սրտի ուրիշ ծանր կսկիծ մ'ալ ունիմ. զիս այնպէս կը կարծեն, ինչպէս որ չեմ իրօք. փայլուն երեւոյթով բաժակ մ'եմ անմաքուր. դուրսէն ծեփուած պատ մ'եմ աղտոտ. զարդարուն մէկն եմ անուտ պարծանքով. լոյս

ս'եմ մուխի դարձած. ֆշուառացած աչք ս'եմ որուն մէջ գերան կայ. փառքի ջահ ս'եմ՝ մարած. ես որ ամէն բանի մէջ, ամէն տեսակէտով միշտ յանցապարտ եմ, հանդէպ տէրունական անօրէնութիւններուն, աստուածային յայտնութիւններուն, արարչական երեւումներուն, աթոռակից խոնարհումներուն և հանդէպ Անոր՝ զոր իմ իսկ աչքովս տեսայ(*): Որուն համար մեծ է պատասխանատուութիւնս Սուրբ Հոգիի ամբողջ գործադրութիւններէն, հրաշագործութիւններէն աւելի. հալեցնող հոգեր, անկարելի մտածումներ, անխիղճ մտածութիւններ, անկատար վերելքներ, ու անհաստատ վայրէջքներ, յարմար յուսահատութիւններ, պատշաճ յանդիմանութիւններ, պատեհ խայտառակութիւններ, արդարացի նզովքներ, հատուցման արժանի անէծքներ: Անհատական առնչութիւնները մեզաւոր անձիս որոնցմով ես պիտ հարուածելով կը տանջուիմ:

(*) Անանդուրեամբ կ'ըսուի թէ, Նարեկացին ջնարմ վախով կը տածէր Յիսուս Միածինը իր մօր գիրկ տեսնելու: Այս իղձ-նեղեղել ժպտաշոմը եղած էր միսթիք վանականին որ չարունակ անով տոգոռած՝ հալումաշ կ'ըլլար: Օր մը իր հոգեկան վերապրումին պահուն, յանկարծ յափշտակուելու ու վանքին հանդիպակաց կղզիներէն մէկին մէջ տեսաւ մանուկ Յիսուսը իր մօր գիրկ և այս տեսիլ կղզին Սուրբ անուանուեցաւ:

Դ. Եւ որովհետեւ եթէ ինչ սովորութիւններուդ համեմատ մարդասիրութեամբ նայիս, կրնաս այս ամէն յանցանքները ներել ու մահուան վէրքերը բժշկել. ասոր համար ինձ նայելով կը թախանձիմ ո՛վ ողորմութիւններուն Տէրն ու ամենուն Աստուածը. Բարձրեալ Հօր Որդին՝ Քրիստո՛ս Թագաւոր, Ստեղծո՛ղ, Գթա՛ծ, Բարեբա՛ր, Օրհնուա՛ծ, Առաւտաձե՛ռն, Հարո՛ւստ, Ահաւո՛ր, Զօրա՛ւոր, Ողորմա՛ծ, Տեսո՛ւչ, Զեռքբռնո՛ղ, Սրաբի՛չ, Ապրեցնո՛ղ, Դարմանո՛ղ, Կեա՛նք տուող, Համբերո՛ղ, Քէն չպահո՛ղ, Ապաւէ՛ն, Բժի՛շկ, Գուարա՛ծ, Երկնաւո՛ր, Անճառելի՛, Լո՛յս, Կեա՛նք, Յարութի՛ւն, Ներողութի՛ւն, Քաւութի՛ւն։

Եթէ պիտի լսես, հառաչիմ. եթէ ականջ պիտի տա՛ս, պաղատիմ. եթէ պիտի մտիկ ընե՛ս, աղերսեմ. եթէ պիտի ներե՛ս, աղաչեմ. եթէ ինձ պիտի դառնա՛ս, կանչեմ։ Իսկ թէ որ աչք գոցես, կը կործանիմ. եթէ ոտքի տակ առնե՛ս, կուլամ. եթէ օրապահիկս չնուիրե՛ս, կը մեռնիմ. եթէ ահաւոր դէմքդ ցոյց տա՛ս, կը սասկիմ. եթէ յանդիմանե՛ս, կը դողամ. եթէ ծուռ աչքով նայի՛ս, կը սոսկամ. եթէ սաստկանա՛ս, կը սարսափիմ. եթէ հալածե՛ս, կ՚ողբամ. եթէ վար զարնե՛ս, կը կորսուիմ. եթէ վհատութեանս բոցը չ՚առնե՛ս, կը նեղուիմ. եթէ խաղութիւն ցուցնե՛ս,

կը վախչիմ. եթէ ապառնալիք ընե՛ս, կ՚ընկճիմ։ Իսկ եթէ քննե՛ս, կը քարկոծուիմ. եթէ խիստ ակնարկ մը ուղղե՛ս, կը սմքիմ. եթէ չ՚խնայե՛ս, կը մեռնիմ. եթէ պօռա՛ս, կը վախնամ. իսկ եթէ աչքդ յառե՛ս, կ՚ամչնամ. եթէ ձայն տա՛ս, կը դողամ։ Բարիքներու պարգեւը անարգած, երջանկութիւնը թողուցած, չնորհը լքած, ուխտը դրժած, կեանքի աւանդը մոռցած, համարձակութեան վատահութիւնը կորնցուցած, զ՚ինէզ՝ որ արարածները ստեղծեցիր, բարկացուցած, անճառելի չնորհը ոտքի տակ առած, պատուոյ պատկերը այլափոխած եմ։ Իսկ եթէ մահուան խեղդող ցաւերու այս հեծութեան տեն մարդասիրութեամբդ ինձ օգնութեան հասնիս ո՛վ Տէ՛ր Յիսո՛ւս Քրիստո՛ս, իմ վրայ կը կատարուի աղդումով գըրուածը թէ «բժշկութիւնը մեծամեծ մեղքերը կը դադրեցնէ». որով ամենատառ քաղցրութեամբդ Ձու վրայ պատուասիրելով, ու Ձու լուսեղէն կերպարանքդ հոգիս վրայ նկարելով, կրկին ամրացած կ՚ըլլամ քաւութեամբդ և փրկուելով կըրկին կ՚ստեղծուիմ անմահ ու անմեղ կեանքը ապրելու համար։ Եւ Ձեզ՝ Հօրդ ու Սուրբ Հոգւոյդ անվերջ փառք կը մատուցանեմ. ամէն։

Նոյն այն Հոփոպէն ապերասուէյ մաղմանոփնեբաւ
աս պիտախաւան հետքեքանոփնեբաւ նա՛ը յաւելտաւքը։
Սբաթ՝ խուբեբէն խօսփ աւս Աստուաձ

—

ԻԸ. ԾՕՍԿ

ԵՍ հիմա ո՞ր բաներըը յայտնեմ կամ զորո՞նք նչանակեմ. և ինչպիսիներու վրայ ճառեմ և ո՞րչափ ծանկուածներ մերկացնեմ, կամ որո՞նց խոստովանութիւնն ընեմ։ Ներկայիս վրայ ճառեմ, զոր արդէն ունիմ, թէ անցեալին՝ զոր մթերեցի. ապագային վրայ խօսիմ որմէ կը կասկածիմ, թէ յաճախ սահեցնող չարժումներու՝ որոնցմէ գլորեցայ, ինձ համար փորձ սեպուածը յայտնեմ որ մեծ է Աստուծոյ առջեւ, թէ չիշատակելու, պատկերացնելու անարժան համարուածը. պակասը զրուցեմ որ աւելի է, թէ թեթեւապոյնները՝ որ ծանր են։ Հոգեւոր կիրքերուն վրայ ճառեմ, որոնք կորուստի կը մատնեն, թէ մարմնաւոր ախտերուն վրայ՝ որոնք

կը սպաննեն. առաջին առթիւ հեշտանք պատճառողնե՞րը յայտնեմ, թէ վնասակար առնչանքներով վերջաւորողները. աներեւոյթներո՞ւն վրայ խօսիմ, թէ անանուողներուն. ձեռքի հպումով դրուածնե՞րը խոստովանիմ, թէ հեռուէ՛ն չունչով միայն կատարուածները: Իրենց յայնութեամբ դիւրաբաւ խաճնողնե՞րն ըսեմ, թէ երկայնութեամբնեւ արձակողները (մեղքերը), անչափելի խորութի՞ւնը պատմեմ, թէ ամէն բան յայտ յանդիման այրելը. բազմազուարթ պռունկութի՞ւնը յայտնեմ, թէ անքուժելի առողջութիւնը. չարին՝ մարմնուելս պարարտանա՞լը, թէ բարին հոգւովս սովաւանջ մնալը. Աստուծոյ անախորժ՝ դրծերուն խնամ տանե՞լս, թէ բռնութեամբ նոյն մոլութիւններուն ժղուիլս. մահացու մեղքերս խոստովանի՞մ, թէ պարապ կարծիքներս:

Բ. Արդարեւ կամաւոր խելագարի նման լաթերս հանելով ամօթալի տեսարան մը պարզեցի հակառակ Իմաստունին որ կ'ըսէ թէ «խելացիներն իրենց ամօթները վերարկուով կը ծածկեն». ես որ կրօնքէ օտարացած, կարգէ հեռացած, մաքրութեան մէջ աղտոտ, կուսութեան մէջ անմաքուր, արդարութեան մէջ անբարիշտ. բարեպաշտութեան մէջ մեղաւոր եմ, բնութեա՛մս մօտ եմ Աստուծոյ և երիկամուն քներուվս (ներքնապէս) հեռի. մարդարէին ըսածին նման չրթունքներուվս կը

պատուեմ զՍյնև ոչ՝ սրտովս։ Եւ եթէ հարկ է հոս աւելի սոսկալին ըսել, ինչ որ տանջանքէ աւելի չար յանդգնութիւն է, Սատուծոյ սուտ պաշտօնեան եմ որ երկու ճամբուն միջեւ չուսած կ'երթամ. մեռնելէ կը վախնամ՝ կ'աշխատիմ, և բան մը չե՛մ չահիր. կը վազեմ, չե՛մ հասնիր. կը փութամ, չե՛մ ժամաներ. կ'ըղձամ, չե՛մ տեսներ. կը փափագիմ, չե՛մ հանդիպիր. կը կարօտնամ, չե՛մ պատահիր. մարդկային մեղքերուն ամէնքն ալ ունիմ և բոլոր աշխարհի պղծութիւնէր պատդամատուրն եմ։ Սատնց ամէնքը նեղէ՛ ինձ, ո՛վ Բարերար ու մի յիշեր, սատնք աւրելը Քեզ համար շատ դիւրին է, որչափ դժուար է ինձ ձեռքով զանոնք նկարել. սոր համար սատնց խնայելու պրեցի, որպէս զի Դուն սուտապէս ջնջե՛ս ո՛վ Օրհնուած։ Դուն որ մեզ մեղաւորներուս համար համբերող անուանուեցար, այն սրտաբեկ մաղթանքներուն համեմատ զոր մատոյց երջանիկն Եզր և ինչպէս ինք կը պատմէ մարմնով նեղուած ու հոգւով ձանձրացած էր (Իսրայէլի մեղքը) յիշելով։ Ես ալ մահացու կերբերէս վտանգուելով, ինկած եմ մեղքի զգուելի վիհին ու աղտեղութեան անդունդին մէջ. որովհետեւ Յոբի հետ ձայնակցելով, չեմ հաւատար թէ պիտի լսես իսկ ինձ։ Արդ ես որ ինքնաբերաբար անձս պարտապարտող դերի մ'եմ, կամաւ մատ-

նեցի զիս, արգիլեցի՛, փակեցի՛, կնքեցի՛ այն ամէն միջոցները որոնցմով կարելի էր ապրիլ, որպէս զի փրկելով զիս՝ որ մեղքերով կապուած եմ, կրկին մեծնաս, ո՛վ Թովուած:

Գ. Ուրեմն մարգարէէն լաւ մը խրատուելով պատրաստուի՛նք անոր հետ մաղթելու, Թո՛ւ հոգւովդ երգելով ու հաստատուն յոյսով Քեզ ապաւինելով: «Ձեր հետ, խօսքեր առէ՛ք», կ՛ըսէ Ովսէէ, «ու Ձեր Տէր Աստուծոյն դարձէ՛ք, ու ըսէ՛ք անոր, կրնա՛ս մեր մեղքերը ներել. որպէս զի բարի՛ք ընդունի՛ք, ու ձեր անձերը բարօրութիւն վայելեն»: Աստուածով Աստուած խօսեցաւ և ո՞վ է որ պիտի չլսէ. նոյն իսկ Ինքը վկայեց, ո՞վ է որ չհաւատայ: Արդ՝ ասո՛նք՝ պաշտելի վճիռ, նուիրական պայման, անխուսխափելի սովրութիւն, կեանքի աւետիս, աստուածային որոշում, բարութեան դուռ, սիրոյ քի հրաւէր, ճշգրիտ պատկեր, անսպիտա գանձ, անմոռանալի յիշատակ են: Աստ՝ ես ալ հաւատալով ասոր, ասկէ կը վկայեմ Մարգարէին հետ. չատ մը մասերով բեղմնաւորած մեղքերս կրնա՛ս ներել կատարեալապէս. աւելի ևս պիտի զօրանաս կրկնապատիկ բարձրանալով ամէնէն թշուառ, կործանած հոգիս հանդէպ: Ամէն բանի կ՛իշխե՛ս, ամէնուն կը բաւե՛ս, ամէն տեղ կը հասնի՛ս, (աստուածային) ամէն բնութեան կը յաղթե՛ս, ամէնէն կարծր բաները կը փշրե՛ս,

ամէն դիմադրութիւն կը վանե՛ս, ամէն խաւարութիւն պարապը կը հանե՛ս, ամէն արգելքները ոտքի տակ կ՚առնե՛ս. ամէն լեղութիւնները կ՚անուշցնես, ամէնէն դժուար անուշցողները կը քաղցրացնես, ամէն պարտքերը կը չնորհե՛ս, ամէն յանցանքները կը ներես: Ո՛վ Զօրաւոր, Հզօր, Դուն որ ամէն բանի հնարը կը գտնե՛ս և ամէն արուեստ գիտե՛ս, կրնա՛ս ամէնուն մեղքերը ընկղմե՛լ, ոչնչացնե՛լ, մէջ տեղէն վերցնե՛լ, փոքրիկ կայծի մը աննշան ճաճանչին նման որ կ՚երթայ կը կորսուի անհուն ծովուն տիեզերատարած ալիքներուն մէջ խորասուզուելով:

Դ. Ուրեմն այս գիրքը կարդացողներու աղօթքին չնորհիս, Քու Որդւոյդ խաչին ու մահուան չարչարանքին համար ողորմէ՛ ո՛վ գթած Հա՛յր: Այն՝ որ արտաքուստ արցունքներով նըուագուած՝ այս ողբերգութեան գիրքը մեզ ըըրկեց և կեանքի վերկութեան այս դեղը պատրաստեց, Քու անուենուդ բժշկուա՛ծ թող սեպուի ո՛վ Զօրաւո՛ր: Այն՝ որ խոստովանութեան դիւրին ճամբան ցոյց տուաւ մեզ այս պատշաճ պայմանով, իր պարտքերէն մաքրուա՛ծ թող սեպուի: Այն՝ որ կենաց պատգամի այս կանոնով՝ հպարտութեան թեւը դարթել տալրեցուց մեզ, թող ազատ համարուի մահուան չար կապանքներէն և սկզբնական վերջնական ու միջին մեղքերէ, եր-

որդուեթեանդ բարեգործութեան չնորհիւ լուսաւորութեամբ նորոգուելով, որուն հետ մենք ալ երջանիկ սեպուինք։

Ապրիլէ այս մասը պետրոս պէտ կոտրտիլա հասած է ու Աստուածով կը քաշէ պետերէ առաքեցած առջևէն նեղսած ախտաւորները (լուծող, արթալը)։

Ե. Արդ ո՛ ամէնքն ստեղծող Հա՛յր, Դուն որ այսքան անթիւ հրաշքներ գործեցիր, ահաւոր անուն ես ու սարսափելի ձայն. ընտանի կոչում ես ու քաղցր բառ. սքանչելի ազդում ես ու սոսկալի հրաման, էութիւնդ կարելի չէ քննել, ու մտքէ վեր է գոյութիւնդ, ինքնութեանդ խելք չի հասնիր, ո՛չ ալ զօրութիւնդ կը զննուի. ամէնուն բարի կը կամենաս ու տէրութիւն ես անսահմանելի. մեծութիւնդ չչափուիր, բարձրութիւնդ չբռլանդակուիր. քանակութիւնդ կարելի չէ կշռել, ոչ ալ առաւելութիւնդ հաշիւի առնել։ Հայրութեամբ պատճառ ես Որդիին (ծնելուն), բայց ո՛չ Անկէ առաջ է գոյութիւնդ։ Բեզմով ու Քու անչափ զօրութեանդ ձեռքով՝ յանդիմանէ՛ այս չերմ տենդը դիւական որ մեղքի հետ ապերդելով ներս մտաւ ու սաստիկ կը նեղէ, որպէս զի փախչի մարդէն, զարհուրելով՝ երկնաւոր գործդ հրաշալի ու անճառելի արեան վտակէն,

որով մէկ անգամ յաւխտենապէս սրակուելով բոլորովին մաքրուեցանք։

2. Եւ հիմա Սրարիչէն կերտուած խորհուրդին այս պատկառելի խոնարհութեան հանդէպ, թող ամէնա՛յ սատանան իր դէմ հրեշտակներուն չար գործերէն. թող ամօթո՛ւի ու հալածի Քրիստոսի քնակութեանդ յատկացուած չէնքին խորանէն, (լուանոտի անձէն) թող հեռանայ ու դուրս հանուի դէպի մութը հեռաւոր։ Ու ջնջելով մաքրէ՛ ողբի արցունքները մեր դէմքերէն ու ցաւագին հառաչանքի ձայները՝ սրտերէն։ Ու քաոսնասարսուռ յիշատակովը հոգի հանող տաժանատեսիլ գամերու հարուածին, որով Մխածինդ խաչի աշտարակին վրայ ամրացա՛ւ, թող ցաւ քաշէ՛ չարը։ Ու սաստիկ բաղխումէն կողը պատռող սուր սլաքին, որով մեծ վէրքն ընդունեց, վերջնական կերպով թող սատկի՛ այն (սատանան)՝ որ առաջին պատճառը եղաւ մահուան։ Եւ որովհետեւ Քրիստոսի գերկդ հոգին աւանդած ատեն իր գովեստը խոնարհեցուց (Յիսուս), բոլորովին կորուստի մատնուելով հիմնայատակ թող կործանի՛ ապստամբութիւնը չար բարքերուն Բելիարի, ո՛վ Բարձրեալ։ Եւ քանի որ անմահ էութիւնը պահուելով ծածկուեցաւ երկրի վորին մէջ. ասով՝ գոռողը՝ դժոխքի մահարոյր յատակին մութ ատուերին մէջէն՝ աչքերը յառելով թո՛ղ դիտէ՛ իր հպարտութիւնը, զոր բարձրացած կը

կարծէր, ու թող յիշէ՝ առաջին հարուածն անբուժելի, որով՝ ամէն բանի կարողին կեանք առուղ գործերուն չնորհիւ, մեռաւ դիմամարտութիւնը վիշապին թոյներուն: Որովհետեւ ինչ փառաւորելու համար, ո՛վ Հայր ողորմութեան, ու գովելու համար Որդիդ՝ Սուրբ Հոգիովդ՝ կը խոստովանիմ ասիկայ. անոր համար որ խորախորհուրդ Աստուածութեանդ Ս. Երրորդութեան անձնաւորութենէն և ո՛չ Մէկին զօրութիւնը անուանական է ու միւսէն պակաս. այլ անձնաւորուած անակիզք բանդ կը փառաւորեմք անժամանակ Հօրդ հետ: Եւ ինչ միակ Սուրբ Երրորդութեանդ, հաւասարապատիւ Տէրութեանդ, մէկ բնութեամբ՝ չբաժնուող ինքնութեանդ, օրհնաբանութիւն, գոհութիւն, զօրեղութիւն, և մեծութեան, բարեվիճակ հարթութեան, զուգակշիռ հաւասարութեան անճառելի վայելչութիւնը կը մատուցանենք մինչեւ վերջն. Ամէն:

Նոյն այն Հոգիդէն ոգեբաւութիւն մարդանափներուն
ու ոգեխաւսան հետեւանափներուն նա՛ը յաւելուածը։
Սրտի՛ խորհրդեն խօսք ու Աստուած

ԻՓ. ԻՒ ՕՍԿ

ՐԴ Դուն միայն բարիքներու սկիզբն ես ու գթութիւնդ անճառելի է, ո՛վ միակ Աստուծոյ բարձրեալ Որդին որ օրուան չարը (Մատթ. Զ. 84) (հոգեւոր) մեծ աւետիսին ակնկալութեանը վոխահերթելով, ներողութեան վրկարանը ցոյց տուր ամբաղձ օրը, ոչ թէ կրնաւելու դատապարտարանը։ Դուն որ քժիշկ ես, ինձ ախտաւորիս ու Հոգիս՝ մոլորած ոչխարիս. Տէր՝ որ ծառայ մ'եմ ինձ ապաւինած. անապակ Գինի՝ որ տրտմած եմ մեծապէս, ապերանիներու դեղ ես ինձ վիրաւորուածիս և աղաւթիւնը (հոգւոյս), որ գրաւուած եմ մեղ-

քերէ։ Բարիքներու Օրհնութիւնն ես մերժուա-
ծիս, ու չնորհաց կնիքը անպիտանիս. Օծումն ես
կոչումի որ մերկացուած եմ ու (հոգեւոր) վերա-
կանգնումը՝ որ կործանած եմ. զօրաւոր Պատսպա-
րան ես գլտորածիս ու վեհ Օգնականը՝ գայ-
թակղածիս. բարձր Դուռ ես ինձ համար որ
չուարած եմ ու երանութեան Սանդուխ՝ որ խըղ-
ճալի եմ. ճամբու Հետք ես՝ ինձ մոլորածիս ու
ներող Իշխան՝ յանցաւորիս. քաղցր յուսադրու-
թիւն ես ինձ՝ որ լքուած եմ ու ապրեցնելու հա-
մար Ձեռք բռնող՝ որ վտարուած եմ։ Դուն որ
միակ մեծ ես ու ամէնէն առատ, որ սահմանելով
առատութիւնը բարիքներու, Պօղոսի գոհաբա-
նութեանն համեմատ մեր խնդրածէն ու հաս-
կըցածէն աւելի անչափ ու յաճախ կը սիրես
պանոնք։ Որովհետեւ առատութենէ մինչեւ արեւուն
մարը մտնելը, միեւնոյն օրուան մէջ, յաջորդա-
բար՝ ինը անգամ յիսուն, և երեք կամ չորս ան-
գամ տասը (9×50=450 և 4×10=40, գումար
490, որ հաւասար է Աւետարանի 7×70ին) հեղ, ա-
ռանց քէն պահելու, իրարուներել, բարեգործել (զոր
հրամայեցիր), վիր է մարդկային ակնկալութեններէն.
ուրեմն ո՛վ ամէն բանի կարող ահեղ զօրութի՛ւն, ա-
մէնուն Ատուածը, օրհնուած Տէ՛ր, Քրիստո՛ս, Քու
փառքդ երբ ինձ նման անպիտան թշուառի մը
հետ բաղդատութեան դիրուի, ինչ չափով պիտի

սահմանուի կլիսը հաւատարութեան Սեղծողիդ ինձ հետ որ հոդ եմ։ Ըստ որում սոնց մէջ կը ձնաս մարքէ վեր ու անզննելի. խաւարի բարկութենէն անմաս՝ կատարեալ բարի, ուստի Քու մեծութեանդ քով խիստ նուազ է թիւը երկնային լուսաւորներուն, զորս ոչինչէն ստեղծեցիր ու առնուններ յորջորջելով կնքեցիր, և կամ օդին մէջ տարածուած նիւթը երկրի, զոր ստեղծեցիր, երբ գոյութիւն չունէր և յատակի տարածումը կատուցիր, սոնք աւելի նուազ են Քու ողորմութեանդ քով ինձ համար սահմանած քիչ թիւերէդ, որոնցմով չեզ նմանիլ սովրեցուցիր։

Բ. Ամաւասիկ ամէնուն գործած չարիքը ծածկուեցաւ, ընկղմեցաւ, Քու կամքի համբերութեանդ լոյսին մէջ. արեւի ջերմութենէն անհետացած՝ թեթեւ մշուշի մը նման. ասկէ իսկ կը տեսնուի որ մարդկային բնութիւնը ննթակայ է մեղանչելու և ներողութիւն յուսալու։ Որովհետեւ ո՞ր մարդը մեղք գործեց ու չղջաց. ո՞վ աղաւաեցաւ ու չամչցաւ. ո՞վ ղղուելի դարձաւ ու չխոնարհեցաւ. ո՞վ սխալեցաւ ու չապաշխարեց. ո՞վ կործանեցաւ ու չհեծկլտաց. ո՞վ գայթակղեցաւ ու ցաւ չզգաց. ո՞վ յաղթուեցաւ (սատանայէն) ու ինքնաբերաբար չպատանձեցաւ. ո՞վ խաբուեցաւ ու չափսոսաց. ո՞վ լեղին կերաւ ու չդառնացաւ. ո՞վ բարձրութենէն ինկաւ ու չցաւ-

կեց. ո՛վ կօրանցուց (հոգևոր) մեծութիւնն ու չողբաց. ո՛վ զրկուեցաւ երանութենէն ու չլացաւ. ո՛վ կողոպտուեցաւ (երկնային) փառքի չնորհէն ու չհառաչեց. ո՛վ լսեց Աստուծոյ սպառնալիքն ու չսոսկաց: Ո՛վ հազար անգամ աւա՛զ չըսաւ, գործած մէկ չարիքին փոխարէն, ո՛վ մերկացաւ ձմեռուան ցուրտին ու չդողաց. ո՛վ անիրաւութիւն գործեց ու քարով միտքը չկոծեց. ո՛վ (հոգին) մեծութեան տրկանալը տեսաւ ու չկակծաց. ո՛վ չարիք գործեց ու ինքզինք չնզովեց. ո՛վ ախտաւոր եղաւ ու անձը չքամահրեց. ո՛վ ամօթալի գործերու մէջ գտնուեցաւ ու իր մարմինը չձաղկեց. ո՛վ մօտեցաւ պատկառելիներուն ու իր օրը չանիծեց. ո՛վ յիշեց գործածներն ու չտուչցաւ. ո՛վ իր գաղտնիքները մտաբերեց ու չխորհեցաւ. ո՛վ իր ծածուկ (մեղքերը) նշմարեց ու մահուամբ կորսուիլ չուզեց. ո՛վ պատկերացուց աներեւոյթներն ու դարձեալ գետին չծռեցաւ. ո՛վ մեղքի հեշտութեան հետ չխառնեց, քոյը անշէջ հնոցին. ո՛վ յիշեց բնութեանը վնասակար կողմն ու չպատկեցաւ. ո՛վ խորհեցաւ կամքովը գործածներուն վրայ ու չաղօթեց իրեն համար՝ որ սատկի. ո՛վ մտաբերեց անխոստովանելի արարքներն ու չխռովեցաւ. ո՛վ աչքին պատ-

կերացուց մարդկային բնութենէ վեր մեղքերն ու չտրտմեցաւ. ո՛վ թուեց մեծամեծ մոլութիւններն ու չմաշեցաւ. ո՛վ ապականեց անբիծ (հոգին) ու չտուչտրեցաւ. ո՛վ իր տարապրուելու արժանի յանցանքներուն հանդէպ չտագնապեցաւ. ո՛վ տեսաւ երեսին աղտոտութիւնն ու իր անձը երկնայինին բարկութեան արժանի չսեպեց. ո՛վ աչքին առջեւ պատկերացուց կարեւոր մեղքերէն մին ու մահուան պէնքով չխոցուեցաւ. ո՛վ վհատութեան վա՛յը չխառնեց իր ողբի ձայնին, երբ խայտառակ գործերը տեսաւ: Ո՛վ տնանկացաւ ու մէջքը ծռած վար չգլորեցաւ. ո՛վ պերճ պատկին տեղ գլուխը հող դրաւ ու կրկնապատիկ չարչարուելով մեռնելու աստիճան չյուզուեցաւ. ո՛վ չքեղ պգեստներու փոխարէն քուրձ հագաւ ու չխարեցաւ: Ո՛վ կեանքը կորանցուց ու արիւն արցունք չթափեց. ո՛վ լուսեղէն վերարկուին տեղ մութը հագաւ ու չմարեցաւ. ո՛վ իր սրբելիին սուգին վրայ չթոռմեցաւ: Անաւասիկ ատնք են իմ ճշգրիտ կերպարանքս, որ արժանի եմ յանդիմանութեան. տխուր դէմք, նուաղած լոյս, ցամքած խոնաւութիւն, չորցած շրթունք, անշքացած պատկեր, տրտում հոգի, այլայլած ձայն, ծուռ վիզ: Ես չխոյալէր նաեւ այն՝ եթէ ճշմարտութիւնը նշանակել ուզելով ըսէ ինձ համար, ամբարտաւանութենէ հեռու միտք, հպարտութենէ

ղուրկ սիրտ, պարգեւ չի խնդրող թշուառ, չաղերսող ծարաւի, ինքզինք յանդիմանող թափառական, արդարացի կերպով մերժուած տուկաս, իրաւացիօրէն նեղուած անօթի, դատապարտուած անարժանի հարուածեալ, իր իսկ վկայութեամբ մահուան մատնուած, արժանի ըլլալուն համար դուրս հանուած, անձը անիծող ողորմելի։ Ու ասիկայ թարգմանուելով կը ցուցնէ յանդիմանութիւը արդարագործ փարիսեցիին ու բարեհրոչակումը մեղապարտ Մաքսաւորին։

Գ. Եւ այդ չարիքները — որ հնարքներն են զմեզ գայթակղեցնող սատանին և զորս իբր իր սերմերը կը ցանէ մեր մէջ—, եթէ ամէն օր կը համրուին. ուրեմն հոգւոյ արիւթիւն առթող բարիքներն ինչո՞ւ աւելի հաստատօրէն չգրուին քանի որ Ինք ապրեցնող կամքիդ խնամակալութեանէն անկուեցան անունք մեր մէջ, ո՛վ բարեգութ Տէր, զօրաւոր Ցաղթող, մեղաւորներուն Ներող, որ ամէն բանի կարող ես ու նաեւ կրնաս ամէնքն ալ փրկել (հոգւով)։ Եթէ ուզես ծովուն խորերը երկինք կը փոխադրես ու մութ խաւարը լոյսի կը վերածես. լեղին ու դառնը անուշ մանանայի կը փոխակերպես. և կամ սատիկ վիշտերու ողբը հարսանեաց ուրախութեան պարի կը փոխես. ատոնք դիւրին են Ձեզ համար Հնարաւոր։ Եւ ատոնցմէ աւելին կարող ես ընել քանի որ ամէնուն կը տիրես ահաւոր կերպով և մինչեւ վերջը Ձեզ փառք թող մատուցուի Ամէն։

Նոյն այն Հակոբին ապերասելէն մաղթանքները
ա՛ պիտեսան հետեւանքները նո՛ր յաւելուածը։
Սկսի խոսքէն ետք ա՛ Ստեփան։

Լ. ԻՕՒՐ

ԻՄԱ՝ ո՛վ ազգասէր,
ներող և օրհնուած՝
Ստեփանը ամենուն.
Թող իրականանայ այն
խօսքդ զոր ըսիր, մինչ
գայթակղութեան են-
թակայ եղողին՝ հիւս-
նոյն օրուան մէջ չա-
րունակ մեղանչելուն ու զղջալուն նկատմամբ,
թէեւ այնպիսին՝ ետքի չունչին մէջ ընտրէ բարին
և կամ չարիք գործած պահուն բարեփոխուի։
Մանաւանդ որ այս անճնիչխան՝ դժնդակ կացութը

(յուր գգացումը) միշտ կուսաւէր է ու սուրբ Հոգւոյն յարած՝ խաբեբայ չողոքորդ։ Սառակողին ըսածին նման, հոլերուն ետեւէն կը վազէ գոռ գժուար է բռնել, Սոխզծողէն կը փախչի, որսացողին ձեռք գերի կ'իյնայ. մոլութեան ենթակայ մարմնոյս հետ անկուած՝ բայց իբր ներհակ հակառակորդ, կը վնասէ անոր, պատճառ ըլլալով շատ մը չուարթը նող մեղքերու, որոնց սուրբ քանակութիւնը Դուն միայն գիտես։ Եւ մեղքերուն անմիջապէս կը յաջորդեն վհատականողքեր, տաժանելի լացուկոծեր, անթիւ ախտանքներ գոր՝ գործած անհամար չարիքներէն ու մահացու մեղքերէն պատկառողը, արցունքներով ու թշուառութեան հառաչներով գթութեանդ առջեւ կը տարածէ, ո՛վ Տէր։

Բ. Կրկնաբանութիւններս չատախօսութեան թող չվերագրուի, բայց ինչ որ պիտի ըսեմ սաստիկ աւելի ողբալի է։ Որովհետեւ քնաւ չհամարձակիր (երկնից) արքայութիւն խնդրել իրեն համար, այլ միակ՝ տանջանքին թեթեւացում. կենդանիներուն (արդարներ) լոյսին մէջ ապրիլ չյուսար, միակ թէ մեռելներուն հետ մութին մէջ մնալու չդատապարտուէր ողջ ողջ. վիճակակից ըլլալ չերազեր բարձրացածներուն, այլ գոնէ սիրտը կոտրածներուն ու թշուառներուն բախտակից ըլլալ։ Իր հանգստութեան պահուն իսկ յոգնած է, ուրախ

եղած ժամանակն իսկ, ինքնին արտում է. դէմքը կը ժպտի, բայց սիրտը խոցոտած է. երեւոյթը ծիծաղ կ'արտայայտէ, բայց աչքը ողբ. երեսները սփոփանք կը ձեւացնեն իսկ արցունքները արտին դառնութիւնը կը յայտնեն: Երկու ձեռքին մէջ երկու գաւաթ կայ, մէկը կաթով, միւսը արիւնով լեցուն: Երկու խնկաման բռնած է կրակով, մէկէն խունկ կը բուրէ միւսէն ճճնճ, երկու սկաւառակ ունի առջին՝ մէկին պարունակութիւնը անուշ է, միւսինը դառն: Ջոյգ մը բաժակ կը կրէ լեցուն՝ երկու տարբեր նիւթերով, մէկն արցունք իսկ միւսը ծծումբ: Մատուրներուն ծայրովը երկու տաշտ բռնած է մէկը գինիով լեցուն, միւսը լեղիով: Իրարու հակառակ երկու դռներ ունի տեսողութեան՝ մէկն արցունքի ու միւսը վրիպումի: Միեւնոյն խանութին մէջ, հալեցնելու յատուկ երկու ներհակ թովեր, մէկը կը բռնկցնէ միւսը կը մարէ: Դէմքի երկու նայուածք, մէկը քիչ մը անուշութեամբ, միւսը սոսկալի բարկութեամբ: Բազուկի երկու բարձրացում, մէկը զարնելու, իսկ միւսը՝ մերժելու համար: Երկու կերպ դէմք, մէկը տխուր իսկ միւսը բարկացած: Մէկի տեղ երկու յանդիմանութիւն, մէկը ներկային, իսկ միւսն [ալ ապագային: Երկու կատկածելի ապաւինութիւն, մէկը գոռ, իսկ միւսը ընչաց: Մէկ բերնով երկու խօսք՝ մէկը թշուառութիւն,

խակ միւսը խառով կացութիւն։ Մէկ սրտի մէջ երկու զգացում, մէկը (քաւութեան) երկբայելի յոյսի, խակ միւսը ճշմարիտ կորաւեան (հոգւոյ)։ Ադապին տեսքով (մեղքի) ամպ մը լրթադոյն որ երկու բան կը տեղացնէ, մէկը նետ, խակ միւսը քար։ Որոտում մը ահեղ՝ որուն երկու բան կը յաջորդէ, մէկը կարկուտ խակ միւսը կրակ (Ելից թ. 24)։ Յաւադին գիշեր մը (մեղքի) երկու վտանգով պաշարուած, մէկը լացի, խակ միւսը մահուան։ Սուգի առաւօտ մը, ուր երկու բողոքներ կը լսուին, մէկը՝ յանդիմանութեան, խակ միւսը ապաւնաւթի։ Երկու ծայրերէն երկու արեւներ կը ծագին, մէկը խաւարի, խակ միւսը կրակի։

Գ. Ձարնելու մօք վերցուած ո՛և է ձեռքը իրեն համար կը կարծէ, խակ պարզեւ բայխելու նպատակով կարկառուած աչը չի յուսար որ իրեն ուղղուած ըլլայ։ Երբ մէկը պարծի, ինք կը կորանայ. երբ գլուխ մը վերնայ, ինք կ՚րնկճի, չարիքները յիշելով կ՚ողբայ. մաքրակեացներու կինասպրութիւնը լսելով կ՚ամչնայ. յաւիտենական կեանքի պատմութիւններուն հանդէպ, կ՚երերայ։ Եթէ մէկը օրհնէ ինք հրապարակով, ինք՝ գաղտնապէս անձը կ՚անիծէ, եթէ մէկէ մը գովեստ լսէ, պարտաւանքով ինքզինք կը կշտամբէ։ Եթէ պախարակեն ինք խաթիւ, ինքն ալ իրաւունք կուտայ. եթէ սաստիկ ձաղկուի, աննշան վճա-

բուժմ մը կը սեպէ իր ծանր պարտքերուն. եթէ մահուան ըղձանքը լսէ իր մէջ, այո՛, կ'ըսէ, և դարձեալ կը կրկնէ։ եթէ մահուան որոգայթը երկինքէն ճաթի, հազիւ դէմքը վեր կը վերցնէ։ Իր իրաւունքներուն գիրքը փակած է, պատասխան տալու յոյսը լքած և համարձակութեան ճամբան գոցած։ եթէ արդէն գերի տարուելով (սատանայէն) առանց փրկանքի կորսուած չըլլար, երբէք պիտի չդանդաղէր ինքնիրենը երթալու։ Արդարեւ վա՛յ մեղաւորին, որ Իմաստունին հոգեպարար խօսքին համեմատ «չուարած կը կենայ երկու ճամբուն մէջ տեղ»։

Դ. Ուրեմն այսքան հառաչանքներէս ու ողբմելի ողբ ու կոծերէս ետք, ինչո՞ւ չողորմիս, ո՛վ Բարեգութ, որս անունով մեծացար թէ, «ես ողորմած Տէր եմ»։ Ահաւասիկ թող հանի քու բարութիւնդ, փոխարէն չարութեանս որ գերի մ'եմ. քու քաղցրութիւնդ, փոխարէն դառնութեանս որ դատապարտուած մ'եմ. քու ճառագայթդ՝ որ բացարձակապէս կորսուած մ՝եմ. քու ողորմութիւնդ, որ յանդուգն մոլի մ'եմ. քու հեզութիւնդ որ ջնասակար, խաւկ մ'եմ։ Այդ թող այցելէ զիս որ կործանած եմ. ձեռքդ թող վեր հանէ զիս որ ընկղմած եմ. մատդ թող բժշկէ, որ անբուժելի կերպով խոցոտուած եմ։ Հոգիդ թող պաշտպանէ զիս որ ահաբեկած եմ. համբերու-

թիւնդ թող վատահութիւն ներշնչէ՛ ինձ, որ ապերախտ մ՚եմ. զօրութիւնդ թող օծէ զիս որ ամենաղժնեայ մահկանացու մ՚եմ. հրամանդ թող քաւութիւն չնորհէ ինձ որ մեղաւոր եմ. ոտքդ ապաւէն թող ըլլայ ինձ որ փախած եմ. բազուկդ թող պատսպարէ զիս որ սուրացած եմ. լոյսդ թող առաջնորդէ ինձ որ վրիպած եմ. հանճարդ թող հնար տրվեցնէ ինձ որ չուարած եմ. օրհնութիւնդ թող վերստանայ զիս որ անիծուած եմ. խրախոյսդ թող քաջալերէ զիս որ վհատած եմ. բաժակդ թող մխիթարէ զիս որ վշտագնած եմ. կամքդ թող լայնը հանէ զիս որ նեղուած եմ. սէրդ թող հրաւիրէ զիս որ ատելի եմ. խօսքդ թող հաստատէ զիս որ սասանած եմ: Սրինդիդ կաթիլը թող բուժէ վիրաւոր հոգիս. ակնարկդ թող ցրուէ աներեւոյթ մթերքը ցաւերուս. իշխանութիւնդ կրկին թող ընարէ զիս որ յուսահատած եմ. կցորդութիւնդ թող վերապատուաստէ զիս որ կտրուած եմ. կեանքիդ նշոյլը թող լուսաւորէ զիս որ մահուան խաւարումը ծածկուած եմ. խաղաղութիւնդ թող հանդարտեցնէ զիս որ խռոված եմ (մեղքերէ). ողջոյնդ թող ընտանեցնէ զիս որ վայրագ օտարացած մ՚եմ և ձայնդ թող դարձի բերէ զիս որ մոլորած եմ: Որովհետեւ Դուն գթութեամբդ կ՚իշխես ամէնուն. անմահան ես մութէն ու Ցեզմէ դուրս բարութիւն չկայ ու մինչեւ վերջը փառք կը վայելէ Ցեզ. Ամէն:

Նայն այն Հոգւոյն սրբոյ ճաղիանոփնեբուան
— սրբոխոսուան հնձնձանոփնեբուան նո՛ր յաւերժուածը։
Սբա՛ւ խորբերէն խօսէ առ Աստուած.

Լ. ՈՒ. ԻՆ ՕՈՒՐ

ԻՆՁԵԻ հիմա երած
խօսքերուվս խիստ չատ
անգամ պարզեցի տագնապը
հեծեծանքի ձայներուս ու մեծ հառաչանքներուս — որոնք անասելութենէ վիշտե-
րէս կը բղխին — որպէս զի Դո՛ւն որ անյայտ ծածուկ մեղքերը խոստովանելու (խորհուրդին) սկզբնահայրն (հեղինակն) ես, ո՛վ կենդանի Աստուծոյ Որդին ողորմած Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, անուշու-

թխնով նայիս ինձ ու քաւես մեղքերս։ Սրտաբեւ կարող ես, ճշմարտապէս ձեռնհաս ես. հնարը գիտես, եթէ ուզես. առատապէս կը կամենաս, ինչպէս և կարող ալ ես. մեծապէս կը հարստանաս երբ ուսս, քան՝ երբ առնես. գանձերդ աւելի կը չատնան երբ ցրուես, քան՝ երբ ժողվես. առատաձեռնդ աւելի կը բազմանան երբ ալիւես, քան՝ երբ խնայես. ամբարանոցներդ աւելի կը լենան երբ տարածես, քան՝ երբ կուտակելով դիզես։ Կը հաւատամ այս ամէնուն, ո՛վ Տէր, ինչպէս նաեւ թէ՝ ինձմով վիրկութեան ճամբայ մը պիտի գտնեմ, ես որ անարգեմ, պատուականին հետ կը հաւատամ. կը յուսամ Աբրահամին ու Անանային հետ. որովհետեւ մէկը ինծ ու խօսքիդ հաւատաց ու միւսը քահանայապետին ըսածին մտիկ ըրաւ։ Անոր համար, մէկը՝ իր խոր ծերութեան մէջ անթիւ զաւակներու հայր հռչակուելու, յուսաց տեսնել Սառայի ամուլ ու պառաւ արգանդը՝ օրհնութիւնն արդիւնաւորող արտ մը պտղաբեր, ուրկէ ծնան չատ ժողովուրդներ, սուրբ մարգարէներ և ընտրեալ թագաւորներ։ Իսկ միւսը՝ անպատրաստելի, խոպան գետինը՝ որովայնին սեռեակը բարգաւաճեցուց զաւակնե-

ձին զաւակներուն։ Ասիկայ՝ (ձօթը) պանծալի թիւ մ՚է, ո՛չ կցորդուելու կէտ ունի (չի բաժնուիր) և ոչ ալ կը սպառի կամ կ՚աւարտի (անեզր), այլ առանձին կոյս է (ըստ Պլութարքեանց և ըստ Լամբրօնացւոյ), և մասնաւոր ընտրութեամբ՝ դարերէ ի վեր՝ անճառելի վիճակով՝ յաւէտ նուիրագործուած է ամէն աղգէ. քան մը որուն դժուարաւ կրնանք խելք հասցնել։

Բ. Արդ անոյա կորսուած հոգիին փրկութեանը իբր արդարացում նկատէ՛ սրտիս հեծեծանքներուն ողբակոծի վարանոտ ձայները. իմ խնդրուածքներս ու հաւատքի այս փոքր դաւանութիւնս վերը յիշուած երջանիկներու հաւատքին կարգը դասէ՛, որպէս զի ես ալ ապրի՛մ անոնց քով. խնդա՛մ անոնց հետ. իմ գործերէս աւելի՝ ինչ չնորհներուդ փարիմ։ Մանաւանդ որ անոնք կրկնապատիկ բարձր են ու փառաւոր և խօսքով բացատրուելէ աւելի գերազանց աներկբայելի հաշտարարներ են իմ խռովութեանս և զօրաւոր մաքրաւոունները մեղքերուս։ Ինչ ահաւոր արեանդ հետ նաեւ (միջնորդ է ինձ) ինչ մարմնաւոր Մնոդդ գովելի։ (Միջնորդ են ինձ նաեւ) Պարերը Առաքեալներուն, դասերը Մարգարէներուն, դունդերը Մարտիրոսներուն, հետեւակ ձիաւորներուն՝ որոնք (հաւատքի) քաջութիւնով զինուած մերկ մարմնով կռուեցան (սա-

տանին հետ). գումարը ճգնաւորներուն, թոյլը ընտրեալ վանականներուն, ժողովը բարեկրօնութիւն, խումբը երկրէ երկինք վերացող հոգեղէններուն, գինուորութիւնը՝ մեզի հետ կցորդուած երկնաւորներուն: Մեղքերուս քաւութեանը Թող նպաստեն նաեւ ընծաները՝ առաջին պտուղներուն, մատուցումները՝ եղերուն (մատաղ), վառուած ջահերը (եկեղեցիներուն), անուշահոտ բուրմունքները խունկերուն՝ իւղով պատրաստուած. յաղթանակները փրկական նշաններուն, կառուցումները՝ խորաններուն, ուր Աստուած կը բնակի, շնորհքով լեցուն ձեռքերը քահանաներուն: Մխիթ է Աստուծոյ յիշատակը երբ անձս շարժեմ, երբ քայլերս փոխեմ, երբ ձեռքս երկնցնեմ, երբ բազուկս վերցնեմ. երբ բարիքներու համար գոհութիւն տամ և սայթաքած պահուս աղաչեմ, երբ ընտանեկան շրջանակի մէջ խօսիմ կամ հրապարակաւ խօսք ուղղեմ հաստատակութեան, երբ քնական ձայներ արտայայտեմ, երբ յաջող գործերու մէջ գտնուիմ, երբ ջերմ առաքինութեան յարելով գիշեր ցորեկ օգտակարին և հոգեւորին հետապնդեմ, ինչ առաջնորդութեամբդ. երբ քնանամ, երբ արթուն ըլլամ, երբ ազգերու հետ պատերազմիմ (հոգեւորապէս). երբ դեւերու հետ կռուիմ, երբ հերձուածողներու հետ հակաճառեմ. երբ խօսքի բռնուիմ մեծերուն ու պզտիկներուն հետ, երբ ըմպելի խմեմ կամ կե-

բակուր ուառեմ, նաեւ այն ամէն հաճելի կամ տառամանելի պարագաներուն մէջ որոնց ենթակայ է մարդկային բնութիւնը. որոնցմէ ոմանց համար իբր աղօթք ըլլայ Քու յիշատակութիւնդ որ առնք մնան իմ մէջս և ոմանց ալ պատճառ՝ որ աքանչելի և խելքէ վեր հրաշքովդ ազատես զիս անոնցմէ, հաւատս ներշնչելով ամէնուն թէ, կը բաւես ամէնուն ալ, կաթ ուսող մանուկներուն, հասակով պատանիներուն, մարդով վայրենիներուն, գոռոզ արիականերուն. մինչեւ իսկ թառաւերական տեսարաններուն, կամ խառնիճաղանճ բաղմութեան կոյսերուն և կամ զօրաւոր կամքիդ հակառակ ապրքուած, անախորժ պարահանդէսներուն մէջ իսկ մոռցուած չես Դուն։

Գ. Արդ Դուն ըստացար ամէնքը. Քուկդ են ամէնքն ալ ու ամէնուն ալ պիտի ողորմիս, ո՛վ մխակ Բարեգութ. որովհետեւ եթէ մեղք գործեն իսկ, Քուկդ են. անոր համար որ Քու հաշխութէ մէջն են. Սատակասոսին ըսածին նման, Քու զօրութիւնդ պիտեն։ Ես ալ որ վկայեալ յանցաւոր տ'եմ խօսելու անկարող, ձայնակցելով Սատակոսին, կը յանդգնիմ ըսել թէ, ով որ գովեստով կը կանչէ Քեզ՝ ճշմարտապէս զօրաւոր ճանչնալով զՔեզ, թէեւ հօքն անգամ (չատ անգամ) իսկ զատապարտուած ըլլայ խիստ պատիժներու, ինչպէս Քուկդ չըլլար, վերը յիշուած զօրաւոր վճիռին

հաւնեմատ։ Սեւ ագռաւներուն մէջ երբեմն [illegible]ապիտակ նշանով երեքներ կը տեսնուին աղաւնիներու. խրոխտ ու աղուոր ձիերուն մէջ՝ հանդարտ ոչխար մը. գազան շուներու չարքին մէջ նոթրակաղ գառնուկներ։ Խաւսութեան մէջ հեզութիւն, թերութեան մէջ կատարելութիւն, գոռոզութեան մէջ խոնարհութիւն. տուութեան մէջ ճշմարտութիւն. խորամանկութեան մէջ միամտութիւն. խարդախութեան մէջ անբիծութիւն. չարութեան մէջ բարութիւն. կռիւներուն մէջ պարկեշտութիւն. անգթութեան մէջ ողորմութիւն. անյուսութեան մէջ զղջում. քարկոծութեան մէջ քաղցրութիւն. թշնամութեան մէջ հաշտութիւն. խաժնոդութեան մէջ անոխակալութիւն. լկութեան մէջ քաջալերութիւն. անէծքի ներաձգութեան մէջ օրհնութիւն։ Սակայն տեսնելով չկրցայ երբէք դադարել ճշդրտապէս թէ, այս երկրածին մարդկերէն ո՛վ պիտի կանխէ ժառանգել զ'ինէզ. Որ միայն՝ անաչառ կերպով կը դատես ու արդար դատաստանդ կը ցուցնես թէ՛ մաքուր կարծուած ամբարիշտին և թէ՛ զղջացող պոռնիկին։ Դուն՝ որ ամէնուն բարիք կամիցող, բարձրերէն օրհնուած միակ թագաւոր ես ամէն առեն մինչեւ յաւիտեան. Ամէն։

Նայն այն հոգեպէն ախտերուն մասին՝ որոնք ան-
ա՛ պաքսիսուան հնձանեանքուան նո՛ր յառելատուածը.
Սբոյ խորհրդեն խօսք առ Աստուած.

ԼԹ. ԽՕՍՔ

ՐԴ, ես, ամենէն յետինը՝ վերը նշանակուած արժանաւորներուն, պատժապարտներուն կարգը դասելով դիս ինքնաբերաբար, ողորմութիւն կը խնդրեմ աղօթքին հետ ամէնուն։ Նկուններուն ու անհամարձակներուն, տկարներուն ու փոքրիկներուն. ընկեցիկներուն ու լքուածներուն. տարապրուածներուն՝ բայց Քեզ դարձածներուն. կասկածի ենթարկուածներուն՝ բայց արդարացածներուն. կործանածներուն՝ բայց ուրքի եղածներուն. ընկճուածներուն՝ բայց հաստատուածներուն. գլորածներուն՝ բայց կանգնածներուն. մերժուածներուն՝ բայց ընդունուածներուն. երեսէ ձգուածներուն՝ բայց վերակոչուածներուն. ապշութեան ենթարկ-

ուածննեբուն՝ բայց զգաստացածննեբուն. անառակ-
ցածննեբուն՝ բայց զապուածննեբուն. հեռացած-
ննեբուն՝ բայց եաքը մօտեցածննեբուն. վռնտուած-
ննեբուն՝ բայց վեբջը սիրուածննեբուն. պատկա-
ռածննեբուն՝ բայց եաքը զուարթացածննեբուն-
ամչցողննեբուն. բայց եաքը մարքով ուբախացող-
ննեբուն հետ։ Իսկ ես, դարձեալ պիտի պատմեմ
հոս, չէ թէ՛ — Մարդարէին առած հրամանին
համեմատ — մեղքերը Երուսաղէմի նախկին ժո-
ղովուրդին և կամ անօրէնութիւնները Յակոբայ
տան, այլ իմիններս պիտի վուրթամ յայտնել.
Մարդարէին ըսածին պէս, ողբերս յարելով մահ-
ուան վտանգին, Սաղմոսողին նման՝ իմ իսկ ձայ-
նով պիտի յանդիմանեմ ինքնաբերաբար,
որպէս զի ամէն բան պատմելով հոս, ըրած ըն-
դունելի խոստովանութեանս չնորհիւ, և միեւնոյն
ժամանակ ինչ օրհնուած հրամանովդ, վերջնա-
կանապէս մաքրուիմ, առանց կարօտ մնալու
երկրորդ խոստովանութեան (դատաստանին օրը)։

Բ. Եւ հիմա ծունկ չոքելով, բարեբարիդ
քաղցրութեանը առջեւ տարածեմ անձս, ու անոր՝
մահուան անդունդը գլտորելուն տեսարանը ցու-
ցընեմ, ես որ հողին հաւասար խոնարհելով գեռ-
նին կպչեցայ ու աղուններու անասնական գեռ-
նաքարշ սահեցումով՝ սիրայօժար գամուեցայ ան-
ցաւոր աշխարհի կորստական կեանքին։ Այլ կեանքի

հաստատուն դաւազանի նման — Դաւթի արմատէն ընձիւղուած՝ մարմնով, որ անճառելի շաղկապութեամբ միացած է անով Աստուածութեանդ — Քեզ կոթնելով՝ կէս մարմնովս կրկին ալիտի կանգնիմ ո՛վ Տէր. Քու երախտիքներէդ ամօթապարտ, դէմքս վար ծռած, աչքերս՝ խնդճուկ նայուածքով՝ յառած բարձրերը՝ դէպ ի Քեզ որ հնձնձանքները լսելու մօտ ես, Ողորմութիւն ես համակ, Քաղցրութիւն ես բոլորովին, լոյսի լիցս (աչք) արցունքներով լեցուցած, յուսալից աղօթքներ պիտի վերընծայեմ Մեծիդ առջեւ: Ամենատես, անպակաս համբերութեամբդ մոխիկ ըրէ ինձ՝ տաղտկացնողիս. որ ամէն առթիւ (հոգիներու) փըրկութեան միակ միջոցն ես, ո՛վ ամէնուն Աստուածը: Դուն որ խելքէ վեր մեծութիւն, անբռնավանդակելի. բնութիւն. անքննելի խորութիւն, զօրաւոր ոյժ, կարող բարերար. անպակաս ամբարձրութիւն. անճառելի ժառանգութիւն, վայելուչ վիճակ. առատ պատրաստութիւն. առանց չափի խնամատարութիւն. առնչալի տուրք. փափաքելի պարգեւ. բաղձալի բերկրութիւն. անտխուր հանդիսատ. անտարակոյս դիւտ. անկողոպտելի կեանք. հրճուէ զերծ կալուած. անվհատանալի բարձրութիւն. ամէն յաւէտ հնարը գտնող բժիշկ և անխափան հաստատութիւն ես: Մոլորածներդ կը դարձնես, կորսուածներդ կը գտնես. Քեզ ապա-

ւինողներու յոյս կուտաս ու մութի մէջ նաւորդ-
ներու լոյս. մեղքերը կը քաւես. փախստական
(հոգի)ները կը պահես. խռովածները կը խաղաղ-
ցընես. մեռածները կը փրկես. կապուածները
կ'արձակես. (մեղքով) մահուածները կ'ազատես.
սահածները կը պատսպարես. գայթակղածներուն
կը վշտակցիս. տարակոյսի մէջ գտնուողներուն
համբերութիւն կը պարգեւես: Լոյսի տեսք ես,
ցնծութեան ձոյց, և օրհնութեան անձրեւ. երես-
ներու հոգին ես. դէմքերու զօրութիւնը և գլուխի
հովանին. շրթունքներու չարժարանն ես. ու խօ-
սելու ազդակը. անձին կատարեալն ես ու բարձ-
րացած ձեռք, երկնցած բազուկ ես որ սրտի երա-
նանակը կը բռնես: Անուանդ ընտանի է,
ձայնդ ամէնուն մօտ. հարազատ կցորդ ես ու
հայրենի խնամածութիւն. խոստովանուած անուն,
պաշտուած պատկեր. անսահման նմանութիւն.
երկրպագուած տէրութիւն. օրհնուած յիշատակ,
ուրախութեան մուտք. անվրիպելի հետք, փառքի
դուռ, ճշմարտութեան ճամբայ ու սանդուխ ես
որով կարելի է ճեմել երկնից մէջ: Ես ինձ կը
վայելէ դեռ անբաւ տուներու և անհամար կար-
գերու բաժնուած բազմաթիւ գովեստի խօսքեր,
որպս ո՛չ մարդկային բերանը կրնայ ճառել, ո՛չ
մարմնեղէն գործիքը կրնայ կրել. և ո՛չ ալ հո-
գեղէն իղձերը կրնան կշռել:

Գ. Ամէն տեսանող աչք ջե՛զ կը նայի, ո՛վ ամէնուն Աստուա՛ծը. ջու ծառաներէդ և կամ աղախիններէդ մէկն եթէ աղաչէ, նայէ՛ անոնց պաղատանքներուն ու հառաչանքի ձայներուն։ Եւ ցանկասէր աչքերուս անարատ ոտքիդ վրայ թափած լացի արցունքներուն ողբերգութեան ցօղը ընդունէ՝ ով մարդ եղած Քրիստոս, ինչպէս նաեւ խոստովանութիւնս ու ջեզ դառնալս՝ յանցաւոր կնոջ մազերուն խորհրդաւոր օրինակովը. և երբ չրթունքներուս համբուրելով կենաց փրկութեան հաղորդութիւնդ ճաշակեմ, ընդունէ անքակտելի միութիւնս ջեզ հետ՝ իբր նոյն չնչով միացած. և նոյն գթութիւնը նոյն ողորմութեամբ ընդունելով ջեզմէ ո՛վ բարերար, մեծ պարգեւդ գրաւականառած ըլլամ փոքր հաւատքիս. և ինձ համար — որ անձկալի անունդ խոստովանող ծառայ մ'եմ— ջու գթութեանդ սիրոյն չնորհիւ՝ ձմեռուան խիստ հովերը հանդարտ օդի թող փոխուին, սաստիկ մրրիկները՝ ախորժելի սիւքի, երկիւղի կատկածները՝ մեծ վստահութեան, պատուհասի պատիժները՝ երանութեան պատահումի. տրտմութեան հոգերը՝ հոգեւոր խնջոյքի. ծփանքներու ալէկոծութիւնը՝ խոր հանդարտութեան. ղեկերու դարձուածքը՝ անքոյթ նաւահանգիստի և մեղքերու բեռներուս արդիւնքը թող փոխուի չնորհներու թոչակի։ Եւ ջեզմէ տրուած այս ամէն բիւրա-

ւոր բարիքներուն չնորհիւ, թող մեծնայ Քուօրհնուած ու խոստովանուած անունդ զօրաւոր. քուչարախօսը թող ամչնայ, վոնտուի ու հալածի. մեղքի մուրհակներս թո՛ղ ոչնչանան. թակարդները թո՛ղ խզուին. որոգայթները թո՛ղ զատուին, կապերը թո՛ղ քակուին. վիհը թո՛ղ հետևանայ. վնասները թո՛ղ վերնան. խաբկանքները թո՛ղ ցնդին. մեղքերը թո՛ղ ջնջուին. պարտաւօմարները թո՛ղ պատուին. լուծը թո՛ղ խորտակուի. ղևկերը թո՛ղ քակուին։ Եւ չար յանցանքներու մութ մշուշին ու պաչարող ղեւերու քանակին մէջ, փառքիդ արեւը թող հասնի, ապրեցնելու, փրկելու և լուսաւորելու աչքն, ձախչն, եռեւէն ու առջեւէն։ Եւ Քու երեւելուդ ապաւողներու ակնկալութիւնը թող փոխարինուի առաւօտեան նշոյլովը հոգւոյ զարուն։ Որովհետեւ Դու բարերարն ես ամէնուն և ամէն բան հնարաւոր է Քեզ համար, ամէնուն ապրիլը կ'ուզես և կը բաղձաս որ ամէնքն ալ փրկուին։

Դ. Ո՛վ Ցիսուսի Քրիստոսի ամէն բան պարզեւող ձեռքը. չնորհի սուրբ Աչդ կարկառելով ի՛նձ ալ զարձի՛ր, միանալով քնակէ՛ մէջս, արտիսպրոյ սեռնեակին նեղութեանը համար մի՛ հեռանար անկէ. ու Քու անեղծ նկարդ (կնիք) — որ պանծալի նշխարն է լոյսին՝ քրիստոնէական փըրկաւէտ կոչումիս — ինձ հետ պահէ՛ որպէս զի

անոր միջնորդութեամբ արձանագրուիմ յաւիտենական գրքին մէջը երկինքը ստեղծողիդ կեանքի կտակին, որ աւետիան է հոգիներու։

Ե. Քեզ՝ որ միակ պատճառ ես (Հայր) և մէկիդ՝ որ միակ պատճառէն է (Որդի) և անոր որ ունի պատճառը մէկին (Հոգի) երրեակ անձնաւորութեանդ և միակ Աստուածութեանդ կը վայելէ փառք՝ վեհ երկնաւորներէն ու սուրբերու դասէն մինչեւ յաւիտեան. Ամէն։

Նոյն այն Հոկտեմբեր ամսոյն մտքիս առիթներէն
ա՛ մէկուն հետաքրքրութեամբ նո՛ր յուշերս ։
Սկսի խորհիլ խօսք ա՛ս Աստուած ։

Ի ԳԻՒ ԽՕՍՔ

ՈԳԻՈՅՍ երախտարիքներէն Քեզ ընծայած պաշտումի բանաստեղծութիւններս, իւղաբեր կանանց նուէրին կցորդելով, բարեպաշտ կնոջ Մարիամին՝ անուշահոտ իւղերուն խառնէ՛ ալ Օրհնուած բարեգութ, որպէս զի կարող ըլլամ նոյնութեամբ հաւասարիլ երջանիկ պատկերուն — որոնք ընդունուեցան Քեզմէ, յա-

ւէտ հրաչալի յարգանքով — ու Դուն ալ իմ նուաստ խօսքերուվս մեծապէս պարարիս։ Ընդունելով զանոնք անհասանելի ու օրհնուած գլխուդ վրայ, ո՛վ Բարձրեալ, որ չյանդիմանուիմ Սաղմոսին բամբասանքներովը թէ «Մեղաւորին եղը՝ գազաթի ոտերուն տերեւները (գլխու մազերը) թող չօծէ»։ Այլ կրկնապատիկ առատութեամբ զօրացո՛ւր այս խոստովանութեան գրքին անուշահոտ բուրումը որ մեծ ազդեցութիւն ընէ, ամէն կողմ սփռուի՛, տարածուի՛, աշխարհ լեցնէ՛ տանը օրինակով (ուր Մարիամ անուշահոտ իւղը թափեց). և անոնց յիշատակին պէս հոչակուի աշխարհի մէջ. որովհետեւ Դուն, նոյն Տէրն ես որ երբեմնի չարախորհուրդ մեղաւոր կիներն զգաստացուցիր, որոնց օրինակ ցուցունելով Մարգարէին գործը (Ովսէէ Ա. 2) զայն ճշգրիտ պատկեր գծեցիր Քեզ, ու զղջացած պոռնիկներու ընձեռած անճառելի պարգեւովդ, ծայրագոյն չնորհին անձիս վրայ կատարուիլը ցուցուցիր։ Անասուններու յատուկ կերակուրին՝ գարիին տեղ, մեծաքանակ ամբարած ցորենի պտուղդ՝ կեանքի հացդ տուիր. աւրուելու ենթակայ արծաթին տեղ, արքայական պատկերդ չնորհեցիր. յիմարի նման թմրեցնող գինիին տեղ Արարչական արիւնդ բաժակը նուիրեցիր. հին ժողովրդեան անատակ ընկնոջմէ առնուած իւղին տեղ, չնորհի օծումդ պարգեւեցիր ինձ

պղնձագողիս. գլուխը ծածկոյ կտաւին մերկացուե-
լուն վոխարէն՝ չաւրուդ վերարկուն ընծայեցիր.
ապարանջանի զարդին վոխան, բարեմասնութեան
թևեր ընծայեցիր՝ Օրէնքին, Աւետարանին ու
պործնական առաքինութիւններուն չնորհիւ. ական-
ջին վայելչազարդ օղին տեղ տէրունական ձայնիդ
անսուտ յիշատակը պարգևեցիր. լանջքը պեր-
ճացնող քայտերուն վոխարէն, քաղցր լուծդ կրե-
լու համար ուղղութեան բազմաթիւ աւանդներ
(խրատներ) կտակեցիր:

Բ. Բայց ինչո՞ւ ես պարծիմ ասոնցմով, վո-
խանակ կրկին ամչնալու: Այլ ուրիշ ձեւի վոխեմ
ողբերգութեան մաղթանքի այս պրպքն և ինձ
արժանի եղած պատիժը կատարել պէս կրեմ
մեղքի պարտքերուս վոխատէն, մարգոյրէից գըր-
ուածներուն համաոտ օրինակներ սոսկ բերելով
այս գլուխին մէջ, իբր սաստիկ դատախազ: Անոնց
ուրախակից ըլլալով՝ պարելէ աւելի, լծակից ըլ-
լամ անոնց ողբերուն որոնք կը բաղկանան հառա-
չանքէ, հեծեծանքի ձայներէ, բարկութեան բո-
ղոքներէ, խորտակումի նախատինքներէ և մեծ
լացերէ: Սակայն ամէնուն հասնող գթութիւնդ,
ո՛վ մեծ Աստուած, չտեսիլ ազգեց վրաս ու յու-
սադրեց զիս, զղջումի, խոստովանութեան, աւե-
տիսի, պարզեւներու, լոյսի երեւնալուն, աստ-
ուածային խրախոյաններու, վարքերը ժառանգե-

լու, հրաշքներու յայտնութեան և սքանչելիքներ տեսանելու։ Առնցմէ ոմանք յոյս կընձեռեն. իսկ ոմանք մեծ վհատութիւն կը պատճառեն որոնցմով ես յոժարութեամբ կոծանելով կորսուելու են-թարկուեցայ։ Որովհետեւ եթէ Աստուծոյ պզեստ կ'անուանէ՝ ընկկիէլ՝ վարագոյրը, որուն մէջ չինծու կուռքեր չինեց ժողովուրդը, և պոռնկացած՝ կ'ըսէ անոնց, ուրեմն ո՞րքան պատիժ պէտք է իմ անմաքրութեանս որ զԱստուած հագած եմ, ներսէն ու դուրսէն։ Կը զարմանամ թէ, ինչո՞ւ չեմ վառիր. կը հիանամ թէ, ինչո՞ւ չեմ այրիր. կ'ապշիմ թէ, — Ս. Երքին բաժին նման — ինչպէս չեմ յափշտակուիր կորանցնողին (սատանայ) ժանիքներու օրինակէն ու չեմ տանջուիր, լքուիր, չարչարուիր, չախչախուիր, մանրուիր, խորտակուիր, կարուիր ու բաժնուիր։ Եւ սակայն՝ իբր յափշտակի նշոյլ փրկութեան յոյսի՝ աս միայն պահուած է ինձ թէ, Քրիստոսի Աւետարանը կեանք է բոլորովին. ինչպէս (Աւետարան) անունն ալ կը հաստատէ նոյնը։ Որով մեղաւորները դարձի կուգան, պարտքերը կը չնորհուին, եղծուածները կը նորոգուին, անօրէնութիւնները կը քաւուին, վէրքերը կը բժշկուին, վտանգը անդորրութեան կը վերածուի, պատիժը՝ ներումի, պատերազմը՝ հանդարտութեան, կրակը՝ անձրեւի, պատուհասը՝ պարգեւի, սատակումի ակնկալութիւնը՝ չնորհի

և մահուան գործարանը՝ կեանքի ազատութեան։

Գ. Բայց ինչո՞ւ թուեմ այս ամէն յիշատակութիւններն ու անճառելիները չգտանեմ հոս։ Բարձրեալ Հօր յիշատակովը՝ Որդիին հետ մեր կցորդութիւնը. Միածինին անուամբ, Հօր հետ մեր ընտանութիւնը. Սուրբ Հաճութեամբ, Հոգւոյն հետ մեր հաղորդութիւնը։ Խաչին փրկութիւնը, խօսքին սիրոյնքը, բարի վարձատրութիւնը՝ զոր Դիտողը կ'ընէ մեր բարեյօժարութիւնը կշռելով, կենդանացնող աւազանը որ միջնորդ է հաշտութեան. և դեռ այն անթիւ բարիքներուն ամէնքը որոնք կը շռայլուին մեզ՝ բարերէն, և Որուն չնորհիւ, (հոգեւոր) հարկէ ազատ ենք ու քակուած են մեր կապերը. կ'իշխենք (սատանին վրայ), իշխանութեան տակ չենք։ Անաւասիկ ատոնք են որ մահուան դառնութեան մէջ անկասկած կեանք կ'ապահովեն ինձ. որովհետեւ — Երգողին (Սաղմոս) բանին նման — եթէ ատոնք չունենայի, շատոնց կորսուած էի տեղն ու տեղովը։ Ո՛չ Որդին պզտիկցնելով Հայրը կը փառաւորեմ, ո՛չ ալ Հոգին նուաստ ներկայացնելով Որդին կը նախատեմ. Երեքն ալ հաւասար կը դաւանիմ նոյն արտաքուութեամբ. որովհետեւ Սուրբ Հոգին ուղղուած աղաչանքը այս է, Նախընծայ՝ սկիզբը պաշտօնէն (կամ առաջին պաշտաբաժին) — ուր երկնաւոր դառնութիւն կը մատուցուի — այսպէս աղօթեցի։

Ամէն մարդ պատրաստուելու առաջ կը մտածէ

(ԱՄԵՆԱԿԱԼ ԲԱՐԵՐԱՐ)

Դ. Ո՛վ Ամենակալ, Բարերար, Մարդասէր Աստուածդ ամէնուն, երեւցածներն ու չերեւցածները Ստեղծող, Փրկող և Հաստատող, Խնամող և Յաղագարար, ո՛վ Հօր զօրաւոր Հոգին, Ահաւոր առեալդ եղելով, հեծեծանքի ձայնով կը խնդրե՛նք, կը մաղթենք բազկատարած։ Մեծ դողով, սաստիկ վախով կը մօտենանք, նախ այս բանական (խօսուն) պատարագը մատուցանելու՝ ձեռ անպղծելի զօրութեանդ որ Ամուսակից, Փառակից և Արարչակից ես հայրենի անկողոպտելի պատուոյն, որ ամէնքն ստեղծող, կենդանութիւն տուող, փրկող, և զԻեզ ղրկող էմմանուէլ Հօր ամէն բան կատարող կամքին ծածուկ ու խոր խորհուրդները կը քննես։ Ձեռ ձեռքով ճանչցուեցաւ մեզ մարդական Աստուածութեանդ երրեակ անձնաւորութիւնը որոնցմէ մին ալ Դուն կը ճանչցուիս անհատանելի կերպով։ Ձեզմով ու Ձեռ ձեռքով՝ ամէնները, նահապետական տոհմին ճիւղերը՝ տեսանող (մարգարէ) անուանուելով, անցածները, պատմիչները, եղածներն ու դեռ չեղածները պարզ, դիւրահասկանալի խօսքերով վերապատմիչին։ Մովսէս՝ Աստուծոյ Հոգի քարոզիչ զԻեզ, ո՛վ չսահմանափակուող Զօրութիւն,

որ Ջուրերու վրայ քալած առնէդ, Ինամոդի առեղ
չրջապատումով թեւիդ տակ պաշտպանելով նոր
ծնելիքները՝ գթասիրեցիր զանոնք ու ճանչցուցիր
խորհուրդը Աւազանին, որուն իբր օրինակ՝ դեռ
վերջին վարագոյրիդ լոյծ մածուածը (Ջրոտ խամրը,
երկինքը) չկատուցած, ամբողջ բնութիւնը ոչնչէ
առեղծեցիր՝ իբր Տէ՛ր, ո՛վ Ամենակարող։ Քեզմէ
եղածներուն ամէնքը Քեզմով կը առեղծուին՝ յա-
րութիւն առնելով նորոգուելու համար այն պա-
հուն, որ վերջին օրն է այս կեանքին ու առաջին
օրը կենդանիներու աշխարհին։ Քու ազգակիցդ,
Հօր էակիցը՝ անդրանիկ որդին՝ կամքին միու-
թեամբը՝ ինչպէս Հօր, նոյնպէս Քեզ հնազանդե-
ցաւ, մեզ նման. զՔեզ ճշմարիտ Աստուած առե-
ւտրանեց, հաւասար և համագոյ Իր զօրաւոր
Հօր. ու Քեզ դէմ եղած հայհոյութիւնը՝ անքա-
ւելի քարոզեց, ու Քեզի դէմ հետտողներուն չա-
րախօս բերանները, Աստուծոյ դէմ կռուողներու
բերնին նման կարկեցուց. և Իր դէմ հայհոյողնե-
րուն ներեց Արդարը, Անարատն ու ամէնքը գըտ-
նողը, որ մեր մեղքերուն համար մատնուեցաւ ու
զմեզ արդարացնելու համար յարութիւն առաւ։
Քու ձեռքդիդ Անոր վառք ու Քեզ՝ Ամենակալ
Հօրդ հետ բարերանութիւն թող մատուցանէ մին-
չեւ վերջն. Ամէն։

Ամօթէ նայն խոյրիքներուն ընդ կէսինոսէ, մինչեւ յայտնոսէ ըլլ, հրաշալի ներկով ազդած է վոտանաւորիչը ւայնքան, պատչեռալ սահմանելու համար խոպանաւորիչոնը կէսինակ։

(ԱՂԱՉԵՄՔ ԵՒ ԱՐՏԱՍՈՒԵՄՔ)

Ե. Մեր ամբողջ մարմնովը, արտասուալից հառաչանքով կ'աղերսանք ու կ'աղաչենք Քեզ, ո՛վ փառաւորուած Արարի՛չ, որ անեղծ ես, չես ստեղծուած ու ժամանակի տակ չես ահմանափակուիր ո՛վ գթած Հոգի, որ մեր անմռունչ հեծեծանքներուն հանդէպ մեզ համար կը բարեխօսես ողորմած Հօր. որ մաքուրները կը պահես ու մեղաւորները կը մաքրես և Քարձրեալ Հօր կենդանի ու ապրեցնող կամքին տաճար կը պատրաստես։ Արդ, ազատէ՛ զմեզ այն ամէն անմաքուր գործերէն, որոնք հաճելի չեն Քեզ՝ քնակութեանդ համար. և մեր մէջէն, մեր իմացական աչքերուն տեսութենէն թող չմարին փայլուձները չնորհքի լոյսիդ. որովհետեւ տրվեցանք որ աղօթքի և ընտիր ու բարի վարքերու ձեռքով կը միանաս Դուն մեզի հետ։ Երրորդութենէդ Մէկը կը պատրաստես և Միսը կ'ընդունի՝ իր Անդրանիկին հաչտարար արիւնովը հաչտուելով մեզ հետ. իսկ Դուն ընդունէ՛ մեր պաղատանքները, և ամէն պատրաստութեամբ պատուական օթեւաններ ըրէ զմեզ որ արժանի ըլլանք երկնաւոր Գառը ճա-

չակելու վայելքին և առանց դատապարտութեան պատիժի ընդունինք նոր կեանքի փրկութեան այս անմահացուցիչ մանանան: Եւ մեր գայթակղութիւնը թող հալի՛ այս կրակէն, նման (եսայի) մարգարէին անմաքուր շրթունքներուն որոնք կեն. դանուին այրեցան, մաքրուեցան ունելիով մատուցուած կայծակին ձեռքով, որպէս զի ամէն բանի մէջ քարոզուի Քրիստոս, ինչպէս նաեւ Որդիին հետ քաղցրութիւնը Աստուծոյ՝ Հօր որ անատակ որդին հայրենի ժառանգութեան մօտեցուց ու պոռնիկները երկնային արքայութեան մէջ առաջացուց մինչեւ արդարներուն երանութեանը հասցընելով զանոնք: Այո՛, այո՛, ես ալ մէկն եմ անոնցմէ, զիս ալ ընդունէ անոնց հետ իբր մէկն որ կարօտ է մեծ մարգասիրութեան, Քու չնորհիդ կ'ապրի և սացուած է արիւնովը Քրիստոսի: Որպէս զի այս ամէնուն մէջ, ամէն տեղ ճանչցուի Քու Աստուածութիւնդ՝ Հօր հետ փառաւորուած համապատիւ կերպով, մէկ կամքով և մէկ գովելի իշխանութեամբ. անոր համար որ Քուկդ է գթութիւնը, կարողութիւնը, մարգասիրութիւնը, զօրութիւնն ու փառքը, մինչեւ վերջն. ամէն:

Նայն այն Հոգւոյին պէտութեանց մատչանելութեան
եւ պիտանութեանը հետեւանքն ու՛ր յայտնութիւն.

Մբոխ խուժելէն ետք ու Սուրբն .

ԼԳ. ՅՕՍՒՔ

ՅՈՒԴԱ՝ ասոնք են իշձերը թշուառացած չունչիս ո՛վ Աստուած, որ ամէն բան կ'ամխուխես խօսքովդ. ասոնք են նաեւ ինձ վայելուչ դաստանութիւնները զոր նախորդ գլխուն մէջ ճառեցի եւ այս երկրորդին մէջ ալ պիտի ցուցնեմ, իսկ բազմաթիւ ազգակոյտերու եւ ժողովուրդներու թարգմանութեան համար, իբր գրաւոր հրապարակախօսութիւն այս արգահատանական եւ գոհաբանական աղօթքը նուիրեցի զոր վարի տողերը կը յայտնեն:

Հրապարակս պիտանութեան յորոյ աղօթ,
որով կը հաղորդի Աստուծոյ Հոգին ու օգնութեան
կը հասնի:

(ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ ՋՈՆԵՓՈՓՈՒԼՈՒ)

Բ. Ամէնէն գօրաւոր, հզօր Հոգի՛, կ'աղաչեմ ինձ ո՛վ անխոխոխելի Տէր. ղրկէ՛ ինծի քաղցր ցօղդ, ու բազմապարգեւ ողորմութիւնդ ամէնքը ճոխացնող չնորհները առատաձեռնէ՛, թէ՛ անձիս եւ թէ՛ զգացումներուս ազդումին իշխող միտքիս:

Ու հերկէ՛ բանական արտը մարմնեղէն կարծրացած սրտիս որ ընդունակ ըլլայ հոգեւոր սերմը արգաւառելու։ Մեր մէջ ծաղկած ու աճած պարգեւներուն ամէնքն ալ կը պարտինք ջեզ՝ որ առմէնէն իմաստուն էութիւնն ես և առաքեալներ կը ձեռնադրես. մարգարէներ կը ներշնչես. վարդապետներու կը տովրեցնես. հաւրեր կը խօսեցնես և խուլերու ականջը կը բանաս. ինչպէս որ ջու աղգակիցդ՝ Հօրը էակիցը՝ Անդրանիկ Որդին առնց ամէնքը ջու գործակցութեամբդ ներգործելով՝ Հօր իսկութեան հաւատարակից Աստուած քարոզեց զ'ջեզ։ Ի'նձ՝ մեղաւորիս ալ չնորհ երէ՛ որ հաւատքիդ կենդանութիւն պարգեւող խորհուրդներուն վրայ. ջու չունչդ գրուած կտակարաններուն անհուն ասպարէզին հետեւի՛մ մտքի արագաթռիչ ընթացքով։

Եւ երբ գիրքը մեկնելու համար հանդէսին գլխուն (թեմին) մօտենամ, ջու գթութիւնդ կանուխէն թող հասնի, նոյն պահերուն ներշնչելով ինձ արժանաւորը, պիտանիները ու ջեզ հաճելի եղածները՝ ջու Աստուածութեանդ փառքին ու գովեստին և կաթուղիկէ եկեղեցւոյ, (բարեյաջող) չէնքին ամրողջ պահուելուն համար։ Եւ ամէնուն մօտ եղած Աչդ իմ վրաս կարկառէ՛ ու զօրացո՛ւր զիս ջու գթութեանդ չնորհովը։ Փառաւէ՛

մթութեան, մոռացկոտութեան մշուշը մաքէս, ան որ հետ մեղքի խաւարն ալ անհետացնելով, որպէս զի այս երկրաւոր կեանքէն՝ դէպի բարձրերը վերանամ իմացականութիւնովը մաքիս։ Ով ուծացյին գիտութեան պայծառ հրաշքներուդ լոյսը կրկին ծագեցո՛ւր իմ մէջս ո՛վ գործաւոր, որպէս զի արժանի ըլամ թէ՛ ընելու և թէ՛ ատ-վեցնելու, և բարի օրինակ դառնամ աստուածա-սէր լսողներուս (ժողովրդեան)։ Ամենակալ Հօր, և անոր միածին և բարերար որդիին հետ, ամէն քանի մէջ ամէն առաւակ փառք թող մատուցուի ջեզ, հիմա և միշտ անվերջ անհունութիւն. Ամէն։

Իսկ համառօտ Սուրբ Երրորդութեան ուղղուած հաւատքի ատենանը որ կեանքի կանուն, ընտրութեան շնորհ է, այս խօսքերով ատրվեցուցի զոր յետագայ կարգին ընթացքը կը ցուցնէ։

Նոր քաղաքացիները՝ անայլելի Երրորդեան հաւատալիներուն որ Աստուծոյ պղատմվը ատհանուած.

ցոա Նէկէոյ Հանգանակին մէջ։

Գ. Ամենասուրբ Երրորդութեան գործարա-ժութիւնը կը խոստովանինք ու կը դաւանինք. կը պաշտենք, ու կ'երկրպագնենք Անոր։ Անճառելի Աստուածութիւն. միշտ բա՛րի, գոյութեամբ նո՛յն, և պատիւով հաւասար, մտքի թեւերու ալացու-մէն վեր, ո՛չ օրինակով կը բացատրուի, ո՛չ ալ

նմանութիւն ունի, քաղաքական անբավականդակելիութեամբը բնաւ չսահմանափակուիր։

Ժամանակներու սահմանուելէն առաջ, ուր ստեղծագործուած իրերն ու արարածները տարերքներով չէին պոյտացած դեռ, անթարգմանելի օրհներգութիւնով ու ամենահարուստ մեծութիւնով յաւէտ պահուած էր Ան։ Ժամանակներն ու ժամանակի մէջ կերպաւորուածներն Ստեղծող. ինքն է Պատճառը, Պատրաստողը և յարմարապէս Յորինողը տեսանուածներուն ու չտեսնուածներուն, Ո՛չ անունով կը չափուի, ոչ ալ յորջորջումով կը նշանակուի. ո՛չ որակութեամբ կը նմանցուի, ո՛չ ալ քանակութեամբ կը կշռուի. ո՛չ օրինակով կը պատկերանայ ու ոչ ալ որպիսութիւնով կը ճանչցուի. ո՛չ թերի էր լրացաւ և ո՛չ ալ ամբողջութենէն նուազեցաւ. ո՛չ ժամանակի տակ կը սահմանափակուի, ո՛չ ալ տեղի մը մէջ կը պարփակուի։

Դ. Հայրը գթած՝ որ ամէնքն ունի և Աստուածն է ընդհանուրին, թէ՛ անոնց որ երկինքն են և թէ անոնց որ երկրի վրայ, բացի միակ ՅՕՍՓէն, (Բան՝ Որդի) Որով ամէն բան ունի։ Ստեղծողն ու չունչ առողն ամէնուն, բաց ի խակաւկից Հոգիէն որով կազմեց ամէնքը։

Ե. Մէկը՝ երջանկափառ, համազօր, անհատ երիք անձնաւորութեններէն, դէպի հոս՝ աստիճաններէն վերէն. ներքիններէն անբաժան էր

արդէն Այն, որ վիտուքի աթոռին վրայ անխախտ ու իր Ծնողին դէմքին անկարօտ մնաց։ Պարզօրէն մատս կուսին արդանդի սեռեակն ու անկէ կատարեալ մարմին առած դուրս ելաւ, մարդիկներէն իսկապէս անորոշելի կերպով, անթերի մարդկութեամբը ու անպակաս Աստուածութեամբը։

Մէակ Հօր մէակ Որդին. և միածինն ու անդրանիկը՝ Աստուածամայր և Տէրը ծնող կոյսին. Արարիչը՝ որ ստեղծած մօրմէն ճշմարիտ մարդ ծնելով անդրանիկը եղաւ անոր. ո՛չ թէ երկրի վրայ ստեղծուած մարդոց նմանութեամբ, այլ նոր ու չքնաղ, թագաւորներէն աւելի գերազանց, որ ո՛չ դարերու մէջ տեսանուեցաւ, ո՛չ ալ ժամանակներու մէջ գոյացաւ։ Երկրի ամէն թագաւորներէն անդրանիկ՝ ինչպէս կ'ըսէ Սաղմոսողը. անչափօթ խառնուածքով մեր մարմինը վրան առաւ (մարդեղաւ) ինչպէս հոգին կը միանայ մարմնոյն հետ, ու ոսկին կրակին. և կամ աւելի բացարձակ խօսելով, ինչպէս լոյսը օդին հետ, ո՛չ փոխուելով, ո՛չ ալ բաժնուելով։

Նոյն ինքը կամքովը Աչի՞մահուան գալով, անարատ գառի նման սպանդանոց տարուեցաւ ու զօրեղ ինքնիշխանութեամբը Իր ստեղծածներուն փրկութիւնը պատրաստեց. կենդանի մարմնովը ճշմարտապէս չարչարուելով, չիրմի մէջ դնուեցաւ առանց զառուելու Աստուածութենէն,

երեք օրուայ թաղումովը, դժոխքի սանդարամետին մէջ յուսահատ բանտարկուածներուն՝ նորոգում և լոյս քարոզեց։ Եւ աւարտելով անօրինական վրկագործ անտեսութիւնը (պաշտօնը), յարութիւն առաւ Աստուածապէս, և հովերու թեւերուն վրայ ճամբորդելով քերովբէներուն քով ելաւ և անքննելի ամպերով ծածկուեցաւ։ Երկնքի ամէն խաւերէն չատ վեր համբառնալով, Հօրը հաւասար ճոխութեամբ նստաւ իր սկիզբէն ժառանգած աթոռը, ուրկէ երբեք չմեկուսացաւ, չկորսընցնելով առածը (մարմինը) և բնաւ չնուազելով անմահականութեանէն (Աստուածութիւն)։ Որով պիտի գայ հատուցումի դատաստանին, իրաւունքի արդար կշիռովը չափելու և քննելու ծածկուածները. կ'ապաւինք Իրեն, և կ'աղօթենք ամէն առթիւ հաւատալով Անոր ամէնուն վրայ իշխող աէրութեանը. որ արդարեւ Միակն է միայն, ծնած Մէկէն (Հայր) և փառակից է յաւէտ երկրպագուած Մէկին (Հոգի)։

Զ. Հօր ու Որդիին հետ կը բարեբանենք միշտ ու կ'օրհնենք անոնց էութեան ամենակարող ճշմարիտ, կատարեալ և սուրբ Հոգին, որ ոչնչէ ստեղծեց բոլոր այս ամէն արարածները։ Իր զօրութեամբ կը գործէ և Երկուքին իշխանակից է անեղծ ու անսահման թագաւորութեան մէջ։ Ինչ որ է առաջին Պատճառը (Հայր) և նոյն ինքնութեան

ահարկու խօսքը (Որդի), նոյն ինքն է նաև քարձրացեալ Հոգին ։ Բարի ինքնակալ, որ միածնի անուան վստաքի, գովեստին համար, ամէնուն կը բաշխէ Հօր պարգեւները, Որ ազդեց օրէնքնեւրուն վրայ, մարգարէներուն ներշնչեց, առաքեալներուն մէջ ապաւորուեցաւ՝ Սգագակիցքն (Քրիստոսի) անունց փչելովը. Եկողին (Որդւոյ) վստաքին մեծութիւնը ցուցնելու համար աղաւնիի կերպարանքով երեւցա՛ւ Յորդանանու մէջ. աւանդուած գիրքերուն մէջ (Աւետարան) վկայեցա՛ւ. հանճարեղներ պատրաստե՛ց. իմաստուններ զօրացո՛ւց. վարդապետներ լեցո՛ւց (չնորհքով). թագաւորներ օծե՛ց. թագաւորներու օժանդակե՛ց. վերակացուներ կանգնե՛ց. (հոգեւոր) փրկութիւնն ներուհրաման տուաւ. ձիրքեր չնորհե՛ց. քաւութիւններ պատրաստե՛ց. Քրիստոսի մահուամբ մկրտուածներս մաքրազարդեց ինք քնակելու համար. ինչ որ Հայրն ու Որդի՝ նոյն ալ Հոգին ներգործեց և ինքն է սիրապէս օրհնուած Աստուածը ամէնուն՝ ամէն բանի մէջ ։

է. Երրորդութեան անձնաւորութիւններէ Մէկը՝ եթէ առաջ դրուի, մեծ չըլլար Միւսէն. և կամ եթէ վերջը անուանուի, չպզտիկնար նմանէն. կամ երբ Մէկուն բաւի՝ խառնակութիւն չըլլար Դէմքերուն մէջ. կամ երբ երեքի բաժնուի, տարբերութիւն չըլլար (Երրորդութեան) կամքին մէջ ։

Մեծարանքէ բոլորովին զուրկ կ'ըլլայ Հայրը, եթէ Որդին (Որդին) զօրութիւն չունենայ իրեն. նոյնպէս ալ եթէ Հոգին չունենայ, կենդանութենէ զուրկ մէկու մը պիտի նմանի, առանց հագապի. և ամէն հրամաններըը անգործադրելի պիտի ըլլան: Իսկ Աստուածը (Որդի) եթէ Հօրը անուամբ չճանչցուի, որը կամ լքուած և կամ ոչինչ մահկանացուէ մը (ծնած) պիտի կարծուի: Նոյնպէս ալ Հոգին եթէ Պատճառէն (Հայր) չընծանաչուի, աննշան հոլի նման հոն հոս թափառելով, դաստակարգութենէ զուրկ չունի մը պիտի համարուի: Իսկ եթէ մէկը հակաճառական խօսքերով՝ Հայրը իր Աստուածէն (Որդիէն) կապտել (բաժնել) յանդգնի. «կար ժամանակ որ Որդին չկար ըսելով», և «Աստուածը չկար»ի բամբասանքով վեհին յեծութիւնը պատռել կարծէ, և կամ ստրկութիւն տալ բղխողին թէ «քնութեամբ չունի Հոգին՝ այլ ստացական օտար էութիւն մ'է այն» և կամ եթէ մէկը՝ սուրբ Երրորդութեան միութեան անարատ պատուոյն դէմ, այլ ընդ այլոյ ափեզմփեղութիւններ ընէ, այնպիսիները կտուող դժնդակ գազան դեւերուն նման, հաւատքի խօսքերուն պարսատիկի քարերովը կը վռնտենք մեր միջէն ու դուրս կը հալածենք, նզովելով զանոնք անոնց (դեւերուն) հետ, անոնց դէմ կը փակինք, եկեղեցւոյ գաւիթին կեանաու դուռը:

Ուստի Սուրբ Երրորդութիւնը՝ նոյն աէրութեան մէջ միակցորդ, հաւասարապատիւ դաւանելով, կը փառաւորենք ներդաշնակօրէն սուրբ սուրբ սուրբ ըսելով, որ համաձնման հաւասարութեամբ օրհնուած ու փառաւորուած է, թէ՛ երկինքին մէջ և թէ՛ երկրի վրայ, անդրանիկներու ժողովքէն ու երկրի ամէն տեսակ բանականներէն, մինչեւ վերջը. Ամէն։

Ը. Արդ՝ դաղտնի խորհուրդները բացայայտ խոստովանելով պարզեցի այս գրքին մէջ, զոր ամէն բան լսող ականջներուդ ընծայեցի. ով Մեծ Աստուած. ասով սպառազինուելէ ետք միայն մաս հանդէսին մէջ։ Զէ թէ իմ այս ձայնիս կատարտ ես մեծանալու համար, — որ դեռ երբ երկինքը գոյութիւն չունէր, երբ Դուն դեռ այս ամէնքը՝ փառաբանող անմահներն (հրեշտակ) ու երկրի բանականները (մարդ) չէիր ստեղծած, Դուն ինքզմէ ինու սեփական կատարելութենէդ իսկ փառաւորուած էիր արդէն — այլ անոր համար որ, ո՛վ անճառելի ողորմութիւն, յարգես զիս որ մերժուած եմ, և չնորհես ինձ ճաշակել զքեզ, այս խօսքերու հաղորդակցութեամբը։

Ինչ պէտք է ընել սակայն անոր, որ արքունական հրամանիդ, կեանքի կանոնիդ համեմատ Աղոնայի Տէ՛ր (Աստուած) կ՚ըսէ ու հրամայած պատուէրդ չի պահեր. Ինչ պէտք է ընել ինձ՝ որ

պիս —Քու պատգամիդ նուիրուած՝ խօսող ոսկեղէն տախտակը որ Աստուածային մատովդ գրուած էր — աւրեցի, որուն խորտակումը արդարացի ալ էր, և տխրատեսակ մուրով (մելանով) անոր նրկորոշ օրինակը կը հայթայթեմ հիմայ։

Արդ՝ որովհետեւ չատ մը խանդաղատական դրուագներով պաղատեցայ —որ ձայնի այս դասակարգութեան մէջ գրուած չէ— այս խօսքիս հետ անոնց ամէնուն ալ մոխիկ ըրէ՛ ո՛վ բարեգութ։ Աղօթքներու և խնդրուածքի այս աղերսախառն խօսքերը թող մխանա՛ն անոնց հետ, մաքուր կերպով և կամքիդ հաճեմատ պատրաստուած հացի այս նուէրը, որ իւղով չաղուած անխմոր կառնէակ մ՛է, թերեւս փառքի տեղանիդ ներկայանայ։

Թ. Այլ Դուն ո՛վ միակ Աստուծոյ միակ Քրիստոսը, բարերար ու ամէնուն մարդասիրութիւնը ցուցնո՛ղ, Զօրաւոր և ամէնքը բռնող, որ Քու քաղցր խնամքներուդ գթութիւնովը կը յաղթես, ո՛չ թէ ինձ գոյակից եղող հասարակ մարդիկներուն միայն, որոնք միշտ խառնուիլ են իրարու հետ և հապար տեսակ հակառակութեամբ տոգորուած են իրարու դէմ, այլ անախտ, անմեղ հրեշտակներուն իսկ, ասոնցմէ աւելի կը յաղթես նաև տրբացած անարատներուն, որոնցմէ մէկն էր Եղիա և որուն խաղաղութեան ցոյցերը Քօրեբ լերան վրայ

նշանակուեցաւ երեք օրինակով, մեծ չարժուժով, ուժգին հուլով ու այրող կրակով. իսկ Քու համբերութեանդ հեզութիւնը գեղագուարճ օդին մեղմ հանդարտութեամբը կ'երեւայ. որովհետեւ գրուածին համեմատ Դու միայն ողորմիլ կ'ուզես, թէև մեզմէ սերտածներ (մարդիկ) իրենց առաքինութեամբը հաճելի դառնալով՝ երկնայիններու նմանութեան վերածուեցան, բայց անոնք ալ մարդիկներէ ընտրուած երկրայիններ են. իսկ Դուն բնաւ չես կրնար չարանալ որ իակութեամբ բարի ես. նաեւ ամէնէն օրհնուած, կատարեալ վրկութիւն, ամէն տեսակէտով հանգիստ, ընդհանուրին անդորրութիւնը, բոլոր հիւանդներուն առողջութեան դեղը. ու կենդանի ջուրին աղբիւրն ես, ինչպէս կ'ըսէ Երեմիա: Ինձ դարձի'ր և ողորմէ' ով անկարօտ Աստուած որ այնչափ ծարաւի ես իմ փրկութեանս և մինչեւ իակ երկնային անմահ օրհնաբանող արթուններուն (հրեշտակներուն) ալ խօսք մը ընծայեցիր որ, իբր քահանայ և փրկութեան ու քաւութեան միջնորդ, անընդհատ տեւողութեամբ, մեր՝ երկրաւորներուս կողմէ մշտնջենական պաղատանք մատուցանեն Քու օրհնեալ դիմութեանդ ու մարթեն որ հաշտուիս ինձ լքեալիս հետ և չարունակ «Երուսաղէմին ողորմէ» բանեն, ինչ որ լուսաւոր խորհուրդն է Քու մեծ յայտնութեանդ ու մարդկային մարմնով՝ ինկած

հրեշտակներուն թափուր մնացած տեղը՝ այցելելու, որ Երուսաղէմի օրինակովը աւետարանուեցաւ։

Ժ. Արդարեւ լսեցի՛ր Բարեգութ, մարիկ երի՛ր երկնաւոր թագաւո՛ր, ականջ տուի՛ր ո՛վ կեանք և ծոյս. ուշադրութիւն երիր ո՛վ երկնաւոր. յարգեցի՛ր ո՛վ Զօրաւոր. նշմարեցի՛ր ո՛վ Ծածկագէտ. տեսա՛ր ո՛վ Անամակալ. կարեկցեցա՛ր ո՛վ անապատմելի. խոնարհեցա՛ր՝ որ միշտ բարձր ես, նուաստացա՛ր՝ որ մեծաւոր ես, յայտնուեցա՛ր՝ որ խելքէ վեր ես, ամփոփուեցա՛ր՝ որ չես սահմանափակուիր, չափուեցա՛ր՝ որ Անքննելի ես, իսաւցա՛ր՝ որ աննիւթ ճառագայթ ես. մարդ եղար՝ ո՛վ անմարմին, չօշափուեցար՝ որ քանակութենէ վեր ես. կերպարանք առիր՝ որ տեսակ չունիս. աղաչողներու բաղձանքները կատարելապէս լրացուցիր։ Հրեշտակներու ձայնուիը՝ Դուն իսկ եղար ինձ՝ թշուառիս՝ բարի Բարեխօս, կենդանի Միջնորդ, անմահ Պատարագ, անվերջ Զոհ, մաքրութեան Նուէր, չայրող Ողջակէզ, անսպառ Բաժակ։ Անաւասիկ ո՛վ Ողորմած, Մարդասէր, Օրհնուած, Քու կենդանութիւն տուող կամքիդ բարերաստութիւնները միշտ չնորհլ մեզ ապարտ անձիս, ո՛վ Գովուած, Համբերող և Քեզ միշտ վերջը փառք կը վայելէ. ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն սկիզբնապատճառն մարդանուէրներուն
սա սկզբունքն հետեւանուէրներուն նո՛ր յայտնութիւնը.
Արտի խոստիկն կոչ սա Աստուած.

ԼԵ. ԻՆ ՕՍԿՐ

ՐՊ՝ ո՛վ զօրութեանց Տէ՛ր, մեծութիւնդ անհուն է ու տեսութիւնդ անբերկրայ. կամքդ ամենաընդարձակ է և առաւելութիւնդ անպակաս. ո՞վ պիտի համարձակի պարեբգական հանդէսով տօնել մէկ կաթիլը ջրու բարութեանդ ցօղին, որ իմ (հոգւոյս) վերկութեանը համար միջոցներ հնարելու կ՛աշխատիս՝ ինչ որ ամէնէն մեծն է պիտի գրեմ, ապագային պատմելու համար. որովհետեւ հրեշտակաբեր չանուանուեցար Դուն որ անոնց պետութիւնները հաստատեցիր, ինչպէս նաեւ երկինքը իր ճրագներով ջրու մատներուդ գործերն են թէև, սակայն երբէք չգրուեցաւ թէ զանոնք կը տիրես, այլ ասելի մեծ պատիւ ու գովեստ սեպեցիր մարդասիրութիւնը, նախատեսելով զայն։ Որուն համար կրկին մեծ-

նացուններու սերունդը (մարդը) Տիրական և Աստուածածական պաշտելի անունովդ պերճացուցիր։ Գթութիւնդ չափն ու սահմանն անցաւ, որով՝ ձուլ երկնաւոր բարութեանդ անապակ ու ծայրայեղ հոսումին համար անթիւ ճառեր գրելու ընդարձակ առիթ տուիր։ Մանաւանդ երբ Աստուածային էութենէդ մէկը մարդացաւ. ոմանց՝ իրենց համար, իսկ ոմանց ալ՝ ուրիշներու համար առատու։ թեամբ չռայլեցիր կեանքի պարգեւներ, տեսակ տեսակ հրաշքներ, Աստուածմէ գործուած սքանչելիքներ, ճշմարտապէս տեսնուած նշաններ,

Եթէ զոյն վերցնողներու յոյսի ցոյցերուն գթալով անոնց առաջարկութեամբ թերահաւատ անդամալոյծին ողորմեցար, ո՛րչափ զօրաւորապէս պիտի ազդէ ինձ ուրեմն ձուլ ամենակարող խօսքդ, երբ ախտացած մարմնոյս մաքրութիւնը կը հայցեմ հառաչանօք. որովհետեւ աղտոտ հոգիս մաքրելէ և լուացուած պատկերս աղտէ զերծ պահելէ աւելի մեծ է հրաշք գործելը, մանաւանդ որ երկրորդ պարագային մէջ Աւազանէն մաքրուելու չնորհն ալ աւելնալով հայրենի փառքը կը բարձրացնէ։

Բ. Դուն ես Տէ՛ր որ կը մաքրես զմեզ, ինչպէս նախ՝ (մաքրեցիր) ձուլ ընտրածդ՝ Մովսէսը։ Դո՛ւն ես որ անոր մեղքերուն ու անօրէնութիւններուն մէջ իսկ վերակացու եղար Յակոբայ առն-

մին, երբ եգիպտացւոց երկրին մէջ հեթանոսութեան մութին կ'ընտելանային։ Դուն ես որ — ինչպէս կ'ըսէ երգողը՝ Դաւիթ — օրէնագէտ կ'ընես մեղաւորը՝ ճամբուն գացած պահուն։ Դուն ես որ սրտի քարեղէն կարծրութիւնը մարմնի լոյծ կակղութեան կը փոխես, ընդունակ դառնալու համար խօսքիդ։ Դուն ես որ կրնաս ընձեռել՝ ուրիշ սիրտ մը և միտք ճամբայ մը, կեանքի ամբողջ սահմանին մէջ ինձմէ վախնալու համար։ Դուն ես որ քու վախդ կը դնես մեր խաւացած սրտին մէջ, որ հաւատքով ինձ յիշենք, Մարգարէներուս ձայնին համեմատ։

Գ. Ականջներուս դրան բանալիին մօտեցո՛ր, կենսատու կաթիլը՝ աշխարհը ստեղծող բերնիդ՝ օրհնեալ շրթունքներուն Աստուածային անձրեւին, որով խորամանկ օձին բանսարկու թոյնը անհետացնե՛ս ու բժշկե՛ս։ Դուն որ ամէնուն ընտիր խօսքեր ընել կուտաս, ամենակալ ձեռքովդ բռնէ՛ խօսելու չարժող գործիքս (լեզուս) ու ձայնի զօրութիւն ազդե՛անոր, որպէս զի պատշաճապէս դաստիարակութեամբ, չյանդգնիմ խօսիլ նախամարդուն (Ադամին) նման ու յոյսէդ լքուիմ. և որպացուղէն (ստոնէն) հետապնդութեամբ անբանութեան չմատնուիմ։ կեանքդանութիւն բաշխող Աչդ երկնցնելով նորէն լուսաւորէ՛ մթնցած աչքը հոգւոյս, որպէս զի վիշապին փչելովը չմարի՛ համարձակութեանս

լապտերը ու գրուանի տակ չատրաճածկուելիս։ Վերցո՛ր անօրէնութիւններս ո՛վ Տէ՛ր ու ընկղմէ զանոնք խորը ծովուն, որ ջու անհուն մեծու-թեանդ, վոր օրինակն է իմ չարութիւններս ընկղմելու համար, ինչպէս կ՚ըսէ Մարգարէն։ Վատահութեան նշան կանգնէ՛ կործանած անձիս, որ յուսահատութեան կոթողը կատուցանելով, ծածուկ գործերուս համար չբողոքէ։

Ո՛վ զօրաւոր և Գթա՛ծ, կեանքի բժշկարանդ (գիրք) բա՛ց, որ կորանցնողին իմ մէջս ցանած սերմերը կամքիդ մանգաղովը արմատին քովէն խուզելով հնձես։ Ո՛վ ամէնուն Ատտուածը՝ Գետրոսին նման ջեզ դիմել մատղրելով, աչխարհի ծովուն մեղքի ալիքներուն մէջ ընկղմեցայ. մոռացի՛ր, ապրեցնող Աջդ օգնութեան հասցուր ինձ որ սարթայքած եմ։ Ջանանացի կնոջ ձայնովը, արտիս խորերէն կը պաղատիմ. Ջու բազմազեղ անդանիդ հացի վշրանքներէն ապրուստի կերտակուր մատնաւոչէ ինձ, որ սովալուկ չուն մ՚եմ լակի սպասող, կաղկանձող, ամենաթշուառ վըտանգուած։ Փրկութիւն չնորհէ ինձ՝ որ թէեւ դատնութեան ոյդի, բայց խորանի նիւթ եմ (հոգւով) Դուն որ վինատելու և ապրեցնելու եկար գիս կորսուածս։ Որովհետեւ Ջուկդ է մեծութիւնը, յաղթութիւնը և զօրութիւնը ու քաւութիւնը, բժշկութիւնը, նորոգութիւնն ու երա-

Նուիրեալը Դուն եղար ու Քեզ կը վայելէ փառքն ու երկրպագութիւնը միշտ եւ վերջն. Ամէն։

Նայն այն Հոգւոյն ապերասելոց մարդանուէրքուան
ու ոգեխառն հնձանդունքուան նո՛ր յաւելուածը.
Մրոխ խորբերէն խօսէ ու Ասպուած.

Ի. ՋՈՒՐ

ԱՇԳԷՄ Քեզ՝ ունեցած պարտքերս աւելցնելու համար, որպարեւ զերազանցօրէն աւելցած ու անհաշուելի կերպով չատցած է արգասիքը վերկուքեանդ շնորհներուդ, յանձնառու եղած չարչարանքդ ու անոր հանդէսը։ Ամէնուն հոգիները իր մէջ ամփոփող ու արարածները ստեղծող ամէն մահուան գործիք եղող խաչին վրայ գամեցիր. որ արդիւնս Քու կամքիդ հակառակող ձեռնարկութիւններս։ Կեանք առնելդ երկու ոտքերը պատժարանի փայտին վրայ փակցուցիր, իմ՝ անարգել կերպով դէպ ի արդիւնաւէտ ծառը երթալուս պատճառով, որպէս զի գթածութեամբդ նուաճես զիս որ վարագուրեալ փախչող թշնամի՛ եմ։

Բ. Դուն որ թզենիին ծառը անմիջապէս չոր-

ցուցիր, օրհնեալ գազաթիդ կռուվ զարնող ձեռ
քերուն չորնալ չհրամայեցիր, որպէս զի ինձ նկատ.
մամբ ունեցած ներողամտութեանդ օրինակը կան.
խաւ աւետարանես։ Դուն՝ որ Աստուած ես խոս.
տովանուած, և արուեստակը մի ացուցիր, զՔեզ
ձեծողներու չարութեան դէմ չսպառնացար.
որպէս զի մեռած անձս հանգստացնելով քարիք
չնորհես։ Դուն՝ որ լուսինը արեան գոյնով ներկե.
ցիր, հայհոյիչներու հնարած չարախօսութիւնը
չկարկեցուցիր, որպէս զի անհամարձակ լեզուս՝
քեզ գովելու քաջալերես։ Դուն որ տարերքը
դողացուցիր, նախատողներու մոլեգնութիւնը
չյանդիմանեցիր, որպէս զի թշուառացած գլուխս
գթութեանդ օծումովը իւղուես։ Դուն որ կարծր
վէմը ճեղքեցիր, իրարմէ զատելով չքաժանեցի՛ր
ձնօտի ոակորները՝ Աստուածը ապաննողներուն՝
երբ մոլորեցուցիչ կը կանչէին Քեզ, որպէս զի
քարիքի անընդունակ հոգիս ոչնչութիւն արտադ.
րելէ դադրեցնես ողորմութեամբդ։

Դուն՝ որ օձին որոլացը հողին վրայ սահելու
դատապարտեցիր, պահապաններու սուրերը իրենց
փորը չխօթեցիր, որպէս զի աստուածած մարմնոյս
ոակորները, գանձարանի մէջ պահուածի նման,
կեանքի յարութեանը արժանացընես։ Երկրին ան.
դունդը չտուզեցիր զանոնք՝ — որ կործանած էին
արդէն— երբ կը կնքէին փականքները չխրմին

գերեզմանիդ, ուր ոդջ էիր, որպէս զի լոյսիդ նըշխարը իմ անձիս տապանակին մէջ հանդչեցնեա, Ծնունդի աերմը չկրճատեցիր անոնց, ու ամէնքը ապառելով ընաջինջ չըրի՛ր, որ երկրաւոր մարմինի մը պէս գողցուած ու կորուած հոչակեցին զքեզ. որպէս զի փրկուածներուն հաղորդակից ընեա զիս անկորուստ և անմահ կերպով, որ անարժան եմ ընարուած թարիններուն հետ յիշատակուելու: Մովսէս հանիրին՝ (Ղովսէն կնկան) հին հարուածին նման, քարէ արձանի չփոխեցիր մոլեգնած ուրացողները, — որ զքեզ մատնելու և վատահաւատելու համար Հօրդ նուէրի յատուկ գանձարանէն երկու անգամ դրամական կաշառ առին — որպէս զի Քու արիւնովդ փրկելով, հաստատուն վէմիդ վրայ կեցնես զիս, որ հաստատ տեղէս խախտած և մահուան իշխանութեան ձախուած եմ: Կրկին օրհնուա՛ծ, գոթձեալ օրհնուա՛ծ ամէն աւելի միշտ օրհնաբանուած ես մինչեւ վերջը. ամէն:

Նոյն այն Հոխոպին ապերասելոյ մարգիամոփնեբուան ա-
պրեսխուան հեթեթանոփնեբուան նո՛ր յառելուածքը։

Սբոխ խոլբեբէն խօսփ ա՛ս Աստուած.

Լէ. ԽՕՍՔ

Ա՛վ ամէնուն Գթացո՛ղ, Բարերա՛ր, Գովուա՛ծ ու ամէն բանի կարո՛ղ, ինձ բարերարելու համար չնորհած պարգեւներուդ վերը դասակարգուած գումարտակէն թէեւ սակաւաթիւները չարաշրթելով հոս զետեղեցի, սակայն արքայազուն են անոնք (Աստուածային պարգեւները) և ինքնակալներէ (սերած) իշխաններ (այսինքն Աստուծմէ բղխած չնորհներ). զօրութեան զաւակներ են ու վեհերէն ծնած, մեծափառ են, լուսով նորոգուած և հրաշալիօրէն պատիւ ստացած։ Անոնք՝ (պարգեւները) յաղթանակաւ վեր բարձրանալով՝ գեղեցիկ պսակներով զարդարուղներուն նման զանազան դրօշներով հոչակուած են, իրենց հետ բերելով օրհնաբանողներուն անթիւ պետութիւններ (հրեշտակները), որոնք բարեհամբոյր, հեզ, երջանիկ և խաղաղասէր են ու նաև Աստուծոյ հարազատներէն, այն (երկնային) նահանգներէն՝ որոնց մասին մեզ Մարգարէն ըսելով. «ո՛վ Տէ՛ր արթնցուր ջու զօրքերդ (հրեշտակներդ) ու մեզ ապրեցնելու եկո՛ւր»։ Անոնք՝

(Աստուածային պարգեւները) մեղքերը հալածելու և յուսահատութեան կարկուտը հալեցնելով փախցընելու մասին խիստ զօրաւոր են երկնային զօրքերու գունդին զօրապետէն (հրեշտակապետէն) աւելի, որ մաքառելու պաշտօն ունէր գիշերը վարող ու մութը սիրողին (սատանին) դէմ, երբ առաջին անգամ հակառակեցաւ Աստուծոյ բարութեան՝ որ սակար թշնամի և ապերախտ ծառայ մ'եմ, Բարձրեալէն ինձ տեղացած այսքան չնորհներուն մէնքը պատմելու կարողութիւնը չունիմ. իսկ եթէ մէկը խօսիլ համարձակի. չատերէն քիչը միայն պիտի կրնայ ըսել, քան թէ բուն իսկութիւնը առանց ամէնուն. այս առթիւ երբ առաջին նիւթը (հող) յիշէ, ուրկէ կազմուեցաւ, (Աստուածային) մեծ զօրութեան հանդէպ, յաղթուելով պիտի սմքի սակար ու նկուն մէկու մը նման։

Բ. Այլ՝ թէպէտ և այսպէս գրեցի ու դարձեալ նոյնը կը վկայեմ թէ, Ստեղծողիդ կատարելութեան հանդէպ հող եմ խակ ու թերի, և թէ, անարժան եմ բարիքներուդ, սակայն ամէնքը լուսաւորող, աննախանձ, գովուած և բազմագեղուն Արարչութեանդ զօրութեններէն վառուած են սրտի կարծրութիւնները՝ արտաշրութիւնք քուս առատանին, որ կ'ապառնայ յուսահատական վհատութեամբ քարի նման խոպանացնել երկու աղբիւրները, զոր Տնկողը՝ բղխելու համար պատրաստեց

իմ՝ զգայական նզեմիս մէջ, որպէս զի ոտոգուե-
լով ծաղկի իմ մէջս եղած ու կեանք բուսցնող
պարարէզը բարեգործութեան, Ուրեմն՝ արցունք-
ներս յամրեցնելով նորահնար խաբեբայութեամբ,
սակալի խորամանկութեամբ կրկին թող դուրս
չհանէ զիս (սատանան) նախկին անմեղ վիճակէն
(դրախտէն):

Իսկ երբ հրաշագործութեամբ բարձրացած՝
կանգնի Աստուած հաշտարար և խաղաղեցնող աստ-
ուածննդուն (Աստաքեաղներ, տուրքեր) մէջ. իրեն
հետ պիտի բարձրացնէ նաեւ չնորհաց կտակը,
որուն առջեւ կը ցնդին ամէն վնասակար խարդա-
խութիւններն ու կարճամիտ արատներուն վէմէ պինդ լերան վրայ թաւիուած քիչ մը ջուրի
կամ փչրուած հողի նման:

Գ. Արդ Ծոբայ բաժին պէս մարդիկները չեն
որ կը յանդիմանեն զիս, այլ վերին հրամայողիդ
ամէն բան տեսանող աչքը՝ խղճիս մէջ մտնելով կը
տագնապեցնէ զայն մեծ երկիւղով: Կը դողամ
տակուտոլ ամէն դիպուածականութենէ և կատ-
րած սրտով կ'ապաւինիմ Քու հաստատ յոյսիդ որ
կենդանի է և անեղծ, որպէս զի ողորմութեամբ
նայիս ինձ՝ կորսուելու պատիժին դատապար-
տուածի մը նման և երբ առանց պաշարի, պա-
տապ ձեռքով դէմս ելլեմ երկնատուր բարերարիդ.
Քու անպատմելի փառքիդ երախտիքները ինձ

հետ բերելով յիշեցնեմ Քեզ, որ ոչ գլուղելով կը մոռնաս ու կը քնանաս և ոչ ալ ակնթարթի ընդմիջումի մը չափ եղած մեղքի հեծեծանքը կ'առնես։

Կ'աղաչեմ Քեզ, խաչիդ լուսովը վերցո՛ւր ինձմէ, խեղդը մեղքիս. տրտունջներու նկատմամբ ունեցած հոգածութեամբդ՝ անմխիթար տխրութիւնս. փուչէ հիւսուած պատկովդ՝ բողբոջը մեղքիս. ծեծի հարուածովը՝ սպառնալիքը մահուանս, ապտակին յիշատակովը՝ծանր նախատինքս. թուքին թշնամանքովը՝ արհամարհելի աղաւեղութիւններս. լեղին ճաշակելովդ՝ դառնութիւնը հոգւոյս։ Այս ամէն անբուժանդամակելի բարութիւնները ահաւասիկ Քուկդ են, ո՛վ միակ Աստուծոյ միածին Որդին, որոնց համդէպ յիշատակելով իմ չարութիւնս, ամէնէն օրհնուած անունդ կը կանչեմ բարձր ձայնով մտքի պաղատանքով։ Նայէ՛ զըղջումի խոստովանութիւններուս որ յաղթուած ամօթապարտ մ'եմ և տո՛ւր ողորմութիւնդ որ յաւիտենական անմահ մահուամբ սատկելու դատապարտուած եմ. որպէս զի մեղքերուս չատութեանը համեմատութեամբ, աւետարանուն ողորմութիւնդ՝ թէ կրկնապատիկ աճած, աւելցած է ան՝ կրկին, ահաւոր հնչմամբ թող հռչակուի երկինքի մէջ ու երկրի վրայ և Քեզ Հօրդ ու սուրբ Հոգւովդ մինչեւ վերջը փառք թող մատուցուի. ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն սրբոյ հայրապետական մա-
սին եւ յաւելուածք:

Սրտի խորհրդին խօսք առ Աստուած.

Ի.Ը. ԽՕՍՔ

ԱՐԴ ինչպէս երբեմն առաջին գլուխ-
ներուն մէջ ուրիշ ընթերցուածով
մը գրեցի խաւարային մեղքերուն
գլխաւոր ծնունդները, որոնք օրէնքն
ու անդամներն են մարմնոյ, և որոնց
տիրապետութեան ենթարկուելով մահ ժառանգե-
ցի, նոյնպէս ալ այս ընտրուած խօսքերուս առիմա-
նով պիտի յիշատակեմ Տէր Յիսուսի չնորհիւ հո-
գին ազատող կեանքի լուսածին օրէնքներու շա-
տին քիչը միայն, անհուն ծովուն անապատ ջուրէն
առնուած կաթիլի մը նման:

Բ. Որովհետեւ, արդարեւ (երկնային) կայսերա-
կաններէ ամէն քաղցր գահերու վրայ բազմած՝ և
չնորհաց Թոչակովը առատացած ու հարստացած
են. (Քրիստոսի փրկագործութեան չնորհներէ ո-
մանք ուրիշ չնորհներուն հետ բաղդատուելով
խիստ բարձր են):

Թագաւորը (երկնաւոր) ու իրեն սիրելիները.
արքան (Քրիստոս) ու իրեն պատուաւորները,
պատկառելին ու իր իշխանականներըը. (առաքեալները),

բարեհռչակուածն ու իր հնչուածները. յաղթողն և իր փողերը. զօրաւորն և իր պատերազմիկները, գովուածն ու իր փառքերը, փեսան ու իր պարոյնները. դչխոյն (Աստուածածնին) և իր օրհորդները. փեսացուէրն (Յովհաննէս Մկրտիչ) և իր պարտաստութիւնները. առաքութիւնը (հոգիներու) և իր շնորհները. այցելութիւնն ու իր ձեռքը. խոստումը ու իր քաւութիւնը. պահպանութիւնն ու իր աջը, պարգեւն ու իր գաղտը. կեանքի նշանն (խաչ) ու իր ամրութիւնը. կնիքն (մկրտութիւն) ու իր նկարագիրը. ամպն ու իր շուքը. արեւատն ու իր հրաչքը. հոգին ու իր անեղծութիւնը. խօսքն ու իր կատարումը. ուխտադրութիւնն ու իր լրումը. զօրութիւնն ու իր հրամանները, լուացարարն (աւազան) ու իր սքանչելիքները. մանանան (հաղորդը) և իր անապականութիւնը. կենդանի վէմն ու իր առուները. հրեղէն սիւնն և իր ճառագայթը, որոտումն ու իր ազդումները. երկնային յոյսն ու իր փրկութիւնը. օրհնութեան ծառն ու իր պտուղները. ընձիւղն ու իր բարութիւնները։

Եւ որպէս զի ամէնքը ըսել ուզելով՝ չըլլայ որ — արեգակէն չլացած տակաւ աչքի նման — ամէնէն ալ զրկուիմ. չատն ըսելէ ետ կը կենամ որ տակաւ կարողութեամբս բառականանալով քիչին հաճիմ։

Գ. Բայց ասա՛ղ. հազար մե՛ղք թշուառացած խեղճ անձիս. որովհետեւ խօսքին կարգը կը հարկադրէ զիս ասեսիսի ձայնին ողբի պոյժ խառնել, անոր համար որ ասոնց հետ, ասոր քովէն կուգայ արդարութիւնն ու կշիռը. վճիռն ու հատուցումները. քննութիւնն ու լոյսը. հրատարակութիւնը (գաղտնի մեղքերու) և լամբարները. մերկութիւնն ու խայտառակութիւնները. յայտնութիւնն ու ամօթը. անբիծն (արդար) ու վարձատրութիւնները և սխալածն (մեղաւոր) ու պատիժները։

Դ. Դարձեալ լաց կը վիճակի ինձ որ կրկնապատիկ թշուառեմ. որովհետեւ անհնարին քարկուքեամբ կուգայ կը հասնի հասկաքաղի ժամանակը առաքիչս. մանգաղը կուգայ զիս հնձելու. դաստառը՝ զիս ատեան կանչելու. զօրաւորը՝ զիս բեմ հրաւիրելու. ապառնացողը՝ զիս կոխանցնելու. բազուկը՝ զիս դատելու. խրատի գաւազանը՝ զիս ծեծելու. ապառազինուածը՝ նախանձախնդրութիւն ցուցնելու և հովիւը՝ ընարութիւնը կատարելու։ Որովհետեւ ինձ խօսած խօսքդ է որ դատաստանի վերջին օրը պիտի դաւէ զիս, դատապարտուածս։ Այլ կանխէ՛ ով Բարեգութ։ առաջուց քաղցրութիւն չնորհէ ինձ որ չուարած առակութիւներուս պատուն նուազ առապիմ. ու վերջին ատգնապիս ատեն ձեռքիդ օրհնութիւ-

նովը այժ ընձեռէ ինձ. Քու առաջին օգնութեամբդ մխիթարէ՛, բժշկէ՛, քաւէ՛ և կենդանացո՛ւր։ Եւ ամէն առթիւ. մինչեւ վերջը փառք քոզ ժառուցուի Քեզ. Ամէն։

Նայ այն Հակոպէն ապերասելոց մարդանդնեբուան
ու պքտախուան հեձեձանդնեբուան նո՛ր յաւելուածը.
Սբոբէ խորենբեն խօսք ու Աստուած։

ԼԹ. ԽՕՍՔ

Ես որովհետեւ վիճաստակարին (ստուգեաց) թելադրութեամբ առջի (անմեղ) կերպարանքս լքեցի ու ծուլութեամբս վերջնականապէս կորանցուցի զայն. ուրեմն հիմա՝ ողորմելի հեծեծանքներով, արտում հոգւով, անաչառ խոյտառակութեամբ, հրապարակաւ՝ եկեղեցիներու մէջ, բազմաթիւ ժողովրդեան առջեւ ցոյց տամ իմ հին դէմքս, բարձր ձայնով պատմութիւնը ընեմ նոր. ժեծաբարբառ աղաղակելով։

Բ. Եզեկիէլի տեսիլքին տոմարին նման, չնչող գիրք մ'եմ. ներսէն ու դուրսէն ողբերով, վայեռով ու հառաչներով լեցուն. քաղաք մ'եմ որ ո՛չ պատուար ունիմ, ո՛չ ալ մահարձան. առն մ'եմ՝ դռնփակ ամրութիւններէ զրկուած. աղ եմ, տեսքով՝ չէ թէ համեղութեամբ. ջուր մ'եմ աղ-

տուա, ծարաւինեւրէ չխմուելու սատիճան անա-
խորժ. գետին մ'եմ, հերկուելու անընդունակ.
սահման մ'եմ լքուած եւ ճախճախուտ մը՝ կնիւն-
ներով պաշարուած. խոպանացած արտ մ'եմ ուր
փուշ ու տատասկ միայն կը բուսանի. կենդանի
գետին մ'եմ Աստուծմէ խնամուած, ուր քսու սա-
տանին խաբկանքները մշակուեցան. պատուղէ
պուրկ փայտ մ'եմ իւղ տուող (ձիթենի). կտրուե-
լիք ծառ մ'եմ, պարտէզ տեղը բուսած. երկու
անգամ մեռած՝ խօսող տունկ մ'եմ՝ անյոյս.
անլոյս ճրագ մ'եմ բոլորովին մարած։ Արդ՝ այս
առթիւ ողբացողներու նմանողութեամբ շատ ան-
գամ կրկնեմ դարձեալ, որ ամօթի դառն պատու-
հասը պահուած կը մնայ ինձ՝ հէք թշուառիս,
ակռաներու կճրտում ու անվերջ լաց՝ խղճալի աչ-
քերուս. հայրական անդառնալի բարկութիւնը՝
կը սպասէ ինձ՝ որ զաւակ եմ դառնութեան և
աննորոգելի ապականութիւնն (հիւծումը) մեղաւոր
մարմնոյս։ Նոր յանդիմանութիւն պահուած է ինձ
որ չարիքներ գտայ ախտացած հոգիիս։ Ես որ
թշուառ գերի մ'եմ, հոգիս ասանդած առենս կը
ժառնուիմ տարակուսանքի տարտամ տագնապնե-
րու որուն կ'ենթարկեն զիս երկնային զօրքերը,
ինձ՝ յանցապարտիս նկատմամբ որոմներու խոր-
ճերը վկայութեան բերելով և ահարկու ձայնով
զգացնելով թէ, բժշկութիւն չկայ ինձ՝ որ լքուած
եմ։

Գ. Ահա արդարեւ քնարահար պոռնիկին կատակերգութեան երգերը, արուեստով վեր վար պտուտքելով նուագուած, կոծուած եւ լաւ հնչեցուած խղճալի ու սիրտ ծակող ողբեր, ինչպէս կ'ըսէ Եսայի Տիւրոսի պատգամին առակաւոր խօսքերուն մէջ։ Որովհետեւ՝ եթէ անիկայ ապագայի փոքր անցքերու դիպուածը մօտ ցուցնելով այլ եւ այլ դիմակներով ու լալկաններու պարին համեմատ կերպ կերպ ողբերով կը բողոքէր, ինձ համար՝ ուրեմն ո՞րչափ եւ ինչպիսի վհատեցուցիչ ձայներով պէտք է մրմնջեմ, որ տիրոջը անվրէպ գալստեանը սպասելով մնացի անպատրաստ ու անընդունելի։ Արդ՝ եթէ դատաստանի հաւատրուելիքը կրկնեմ, լաց պիտի չատցնեմ ինձ համար, իսկ եթէ անոր ապացոյցը իսկութեամբ ցուցնեմ, վախս կը սաստկանայ. իսկ եթէ կերպարանքներուն տեսարանը գրեմ, դատապարտութիւնս կ'աւելնայ որ կանուխէն նշմարելով զանոնք, գոնէ վերջին պահուն ալ չապաշխարեցի։ Այլ խնայէ ինձ ո՛վ Գթա՛ծ. Մարդասէր, Ջօրաւոր. Բարերար. Ամէն քան պարգեւող Հրեաստս թագաւոր որ օրհնուած ես միշտ վերջը. Ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն ապերասուիքը մտքիս ներշնչէրաւ ա-
պիտիսան հետեւանքներուն նո՛ր յաւելուածը։
Սրտի խորհրդին խօսք — Աստուած.

ԽՈՀ ԽՈՍՔ

Ա՛վ ամէնքը ստեղծող Բարերարդ և Ա-
մենակալ Աստուած. հառաչանքներուս
վէրտահար ձայնը լսէ՛. ու կարող զօրու-
թեամբդ պարտքերէ ազատելով փրկէ՛
ապագայ տագնապի երկիւղէն, որովհե-
տեւ ամէն բանի կարող ես և խելքէ վեր իմաս-
տութեամբ ու անչափելի մեծութեամբ՝ ամէն
հնարքներու կը յաղթես։

Բ. Մտքիս ուշադրութեամբը հետեւիլն տես-
նելով ապագայ դատաստանիդ ահաւորափայլ
հանդէսը, հիմակուընէ իսկ ինքնաբերաբար կը
կանխեմ նշմարել որ, լուսոյ օր մը պիտի ըլլայ
այն, յուսացող արդարներուն՝ իսկ մութ օր մը պա-
տուհասի՝ ինձ պատժապարտ մեղաւորիս համար,
որուն՝ այս արարածներէն և ոչ մին կրնայ փա-
խուստի պատսպարան ըլլալ. ո՛չ խոր անդունդ-
ները. ո՛չ անյատակ վիհերը. ո՛չ բարձր լեռները.
ո՛չ քարանձաւները. ո՛չ կարծր արձանները. ո՛չ
ներս քաշուած ծերպերու ծակերը. ո՛չ փոսերու
ճեղքերը. ո՛չ հեղեղներու անցքերը. ո՛չ բաւիղ-

ներուխտերը. ո՛չ տուներու ամբարանոցները. ո՛չ ծածուկ սենեակները. ո՛չ հովիտներու ծոցերը. ո՛չ ապառաժներու խոռոչները, ո՛չ իրարու վրայ բարձրացած բլուրները. ո՛չ վերացած փոշիները. ո՛չ ծովերու անհունութիւնը. ո՛չ հոսանքներու յորձանքը; ո՛չ հեռաւոր եղրերը. ո՛չ ողբի ձայները. ո՛չ արցունքի հեղեղները. ո՛չ մատուռներու տատանումները. ո՛չ ձեռքերու բարձրացումը. ո՛չ ալ չրթունքներու պաղատանքը։

Գ. Դուն ես ո՛վ Տէր Քրիստոս՝ որ այս ամենքին ատեան ատենիկ ու անապատելի կացութենէ՝ փրկութեան և անդորրութեան հնարք, դիւրութիւն և դադար կը ընծրհես խիստ մեղանչած հոգիին։ Դուն որ ամէնուն նկատմամբ միակ անուշութիւն ցուցընողն ես, նայէ՛ զիս չրջապատող վտանգներուն որոնցմէ կարելի չէ փրկուիլ. կեանքի զէնք եղող խաչիդ յաղթական սուրովը կտրէ՛ ցանցերը ծուղակներու որ ամէն կողմէ կը պաշարեն մեռցնելու համար զիս՝ որ գերի եմ (հոգւով) և խաղաղ ճամբուն վրայ հանէ՛ այթաթքած ոտքերս որ ծուռ ճամբէ կը քալեմ։ Բժշկէ՛ ջերմի հրատապ տոչորումը այրած սրտիս. մերժէ՛ դիւային նենդութեան չղուկները ինձ նկատմամբ, որ պատատական եմ ջեզ. հալածէ՛ յուսահատ նեղութիւնը մթնցած հոգւոյս, որ չարին հետ կը կենակցիմ. ցրուէ՛ թանձրամած ծուխը որ պատկերն է իմ վրայ

բռնացած մեղքերուն. կորանցո՛ւր զգուելի թխաւոյն երեւոյթը որ կ՛ապացուցանէ թէ, խիստ ապականած եմ։ Հոգիիս մէջ նորոգէ՛ հզօր անուանդ մեծ փառքին պաշտուած լուսեղէն պաճկերը. չնորհիդ փայլը զօրացո՛ւր դէմքիս գեղեցկութեան վրայ. նաեւ յարմար պատրաստութիւնով կանգնեցո՛ւր զայն (չնորհդ) հոդեղէն մարքիս տեսութեան կերպին վրայ որ նմանութեամբ Քեզ կը յիշեցնէ, երբ չնորհդ մեղքի մռայլները զատէ անոր մէջէն. մաքրէ՛ ու Աստուածային անեղծ երկնաւոր լոյսովդ ծածկէ զայն երեք օրինակով։ Որովհետեւ Դուն միայն օրհնուած ես Հօր հետ եւ Սուրբ Հոգիիդ հետ մինչեւ յաւքը գովուած. Ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն պերճասիրտ մարգիանէներուն ոգեախոսան հետեւանէներուն նո՛ր յաւելուածը։

Սբոյ խորհրդեն խօսք առ Աստուած.

ԽՍՏ. ԽՈՍՔ

Ով ամէն առթիւ օրհնուած կենդանի Աստուծոյ որդի՛ն, անաւոր Հօրդ անքննելի ծնո՛ւնդը, Քեզ համար չկայ բան մը որ անհնար ըլայ։ Երբ ողորմութեանդ փառքին անատուեր նշոյլը ծագի, մեղքերը կը հալին. դեւերը կը հալածին.

յանցաքները կը ջնջուին. կապանքները կը խզուին. (մեղքի) չղթաները կը խորտակուին. մեռելները կը կենդանանան. հարուածները կը բժշկուին. վերքերը կ'ողջանան. ապականութիւնները կը վերնան. տխրութիւնները տեղի կուտան. հեծութիւնները կը պակսին. խաւարը կը փախչի. մշուշը կը բացուի. մառախուղը կը ցնդի, մթնշաղը կը փարատի. աղջամուղջը կը հատնի. մութը կը վերնայ. պիշերը կ'անհետանայ. արտադրողը կը դադրի. չարիքները կ'ոչնչանան. յուսահատութիւնները կը հալածին. և Քու ամէն բանի կարող ձեռքդ կը թագաւորէ ա'վ Ամէնուն քաւութիւն չնորհո'ղ։

Բ. Դուն՝ որ չէ թէ մարդոց հոգին կորանցնելու, այլ ապրեցնելու համար եկար։ Քու առաջ ողորմութեամբդ ներէ' իմ անթիւ չարիքներս. որովհետեւ մինակ Դուն ես որ երկնայիններու հաստղաւթեանէն վեր ես ու երկրայիններէ չես զբաղնուիր. Դուն ես որ ստեղծուածներէ առաջ և մինչեւ աշխարհի վերջը գոյութիւն ունիս յաւէտ. ամէնուն սկիզբն ես ու ամէն բանի մէջ. ամէն կատարելութիւնով բարձրերէն օրհնուած ես և Քեզ Հօր ու Սուրբ Հոգիիդ հետ մինչեւ վերջը փառք թող մատուցուի. Ամէն։

Նայն այն հանդիպին ապերասելէն մոպլեանփնեբուան
ա. ապըսխատան հնձնձանփնեբուան նո՛ր յառելատաքը.
Սբոխ խոբենբէն խօսփ ատա Աստատաք.

ԽՒՐ. ԽՈՍՔ

Ո՛վ գթած Տէ՛ր, վիրկութեան և ողորմութեան, քաւութեան և նորոգութեան. բժշկութեան և առողջութեան. լուսաւորութեան և կենդանութեան, յարութեան և անմահութեան Աստուածը. յիշէ՛ զիս երբ գաս ի՛ւր ահաւոր, զօրաւոր, բարերար, ամէնքն ստեղծող, կենդանի, գովուած ու ամենակատարեալ արքայութեամբդ որ ընդհանուր մարդկութեան հառաչանքներուն ականկնդրելու յօժար եաւ կը պաղատի՛մ ձեզ խաչակից եղողին (աւազակ) հետ, որ ձեզի համար ո՛չ բռնութեցաւ, ո՛չ կապուեցաւ, ո՛չ կախուեցաւ, ո՛չ գամուեցաւ, ո՛չ Մեծիդ անուամբը կուսէ կերաւ, ո՛չ անարգուեցաւ, ո՛չ լկուեցաւ և ո՛չ արհամարհուեցաւ, ո՛չ խորտակուեցաւ և ո՛չ ալ մեռաւ. և սակայն ուխտի երդումին իրաւունքովը (հաւատք) արժանի գտաւեցաւ արդարներու արքայութեան որ փափաքելի մատն է լոյսին։ Այսպէս փառաւորելով աւազակը, հաստատեցիր թէ ատւած բարիքներդ անփոփոխելի են, որով փըրկուելու յոյս աուիր ինձ որ լքուած եմ յաւէտ։

Բ. Ո՛վ Օրհնուած. Օրհնուած և կրկի՛ն Օրհ-

նուած, զիս ալ նոյն հաւատքով ընդունելով՝ կոր-
ծանումէ կանգնէ՛, ո՛վ Բարերար. հիւանդու-
թեան ախտերս բժշկէ՛, ո՛վ Ողորմած. մահուան
եզերքներէն դէպի կեանքը դարձո՛ւր զիս ո՛վ
կենդանութիւն. ես ալ ծուկդ եմ. ապրեցո՛ւր
անոր (աւազակին) հետ, ո՛վ Ապաւինութիւն. ես
որ մեռած եմ մարմնով, կենդանակո՛ն չունչ
ընծայէ՛ ինձ, ո՛վ Յարութի՛ւն, կեա՛նք, Անմա-
հութի՛ւն որ անապակաս Բարիք ես, անապատ
Շնորհ, անփոփոխ Ներող, ամէն բանի կարող Աջ,
ամէնուն իշխող Ձեռք և ամէնուն մօտեցող Մատ:
Կամք ըրէ՛ Տէ՛ր ու փրկուիմ. գթութեան ակնարկ
մը միայն ուղղէ ու արդարանամ. լոկ խօսքով
ըսէ ու չուտով անարատ ըլլամ. չարիքներուս
թիւը մոռցի՛ր և անմիջապէս հաժարձակիմ. առա-
ւաձեռնէ՛ ուխտակոյն ջեզմով պատուաստուիմ, որ
մինչեւ վերջը ամէնէն փառաւորուած ես. ամէն:

Նոյն ոչն Հռիփսիմեի ուղեբաժնից մասնաւորեալ ա-
ուքտախտան հնձնեձանփնեբուան ու՛ր յաւելուածք։
Սբոյ խորենեան խօսք առ Աստուած.

ԽԳ. ԽՕՍՔ

Ո՛վ զօրաւոր, երկնաւոր թագաւոր Տէ՛ր, Յիսուս Քրիստոս, Աստուածը ամէնուն՝ աչքով տեսանուածննեբուն ու մտքով իմացուածննեբուն, բժշկական արուեստին կատարեալ հմտութեամբդ՝ պատճառ ես անախտ կեանքի. Մարգարէին խոստացուածին համեմատ, խօսած պահուս իմ մէջս եղի՛ր Դուն. որ Քեզի հետ միանալու այս խօսքին բարեզարդ դաչինքովը յուսաւորուելով, կրկին ողջնամ հոգւով ու մարմնով կատարելապէս կարող և անպարտելի։

Բ. Հոգեկան վէրքերու պատատ պարտաւորելու համար կարօտ չես ո՛չ սպեղանիներու., ո՛չ ժամանակի, ո՛չ միջնորդի, ո՛չ օրերու երկարաձգութեան, ո՛չ փոփոխութիւններ մտցնելու, ո՛չ կտրելու, ո՛չ խարելու, ո՛չ ալ անդամահատութիւն ընելու մարդկային դեղատուութեան համեմատ, ուր միշտ վրիպանքր սխալն ու տարակոյսն է որ կ'երեւի. Այլ Քեզ համար՝ որ հոգիներն ու մարմինները ստեղծող ես, ամէն բան լուսաւոր է. ամէն բան առջեւդ է. ամէն բան գրուած է. ամէն բան դիւրին է, ամէնքը հնարաւոր է. մատ-

ծուռմը՝ գործադրուած է. խոսքուռմը՝ իրաւդուրծուած է. կամքը՝ կատարուած է, ինչ կատակդ Աւետարան է. ինչ վճիռդ (հոգւոյ) ազատութիւն է. ինչ գիրքդ չնորհ է: Ո՛չ օրէնքով սահմանուած եա. ո՛չ կանոնով կաշկանդուած. ո՛չ նուաղութեամբ արգիլուած եա. ո՛չ հնազանդութեամբ խոնարհած. ո՛չ պզտիկութեամբ ամփոփուած եա. ո՛չ ալ սահմանով չափուած. ո՛չ բարկութեամբ կը վրիպիս, ո՛չ ցաւուռմով կ'այլայլիս. խաղաղութեամբ չես սխալիր. խռովելուլ չես բորբոքիր և տգէտ չես որ տարակուսիս: Ո՛չ ողորմելէ կը դադրիս. ո՛չ բարձրութենէ կը խոնարհիս. ո՛չ այցելութիւնդ կը լքանես. ո՛չ կը տկարանաս փրկագործութեանդ մէջ: Ամէնուն սկիզբն ու վախճանը Դուն եա և ամէն բան ինձմէ է. և ինձ փառք ու երկրպագութիւն թող ընծայուի մինչև վերջ ամէն:

Նայն այն հոգւոյն ազբատութեց մտպետանեբան ա-
զբահեան հեծեծանեբան նո՛ր յաւելուածը։
Սբտի խորբերէն հօտ ա՝ Աստուած

ԽՈԳ, ԽՕՍՔ

Ա՛վ անսահմանելի Աստուած, Աստուծոյ հարազատ և անթարգմանելի ծնո՛ւնդը. բոլոր արարածներն ստեղծո՛ղ Բրիստո՛ս թագաւոր. խաւարի մէջ լո՛յսը՝ մթնցած սրտերուն. մեզի հետ (մարդ) եղար կատարեալ և մեզ Ղրկողին հե՛տ (Աստուած) ես իսկութեամբ. որ մերինովը հրաշալի կերպով ճանչցուցիր՝ Քուկինդ։ Քու անճառելի, օրհնուած Հայրդ երկնաւոր, Որուն փառակից ես Դուն իբրեւ Արարիչ. և Որ վերէն ղրկեց զՔեզ, այնչափ հոգ տարաւ ինձ նման տարագրուած գերիի մը փրկութեան որ՝ մինչեւ իսկ մարդոց ձեռք մատնեց զքեզ։ Իսկ Դուն՝ կարող ըլլալով անվիշտ աւարտել փրկագործութեան խորհուրդը, կատարեալ մարդկութեամբ և անթերի Աստուածութեամբ հաճեցար ճաշակել բաժակը մահուան՝ իմ տեղս, որ դատապարտուած մ'եմ։ Եւ կենաւատու սուրբ Հոգին ինչպէս քեզ՝ նոյնպէս ալ իսկակից է Քու Հօրդ. և էութեամբ համապատիւ զՔեզ ծնողին և Քեզ՝ որ Անկէ ծնար։ Երեք անքաժանելի դէմքերէ՝ միակ Երրորդութիւնը կատարեալ, որ ոչ սկիզբ ունի ո՛չ ժամանակ. ամէնուն Բարերարը, ընդհանուրին կեանք

չնորհողը, բոլորին ներողութիւն պարգեւողը. արարածներու ստեղծողը. ամէնքը ծորինողը որ անքակտելի կերպով և մէկ բնութեամբ փառաւորուած է։

Բ. Աստուածային էութենէ Մէկը, երկնաւոր, զօրաւոր, դթած, հայրը ինձ մահապարտիս յանցքներուն համար իր անքննելի ծոցին մէջ Ծնունդը՝ զԲե՛զ մատոյց. չինայեց Բեզ՝ Իր համապատիւ ու սիրելի Որդիին, այլ՝ Զարքարիայի մարգարէութեանը համեմատ, կամաւ նուիրեց չարչարողներու ձէնքովը մեռնելու. որովհետեւ աւրին հովիւին վրայ արթննալը, նոյն իսկ հովուապետին զարնուիլը, ոչխարներու հօտին ցրուիլը, ինչպէս նաև նուրբ օրինակը առաջին գիրքը գրողին (Մովսէսի որ երբ թեւերը տարածէր՝ Իսրայէլացիք կը յաղթէին) խորանին ուխտադրութիւնը, զոհի արեան նուիրումը և Աբրահամու պատարագին խորհրդաւոր առակը, առաջուց կը նկարագրէր Քրիստոսի վերկութիւը Քու կամքովդ որ Սպրեցնող եաւ Ուրեմն ինչո՞ւ կը արտմիս, ո՛վ անձս որ կործանած եաս, չէ՛ թէ աստուածային հարուածներէն՝ այլ Քու ինքնաբերաբար հակամիտելէդ ձէպ ի չարն. կամ ինչո՞ւ առատանայական յուսահատութիւններով միտքս պղտորելով կը խռովիս զիս. Աստուծոյ յուսա՛. Անոր խոստովանէ՛ և Անիկայ կը հոգայ քեզ համար, ինչպէս կ'ըսեն Դաւիթի

Սաղմոսն և ուրիշ մարգարէներու՝ կեանքը խրատող խօսքերը։

Գ. Իսկ Ստեղծողին խնամարկելու եղանակը հրեշտակներու և մարդոց մտքի սահմանէն վեր է. և եթէ տասը հազար անգամ կրկնուի՝ չի չափուիր. որովհետեւ Անթուվաբակելիին բարերարելն ալ անճառելի է։ Որովհետեւ Մէկը (Հայր) Որ օրհնուած է. օրհնաբանուած Մէկը (Որդին) դրկեց երրորդական Նամագրութեանէն. իսկ Ան մեռաւ, զինքը Ղրկողին կամքը հաճեցնելու համար և Միւս անաւորը (Հոգին՝) երկուքին հաւանութեանը համար մեծաջան բաղձանքով կը մաղթէ, իսկ մեզ նկատմամբ միեւնոյն բարիքը գործելու մասին, համաքարոյ երրորդութեան միակամութիւնը կը բացատրուի օրինակովը կենդանիին որ առանց հոգիի՝ զօրութիւն չունի, ինչպէս նաեւ բանականը՝ առանց խօսքի, փառքը՝ առանց պայծառութեան և բանի մը գոյութիւնը՝ առանց տեսանելու։

Ապրեցնելու համար փութկո՛տ, ոլորմելու մասին արթո՛ւն, ձեռք բռնելու պատրա՛ստ. փրկելու [կա՛զմ, [առաջնորդելու մասին յո՛րդ. յաճախ տալու [պարագային զեղուն. անքաւութեամբ լեցո՛ւն. փարթամութեամբը անպակաս. երկայնմտութեամբը ճոխ ու բարձրութեամբը անհասանելի է երեք անձանց կատարեալ և միակ երրորդութիւնը որ օրհնուած է յաւէտ. Ամէն։

Նոյն այն Հռիփսիմէն ապերասուիէց մատնիանդնեբուան ա-
պըխտաան հետեձանդնեբուան նո՛ը յաոեբուածը։
Սբած խոբեբէն խօսք աա Աատուած.

ԻԵ. ԻՒ ՕՒՐ

ԱՄՊ՝ ո՛վ կործանած ա՛նձս, քարի-
քի յոյսը տնկէ՛ սրտիդ մէջ և երի-
կամուն քիդ երկու մատերը՝ կրկնա-
պըղատոր խորհուրդներուդ ցանկու-
թեան գործարանը՝ հաւատքի գօտիով
ամրացնելով, բարերար Աստուծոյ առջև խոստո-
վանէ՛։ Մտքիդ անցածները՝ գործածի պէս, խոր-
հածներդ՝ լրացուցածի պէս, չտեսնուածները՝
յայտնուածի պէս, սրտիդ գաղտնիքները՝ ձայ-
նով խօսուածի պէս, ակնարկներդ՝ արդիւնա-
ւորուած մեղքի պէս, շրթունքներով խօսածդ՝
գործադրուած չարիքի պէս, ոտքիդ հետքերը՝
Աստուծոյ պատուէրներուն հակառակ քայլի պէս,
բարկութեամբ ձեռք վերցնելդ՝ գործաւած արիւն-
հեղութեան պէս, ամէնուն վրայ ծիծաղիլը՝ Աս-
տուծոյ չնորհը կամաւ լքանելու պէս, իրաւացի
կամ անիրաւ երդումներդ՝ իբր գործակցութիւն
խաբողին։ Ամբարտաւանութիւնը խոստովանէ՛ իբր
հին կործանիչը նախատեղծին բարձրութեան.
սրանեղութիւնը՝ իբր թերահաւատութիւն. մեղ-
կութիւնը՝ իբր պարտութիւնը ուժեղ զօրաւո-

րին. կեանքի պատանութեան դէմ յայտնուած արտասնչները՝ իբր ուրացութիւն Տիրոջ մատուցուած ուխտին. անհնազանդութիւնը՝ իբր մէկ թոռը անգթութեան. ամբարտաւանութիւնը՝ — ղուն բան մը չարժելով հանդերձ — իբր մեծերու դէմ գոռոզութիւն. հպարտութիւնը՝ իբր հլու ընտանութիւն չարիքը հնարողին (սատանայ)։ Սկսած գործուած մեղքերը խոստովանէ՛ կամքով գործուածներուն հետ. բունի գործուածները՝ հաճութեամբ եղածներուն հետ. սուցականներր՝ բնականներուն հետ. անօրէնութիւնները՝ խոստովանէ՛ իբր անաստուածութիւն. պղտիկները՝ խոստովանէ՛ սաստկագոյններուն և քիչերը՝ չատերուն հետ։ Իմ չպատմածներս խոստովանէ իբր Դիտողին պատմուած. վնասակար չսեպուածները՝ իբր Տեսնողին կողմէ մատնիսէ կարծր քարի վրայ արձանագրուած. մարդս խիստ թեթեւ սեպուածները իբր ատուար ու ծանր բեռներ. ծածկուած մեղքերուս անորոշ քանակութիւնը՝ իբր ճիշդ չափը պահանջուած սակին — չորս արամ ծանրութեամբ «սրբոյն» — որ կէտ ձուկի ձագին բերնէն գանուեցաւ (Մատ. ժէ. 26). անդունդներու խորը գործուածները՝ իբր չուտով Աստուծոյ ականջը հասածներ։ Ասոնք դիպէ՛, կուսակէ՛, կրկնակ յանձնառութեամբ դարձեալ պատմէ՛ հոս մեծ ողբուկոծով՝ չգործածներդ իբր գործած. պարտութիւնդ

խոսասուլանէ՛, ո՛վ վատթարած անձս, որպէս զի
փոխ Տուողէն ստանաս մեղքերուդ թողութեան
չնորհը, նման մեղաւորին (պոռնիկը) զոր Տէրը
արդարացուց և հրաչափառ. կերպով հռչակեց ամէն
տեսակ ներքողներով կրկնելով անոր զղջումին
գովեստը, փոխանակ մեղքերը պարսաւելու։

Բ. Ո՛վ մեղապարտ և յանդիմանուած անձս,
խիստ խղճով խօսքերով չատ բամբասանքներ ու
աղտոտ ցեխեր դիզէ՛, բարդէ՛ քեզ համար։ Զա-
րութիւնը, անօրէնութիւնը, սխալականութիւնը,
(հոգեւոր) պատերազմի դաշտէն փախչիլը, զրպար-
տութիւնը, մոլեգնութիւնը, ամբարշտութիւնը,
ապշութիւնը, թմրութիւնը, արթնութեան ժամա-
նակի քունը, քալած տեղը մրափելը, օտարոտի
մտածումը, պարապ խօսքը, աղտոտ գործերէ հա-
ճոյք զգալը և անոնց մէջ դեգերիլը, Աստուծոյ
առեւի եղածներուն փափաքիլը, անպատկառու-
թիւնը, աննկուզանդութիւնը, կոպտութիւնը, թե-
րութիւնը, ծուռութիւնը, թուլութիւնը, ժլատու-
թիւնը, ահնձարձակ չռայլութիւնը։ Ծիծաղները,
ձիու վրնջիւնները, (ցանկական ցոյցերը), կատա-
կերգականները (ծաղրածուները), գայթակ-
ղականները (պատմուճանները ու ընթացքները),
խաբեբայականները, անտեղի քաջութիւնները,
անյարմար կռիւները, օրէնքէ դուրս արիութիւն-
ները, հոգիին խեղդումները, տարակոյսներն ու

երկչոտութիւնները (քարիք գործելու մասին), անթիւ ճիւղերը պարապ մտածումներու, անպատկառ խառնակեացութիւնները, գժտութիւնները, երես ծռելները, անիրաւ ատելութիւնները, դիւրաւ գրգռուած մարմաջները, փոքրները հաշուի չառնելները, խոստումի դրժումները, ուխտերու մոռացումները, նմաններէն տարբերիլը, կեղծիքները քօղարկելը, փառամոլութեան բուռն տենչը, մեծ երեւնալու յաւակնոտութիւնը, չարութիւնը, ինքնասիրութիւնը, (հանդէսներու) նախագահելու տենչը, չարիքներու փոխարէնը հատուցանելը, չարիք ընողներու նկատմամբ գէշ խօսիլը, պարապ բաներու հետապնդելը, քսու սատանին խորամանկութեան հետեւիլը։

Անօգուտ չատախօսութիւնները. ատամկրտի փոխարէն կեանքը ծախելը. աւանդը կորանցնելը. հայրենի գոյքերը ծախսելը. երինջներու լուծի փոկին կապուած չուանները ամուր բռնելը՝ (Եսայի Ե. 18). անօրէնութիւնները. միշտ տիղմերու մէջ թաթխուելով բնակիլը. լաւ գործերը լքանելը. ինկածները ոտքի տակ առնելը. դարձի գալէ ետք կրկին դաժան մեղքերու վերադառնալը։ Նորանոր (յոռի) մտածումները. օտարոտի խորհուրդները. (քարի ըլլալու) անհատատում կամքը. հագագին հառաչները. (մեղքի) չունչին կեանդանաձրձանը. երկնքի սահմանէն դուրս չար կամ-

քին բացարձակ տիրապետութիւնը՝ զոր կարելի չէ դրի առնել, պատմել, ճառել և երես բերելով ներկայացնել։

Գ. Ուրեմն ինչպէս պիտի բժշկուիս, ո՛վ խըղճալի անձս որ այսքան տէգերէ խոցոտուած, երեսի վրայ ձգուած, տարագրուած, չողջննալիք մարդ մ'ես, ինչպէս կ'ըսէ Մարգարէն. որովհետեւ վերը գրուածներէն ժէկն իսկ բաւական է առակեցնելու, ո՛ւր մնաց՝ զիս չրջապատող այսչափ դժնդակ դահիճներուն ու սպաննողներուն խումբերը (մեղքերը)։ Այս նմանագրութիւնով չի կշռուիր սակայն օրինակը մեղքերուս. այլ ինչպէս որ խայթող անթիւ կայտառ կարիճներ իրենց տուներուն վարի մասին մէջ մահաբեր թոյն ունին, զոր մաշկեղէն ամանի մէջ դնելով կը չրջափակեն որպէս զի չթափի. այսպէս թէեւ բարի կ'երեւան արտաքին երեւոյթով, սակայն իրենց ներսը մթերած են չարիքը, կորուստի պահեստը և կակիծի կոյտը, ու առակեցնելու գործիքներ են և մահուան մշակներ։ Արդ ո՛վ կրկնապէս առակելու արժանի պատժապարտ անձս, առնք են քու ամբարած անօրէնութեանդ առաջնելի և դժուարով առացուած թուշակները, զոր թշնամին սերմանեց աշխարհի ազարակին ցորենին վրայ ու դուն կամաւ ընդունեցիր քու մէջդ. ո՛վ աչառատ, ամբարիշտ ծոյլ և ամէնուն առելի մո՛րդ, որ մարքի ախորժով

կը սիրես անատակութեան ամէն տեսակովը յափշտակիչները, որոնց թիւր կը գուգնէ առաքեալը յանդիմանական սարսափելի բառերով. ասկէ սկսեալ մինչեւ վերջը այն պարբերութեան, ուր կ'ըսէ թէ, անոնք Աստուծոյ իրաւունքը ոտնակոխ ըրած են և անոնք որ այսպիսի ոճիր կը գործեն և կամ կամակից են գործողներու, արժանի են մահուան։ Արդ ես ինձմէ, ինքնաբերաբար արժանի սեպեցի զիս կրկնապատիկ հատուցումի. ոտտակումով կորսուելու և մահուան դատապարտուելու. այլ ողորմութեամբ խնայէ՛ ինձ ով բարեգո՛ւթ. կեանդանի՛. զօրաւո՛ր. կամք կատարո՛ղ. կարո՛ղ. հնարագիւտ. յաւէտ օրհնուած. ամէն։

Նայ այն Հոգւոյն ապերասելոց մարգեանգիներուն
ա՛ պիտեսան հեծեծանգիներուն նո՛ր յաւելուածը.
Սրտէ խոնարհեալն խօսք առ Աստուած.

ԽՋ. ԽՕՍՔ

ԱՐԴ՝ ծանր պատիժներու արժանի, վիշտ ջինդակ, վարկեանաբարոյ սխալական մ'եմ յաւէտ որ ինքնաբերաբար մահուան կը մղեմ անձս. նահատելի վարձկանութեամբ՝ զգուելի երամակը կ'ատածեմ վայրի արօտական խոզերու (գարշելի մեղքերու)։

Երգ երգոցի ինձ նկատմամբ ըսած առակին

համեմատ, հովիւներու վրանին չուրջ վայրի ուլեր (մեղքեր) խնամոզ հուլիւ մ'եմ, որ ո՛չ իսկ զիս ճանչնալ գիտցայ թէ, որո՞ւ համար, որո՞ւ պատկերին վրայ և ինչո՞ւ ստեղծուեցայ։

Բ. Դուն որ զքեզ կանգո՛ւն կրող անբաժան խորհրդականներովդ — երկու ոտքերովդ — հրեշտակի ձեւով ստեղծուեցար, որպէս զի երբ դէպ ի վեր տանող կրկնակ բազուկներդ բարձրացնես թեւերուդ թռիչովը հայրենական աշխարհը (երկինք) նայիս, ինչո՛ւ դուն քեզմէ գնահին ծուեցար ու այս աշխարհի իրերուն վրայ միայն խորհելով անապատի վայրի ցիւերուն կարգը դասուեցար։ Բոլորակ գլուխդ բազմաստեղնեան ճրագի նման հաստատուեցաւ մարմնոյդ աշտանակին վրայ, որ ատով օրինակին յարմարութենէն չհեռանալով, զԱստուած տեսնես ու մնացածներն ալ իմաստասիրես։

Բանականութեան յարգանքով կրկնապատիկ ճոխացար, որ քեզ չնորհուած բարեմասնութեան յաղթանակը համարձակ լեզուով խօսիս։ Ձեռքերդ, յարմար ոտերով՝ մատներու շարուածովներով ստեղծուեցան արհեստական գործեր շինելու համար, այսպէս՝ Աստուծոյ տաստարաշէն ձեռքին կցորդ ու ցեղակից սեպուելով. Աստուած (յօրինող, ստեղծող) կոչուեցար։ Երեք հարիւր վաթսուն յօդերով կազմուեցար, որոնց հետ ամբողջ նախ-

վրաղ, յարմար թիւը հինգ ղպայրանքներու ղպայուն մասին (գումար 365). որպէս զի մարդի տեսողութեանը անծանօթ չմնան մարմնոյդ տարբին կազմութեան նիւթական մասերը, որոնցմէ ոմանք ատուարաթիւ են ու զօրաւոր և ոմանք փոքր ու պիտանի. անոնց կէսը կարծր է ու ազդող, կան ալ որ գողար են ու պատուական և դարձեալ կարեւոր ու պատկառելի: Իսկ ասոնց թարգմանութիւնը անջնջելի արձանի նման քովրաղ նկարուած է ո՛վ ողորմելի անձս. որպէս զի, ինչպէս որ սահմանուած կանոնի մը համեմատ ժամանակին ամէնէն փոքրիկ մասն ու օրերու անընդհատ յաջորդութիւնը մինչեւ տարիգլուխ, անախտ և անվտանգ կը պահուի, ասոնք ալ (մարմնոյ 365 մասերը) անանկ պահուին, անմեղ ու անվթար:

Գ. Դարձեալ ուրիշ հոգեւոր օրինակ մը — որ սիրոյ կապը մէկ եկեղեցիի վրայ կ՛ամրապնդէ — քեզ կը յիշեցնէ՛. այսինքն մինչեւ որ ամէնքը չմասնակցին և մեծերը պզտիկներուն հետ լծուելով չկապակցին, վնասուած է անարատութիւնը Քրիստոսի անուամբ ժողովուածներու եկեղեցիին. ինչպէս որ մարմնի վրայ պատուաստուած անդամներու ամէնէն անարգին իսկ մէկը երբ կարուի, կամ նուազի, կրճատուած է կազմութեան վայելչութիւնը ղպայական սեռնեակին՝ մարմնոյդ, և

պատկերին բնականութիւնը յեղաշրջուած է անարգ
վուխտութեամբ։ Արդ՝ այսպէսով և քէ ասոնց
նման չատ մը անզուգական հրաշքներով առեղ-
ծուած, պատկերն ես Աստուծոյ ո՛վ յաւէտ յան-
դիմանուած գերի՛ հոգիս. և թէպէտ պատուէրին
դէմ մեղանչելով առաջին նմանութենէն մերկաց-
ուեցար կեանքի դրախտին մէջ, այլ Աւազանին
լուսազարդ չնորհքովը Հոգիին փչումը ընդու-
նելով. դարձեալ նմանութիւնն ես կերպարանին
(Աստուծոյ)։ Արդ՝ ինչո՞ւ երկնաւոր փառքերը
կորանցուցիր, նախաուեղծին (Ադամին) նման,
որ Սիոնական պարտէզին մէջ վայելած երջանկի
երկրաւոր վիճակէն զրկուեցաւ. ինչո՞ւ դու քեզմէ
փակեցիր երկինքը ու վերելքի դուռը կղպեցիր.
ինչո՞ւ մաքուր Ջուրին հետ առաժանելի արցունք-
ներուդ ցաւերը խառնեցիր. ինչո՞ւ վերարկուին
լուացուած կերպասը դարչելի գործերով աղտո-
տեցիր. ինչո՞ւ մեղքի հագուստին մէկդի նետուած
պատմուճանը անառակութեան վարքով վրադ
առիր. ինչո՞ւ առանց ոտքերուդ արբուքիւնը
ժանտ ճամբաներով աղտոտեցիր. ինչո՞ւ իրաւա-
պատին (Աստուծոյ) առջեւ կրկնեցիր, ուխտա-
զանցութիւնը հին պատուիրանին։ Ինչո՞ւ մեր-
ժուեցար չնորհաց պատուղէն, ինչպէս Ադամ՝
կեանքի ծառէն. ինչո՞ւ դու քեզմէ կամաւ խոր-
դոխեցիր տեւականութիւնը անաւուեր յոյսին,

ինչո՞ւ անխոստովանելի ամօթներով ծածկուեցար. ինչո՞ւ քու խակ անձիդ դէմ զինուեցար ո՛վ խելագարութեան բնդունարան. ինչո՞ւ վատահելի արտասնեաէն չեղելով մահուան ծուղակէն որսացուեցար. ինչո՞ւ պատրանքի կարթովը բռնուեցար, դուն որ հաղորդ ես կեանք տուողին մարմնոյն: Այլ կրկին Անոր յուսալով, աղաչէ՛ Անոր որ ապաւէն է և լոյս, քաւող, նորոգող, փրկող, ապրեցնող և կեանք տուող. ողորմած, խնամող, մարդասէր, քէն չպահող, ամէնուն գթացող և յաւէտ օրհնուած է. ամէն.

Նայ այն Հանդիսին ազբարալէց մաշտնափնեբուան ա-
ազբախաան հեձեձանփնեբուան նո՛ր յաբելուածը:
Սբաի խոբեբին խօսբ աա Աաբուած.

ԽԵՂ. ԽՕՍՔ

Ես հիմայ ինչ կը մնայ ինձ ըսել, որ Մեծիդ ահաւոր երեսէն ամչցած եմ, բայց եթէ համբառնալ և բերանս հողին փակցնելով լռել սրտովս, Մարգարէին խրատին համեմատ՝ Բարիին միայն յոյս կարկառելով. Իսկ եթէ խօսիլ ուզելով շընթռուն քներուս չարժողութեան վտանգը բառնա՛մ, բռնադատո՛մ, դարձեալ այն ողբուկոծի ձայներն ու եղերերգական խիստ լացերը կը թելադրէ ինձ մատյս ցաւը:

Բ. Արդ՝ իբր ողբակից մեծ մեղաւորին, որ ինքնաթերաթաթ մահուան դիմեց, անոր հետ իր գոչումը կը կրկնեմ ես ալ. մեղք գործեցի Տէր, մեղք գործեցի և անօրէնութիւններս ես ինձմէ կը վկայեմ։ Անոր հետ հիւսելով նաեւ յիսուներորդ Սաղմոսին խօսքը, անձիս մեղքերուն պարտքի չափը անթիւ կը սեպեմ երկրի փոշիին հիւլէնեւրէն աւելի, զոր հովը կը հոսէ ու ամբողջ օդին ժէջ կը տարածէ։

Գ. Մեղք գործեցի երկինքին ու ջու առաջիդ, ամօթապարտ անառակորդիին հետ կրկին հայրական գութիդ դառնալով կը թախանձեմ. աղերսանքի խղճալի ձայնը, արտասուագին ողբերու գոչումով ու սխալ դէմքով ներկայելով, ջու առջիդ կը տարածեմ ո՛վ ամէնուն Աստուածը. Գթած Հայր. արժանի չեմ կանչուելու ոչ իսկ երբեք անուանուելու, չէ թէ՛ մինակ որդի, այլեւ անպիտան, անխօս վարձկան։ Ընդունէ՛ զիս որ վնասապարտ տարագրուած ժ՛եմ (հոգւով) սովատանջ. և ջու կեանքի հացովդ բժշկէ անօթութեան ցաւս որ նուաղած, թուլցած եմ ականքէ նեղութենէ։ Ողորմութեամբդ դիմաւորէ՛ զիս այս առաջին ապաւինութեանս առթիւ, ով Գթած ու քէն չպահո՛ղ, ինձ՝ անօրէն մեղապարտիս հապուեցուր ծածկոյթի հագուստը որ առաջ կողոպտուեցաւ ինձմէ. ամէնէն առաջ կամքովդ հա-

մարձակութեան մասնիւն կնիքը մօտեցուր մեղքով աղտոտած ձեռքերուս որ ասանդը կորանցուց. մերկ ոտքերուս թշուառ գարշապարները, Աւետարանական ամրափակ կօշիկներով պատսպարելով, օձին թոյնին դէմ միշտ ամրացո՛ւր զայն: Կատօտեալիս իբր բարիք, նուիրէ՛ պարարտ զուարթակը, երկնային եզդ որ Քու Միածին Որդիդ է մարդասիրութեամբ իսկապէս օրհնուածդ, Որ կը մատուցուի միշտ և երբեք չը պակսիր իր ամբողջութեանէն. անապատ կերպով կը մորթուի յաւէտ անթիւ սեղաններու ապաղաւանին վրայ. Որ լման է ամէնուն մէջ և կատարեալ ամէնուն վրայ. էութիւնով երկինքն է. իսկութիւնով հոս՝ վարը. Լանպակաս մարդկութեամբ և անթերի Աստուածութեամբ. կը փշրուի ու անապատ մասերով կը բաշխուի՝ որպէս զի ամէնքը հաւասքէ նոյն մարմնոյն վրայ, որուն գլուխը ինքն է. Անոր հետ փառք կը մատուցանեմ Քեզ յաւէտ, ո՛վ Ողորմած Հայր. ամէն:

Նայն այն հոգւոյնն սրբոյն Գրիգորի մարգարէութեան ա-
պրեսխոսան ընծայեցաւ նո՛ւ յաւելուածք։

Սբոյ խորհրդոյն խոստ սա Սուրբ

ևԼ, ևՕՍՐ

Ո՛վ անքննելի Մեղը փառաւորած Միածնիդ, ով անքուն հակող Աչք, Դուն որ բարձր, զօրաւոր, անակնկիզն ես, ստեղծուած չես ու տեղ մը չես բովանդակուիր, ինձ նկատմամբ ընծայած ողորմութիւնդ հռչակէ երկնայիններուն ու երկրաւորներուն, ընդունելով զիս որ վտարուած եմ։ վերնականներու (հրեշտակ) պարերգութեամբ տօնէ՛ իմ վերադրումս որ կորսուած եմ. օրհնութեան խօսքովդ աւետարանէ՛ իմ կենդանութիւնս որ մեռած եմ. կամքիդ բարեյօժարութիւնը բոլոր արարածներուն յայտնէ՛ ով Գովուած. Քեզ համար անուն և ինձ թշուառիս ալ (հոգւոյ) նոր վիրկութիւն ստացիր ո՛վ անճառելի. կրանցդուր ամբաստանութիւնդ մեղաւորիս. հոգւոյս մահուան վճիռը ջնջէ՛ արեան կայլակներովը սիրելի Որդւոյդ. Քու Հրեշտակիդ աբիւնովը նկարէ վատահութիւնը բարի վիրկութեան. բարեգթութեանդ աչքանչելիքը ցուցուր ինձ, Քու Հարազատիդ հարանիքի սեղանին վրայ։ կեանքի յարկիդ սրահին վարագոյրը մի՛ փակեր ինձ դէմ որ Քեզ կը դիմեմ. բազմականներէդ մի զատեր զիս ու բարիքներէդ մի զրկեր. գանձարանիդ մէջ մի՛ պահեր անօրէ-

նուէթիւնը իմ նիւթած պարտքերուս, իմ զգուելի ապտեղութիւններս, բարիքներու քաւակիդ մէջ դնելով մի՛ կնքեր. մեղքերուս վէրքը երկար ատեն մի՛ ծածկեր ախտալից մարմնոյս մէջ. ցաւերուս նեխած փտութիւնը, մինչեւ ի մահ չը ձգես վրաս, այլ ողորմութեան խօսքովդ անհետացուր ապականաթար ծանրութիւնը. որպէս զի հիւծող ախտերէն ապաքինելով առողջանալու պատրաստիմ. ո՛վ Գթած Հայր, մեծ խոցուածքիս զօրեղ ապեղանիներ հնարէ՛ ուհիմնայատակ կործանումիս բարի ապրելութիւններ: Որովհետեւ քուկդ եմ ո՛վ հոգի սիրող Տէ՛ր, թէեւ մէկ անգամէն տասը հազար հեղ մեղանչեմ իսկ, կատարեալ մեղաւոր չեմ սեպուիր քու կեանքի պարգեւներուդ չնորհին ապաւինելով, ո՛վ ինձ կեանք տուող բարերա՛ր. անոր համար որ գիեզ ճանչնալը բուլանդակ արդարութիւն է եւ զօրութիւնդ գիտնալը արմատն է անմահութեան, ինչպէս որ Իմաստունն իսկ կանխաւ գրեց. եւ դարձեալ, քու ամէնուն վրայ սիրելդ, կ'ըսէ, խնայել կուտայ գեզ՝ ամէնուն. եւ կրկին, մօտ է քեզ, երբ որ ուզես կարող ես գանելու:

Բ. Սողոմոնի այս յուսոյ աղերսները ինձ օրինակ կ'առնեմ, որովհետեւ անկէ աւելի չատ մեղանչող ուրիշ մէկը չկայ որ ինձ գուգընթաց ըլլայ: Երբեմն որդի էր, (Սողոմոն) եաքը ատելի. եր-

բեմն խաղալուքեան միջնորդը Աստուծոյ ժողովրդեան, և յետոյ բաժանումի միջոցն ու պատճառը չատ մը խռովուքեան. երբեմն կեանքի կանգուն օրէնքը, և յետոյ մահուան հաստատ մուրհակը. երկնաւորին պաշտօնը ոտքի տակ առնող ու օտարին անունը հռչակո՛ղ. Առանց պատճառի՝ գլուխ քաշող. առանց կարօտ ըլլալու՝ գրկող. կուշտ գող. թէև հանդիսաւ, բայց տրտնջացող. թէեւ փափկակեաց, սակայն փոխարտաւան (Աստուծոյ երեսէն). (Աստուծոյ) սեղանին դէմ խարդախելով. փախչող. պատասխան չունեցող յանցաւոր. անուշեղէններով անած հոյհէ. հայրը առած գաւակ. (օրէնքի) կատակրանններու հանդէպ օրինազանց. Մովսէսի նկատմամբ չտրտնջող. երախտիքները մոռցող. սխալական խմաւտուն. ամէն բան գիտցող յանցաւոր. ամօթապարտ զղջացող, տարակոյսով աշխատող (ապաշխարող). կռապաշտ աղաչող. դանդաղ դարձի եկող. կասկածելի ընդունուող. տարակուսելի հաշտութիւն. ապագայի յիշատակ (գգուշութեան). երկբայելի վրկութիւն. չհաւատացուելիք գիւտ. մնացած մաս (հրեայ ցեղերէ ոմանք չհնազանդեցան Սողոմոնի). ծպտեալ գերի. կխկատար ազատուած. կամաւ անձը մատնող. յղփացած տմարդի. չատ սխալող [խելացի՝ (Սողոմոնի նկատմամբ) Գրուածներու ընթացքին մէջ

երկու որոշ խօսքեր կը տեսնուին ամէն տեղ. ողբ ու ծաղրանք. մեծ պարսաւ և փոքր գովեստ, ինքզինք ձեռքովը կորանցնողի վրայ գրուածի նման. երգիծանք ողբի հետ խառնուած: Անոր խօսքը ամէն տարիքի բարգաւաճութիւն կը թեւլարէ. իսկ անոր խոտորումը, ցաւալի տպաւորութիւն ըրած է ու տրտմագին հառաչանքի նիւթ դարձած է ամէնուն շրթունքին վրայ:

Գ. կը զարմանա՛մ, կը վհատի՛մ, տպչուելով որ, եթէ անիկայ (Սողոմոն) այնչափ սխալեցաւ, ինձ ինչ պիտի պատահի. ինչպէս ինկաւ որ բարձրացած էր. ինչպէս սառանեցաւ որ հաստատուած էր. ինչպէս կործանեցաւ որ կառուցուած էր. ինչպէ՞ս օտար եղաւ ծանօթը. ինչպէս խորթացաւ ընտիր զաւակը. ինչպէս փախաւ յերձաւորը. ինչպէս աղօտացաւ փայլածը. ինչպէս գրաւուեցաւ ազատուածը. ինչպէս անօրինացաւ որ (օրէնքը) սովրեցնող էր. հռչակուածը ինչպէս նուաղեցաւ. փառաւորը ինչպէս անարգ եղաւ. ժեծատունը ինչպէս պզտիկցաւ. բարեպաշտը ինչպէս ամբարիշտ եղաւ. ինչպէս անապարծեցաւ ընտրողը. ինչպէս դատարկացաւ՝ որ լեցուն էր. ինչպէս ուխտազանց եղաւ հանդէպ Բարձրեալին, կ՚ամչնամ ըսել թէ (Սողոմոն) առնդարաժետականին (սատանին) հետ կապուեցաւ. կուռքերուն հետ ինչ գործ ունէր

—Նիկայ, ո՞ւրկէ էր պատկերներուն առածած սէրը. ինչա՞ւ կամակից էր անոնց՝ զորս կը խարէր օրէնքը, ինչա՞ւ չյիշեց Սուսուզի ուղղած յանդիմանութիւնը Սամուէլի ալ կ'ըսէ. «կախարդութիւնը մեղք է և թերափը (թըրըմ) ցաւ ու յոգնութիւն կը բերէ»։ Ինչո՞ւ չյիշեց հայրենի յանդիմանութիւնը որ կ'ըսէ «հեթանոսներու կուռքերը դեւ են ու անշունչ, անոնց ծառայողներն ալ անոնց պէս պիտի ըլլան»։ Մովսէս ամէնէն առաջ գրելով, խաթիւ կ'ամբաստանէ կանխատես ձաղկանքով «Տէրը միայն կը վարէր զանունք, կ'ըսէ, անոնց հետ չկային օտարոտի աստուածներ զոր չէին ճանչնար անոնց հայրերը»։ Ո՞ւր է մահոհրաւէրը, ալլանդակ արձանը Փոգուվրայ (որուն կ'երկրպագէր Սողոմոն). ո՞ւր է ոգեղ, խայտառակ ամենանզովուած, իգական ձուլածոյ կուռքը Սիդոնացւոց. ո՞ւր է անգրելի խայտառակութիւնը զզուելի աեւտրանին կառոցի կերպարանքին, որուն անառանօրէն եղած անխտիր դիմուհիները՝ յանուն չարութեան անժուժկալ դեւին ձօնելով, ամօթի մարգարէները (քուրմերը)՝ անաստուածաբար կը մոլորէին։ Այն (կինը) որ նախահայրը (Ադամ) կորուսաի մասնից, երջանկութեան գոյութիւնը խլեց ատրաւ (Սողոմոնէն). մեծութիւնը յաղթեց գերապանց իմաստութեանը. գոռոզութիւնը՝ գերի ըրաւ. փափկութիւնը՝ յիմարցուց.

ծառայեցնող արծաթը՝ վաճառց. կործանողին (սատանին) հին չէնքը (կինը) հոգւով դատապարտեց գովելի մարդը. Աստուծոյ գիրկէն հանելով ստամբակին ոտքին տակ գլորեցուց. մեղկութիւնը՝ մեռցուց. ծուլութիւնը՝ թմրեցուց. չուայտութիւնը՝ գինովցուց։ Ի՞նչ ձայնարկութիւնով վայ կարդամ քեզ, ո՛վ դիւրախաբ մարդկային մարմի՛ն. որովհետեւ ուղղակի անոր (Սողոմոնին) չի վերաբերիր այս յանդիմանութիւնս, այլ՝ այն ամէն անաւրէնաւորներուն, որոնք իրենց կամքովը կը մեղանչեն. վասն զի անով (Սողոմոն) կը հասկցուի թէ, «անիրաւ է մարմինի իմաստութիւնով պարծենալը, եթէ Աստուծմով դատուած ու ընտրուած չըլլայ ան». ուրեմն՝ այս տեսակէտով եթէ մէկը իմաստուն և տեղծողին կամքին յուսայ, պերճ կը ճնայ անոր (Սողոմոնի) դատապարտելի արարքներէն։

Դ. Բայց Սողոմոն՝ — իբր կատարելապէս մեռած՝ աշխարհի ու անձնական հաճոյքներու սիրովը — ինքզինք պարսաւող կշտամբանքով խիստ քաջնեալի յիշատակարանը ունի իր դարձին (ժողովողի գիրքը), որուն եթէ իմաստը նկատողութեան առնուի, առնչութիւնը կը հասկցուի— ինչ որ քահանայից մատեաններն ու Սիլոնացի Աքիայի գիրքն ալ կը պատմեն— . ասոր մէջ (ժողովող) իր սխալ ընթացքը արտասուելի կերպով կը բա-

յատրէ (հետեւեալ կերպով)։ Զուր ջանք. անօգուտ վաստակ. անմիտ հետեւում. անչահ արշաւանք. անհաստատ աշխատանք. սխալ իմաստ. ոչնչութեան չրջան. թամբասելի արդիւնք. անյարմար դէպք. պարապ սերմ. աւազի վրայ հիմնուելով փլած շէնք. աւրուելու ճնշակայ ստացուածք. քամահրելի ամաժանմունք. իր անձին դէմ կռիւ. իր հոգիին դէմ դատ. պարապ աշխատութեան թափուած քրտինք, ջնաստակար փափաք. կորստեան հետք, սխալ ճամբայ. կործանող կրթութիւն. մոլորեցնող խաբող վարժութիւն. միշտ սխալական սեստութիւն. անաժօթ պչրանք. պոռնիկի ձեւ կերպարանք. սխտ բորբոքող նիւթ. դժնդակ տեսքով գոյն, սխրատեսիլ գեղեցկութիւն. թանձրամած ծուխ. ցնդող չոգի. դիւրաչարչատակութիւնք ապրանք. քակտութիւնք տաղտար. փուճ աղաղակ. առանց պատճառի ծաղր. արհամարհելի ասպարէզ. անձր ծախող գիր (կամ գերի) ստակեցնող հնարք. անաստուածմտածմունք, ստոյգ պատմութիւն. զայրացնող զրոյցք. պարսաւանքի խնգծում. խելագարութեան խնդիր. ամօթի ցոյց. խայտառակութեան յայտնութիւն. ապազային օրինակ. ապաշխարութեան գործ. խեղ անատակութեան պատմութիւն. անհոգ ծոյլերու օրինակ. ծածկուած խորխորատ. խաւարային որջ. մահագուշակ վիհ, անյատակ

անդունդ. ապաննողներու ուղեկցութիւն. յիմարութեան բարբանջանք. դարանի կեցածներու տեղ. խարխուլ տուն. աղրատած չէնք. խախտած կամուրջ. վաղանցիկ երեւոյթ. խաբող շողքորթ. վայրագ մատնիչ. Բարձրեալին դէմ հակառակութիւն: Յօսքերու այս ամէն մասերը խոստովանութեան կանոնով ամէնուն սրտին մէջ կանուխէն սերմանեց Ժողովողը որ դարձի եկողներուն զղջումի կանոնը դրաւ. որպէս զի ոևէ մարդ չպարծի ու բամբասանքի նետերով զինուելով անձը ու ընկերը չխոցոտէ. որովհետեւ կռապաշտ է (աստուածապաշտութեան) քօղով ծածկուածը որ միակ արտաքին երեւոյթը ունի ու աստղծողին անախորժ եղածները կը կատարէ:

Ե. Ուրեմն այն (Սողոմոն) որ ո՛չ այնչափ մեղանչեց, որչափ զղջաց. Թող չպախարակուի իսպառ. այլ բարութեամբ Թող յիշուի այն մարդը, իբրեւ յուսադրութեան հիմը Տիրոջ ողքը դիմողներուն, երբ հոգւովը այցելութեան իջաւ, անքաժանելի աստուածութեամբը կեանք չնորհելու հոն խոստովանողներուն. ինչ որ մեռելները առանց տարակոյսի, աւետեցին մեզ՝ կենդանիներուս: Անոր հետ կը մաղթեմ ես մեղաւորս ալ որուն թէեւ իմաստութեանը չհասայ, բայց մեղքերուն հաղորդակից ըլլալով կը պաղատիմ Քեզ որ բարեբանեալ մեծ ես. իմ գրած նուագ խօսքերս

երջանիկին հանճարեղութեամբը լրացո՛ւր. ներկայ խնդրուածներս թող միանան՝ բարգաւաճ և խիստ ապաշխարող արքային աղերաներուն հետու յարգ ստանան. հայցուածներս թո՛ղ ընդունուին աղօթքներուն հետ քեզմէ ընտրուած վեհ արքայորդւոյն զոր Մխածնիդ օրինակ ցոյց տուիր: Անոր (Սողոմոնի) արեան կցորդութենէն (սերունդէն) ինչ փառակից ճաշակեցինք. փրկութիւն առ՛ւր ինչ ծառայիդ ո՛վ ամէն բանի հնարը գտնո՛ղ, զօրե՛ղ, ահաւոր. անքաւելի մեղքերը ջնջելով Սահղծողի փառքդ աճեցուր: Ողորմութեան արժանացողներուն հետ, բարի խորհուրդներուն յիշատակովը զայն ալ նորոգէ՛ որ եկեղեցւոյ կտակին՝ լուսազարդ մատեանին (Աստուածաշունչ) մէջ գրած ամենահամեղ, անորժաճաշակ և բազմապաճոյճ առակներով ինչ Աստուածութիւնդ քարոզեց ու բարութեան հետք ընծայեց խոստովանութեամբ ինչ մօտենալու համար, ո՛վ Հայր: Որովհետեւ անոր խօսքերուն նայելով կը հասկցուի թէ, ողորմութենէդ չատ հեռու պիտի չմնար եթէ անյուսութեան կաթուածը չխնար սրտին իղձերուն եռանդին մէջ, որ զըղջումի փութացումը քիչ մը կասեցուց:

Զ. Արդ, յիշելով ինչ մաքէ վեր բարեմասնութիւններդ. ողջունէ՛ գթութիւնդ, որով չատ դարերէ ի վեր բամբասանքի քարկոծութեամբ ըն-

ղոանուածը երանութեան վերաբժանացո՛ւր. որ առատահոս արցունքներու հեղեղով խրախճանութեան ապարանքին յատակը ողողելով, սասակակից ապաշխարանքովը ու խղճալի հոգիին հծծանքներովը գերազանցեց հօրը ապաշխարութիւնը, որուն արցունքները երկայնաձիա ներողութեամբ միացնելով խառնեա Քու Բանիդ (Միածնիդ) աչքէն հոսած արցունքներուն, ո՛վ Գթած. Ան՝ որ մեր մարմինը իւրացուց ու մեր քնութիւնը կրեց. և փառաբանութիւնը այն (Հա. գլ.) Սաղմոսին որ անյարմար կը թուի անուրը (Սողոմոնի) կարծել, Դուն էակից որդւոյդ փառքին դարձնելով, անիկայ ալ քաղցրութեամբ ապրեցուր ժողովուրդին աղքատներուն հետ։ Բարեչնորհ պուէտ մը (Նիւսացին) կարգահատէր Սողոմոնի վրայ. կատարեալ վարձք կը սեպէր իրեն, կենդանի մէ՛ու մը պէս, աղօթակից, ձայնակից ըլլալ անոր ու ինձ աղաչել անոր վիրկութեանը համար, ինչ որ յաջորդ խօսքը կը ցուցնէ։ Որովհետեւ անորմէ սահմնուած Աւետացիին (Ծոքին) բազմահրաշ, մարգարէաճառ պատմագրութիւնը— որ Ատտուածուքիւնը կ'արդարացնէ — Սողոմոնը աղարմութեան արժանացած կը սեպէ, որուն համար պարտաւոր չէ աղօթելը, որչափ չարախօսելը անոր նկատմամբ։

է. Ինչ որ ես ալ կը մաղթեմ մեծ վատահու-

թեամբ. իմ՝ այս հատուչանքին նմանակից ազա-
ղակներս անոր հետ վերընծայել է. որովհետեւ
եթէ մեր գործերուն համեմատ դատելով կորսըն-
ցընես զմեզ, փառքդ չի պակսիր, անոր համար
որ քու իրաւունքովդ կը ճանչցուիս. իսկ եթէ
գանես, այնքան կը բարձրանաս, որչափ կը
վայելէ քու մեծութեանդ. որովհետեւ յաւէտ
կ'օրհնաբանուիս Դուն-երկրորդումը՝ ողորմածու-
թեամբ, քան հրամայած առաջինովդ՝ խստու-
թեամբդ: Դարձի՛ր Տէ՛ր դարձի՛ր քաղցրութեամբ,
ու զթութեամբ խնամէ՛, սիրոյդ ձրի և ամէնա-
ռատ պարգեւներուիդ յաւէտ մխիթարելու զմեզ,
որ անբաւժելի ջերմին տոչորումի տագնապէն տրա-
մած ենք անոր (Սողոմոնի) պէս: Փրկութեան
ձեռք դնելով կրկին նորոգէ՛ քաւելով ու պա-
տրաստելով մեղքերու կործանարար խորտա-
կումէն: Եւ քեզ որ միակ սկիզբն ես ու անըս-
կիզբն (Հայր), սկիզբիդ հետ (Որդի) և սկզբանց
սկզբնաւորիդ հետ (Հոգի) Սուրբ Երրորդութեանդ
և մի Աստուածութեանդ միշտ վերջը փառք,
իշխանութիւն. Ամէն:

Ես այն հավատին ապերասելց մարդանեղբան ա-
պըխտան հեթեանեղբան ու՛ր յաւելուածը,
Սբոյ խորհրդեն խօսէ առ Աստուած

ԽԹ. ԽՕՍՔ

Արդ՝ անօրէնութիւնները թող չտիրեն վրաս, որ երկնային թագաւորութեանդ պատկերն եմ կայսերական (աստուածային), ո՛վ համակ լո՛յս Աստուած. զոռոզ ապստամբը (սատանան) թող չկողոպտէ՛ փչումիդ չնորհի զարդը ինձմէ, որ ձու պատկերիդ վրայ ստեղծուած եմ. արգիլուած մեղքը թող չթագաւորէ՛ մահացու մարմնոյս վրայ, որպէս զի կրկին չգրաւուիմ անով։ Շունչիս վրայ էշխանութիւն համար, ձեզմէ զատ (երկնաւոր) թագաւոր չունիմ ո՛վ Քրիստոս, որ առանց բռնադատելու կը հնազանդեցնես քաղցր լուծիդ. որ ամենակարող խօսքովդ մեղքի ցաւերը կ՛անհետացընես. որ արիւնովդ սաստիկ ու մարմնովդ կերակրեցիր. որ կեանքի անփոխարինելի ուխտ առիր ընեցիր, ու դատակարգեցիր. որ հոգւովդ կնքելով ձեզ կցորդ սեպեցիր և Հօրդ մատուցիր (զմեզ) իբր ժառանգակից, որ պատարագուելուդ առաւմբ՝ միշտ ձու չարչարանքիդ յիշատակովը նոյն քաղերտարին ապօթելու համարձակութիւն առիր ո՛վ ամէնուն կեանքն ու ստեղծողը, Ամէն հոգի-

ներու Աստուածը Դո՛ւն ես որ Քու գործած բոլոր հրաշքներէդ առել, այս չնորհն տուրքդ (պարգեւդ) մեծացուցիր. ո՛չ երկինքը իր զարդերով ու հրեշտակներու պայծառութեամբ, ոչ երկիրը, մարդկութիւնը և ասոնց վրայ գտնուած զարմանալիքը, ո՛չ անսահման ծովուն լայնութիւնն ու անոր մէջ եղածները. և ո՛չ անդունդները իրենց կղպանքներով ու անքառութիւնով, (կը հաւատամ րին այս պարգեւիդ), այլքան վեհ ստեղծագործութեամբդ չբարձրացար, որչափ ինձ կարեկցելով, երբ քարուքեանդ քաղցր յոյսը ներշնչելու համար, Սուրբ մարգարէին բերնովը ըսիր «ո՛վ կայ ինձ նման կարող Աստուած որ միշտ մեղքերը ներէ ու անօրէնութիւնները չնչէ: Արդ, խօսքերդ օրհնուած են ո՛վ ողորմած, ու քարերարութիւններդ խոստովանուած, խորհուրդներուդ խորութիւնները փառաւորուած են ու չնորհներուդ գեղումները երկրպագուած,

Բ. Արդարեւ արարածներէն ո՛ւ է մէկը անբաւական է նիւթական լեզուի խօսքերով մէկ մաև իակ բացատրել ինձ նկատմամբ ցոյց տուած գթութեանդ, ո՛վ Ցօրինող, որովհետեւ հինցածը վերանորոգել ու առջի պայծառութեանը հասցնել մեծ կարողութիւն է, ոչինչէն ստեղծելէ աւելի, Եւ որովհետեւ ակարութիւն չունիս Դուն, որ ամեն բան ընելու կարող ես և միակ խօսքդ կը բաւէ

գործը լրացնելով գլուխ հանելու, ուրեմն փառաւորուելու համար ամբի՛ւ ո՛վ բարեգործ, կրկին փրկելու ձեզ այս յուսահատ ատացուածդ, որպէս զի ուխտի իրաւունքդ բարձրանայ. մեծապէս հաստատուն ըլլայ օրհնաբան աւետեացդ ձայնը, ու ճանչցուի քաւելուդ չնորհիւ. ստեղծագործուելդ թեննէդ աւելի ողորմութեամբդ լուսովը հռչակուի այն: Որովհետեւ մէկին համար՝ միայն արարիչ կը ճանչցուիս, իսկ միւսին համար առջի անուանովդ (արարիչ) մէկատեղ, նաեւ երախտաւոր. կերպացրնողին հետ՝ նաեւ Քաւող. Նորոգողին հետ՝ նաեւ Բարերար. Ստեղծողին հետ՝ նաեւ Ողորմած Կազմողին հետ՝ նաեւ Հնարագիտ. Ծորինողին հետ նաեւ Հեզ. Նկարողին հետ, նաեւ ամէն բանի Կարող. Առաջնորդողին հետ, նաեւ Լոյս. Տածողին հետ նաեւ Հովիւ. Դարմանողին հետ նաեւ Ներող. Ողջ Պահողին հետ, նաեւ Բժիշկ. Ձեռք Բռնողին հետ, նաեւ Զօրավար. Անպարտ արձակողին հետ, նաեւ Թագաւոր (երկնաւոր). Արարիչին հետ, նաեւ Քաղցր. Ամէն պարգեւ Տուողին հետ, նաեւ Ամատ. Միշտ ժպիկ ընողին հետ, նաեւ Ներող. Զբարկացողին հետ նաեւ Քէն չպահող. Ամբ ցաւերուն Վչտակիցին հետ՝ նաեւ Ծածկուածներըը գիտցող. Գթածին հետ, նաեւ Ապաւէն. Գերագոյն Գորովողին հետ, նաեւ Ամատուած. Անապատ Բարիին հետ, նաեւ ամէն առքիւ Օրհնուած:

Գ. Արդ՝ ինչպէս որ ստեղծեցիր զիս երբ չկայի իսկ և գոյացնող ճանչցուեցար ինձ. հիմա ալ ան առջի ստեղծուած վիճակիս նման կրկին անարատ սուրբ ու մաքուր ըլլալու պատրաստէ՛ հոգիս, տնակովը մարմնոյս, որ ջեզ կը ժաղթեմ, որպէս զի ստուերական, անցած հին օրէնքէն աւելի ներկայ նոր օրէնքին մէջ բազմանա՛յ, աւելի աճեցուն ըլլա՛յ առաւ չնորհները քու անհման սքանչելիքներուդ։ Ու երբ մեղքերուս թիւին վրայ կը ճառեմ — որքան որ սակայն մարքիս թիւը թուելով կարող ըլլայ անսահմանելիներն յիշատակել — քու անունովդ արդարանամ ո՛վ Զօրաւոր. և երբ ինքնաբերաբար անձիս բիծը կը պատմեմ, Դուն ալ խոստովանողիս շատ մեղքերուն ամբարշտութիւնը ներէ՛ ով Հզօր, ծածկուածները տեսնո՛ղ. ամէնքը փրկո՛ղ. որպէս զի աւետիսներու այս ծայրագոյն լրումին (նոր օրէնք) մէջ կրկին կարօտ չըլլամ հինին, Սաղմոսին հետ, երանի կարդալով մկրտութեան չնորհքով փրկուողներուն. ու մեղքի փուշերով ծանրաբեռնած չխոցոտի հոգիս, հիմակուընէ իսկ (բարկութեան) ձեռքդ չմխուի ինձ կրկին, ու պարտքերուս բեռը քաղցր բարիքներէդ աւելի չծանրանայ. Օրհնաբանուածդ Սուրբ Հոգւովդ ազատէ՛ զիս, մեղքի և մահու օրէնքէն, կազատեմ ջեզ ո՛վ ամէնուն Տէրը։

Ջա՛ւ լիցի որ ճչմարտութեանդ ծագումը (նոր օրէնք) (հին օրէնքին) տկարութեամբը սահմանուի, գրքին օրինակին համեմատ. որովհետեւ ուր որ քաւութիւն կը թագաւորէ, մեղքերը վատրուած են անկէ. ու կենդանի խօսքիդ խրախոյսովը յուսահատութիւն չկայ այլ եւս (մեղաւորներուն) և ձեռնհասներուդ բարձրացումովը, հալածուած են պարտքերը. և որովհետեւ մօտ է Աստուածային ձեռքդ, անհնարութիւն չկայ այլ եւս, այլ կատարեալ յուսաւորութիւն, բոլանդակ զօրութիւն, անպարտելի կարողութիւն: Դուն կը փրկե՛ս, կը կենդանացնե՛ս, կը նորոգե՛ս, կ՚ողորմի՛ս, քաղցր ես և անեղծ, մինչեւյն ժամանակ ձեռկդ է Արքայութիւնն ու փառքը մինչեւ վերջն. ամէն:

Նայն այն հոգւոյն պղծուածից մտքիանդնեքուան ապաքինուան հեթեթանդնեքուան նո՛ր յաւելուածը:
Սբոյ խորհրդեն խօսք առ Աստուած.

Ծ. ԽՕՍՔ

ԱՂԹԻ՝ ինչպէս որ առանց Քրիստոս Աստուծոյ չկայ հոգիներու փրկութիւն, և առանց աչքերու տեսողութեան՝ լոյսի զուարճութիւն կամ առանց Արուեստակի նշոյլներուն չկայ երեսի արեւի քաղցրութիւն. այսպէս ալ առանց

պաղտնիքները խաստավանելու և անձը մեղադրելու, չկայ քաւութիւն։ Որովհետեւ ի՞նչ օգուտ ունի քեզ մաքրութիւնդ, եթէ վարիսեցւին հետ դատուիս, և կամ ի՞նչ վնաս կուտայ ինձ պարտքերս, եթէ մաքսաւորին հետ գովուիմ. և կամ ո՞ր ըսուած է թէ, Ծովէլ մարգարէն պարսաւուած է, անձին թշուառութիւնը երեք անգամ կրկնելուն համար. և կամ արբանեացը պիտի դատապարտուի՞, միշտ Աստուծոյ մեծ օրը յիշելուն համար. և կամ ի՞նչպէս չրթունքով անմաքուր պիտի սեպուի Նաայի երը հետու էր իսրայէլի տան չար գործերէն. և ի՞նչպէս մեղապարտ կը կարծուի Աստուած, որ ինձ կարեկցելով, ադամեան մարմնովը յանցաւորի նման Հօրը աղօթեց. և կամ ի՞նչ բանով կը թարգմանուի առածը առակին թէ «Իմաստունին սիրտը սուգի տան մէջ է, և անմիտին սիրտը ուրախութեան տան մէջ»։ Որովհետեւ, ո՛վ որ Ադամայ անապատականքը իր անձին ալ չի վերագրեր, ու իրեններ չհամարիր ամէնուն մեղքը — ինչպէս (հին) թագաւորներուն երջանիկը (Դաւիթ) նախահարցը մեղքերը իրը կը սեպէր — այնպիսին կորանցուց իր արդարութիւնը, զինքը մարդկային բնութեան յատուկ մեղքերէն զերծ սեպելուն համար, ինչպէս ըսուած է թէ, այն սիրտը որ չի բերկրիր չի կրնար երեանները զուարթացնել յոյժ աւետիսներուվը,

եթէ Քրիստոսի Առաքեալէն սովրելով, կատարելապէս չտրտմի Աստուծոյ պահանջածին համեմատ։

Բ. Արդ յաւէտ ըղձալի է ինձ հոս, նոր բնդունուած հին խրատը հոգեւոր հանճարեղին (Սողոմոնի), ինչ որ Տէրն իսկ կրկնեց «չերթալ չնատիլ նախապատիւ բազմոցին վրայ ուր հպարտներն ու անպիտան ամբարիշտները ժողվուած են», որմէ Դաւիթ ու Երեմիա ալ զգուշացուցին, կանոնի ուխտով սահման դնելով. այլ արտով զբոջացածներուն, մեղքով պատկառածներուն, ու հատուցումի վախովը Մեծին դատաստանէն ահաբեկողներուն հետ, յեփիններուն հաւասարելով հոս, կամաւ խոնարհիլ երկրի վրայ, որմէ Բարձրեալ Աստուածը պարարելով կը բերկրի. որով նախադաս երանելի բազմականներուն հետ նստիլ համարձակիմ ե՛ս ալ, ա՛ն ալ, ատոր հետեւելով։ Այսպէսով կ՚ազատիմ նաև Մարգարէին բամբասանքի խօսքերէն որ ակնարկութիւն է հպարտներէ ոմանց. «ինձ մի՛ մօտենա՛ր, կ՚ըսէ, մաքո՛ւր եմ և ով պիտի տեսանէ զիս»։ Այլ երջանիկ Դաւիթին անչափ խոնարհութիւնը ինձ ի նպաստ ընդունելով անոր հետ ըսեմ. «զգացուրթեանէ զուրկ անասունի նմանեցայ ես. չորս կողմս չրջապատեցին չարիքներըը, վէրքերս փտեցան ու նեխեցան, որպէս զի ես անզգամս չբժըշկուիմ»։ Կրկնեմ նաև Աստիեատանի մէջ գտնուած

ուրիշ ընտրեալներուն (երեք մանկունք), մեղապարտութեան կամաւոր կշտամբանքը, զոր կ'ուղղէին իրենց անարատ անձին, որոնց հետ նաև ես ինձմէ առնելով կը կրկնեմ ըզր մեծ քահանային խօսքը, թէեւ երեսս իսկ դէպի Ցեզ վեր վերցընելու արժանի չեմ ո՛վ Աստուած։ Արդ ես որ ճշգրիտ պատկերն եմ բոլոր աչխարհի, իմինս անոնց մեղքին հետ խառնելով ու անոնց պարտքերուին ալ իմ դառնութիւնս կրկնապատիկ ատելցընելով, անոնցմով կը հեծեծեմ, թէեւ զգուելի գոյնը պէտք չունի նոր տգեղութեան։ Անաւասիկ, մեղա՛յ ասելն, անմտութեամբ գործեցի Ցեզ անհաճոյ եղածները չատ յանցանքներով սխալելով. ինչպէս երբեմն ուրացութեանը մէջ բռնուած Պետրոսին նայեցա՛ր, ինձ ալ նայէ՛, ո՛վ Գթած, որովհետեւ բոլորովին դատարկացայ։ Ծոլացու՛ր ինձ ողորմութեանդ ճառագայթը ո՛վ կատարեալ Բարերարութիւն, որպէս զի Քու օրհնաբեր ընդունելով, ո՛վ Տէր, արդարանամ, ապրիմ ու մաքուր ըլլամ զիս լւկողներէն, զոր դուն չստեղծեցիր (մեղքերէս)։ Մեղապարտ ձեռքերուս կազմուածքը Ցեզ տարածելու համարձակութիւնը չունիմ, մինչեւ որ Քու օրհնուած Աչդ չմօտեցնես նորոգելու զիս որ դատապարտուած եմ։ Արդ կրկին յաղթէ՛ իմ յամառութեանս, Քու հեզութեամբդ մարդասիրաբար ինձ հաւանելով, ու

ամէն բանի մէջ, ամէն առթիւ, Քու կատարեալ կարողութիւնովդ առաջին չարութիւններս միջին-ներուն ու վերջիններուվը ներէ՛ ինձ, ո՛վ անկարելիներուն հնարը գտնող, արդարներու լոյսին Թագաւորը Քրիստոս։

Դ. Արժանի չեմ Քու օրհնուած անունդ յիշելու, որովհետեւ մահուան հարուածներու արժանի մեղապարտ եմ, հանդէպ Քեզ՝ բարեգործիդ, նաեւ հանդէպ կնիքին, չնորհին, միւռոնին, պարգեւին, աւանդին, ընծայիդ, անուանը, որդեգրութեանը, արքայական պատիւին, պատկերին, դրոշմին, օծումին, ճոխութեանը, համաբաժանութեանը, ընտանութեանը, կեանքին, լոյսին, երանութեանը, յոյսին, փառքին, անխոնարհելի բարձրութեանը, անկողոպտելի պատկին, և հանդէպ ծածկուածներու խոստմունքին, որ ո՛վ Տէր Յիսուս Քրիստոս, Քեզմով լիուլի աւետարանուեցաւ ինձ՝ որ յամառ իժ մը ու քարբ մ՚եմ, ականջները խցած ու լսելու գործարանները փակած. որ միշտ բարիքներուդ առաւելութեննէն (խրախուսուելով) չարիքներս անոնցմէ խիստ չատ անգամ աճեցան ու խապտառ կործանեցին զիս. կեանքէ հեռացնելով մահուան հետ կապեցին ու ապականութեան ծառայ կարգեցին զիս։ Եւ արդ, Դուն միայն իրաւունքով կշռող, ճշմարտութեամբ դատող և գթութեամբդ օրհնուած բարերար ես.

մեղանչեցի՛ քեզի դէմ, անօրէնութիւն ըրի, անխրատեցա՛յ, անոր համար աւրուեցայ, զեղծում ըրի, սխալեցայ, ամբարշտութիւն գործեցի. ու ինչ որ խոստովանուած և երկրպագուած խօսքդ մտիկ չըրի. որ Դուն իսկ երեւցար ինչ խելքէ վեր սիրովդ զոր գրելն իսկ մեծ է ու նշանակելը սարսափելի, ինչ արդարութիւն, փառք ու մշանջենաւոր գովութիւն կը վայելէ, և ինձ — որ ինչմէ պատկառած եմ, ո՛վ ինամակալ — քաւութի՛ւն, ողորմութի՛ւն, բժշկութի՛ւն, օգնութիւն ու աթոռ և հոգւոյ պահպանութիւն չնորհէ՛, ո՛վ ամէն առթիւ յաւէտ օրհնուած. ամէն։

Նոյն այն հոգւոյն պէտքով մաղթանքներուն
ու պիտոյից հեծեծանքներուն նո՛ր յաւելուածը.
Սբոյ խորենէն եպս. ս. Ասպուած.

ԾԱՂ. ԽՈՍՔ

ԱՐՊ, երկրէ ծնած մէկո՞ւ մը, խաբեբայ ու մոհացու մարդո՞ց պաղատիմ, որոնց աղաչելը պարապ բան է. բանական մահկանացուի՛ մը՝ որուն (հոգին) փրկելու համար ատուած յոյսն ու վաստահութիւնը ատա է. եղծուելու ենթակայ մարդո՞ւ մը՝ որուն խօսքը տկար ըլլալէ զատ ուժն ալ ոչինչ է. երկրաւոր գահերու իշխանները՞ն

(աղաչեմ հոգւոյս փրկութեանը համար) որոնց բարիքն ալ անցաւոր է իրենց հետ (իբրեւ մարդ ժահկանացու). հարազատ եղբօրս (աղաչեմ) որ իր անձին անդորրութեանը համար (ուրիշի բարեհաճ) կամքին կարօտ է. երկրաւոր հօրս, որուն խնամքներն ալ պակասած են, կեանքի օրերուն կարճընալուն հետ. զիս ցաւով ծնող մօրս, որուն գթութիւնները կասեցան իր կեանքին պակսելուն հետ. աշխարհի իշխանութիւններո՛ւն (աղաչեմ արդեօք հոգւոյս փրկութեանը համար) որոնք (մահապարտները) ապրեցնելէ աւելի մեռցընելը կը նախընտրեն. բայց մինակ ինձ կը պատիմ, ո՛վ բարերար Աստուած, որ բարձրերէն օրհնուած ես, կենդանի ես ու կենդանութիւն կուտաս ամէնուն ու մեռնելէս ետքն ալ կրնաս անեղծ կերպով նորոգել։

Եթէ ինձմէ փախչինք, Դուն մեր ետեւէն կը վազես, եթէ ակարնանք, կը զօրացնես, եթէ սխալինք՝ չիտակ ճամբան կ'առաջնորդես, եթէ ամօթահար ըլլանք՝ կը քաջալերես, եթէ հոգւով ու մարմնով ախտաւորուինք՝ կը բժշկես, եթէ մեղքով աղտոտինք՝ կը մաքրես, եթէ սուտ բանք՝ ինչ ճշմարտութիւնով կ'արդարացնես, եթէ ներքին անդունդները խորասուզութիւնով գլտորինք՝ երկինքը կը յուցնես, եթէ մեր (չար) կամքէն չդառնանք՝ Դուն կը դարձնես, եթէ մեղանչեանք

կ'ողբաս, եթէ արդարանաք՝ կը ժպտիս, եթէ (ջեզմէ) օտարանաք՝ սուգի կ'ենթարկուիս, եթէ մօտենաք՝ ահն կը կատարես, եթէ տանք՝ կ'ընդունիս, եթէ (ապաշխարելու համար) ծանր շարժինք՝ կը համբերես, եթէ մեռնք ուրանանք (մեր հոգեւոր պարտքերը) Դուն առատապէս չնորհելով կ'օգնես մեզ, եթէ լքուինք՝ կը տրտմիս, եթէ (հոգւով) զօրանանք՝ կ'ուրախանաս։

Գ. Ինչպէս օրհնաբանութեան հարիւր երկուերորդ հրաշալի Սաղմոսը որ ինձ նման վհատած մէկու մը սիրտը կ'ափոփէ և կեանքի մեծ յոյսը կ'աւետէ (հոգւոյս) փրկութեան համար, որ դեւերուն կը յաղթէ և քուն (ատանան) կը չփոթեցնէ. որ աքանչելափառ ու պանծալի Տէրունական Խաչին բարերաստ նշանին նման՝ լոյսի անխոնարհելի բարձրութեամբ և վերինին (Աստուծոյ) անյաղթելի զօրութիւնովը՝ յուխտեն ականջնած է ամէն տեսակէտով՝ Բեթլէհէմի (սատանայ) յոռի բարքերուն բռնութեանը դէմ. որ (102րդ Սաղմոսը) հոգիով կարդացողներու համար օգտակար և հոգեւոր դանձեր կը պարունակէ իր մէջ մահուան պարտութիւն ու մեղքերու քաւութիւն ընծայող. որ կրկնակի (հոգեւոր) յոյսեր կը պարգեւէ երկու աշխարհի համար ալ և կը նորոգէ արդարներու անեղծ միութեան խոստումը. որ (խաչցումն է)

կեանք առուղ և երջանկութեան հրաւիրող կանոն-
ներու, որոնք Աստուծոյ հոգիովը գրուած են,
ինչպէս Սաղմոսին բոլոր երգերն ալ, որոնք
մարդիկներու համար նկարուած կեանքի կտակ
կ'երեւան մաքուր սրտերուն։

Դ. Հին օրէնքն իսկ որ տկար օրինակն էր (նոր օրէնքին), ընդգրկած ունէր (մեղքերու քա-
ւութեան և 102րդ սաղմոսին մէջ ըսուած) այս
աւետիսն ու վստահութիւնը, իբր մահուան կոր-
ծանումեւրուն նախաշաւիղ մեծ աւետաբերն ու գրա-
ւականը՝ երկնային վերնակենցաղ յաւէտ անճառե-
լի կեանքին, Այն (հին օրէնքին) գիրը տակաւին
ջնջուելու ենթակայ էր և (գրուած) օրինակը փո-
փոխական. անոր պաշտօնն էր յանցաւորները վհա-
տութեան դատապարտել. երկրային կտակը խա-
փանելի էր և միջնորդներու հաշտարարութիւնը
տկար. իսկ մաղթողներու խօսքերը թերի էին,
Այնքան աններելի մեղքերէն եաք, ինչպէս կը
վկայեն (Ս. Գրքերը). Մանաւանդ վրկութիւն իսկ
խոստովանելի է, որ՝ մարգարէին անուամ պատ-
մութեանը համեմատ՝ արդարներու արիւնովը լե-
ցուց մեծ թագաւորին նուիրուած հօրենական
հրաշալի քաղաքը (Երուսաղէմը). որ՝ (Մանասէն)
մարգարէներուն մեծն իսկ (Եսային) մահուան
մեքենայով սղոցելով երկու մասերու բաժնեց ու
դժնդակ առնչանքներով մաշեցուց զայն, ան-

հնազանդ գտնուելու դիտումով յոյսի միակ միջոցը կարողի մը պէս. մինչդեռ անիկայ (Եսային) մեծ երախտիքներով ճեռնատու եղած էր (Մանասէի հօրը), նախնիքներէն կառուցած յարկին (ապարանքներուն և Տաճարին) խնամողը, պաշտպանն ու տէրտէրը իր (Մանասէի) իսկ դաստիարակը և ծերունի ազգականն էր։ Ատոր վրայ ուրիշ նաեւ (Մանասէ) չար մոլեգնութիւն մը։ Վերնայինին (Աստուծոյ) հետ մարտնչելու քրէական յանդգնութիւնը Բարձրեալին դէմ. որովհետեւ քնաւ չպատկառեցաւ Ստեղծողին պատիւն ու անունը իր բնական խորանէն մերժել. Աստուծոյ հոգին հալածեց ու Բելիարի անձը դաւանեցաւ։ Տիրականն այն տաճարը որ երկրի հռչակաւոր տեսարանն ու ազգերու ապաւինելի արքարանն էր և Աստուծոյ խնկարկութեան սահմանուած, ուր հրեշտակային տեսիլներ և Աստուածային յաղթող հրամաններ լուսաւոր յայտնութեամբ ազդուելով կ'երեւէին, այն երկնքի նմանող, սահաւոր և սքանչելի տեսքով արքայարը՝ ճենճոտ դեւերուն զոհարան ու գարշելի պաշտօնատեղի դարձուց՝ Աստուծոյ նախանձը չարժող ֆեւան անուն չորս դէմքով մէկ պատկերին (կուռքին), որ նմանութիւնն էր անապատի աւերտակին, (Մանասէ) զրկեց՝ երկնաւոր թագաւորը՝ իր արքայական տեղէն, ամենահարուստը իր ստացուածքներէն, տանու-

տէրը անհանգիստ ու թափառական դեգերեցուց։ Բեհեղզեբուղի տան առաստաղը նկարեց և (Ասուծոյ) ահաւոր անունը տարագրեց (Մանասէ)։ Գովաւածին աւանդը գերի տարաւ և ողբալի կերպով նեւազեցուց բաժինը ողորմածին։ Լոյսի սրահը՝ փոքրիկ աղուէսին ապարանքն ըրաւ և ամէն բանի տէրը եղողին (Ասուծոյ) ոչ իսկ գլուխը դնելիք տեղ մը յատկացուց Իր բնակարանին մէջ։ Զօրաւորին ցանկապատը կտրեց։ (զոհերու) արիւնը սրսկելու յատուկ մեծախորհուրդ սեղանը բախտահմանութեան յատկացուց։ Շատ մը լոյն ճամբաներ բացաւ գայթակղութեան վազելու համար։ հօտը ապտակեցնող կորստեան հովիւն ու մոլորութեան բուռն վարդապետը՝ որ քալ գիտէր կրօնքին օրէնքը իրեն հայր ունենալով Մեծն եզեկիան՝ Դաւիթի նմանակիցը։

Ե. Իր չար գիւտերուն մէջ այն ապիճառն առաջացաւ որ, հայհոյեց ու նախատեց պատիւը Ասուծոյ որ թագաւորութեան փառքը ընծայած էր իրեն ու աղօթողներու բազմութիւնը մահուան սուրով խողխողեց։ Ընտանի դաւճան, վատնող ազգական, ապտակեցնող հարազատ և կցորդակից սպաննող։ Ասուծոյ չէր կրնար դառնալ, որովհետեւ ուրացած էր զԱյն. Աբրահամը չէր կրնար յիշել, անոր համար որ խորթացած էր անկէ. Իսահակով չէր կրնար աղօթել, նզովուած

էր ասկէ. Իսրայէլով չէր կրնար պարծենալ, քանի որ զրկուած էր այն անուշով յորջորջուելու մեծախոհութիւնէն. Դաւիթի երգը չէր կրնար նուագել, ըստ որում կշտամբողն էր անոր. քաւարանին չէր կրնար մօտենալ, որովհետեւ պղծած էր զայն. Աստուծմէ գծուած տապանակին չէր կրնար ապաւինիլ, քանի որ ձուլուած, աղտոտ պատկերին (կուռքին) հետ վոխանակած էր զայն. Մովսէսը չէր կրնար կանչել, որուն հանդէպ ունեցած մեղքը անքաւելի էր. Ահարոնին աղաչելու երես չունէր, որուն դէմ մեղապարտ էր. մերձաւոր մարգարէներու գունդին չէր կրնար դիմել, որովհետեւ ապաննիչն էր անոնց եւ անոր (Մանասէի) մեղքերուն քաւութիւն և կրկին թագաւորելու չնորհը պարգեւուեցաւ, որպէս զի, ո՛վ Բարերար, ստուարացնես, չատցընես Քեզ արուած խելքէ վեր ու անլուելի գովեստները, աղգատոհմ՛րու և դարաւոր ժամանակներու մէջ. նաև յոյսին մուտքը բաց պահես Քու բարձր փառքիդ և ինձ դատապարտուածիս փրկութեանը համար, ո՛վ անմահութեան պարգեւներ տուող Քրիստոս, որ յաւէտ գովուած ես, ամէն։

Նայն այն Հակոպին ապերասելէց մաշխատութեան ա-
պիտիան ընդհանուր նո՛ր յաւելուածը։
Սրտի խորքէրէն խօսք ա՛ս Աստուած

ՇՐՌ. ԽՕՍՔ

ՏԻՐԱՔԱՐ օրհնուած ես գոյութեանդ մէջ, որ անփոփոխ է ու չի սահմանուիր, ո՛վ խունկով պաշտաւելիք իսկապէս Բարի, ո՛վ խոստովանելի երջանկութիւնը ընդհանուր աշխարհի. երկար յոյսերու ամենապատրաստ իրականացումն ես, ո՛վ Գթա՛ծ Ողորմա՛ծ, դուն երկար տարիներ գործուած մեղքերու համար՝ այլ թարթելու չափ իսկ ոխ չես պահեր և այս խնկելի նոր շնորհաբաշխութեանդ մէջ, զարմանալի հրաշքներով՝ ամբողջ նախնի ազգերուն պարգեւածներէդ չա՛տ աւելի մէկի առեղ երկու համամատութեամբ հաճեցար վրաս թափել ողորմութեանդ վերէն հոսած վտակները՝ անսահման առատաձեռնութեամբ։ Ու այն հին (օրէնքին) պատուհասին նեղ լուսամուտները, ուրկէ (հին օրէնքին) գիտութեան չափովը աղօտ նշոյլներ միայն կ՛անցնէին ըստ Սողոմոնի, ընդարձակեցիր թէ՛ իրեն (Սողոմոնի) և թէ՛ անոր հետ ինձ թշուառիս համար. քանի՛ր անջրպետի վարագոյրը որ աստուածային ողորմութեան ձրի պարգեւներուն մուտքը

կ՚արգիլէր։ Այս չնորհներուդ աւետիսը հին օրէնքին մէջ մասնաւոր յիշատակներով մէջ կը բերէիր և անոր՝ արդի նմանութիւնը օրինակով կը նկատրագրէիր, երբ կ՚ըսէիր «Ինձի դարձէ՛ք որ՝ ես ալ ձեզի դառնամ» և կամ «երբ դառնաս (չար ճամբէդ) ու հառաչե՛ս, այն ատեն պիտի ապրիս»։ Նաև Զաքարիայի ու Եսայիի ըսածին նման «Սղջամղջային սեւ գոյնը ձիւնի պայծառութեան փոխելը» և «արիւնով ներկուած մարդիկը բուրդի սպիտակութեան վերածելը» «բարկութեան մէջ դարձեալ կրկնակի ողորմութիւնը», «Իսրայէլի անապատացած քաղաքներուն դարձեալ բնակելի ըլլալը» և «մարդիկներու չգոյութեան պատճառով ճամբաններուն ամայանալն ու կրկին բանուկ դառնալը» և «սովէն հոգիով լքուիլն և դարձեալ ձեռքով զօրանալը», «Աստուծոյ՝ բարկութեամբ իր տեղը երթալն ու ողորմութեամբ դառնալը», «երեսէ ձգելէ ետք օգնելը» ու «սպառնական յանդիմանութիւններու մէջ կրկին պաշտպանութիւնը» ու «սրտնեղած ատեն իսկ՝ խնամոտ գթութեամբ յուզուիլը», ինչ օրհնուած գալստեանդ ազատարար հրամանը կանխաւ կը հռչակէին մարգարէներու այս խնկելի ձայներով։

Բ. Հին օրինակներն ու նմանութիւնները սակայն՝ փոքր, նուազ և ժամանակաւոր են բաղդատմամբ ինչ յայտնութեանդ աւետիսին ու խա-

չիդ փրկագործութեանը, զոր նիւթական լեզուն անկարող է թուել անբաւութեանը պատճառով։ Ամէն տեղ կատուցիր արիւնիդ ուխտին վկայութեան խորանը, որոնք Աբէլի մահուան դատակնիքէն աւելի բարձրաբարբառ կը հռչակեն մկրտութեան, յարութեան, նորոգութեան, Քեզի հետ ընտանեննալու, Սուրբ Հոգիիդ հետ միանալու, քաւութեան, (հոգւով) ազատութեան, լուսաւորութեան, մշտնջենաւոր մաքրութեան, ճշմարիտ երջանկութեան և վերնայիններուն հետ՝ անկողոպտաւելի փառքին մասնակցութեան և ուրիշ բարիքներուդ յաղթանակին հանդէսն ու կրկնակի կեանքին անմահ չնորհները որոնք մեր չրթունքներու ձայնաւոր աղաչանքներն են Բարձրեալին հաչտութիւնը հայցող։ Եւ ինչ որ ամէնէն ահռելի է՝ պիտի ըսեմ հոս, մեծ երախտիքդ յիշատակելու համար, «չնորհին ընտրութեամբը Աստուած իսկ ըլլալ ու աստուածային մարմինդ ճաշակելով ստեղծուդիդ հետ միանալ ու լուսեղէն կեանքիդ խառնուիլ» (հնաթաւորեցիր մեզ)։ այս կատարելապէս երջանիկ խոստումը չունէր օրէնքը, ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս։ Այլ Դուն, ո՛վ Փրկութիւն եկար Քու հայրենի հարստութեամբդ բրիր ու կատարեցիր երկարաձգումը յոյսին որ Քեզի համար պահուած էր անհամառօտելի կերպով, ո՛վ ամէնուն Ներող։ Եւ Քեզ Հօրդ հետ փառք, բարեբանելով գովելու համար Սուրբ Հոգիդ, մինչեւ վերջը ամէն։

Նոյն այն հոգւոյին ապերասելից մտպիտանութեանբուա ա-
պըխտաա հնձանութեանբուա նո՛ր յաւելուածը։

Սրտի խոհերէն խօսք առ Աստուած.

ԾԳ. ԽՕՍՔ

Ա՛վ Տէ՛ր, զօրութեանց Տէ՛րը, բոլոր գո-
յութիւն ունեցողներուն Թագաւո՛րը,
օրհնաբանուած ողորմութիւն, Աստուածը
ամէնուն։ Որ լայնատարած ընդարձա-
կութեան սահմանին կը յաղթես. բոլոր
անհունութիւններուն չափն ու քանակը
Դուն ես, մինչեւ իսկ կարծրը հեղուկ է քեզ հա-
մար և լոյծը պնդակազմ, և քու առջեւդ չկայ
բան մը որ անհնար ըլլայ, ո՛վ ծաղիկ ահեղ Զօ-
րութիւն. կրակը զովացուցիչ ցօղ մ՛է, և անձ-
րեւը՝ այրող բոց մը։ Քարը կրնաս խօսեցնել և
բանակը՝ անխօս ու անշունչ արձանի փոխար-
կել։ Աղաչող յանցաւորը կը պատուականացնես
ու մաքուր կարծուածը արդարապէս քննելով կը
դատապարտես։ Մահուան մօտեցածը բարիքներու
ուրախութեամբ կ՛ազատես ու ամօթապարտը
զուարթ տեսքով պայծառացած կը դարձնես։
Գլորումի որոգայթներուն մատնուածը կը կանգ-
նես ու տեղէն խախտածը վէմիդ վստահութիւնովը
կը հաստատես։ Միշտ հառաչող ախտաւորը կ՛եր-
ջանկացնես ու առաջացածը կրկին ետ կը դար-

ձրնեա։ Ու երբ բարիքներն ապառին մեր քով՝ աւելի զարմանալիները այն առեն կը գործես. որովհետեւ ջեզի համար՝ գիտես մեղքերը ներել ու անօրէնութիւնները ջնջել և քաւուդը ըլլալ անիրաւութիւններուն ու մեր մեղքերը չյիշատակել, ինչպէս կ'րսեն Եսայի և Երեմիա։

Բ. Այս նոր փրկութեան չնորհներուն սակայն բազմաթիւ գոհաբանութիւններով հետեւելով, անոնց անհունութեան առջեւ՝ հոս լուծ պապանձեցայ իսկոյն. ուստի կրկնելով անապատ բարիքը լոյսիդ որ ջեզմէ (կը չնորհուի) ինձ նման թշուառութեան մէջ յամառողի մը, ջու աղօթքովդ ջեզ կը մաղթեմ, խօսքերուս նիւթը կրկին այս գրքին ողբերգական տառերուն յարմարցնելով և տրամութեամբ ու հեծեծանքներով լեցնելով։ Բայց, Տուողիդ հաճութեամբը առնելով պիտի խառնեմ, ցաւերուն՝ դեղը, վհատութեան՝ խրախոյսը. յուսահատութեան՝ Ստեղծողիդ անուան յիշատակը. ախրութեանս՝ ջու սփոփանքներդ. իմ դառնութեանս՝ կեանք տուողիդ քաղցրութիւնը. (հին) օրէնքի պատիժին՝ չնորհը. անէծքի պարտքերուն՝ ազատարար օրհնութիւնդ. մարմնոյ մահուան՝ ջու (չնորհաց) կատարեալ նորոգութիւնդ։

Գ. Ջօրաւոր խօսքիդ կը հաւատամ, ուստի կը վկայեմ. ո՛վ Տէր Յիսո՛ւս, մի՛կ ըրէ սրտիս

լռութեանը որ հնչուն է ինձ ուղղուած մեծ ձայնի երկար դոչումներուն, որ մարմնակից ու պատկերակից եղար մեզի և իբր ճահանայապետ անօրինակ՝ օրինակին (հին օրէնքին) լուծը խորտակեցիր, մորթուած անասուններուն (զոհ) տեղ՝ բարեբանուած մարմինդ նուիրելով՝ միշտ կը մատուցուիս անմահապէս և անապատ քահանայութիւն կը հնարես ոչ միայն քիչ մեղք ունեցողներուն, այլ նաև անոնց որոնք յուսահատած են ապրելէ (քահանայութիւն ստանալէ). որովհետեւ եթէ տասը հազար տարի իակ երկարաձգուի կեանքը մարմնոյ անդամներուն, ո՞րչափ պիտի կարենան մեղքերը վերատես անոնց երբ Դուն, ո՛վ ամէնուն Աստուածը, կամաւ ու յօժարութեամբ մորթուիլը ընդունելով՝ մահուան կը համբերես այնպիսիներուն քահանայութիւն բաշխելու համար։ Որովհետեւ, ո՛վ Մարդութեան Աղբիւր, չէ թէ պարտական ես ամէն օր մահուամբ պատարագուելու, այլ Քու կամքովդ, Հոգւոյդ գործակցութեամբը, Հօրը հաճութեան և մեզի հետ հաշտուելուն համար միշտ կը պատարագուիս։ Իսկ, ո՛վ ամէնուն անքննելի Աստուածը, իմ մարմնովս, ինձ և իմ փրկութեանս համար (կը պատարագուիս) իմ կողմէս, որպէս թէ Քու էութեանդ ես ալ մարմնով կցորդուած ու միացած ըլլամ Քեզ որ ամէն բան կը պարունակես. և դո՛ւն, ով Բարերար, ինձ համար, իմ կերպարան-

քովս, իմ մեղքերս վրադ առնելով — և Դուն որ անպարտ ես — ինձ նման մահապարտին չարիքներուն պատուհասան եղող մահը ընդունելով, իմ անուամբս իբր յանցաւոր — որպէս թէ ջեզ հետ ես ալ կամաւ պիտի չարչարակցիմ — չաա անգամ կը մեռնիս՝ և կենդանի կը մնաս, ոչ թէ ուրացողներուս՝ այլ հաւատքով դաւանողներուս ձեռքով Աստուածապէս կը նուիրուիս ու անհատնում մահերու կը բաժնուիս։

Դ. Կուռքերու պաշտօնատար աղօթող մը (քրիստոնէութիւն ընդունած քուրմ մը) կ'ըսէր. ատոր (պատարագին) նկատմամբ մեծ և անկշռելի վճիռ մը կուտար ինձ, յուսադրութիւն մը որ անյարմար էր անոր անձին, «կը հաւատամ թէ յանցաւոր մարմինս թշուառութիւնը ուղղելէ և մարտիրոսութեամբ նահատակուելէ առեալ՝ մեռած ատեն Ս. Հաղորդութիւնը ընդունելով պիտի արժանանայ փառքի ու երջանկութեան»։ Իսկ այս (պատարագի) խորհուրդին անճառելիութիւնը ատով ուզեցի ցուցնել որ անվրէպ կը հաւատար (աղօթողը) թէ, մարդու անձինք իսկ առանց այս (պատարագի) յիշատակին նուիրման՝ իսկապէս կատարեալ չեն լսէտ, եթէ այս մեծ հրաշագործութեան չխառնուին հոգւով, «ինձ մեղաւորիս համար կրկնակի պատարագուեցաւ» ըսելով կը յուսար (աղօթողը) իբրեւ թէ ճշմարտապէս իմ էս

եղաբ, իմ դառնութիւնս ինձ համեղութեամբ հետ փոխելով պատարագուեցաբ ինձ նիւթէդ չաղուած լուսաւոր կեանքի նշխարովդ։ «Ասոր հետ մէկտեղ (կ'ըսէ աղօթողը) վերնատան մէջ կատարուած առաջին չնորհաբաշխութեան ատեն՝ իբր դարմանն անբուժելի (հոգեւոր) ախտերու, անոնց քաւութեանը համար իր մարմինն ու արիւնը բաշխեց (որով՝ պատարագի խորհուրդը) արեամբ նահատակուող մարտիրոսներու առաքինութենէն վեր կը դասէր»։ Ցոյսի այս օրինակովը հաւատալի կը ցուցնէր (աղօթողը) թէ, այս (հաղորդութեան) փրկանքով աւելի մեծարժէք փառքով պիտի ընդունի զիս (Աստուած), քան թէ երբ (ապաշխարելով) քաւութիւն, ողորմութիւն ու չնորհ ստանամ. (անոր համար որ առաջինը կը համեմատի երկրորդին հետ այն չափով), որ չափով որ Աստուածային զօրութիւնը (համեմատի) մարդկայինին, Տիրական Աստուածախառն Մարմնոյն կամաւոր նուիրումը՝ անասնական (մարմնոյն) զոհուելուն, Անմահը՝ մահկանացուներուս, ահաւոր լոյսը՝ մեզ չուք եղողներուս, Ցաւիտենականը՝ անցաւորներուս, բարձրեալը՝ երկրաւորներուս, Չստեղծուածը՝ ստեղծուածներուս, իսկապէս Բարին՝ քնութեամբ մոլորածներուս հետ. մանաւանդ որ Իրն է կամենալն ու Իրը՝ կեանք չնորհելը, որ օրհնութեան առիթ կուտայ՝ քան անէծքի պատճառ։

Ե. Արդ ո՛վ Գթած, կ՚աղաչեմ, երկինքէն ընծայած կեանքի դեղդ տո՛ւր ինձ որ խոցոտած եմ հոգւով ու սրտով. քաղցրութեամբ մօտեցիր ինձ որ ախտացած եմ մեղքով, պարտքերուս թողութիւն չնորհէ՛, ո՛վ ամէն բանի կատարեալ կարող։

Իակ իմ ճշմարիտ և անխաթելի խօսքս այս է թէ, ամէնքը Ստեղծողդ մաքուրներուն մէջ կը բնակիս, և ցանուցածին համեմատ քաղելն է արդարացի, ինչպէս ճշմարիտ կերպով կ՚ըսէ Պօղոս, և աչքը ցաւողներ՝ ոյժ չեն ունենար արեւին տաքութիւնը վայելելու։ Այլ Դո՛ւն, ո՛վ Բարեբար, ամէն բան սչինչէն Ստեղծող, իակապէս կեանդանալու բաւական կը սեպես դիեզ դառանիլը յաւէտ. օրէնքով ստիպուած չես, այլ կը յաղթես՝ մանաւանդ որ կը խզես կապը կանոնին, և Դուն մինակ կը մնաս աւետեաց պայմանը՝ բոլոր շուարած յանցաւորներուն։ Ու դիեզ՝ Հօրդ ու Սուրբ Հոգիովդ մինչեւ վերջը փառք ու իշխանութիւն. ամէն։

Նոյն այն հոգւոյն ազբատութենէ մարգարէութեան ոգեախառնութեան հնչեցնողութեան նո՛ր յառաջադէմք։
Սբոփէ խոբէբէն խօսք առ Աստուած.

ԾԳ. ԽՕՍՔ

ԱՄԷՆ բանի համար՝ ակնկալողներուն ամէնուն ալ Դուն կ'օդորմիս, ո՛վ մարքերն ու աչքերը ամէնէն առաջ լուսաւորող Քիսուս. Դուն կը քարերարես ու կեանք և անմահութիւն կը շնորհես։ Գթութեամբ դարձիր ինձ ու պատրաստէ զիս կրկին Քեզ դառնալու բերկրութեամբ։ Որովհետեւ առանց Քու կամքիդ չեմ կրնար վիսխուիլ ու նորոգուիլ. ու եթէ Քու կամքդ չը գթայ չեմ կրնար փրկուիլ որ մահուան պատրաստուած եմ, և եթէ Դո՛ւն, ո՛վ կատավարող, ինձի համար չպատրաստես Քեզի առաջնորդող ճամբան, խոր վիհեր կը պաշարեն զիս աջէն ու ձախէն։

Բ. Անա չեմ պարծիր եա՝ որ ամէն տեսակէտով նախատուած եմ. չեմ պանծար որ քամահրուած եմ. չեմ խրոխտանար՝ որ լքուած եմ. չեմ մեծ խօսիր՝ որ պատպանձած եմ. չեմ ըմբռառանար՝ որ ծաղրուած եմ. երբեմնիկ չեմ սեպեր զիս՝ որ ողորմելի եմ. չեմ արդարանար՝ որ ամբարիշտ եմ։ Որովհետեւ ձին ընաւ չիտաւ չի քալեր առանձ առնձակալի, ոչ ալ նաւը առաջ կ'երթայ առանց ղեկավարի. ո՛չ արօրը ուղիղ կը

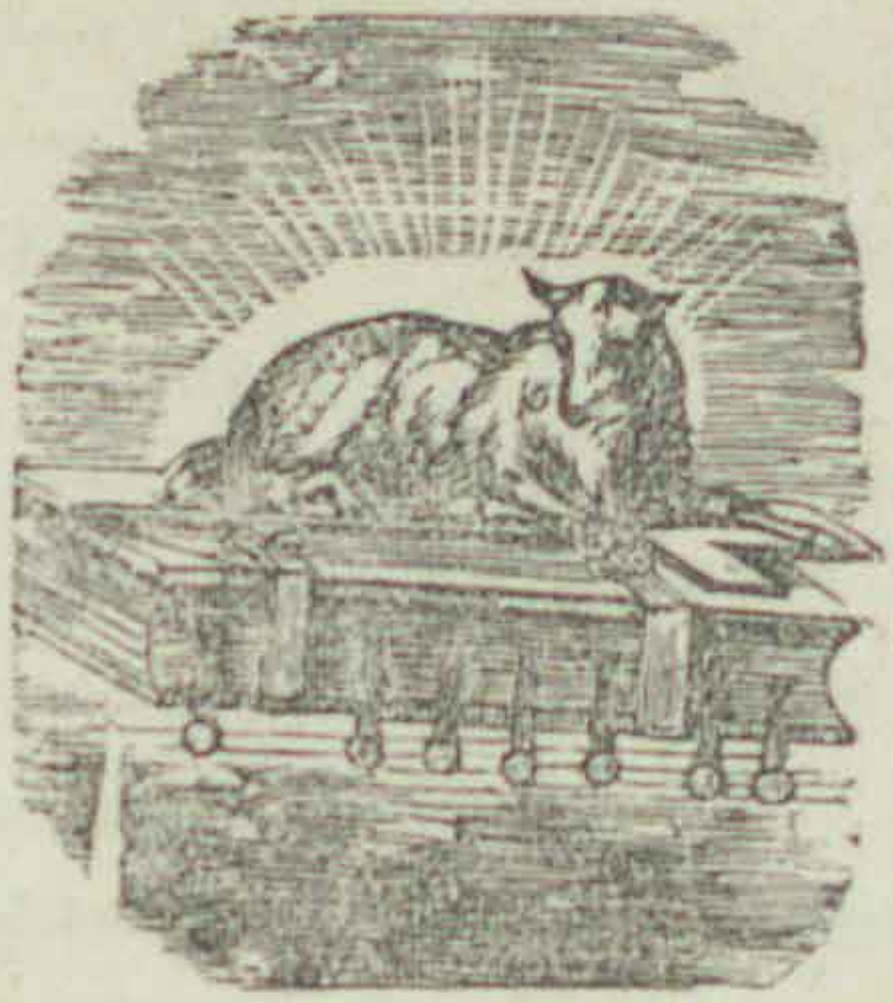
հերկէ առանց մաճակալի. ո՛չ ալ արօրին լծուած երկւորեակները պատշաճապէս կը քալեն առանց վարողի. ամպը չի չուեր առանց հովի. երկինքի լուսաւորները չեն հետանար կամ գումարուիր առանց (որոշեալ) ժամանակի. ո՛չ արեգակը սեղին փոխուելով չրջանը կ'ընէ առանց տարրական օդի և ո՛չ աւ ես անոնց հետ՝ առանց ինձ բաներգործ հրամաններդ ակընկալելու։ Որովհետեւ մինակ բանականներու կեանք կուտաս և արուածներու հոլովման կարգին խնամք կը տանիս և իմ (հոգեւոր) փրկութիւնս ինձմէ է, ինչպէս կ'ըսէ Սաղմոսը, և Ինձն ամէն հասալէ անձանց ականջին կը հնչեցնես սա ուրախարիթ աւետիսը թէ «Իմ հանդուարեան եկէք, ընդհանուր աշխատողներ և ես մաքրեմ զձեզ պարտքերէ»։ Բայց ինչ օգուտ լուացուելէ, եթէ կրկին պիտի աղտոտիմ. և կամ ինչ օգուտ՝ ունի ճաշակելը (Ս. Հաղորդութիւնը) եթէ գեհենին պիտի մատնուիմ։ Եւ կամ ինչպէս պարծիմ Աբրահամով՝ երբ խորթացած եմ անոր գործերէն։ Եւ՝ որ ինչպէս Մարգարէն իր յանգաւոր ձայնովը կ'ըսէ ինձ համար, Ամուլհատի հօր և Գեւտացի կամ Քանանացի մօր աղտոտ զաւակն եմ, և Մարգարէին ինձ ըսած առածին նման մերժուած ժառանգորդ մըն եմ եթովպացի և չեմ Սառայի սեռնեակէն. Եղբայրն եմ Շամրընի (Սամարիա) և կամ Գոմորի. Եզե-

կիւլի կրկնանախատ յանդիմանութեանը համեմատ Սողի և Ողողիթի խակ արգանդէն վիժած երա-խայ մըն եմ չլուացուած ու չողուած։

Ալեստանջ հովերու բազմավտանգ ծփանքէն աստակապէս զզուած՝ ուժգին չարչարանքով յա-էէտ կը տագնապիմ ծուխին մէջ, տարուած ձըգ-ուած եմ ողողող վայրենի վտակի մը մէջ, և ձեռացս մատուըները հոս հոն կը տարուբերեմ, նման անոնց, որոնք՝ գարնան՝ աստիկ յորդող գետերուն բուռն հոսանքներէն բռնուած մահաբեր վախերով ակամայ կը քաշկռտուին անկէ, ողո-ղելի վազքով մը գլտոբելով, և կը խեղդուին չնչասպառ եղած իրենց կլլած պղտոր ջուրէն որ ցեխերու, մամուռի արմատներու և խոխէ խառնուրդէն ապականած է ու գարշահոտած։ Այս առակով ես թշուառս ալ, կը խօսին, ու չեմ իմանար. կը կանչեն, ու չեմ լսեր. ձայն կուտան, ու չեմ արթննար. կը հնչեցնեն, ու աչք չեմ վրայեր. վրդ կը զարնեն ու չեմ գուժարուիր (Ատտուծոյ եկեղեցիին մէջ). կը վէրաւորուիմ, ու չեմ զգար. պատտա կուռքերուն նման զուրկ եմ բարի զգացումներէ ազդուելէ։ Արդարեւ ես իրականութիւնս, այս օրինակէն աւելի չար եմ յաւէտ իսկապէս, աւելի եմ ու մեղադրելի ու Քրիստոսի ատեանին մատնուելու արժանի։

Դ. Եւ իբր յիշատակը անդառնալի ճամբուն,

աչխարհային մեղքերուն քաւութեանը (համար) այս կաւակը թողուցի ընթերցողներուն. որպէս զի իմ խօսքովս միշտ Աստուծոյ աղաչեն. ընդունելի խոստովանութեան այս սահմանը քու առջեւդ իբր յաւիտենական ձայնարկու թող կանգնի, ո՛վ Ամենակալ, գիրը մարմնոյս տեղ և խօսքը հոգւոյս տեղ թող թախանձէ միշտ Քեզ որ աննահմանելի ես, ո՛վ Բարերգութ, Մարդասէր ու յաւէտ օրհնուած, իբր անեղծ մաղթողի մը աղերսանքն ընդունէ՛ իմ ձայնովս եղած մաղթանքները: Ամէն:

Նոյն այն հոգեկին ապերասուկն մտոգիանդներուն
ու ապերախտ հնձեձանդներուն նո՛ր յարելուածը.
Սրտի խորհրդեն ելօտ ու Աստուած.

ԾԵ. ԻՍ ՕՍԿ

ՈԴՈՈՑՍ թեւերով սլանալով դէպ ի անհունութիւնը մարդկային ազգին, ամէնուն ալ զգայուններըը կշռեցի, բայց և ոչ մէկը մեղապարտ գտայ ինձ չափ. այս առթիւ Դաւիթի Սաղմոսին խօսքը ինձ երգ ընտրեցի իբր կծու կերպով յանդիմանող գաւազանաւոր վերակացու թէ՝ «ո՞վ պիտի մրցի ինձ հետ չարիք գործելու մասին և ո՞վ պիտի հաւասարի անօրէնութեան մէջ»։ Իմ մահկանացու անձիս վրայ կնքուեցաւ, ճշդուեցաւ (Սաղմոսի) այս խօսքը, որուն եա ալ կը վկայեմ կրկնապէս հաստատելով (անոր ճշմարտութիւնը). և ասոր համար աւելի արդարացի կը սեպեմ որ փոխանակ իմ խօսքովս չատերուն (արքայութեանէ) աստրագրուելուն, ե՛ս մինակ կորսուիմ խաչատ. Թերեւս ասոյ թողութիւն չնորհես ինձ ալ որ կը ներեմ ինձ դէմ մեղանչողներուն։

Բ. Արդ, ինձմէ անիծուածները՝ օրհնել, (հոգեւոյ) կապուածները արձակել, (մեղքով) դատա-

պարտուածները ազատել, նզովուածներուն բարիք գործել, նախատուածները պահել, տրտմածները սփոփել, խորտակուածները դարմանել, (ընտանիքներէն) լքուածները խնամել, ննջեցեալներու գոհուածները պատսպարել, մարմնով վիրաւորուածները հոգալով բժշկել մաղթելէ աւելի ի՛նչ հաճոյալի աղերս և խունկի ի՛նչ անուշ ծուխ մատուցանեմ այս պարագային որ ընդունելի ըլլայ Քեզ, ո՛վ գովուած երկնաւոր թագաւոր Քրիստոս: Եթէ մէկու մը համար օրհնութեան խօսքով մօտենամ՝ լսէ՛, իակ եթէ անէծքով՝ մի՛ ընդունիր, ո՛վ Դիտած: Ես որ ամենաթշուառ ատելապղ մ'եմ, աղօթագրքիս այս վերջին մասին մէջ կատարեալ սրտով ներեցի ինձ դէմ յանչղողներուն, աղաչելով Քեզ որ անիծելու դառն իղձիս չարաչուք ձայնին կարեւորութիւն չընծայես. և ինչպէս ինձ բարիք ընողներուն, նոյնպէս ալ ինձ դէմ ննջողներուն համար հաշտութիւնդ խնդրեցի կատարեալ սրտով, անոնց համար ծնրադրեցի ու պաղատեցայ: Արդ հապա Դուն որչա՛փ չուա պիտի այցելես ինձ ու Քու ժեծութեանդ համեմատ պիտի ողորմիս, ո՛վ գովուած խնամակալ որ կեանք ես հանդէպ ինձ մահկանացուիս. Հզօր՝ հանդէպ ինձ տկարիս. Ամենակարող՝ հանդէպ ինձ չուարածիս. Իմաստութեան Աղբիւր՝ հանդէպ ինձ թմրածիս ու յիմա-

բիա։ Որովհետեւ յաւէտ սխալելով՝ մուխին մէջ խարխափող անվարժ լուղորդի մը նման, մահուան ծուղակը ինկայ անզգալաբար, կորուսաը չիմացայ, որդայիը չգիտցայ, չանսայ որսացող ծածուկ մեքենաները, կեղծաւոր վարմին խաբեպատիր երեւոյթէն չկասկածեցայ, չրջապատող դայթակղութիւնները չի նշմարեցի, չզօշափեցի անմիջական կերպով բռնող ցանցը կարթին. Սաղմոսին ըսածին նման, չարիքներ հասան վրաս ու ես չկրցայ ճանչնալ։

Գ. Ինչպէս որ օտար խմաստակ մը՝ պատճառը չհասկնալուն համար՝ չը ըսելը աղէկ սեպեց մահուան, ես ալ իմ խօսքովս կը հաստատեմ (անոր ըսածը), որովհետեւ անզգայ անասուններու նման կը մեռնինք ու չենք վախնար. կը կորսուինք ու չենք ամօթկիր. կը թաղուինք ու չենք խոնարհիր, կը տարտղրուինք ու չենք տագնապիր. կ'աւրուինք ու չենք զղջար. կը մաշինք ու չենք խրատուիր. կը պակսինք ու չենք պատրաստուիր. կ'երթանք ու չենք զգուշանար. գերի կը տարուինք (հոգւով) ու չենք զգար։ Իսկ մարդուս վախճանին (մահուան) համար երջանիկ Յոբին հանգիստ ըսելը եաալ կը խոստովանէի Սուրբին հետ, եթէ մահացու գործերու աշխատութեան բեռներ առանձնաձ չըլլայի։ Մանաւանդ որ որսպայթը գաղանի է (մահուան) և հնարքը աներեւոյթ. ներկան արժէք

չունի, անցեալն անյայտ է ու ապագան տարակուսելի. ես անհամբեր եմ և (մարդկային) բնութիւնը թերահաւատ. ոտքերը անհաստատ են ու մտքերը ցնդած. կիրքերը զօրաւոր են ու բաղքերը անժուժկալ. մարմինը մեղքով մակարդուած է ու յօժարութիւնը աշխարհայինները հակամէտ. (բարի գործերու դէմ) կուրութիւնը քնացկան է, իսկ անոնց հակառակութիւնը խառնուածքին մէջ կայ արդէն. (մարդուս) բնաւորութիւնը հողեղէն է և անձրեւները ամէն բան քշող առնող են. անթիւ արկածներ ու ամէն բան ոչնչացնող (հոգեկան) պատահարներ. միտքերը չարութեամբ անած են ու փափաքները՝ բարին առնելու հակամէտ. կեանքը առօրեայ է ու վայելքները կարճատեւ. յիմարական խաբկանք ու տղայական խաղալիք. պարապ աշխատութիւններ ու երազական հաճոյքներ. ոչնչութիւններու ամբարանոց ու հովերու պահեստ. չուքի նմանութիւն ու ծիծաղելի կերպարանք։ Որովհետեւ Պօղոսին ըսածին նման, երբ պատուէրը եկաւ հասաւ, ջիս անպատրաստ գտնելով իրեն, մեղքերը արդարութիւններէն յանդիմանութեւով կենդանացան ու ես կեանքի մէջ մեռայ ու կորստեան մէջ կենդանացայ։

Դ. Գրքին (Յոբ) կանուխէն ըսածին նման, չարին օտար գումարտակները սրտիս գգացումներուն մթերքը գողցան, որով — ինչպէս կ'ըսէ

Առաքողը— իմաստութիւնն սկսաւ նուազիլ իմ
մէջ և չարի ցանկութիւնն սաւելնալ։ Հոգիս աչքը
կեանքիս գլխուն՝ Քրիստոսի չյաւելցի, որով կա-
րող անայի չիտակ ճամբուն հետեւիլ։ Որովհե-
տեւ սաստիկ վազել ուզելով՝ խորապէս ընկղմե-
ցայ. անչափին ձգտելով՝ իմինիս չհասայ. մեծա-
գոյնին հասնիլ տենչալով՝ հոս իսկ գլորեցայ. երկ-
նային ճամբուն այլ անկելով՝ անդունդներուն մէջ
ինկայ. երբ սուելի կ'զգուշանայի, յաւիտենապէս
մեղանչեցի. երբ անարատ պահուիլ կ'ուզէի, մոնր
կերպով խորտակուեցայ. ձախին հետ մրցիլ կար-
ծելով՝ աջը ձգեցի. երբ երկրորդը խուզել կը
տենչայի՝ առաջինը կորնցուցի. երբ քինէն ալ ձեռք
անցընել կը հետամտէի՝ կարեւորէն զրկուեցայ.
ուխտը պահել ուզելով (քրիստոնէական)՝ դաչին-
քին դէմ դրժեցի. սովորութիւններս դադրեցնել
ուզելով, կորանցնողները (սովորութիւնները) գտայ.
երբ պզտիկներէն կը փախչէի՝ սուելի մեծերուն
(մեղքի) մատնուեցայ. ինչ որ ես ինձմէ ստեղծած
էի, անոր դատապարտ կանգնեցաւ անձիս։
Որոնցմէ Դուն մինակ կրնաս փրկել զիս, — որ
դատապարտուածդ զերի ժ'եմ— կեանքի մօտեցնե-
լով մահուան մատնուած հոգիս, որովհետեւ Դո'ւն
միայն, ո'վ տէր Յիսուս, բարերար կը ճանչցուիս,
որ անսահման փառքով Հօրդ ու Սուրբ Հոգւոյն
հետ միշտ յաւիտեան օրհնուած ես. ամէն։

Ես այն հավատքին ապրումիցդ մտքովս անբռնազբոս ապրեցայ ու ապրեցա հենց այդ հավատքի համար։

Սրտի խորքերին խօսք առ Աստված

ԾՉ. ԽՕՍՔ

ԱՍԿ վարը՝ մանրամասն կերպով իրենց առնութիւնները պիտի նշանակեմ մահուան պատճառները, որոնք ընտանի թշնամիի, հակառակորդ եղբօր ու դաւաճանող զաւկի նման դառն պատուղներն են մարմնոյս որ ծառ ժ'է դժոխային արմատով. անաւասիկ ասոնք են (մահուան պատճառները)։

Բ. Պարապ բան խորհող սրտեր. չարախօս բերաններ, անամօթ նայուածքով աչքեր. յոռին մտիկ ընող ականջներ. մեռցնելու համար երկարած ձեռքեր. անմաքուր երիկամունքներ. մոլոր ճամբէ գնացող ոտքեր. աներկիւղ ընթացքներ. խոտոր հետքեր. ծուխով խառնուած չունչեր. խաւարային գնացքներ. գութիւնը վէմի նման (կարծր, անգութ) լեարդի. անհատատատ խորհուրդ. անկայուն կամք. անխոհեմ չարիք. չհոթ բարեմասնութիւն. ատրագրուած անձ. ծախուած առանդ։ վիրաւոր գազան, նետով զարնուած թռչուն. քարկոծուած փախստական. ձերբակալուած ոճրագործ. ծուխին մէջ խեղդուած աւազակ։ խարդախ գինուոր (մեղքի), անպատրաստ կռուող (սատանին դէմ), անհամբեր սպասուազէն (յանկու-

թիւնով), ծոյլ մշակ։ Առանց քաջալերութեւլու՝ աղօթող, ատրնաքարշ բեմական, անխուսնկ քահանայ. աննուէր Օրինական։ Ճանդիմանուած դպիր, խելագար իմաստակ, անճոռնի ճարտասան։ Անպատկառ կեցուածք, անամօթ դէմք, լպիրշ երես, զգուելի գոյն, տմարդի ախպար, ծաղրելի գեղեցկութիւն։ Աչխատած կերակուր, գանելիք համ, գաղձով (եափրչկան) լեցուած այգի, որդնոտած որթ, փուշ բուսցնող պարտէզ, ուտիճներէ վիճացած հաւկ, մուկերէ կերուած մեղր, անպատապար՝ անկեալ։ Ծուսահատ անապարթ, նզովուած՝ անհամոզելի, անհաշտ՝ բռժնուած, ունայնաբան շաղակրատ, անասունի մաքով գոռոզ, անբան կենդանիի պէս չար, դժոխային ազահ, անառանձ՝ յանդուգն։ Մոլեգնած՝ անասնուած, ապանթեան համար ձեռք երկնցնող, փուշ ցանող երկրագործ, ողորմելի երջանկութիւն, վատթարացած մեծութիւն, անշքացած վայելչութիւն, ակարացած կարողութիւն, ցածցած բարձրութիւն, անակոխ եղած փառք, տեւական պատուիրանազանցութիւն, կամաւոր սխալմունք, ծուռ ձեռք մատակարար, խարդախ խորհրդակից, զատուած բարեկամ, գողնալ մատդրող վերակացու, կծծի ագգական, ժլատ բաշխող, ծուռ մէջք վերատեսուչ, անկարեկից հոգի, անսէր իղձ, ատող բարք, անգութ ադիքներ, անխոհեմ ընթացք, ձնատուած

աներեւոյթներ, անիծուած ծածուկներ ու թշնամուած պատահարներ։ Վատնող վաճառական, չուայտ շահադէտ, գինեմոլ պաշտօնեայ, անվըստահելի գանձապահ, քսու պատգամաւոր, մրտվող դռնապան. Հպարտ աղքատ, ուրացող հարուստ. անօրէն դիւանապետ, (հոգին) մատնող պահապան. միեւնոյն բնակարանին մէջ ապրող չարախօս, չհանդող սուրհանդակ, պարտաւոր թղթատներ, խռովարար առաքեալ, անխելք միջնորդ։ Զրկող զօրավար (հոգեւոր), կողմնակցութիւն ընող դատաւոր, ինքնագլուխ ռամիկ։ Նախատողի ծաղր. սրբելիի ողբ, բանաստեղծի պարսաւանք, յանդիմանողի ամբաստանութիւն։ Որովհետեւ (վերը յիշուած) վեհապոյն անուանակոչութիւններէ շատին արժանացած էի երբեմն, իսկ յոռեգոյններէ շատերն եւս եկան հասան վրաս։

Արդ՝ այսքան ատելութիւ խաբէութեանց չարիքներէն ամենեւին խոցուեցայ իբր յիմար և ամանց ալ սիրապետութեան տակ ընկճեցայ իբր տկար, կամքովս մահուան մատնելով անձս։

Դ. Արդ իբր պաշտպանի ծառայութիւն ո՞րը մատուցանեմ ինձ վերը գրուածներէն՝ որոնք ատելի են ինձ և իմ կորսուելուս պատճառ, աղտեղութեամբ չրջապատուած ո՞ր մէկը քու ամենասուրբ մեծութեանդ դէմ կանգնեցընեմ. և կամ ո՞րչափ համբերութեամբ պիտի հանդուրժես այս-

քան մեղքերու, ո՞րչափ պիտի նեղուես, ի՞նչպէս պիտի լուես, ի՞նչպէս պիտի մոռկ ընես իսկ. պատուազանի հարուածներուն ի՞նչպէս պիտի չեն թարկես զիս որ արժանի եմ մահուամբ սատկելու։ Արդ՝ խաւարի այս անկոյղ մթութեան մէջ մնացած հոգիներուն Քու ողորմութեանդ լոյսը ղրկէ՛ ս՛վ անվթարելի զօրութիւն, բժշկելու, քաւելու և կեանք շնորհելու համար. և ամէն առքիւ Քեզ վառք թող մատուցուի, Ամէն։

Նոյն այն Հոգիին ազդմամբ մարգարէներուն ու պետերուն հետեւանողներուն նո՛ր յաւելուածը։

Արդի խոշերէն խօսք ու Աստուած.

ԾԻ. ԽՕՍՔ

Ա՛վ Քրիստո՛ս Աստուած, անհաւատ անուն, մեծութեան տեսակը, անքննելի բարձրութեան պատկերը, անսահմանելի զօրութիւնը, փրկող լոյսին կերպարանքը, կեանքի պաշտպանը, երկնային հանգիստի արքայութեան դուռը, հանդարտութեան ճամբան, նոր ու անտխրական երջանկութեան ապաւինութիւնը, բոլոր արարածներուս ամենակարող ինքնիշխանութիւնը, օրհնութեան կոչումը, աւետիսի ձայնը, ուրախութեան լուսքը, անմահութեան դեղն ու միակ Աստուծոյ անճառելի Որդին ես։ Ինչ որ ինձ անհնարին է, Քեզ դիւրին

է. ինչ որ իմ խելքէս վեր է, Քեզ համար սահմանուած է. ինչ որ ինձ անանցանելի է, մատուցած է. ինչ որ ինձ անանցանելի է, մատուցած է Քեզ համար. ինչ որ ծածուկ է ինձ՝ եղկելւոյս, յայտնի է Քեզ, ո՛վ Երանելի, ինչ որ անկարելի է ինձ, Քեզ համար կատարուած է. ինչ որ անկշռելի է ինձ, չափուած է Քեզ համար, ո՛վ Անճառելի. ինչ որ յուսահատութիւն կ'ածէ ինձ, Քեզ սիրտն ու կը պատճառէ. ինչ որ անքուժելի է ինձ, անվաստակ է Քեզ համար. ինչ որ հեծեծանք կը պատճառէ ինձ, Քեզ ուրախութիւն կ'ածէ. անոնք որ ծանր են ինձ, խիստ թեթեւ են Քեզ համար. ինչ որ աւրուած է ինձ, պրուած է Քեզ համար, ո՛վ Զօրեղ. ինչ որ կորսուած է ինձ, Քեզ համար պահուած է. ինչ որ իմ խելքէս մաքէս վեր է, Քու առջեւդ համրուած է. ինչ որ մթնշաղ է ինձ, ճառագայթ է Քեզ համար. ինչ որ անթիւ է ինձ, Քու օրհնեալ ձեռքիդ մէջ ամփոփուած է. ինչ որ ատելի է ինձ, Քեզ հեշտալի է. ինչ բանէ որ ես կը վախչիմ, Դուն կը վառես զայն. ինչ բանի որ ես չեմ կրնար մօտենալ, Դուն դիւրաւ կը վռնտես զայն, ինչ որ մահաբեր է ինձ, Քու զօրաւոր անձիդ համար գոյութիւն իսկ չկրնար ունենալ։

Բ. Բայց Դուն ո՛վ ամէնուն ողորմած Աստուածը Տէր Յիսուս Քրիստոս, եթէ պիտի, այս

պատաքաղիս ալ կրնաս (հոգիս) վիրկելու հնարք մը գտնել. Քու օրհնուած Հօրդ անուան մեծ փառքին, և Սուրբ Հոգիիդ գթոտ կամքին համար, աաժանելի մեղքերուս բացարձակ պարզուած յայտնութեանը և արտիս խորհրդէն իմ անձիս համար ինքնաբերաբար ըրած ամբաստանութեանս նայէ, նկատողութեան առ քնութեանս մէջ գըտնուած ըմբռաատութիւնն ու միտումը չարին, ու վէրքերուս բժշկութիւն. կորստեանս՝ (փրկուելու) հնար, բազմակողմանի մահուընէս՝ ազատութիւն, ապականած կեանքիս՝ ճամբայ, եղծուած (հոգւոյս)՝ նորոգութիւն և յոյսի մուտք պարգեւէ ինձ որ ամբարշտացած եմ: Եթէ ես աննման կամքը մը ցուցուցի ինձ համար, հապա Դուն ո՛րչափ աւելի բարերարութիւն պիտի ցուցնես որ ընտանի է Քեզ և քնական. եթէ անուշ պատուղ քաղցրացան փուչերէն, ո՛րչափ աւելի անմահութեան ճաշակ պէտք է ընծայէ կեանքի Ծառդ. եթէ ես ինձ աւելի եղողներուն համար ողորմութիւն մատչեցի, Քու անապատ առատութենէդ ինչպէս կրկնապատիկ պիտի չմատուցանես ինձ, որ քուկդ եմ, ո՛վ Հզօր:

Գ. Սրդ՝ Քու մեծութեանդ ու իմ վտքրկութեանս նայէ, ո՛վ Բարձրեալ, աննիւթ մեղքերուս համար ըրած քիչ խոստովանութիւնս ընդունէ՛, Դուն որ ամէն բան կը տեսանես. և ինչպէս որ

վէմին գլորելը (Պետրոսի ուրացումը) անտես ըրէր, նկատողութեան մի՛ առներ նաև իմ խոխտիլս ալ որ աւազի վրայ հաւիկ մ՚եմ, և ինչպէս որ խոկոյն մեղքի պատիժը անցուցէր, երբ դէպ ըսաւ Դաւիթ, իմ հաւատչանքի ձայներուս հանդէպ ալ նոյն համբերութիւնը ցոյց առաւ. Դուն որ բարի և խնայուն յաղթողի մը նման, առատապէս կուտաս ամէնուն ալ՝ անաչառութեամբ և իբր Ողորմող ու ամէնքը Ստեղծող՝ յեսին ատրուկն իսկ չե՛ս նախատեր. Քու արիւնովդ բժշկուածներն ու սիրքովդ անածները մի՛ կորսընցներ, այլ ընդունէ՛ կրկին ո՛վ Թշուած, Որովհետեւ Դո՛ւն կը փրկես ու քաւութիւնը ջեզմէ կը շնորհուի և ամէն առթիւ միշտ փառք կը վայելէ ջեզ, ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն ապերասելէ մարգարէութեանց
ա՛ ապըտեսան հետեւանքներուն նո՛ր յաւելուածը.
Սբոյ խորհրդեան խօսք առ Աստուած.

ԾԸ. ԽՕՍՔ

ՈՒՐՔ Հոգիիդ հաճութեան կամքովը՝ Հօր հետ օրհնուածծ ես ով Տէ՛ր Յիսուս. և բոլոր օրհնուածները ջեզմէ օրհնուեցան՝ որ օրհնուածծ ես. ո՛վ Օրհնուածին որդին միակ Օրհնուածը. ջեզմէ զատ ուրիշ (հոգեւոր) թագաւոր չունիմ հոգիիս վրայ իշխող՝ ո՛վ Յիսուս։ Յաւերժին օրհնութիւնը այս է կ՛ըսէ Եսայի. երբ անոր մեղքերը վերցնեմ։

Բ. Արդ՝ ջուկին աւետութեանդ համեմատ ողորմէ ինձ ո՛վ բարեգութ Տէ՛ր և ջու այս բանական անօթդ օրհնէ՛ Դաւիթի ու Մովսէսի խօսքին համեմատ որպէս զի խօսքովդ վրկութեան հասնելով, ջեզմէ օրհնուիմ ու քաւութեան արժանանամ։ Աստուածութեամբդ հրաշք գործէ՛ ինձ համար ո՛վ Ողորմած երկնաւոր թագաւոր. ինչպէս որ երբ Բեթհեզդայի արտին մէջ հաւաքուած և երկար տարինեբէ ի վեր անկողնի խշտեկին մէջ ինկածներուն։ Անոնցմէ մէկն էր նաև երեսունը ութ տարինեբէ ի վեր անդամալուծուած՝ ախտացած այն կրկին թերահաւատը, որուն իակ չհնայելով

բժշկելու ձեռնտուութիւնդ. իբր թէ գիտնալով անքուժելի չարութիւնը որ անիկայ (անդամալոյծը) ներթեց ջեզ՝ Մատնութեան դաւն գիշերը՝ կռուելով ձեզ հետ որ անոր Տէրը, Երախտաւորն ու Մեծ Բարերարն էիր։ Զոր (բժշկուած անդամալոյծը) թէև կանխաւ զգուշացուցիր ըսելով թէ «մի՛ մեղանչեր, որ դարձեալ չկրկնուին չարիքներդ» սակայն անիկայ չդադրեցաւ՝ զՔեզ Նայչին վրայ դատողներու նախայարձակն ըլլալէ։ Եւ Դուն անանկ անկարող, անշարժ, մահուան դուռն հասած չարաչուք մարդուն իսկ ողորմեցար, ո՛վ անճառելի բարութիւն, հրաշալի՛ մարդասիրութիւն, սարսափելի՛ ներողութիւն, սոսկալի՛ համբերութիւն, անհո՛ւն քաղցրութիւն, փառաւորուելի՛ք հեղութիւն։ Դուն որ մինչ գթութենէ կը յաղթուիս, սակայն չե՛ս թշնամանուիր. ողորմութենէ կը պարտուիս, սակայն չե՛ս պարտաւորուիր. մարդասիրութենէ կը բռնադատուիս, բայց չես արհամարհուիր. բարութենէ կը հարկադրուիս, բայց չես հայհոյուիր. սէրէ կը տիպուիս բայց չես բամբասուիր։ Կը պաղատիս որ Քեզի դառնամ ու չես ձանձրանար. արագ կերպով կը հասնիս ինձ՝ անհնազանդիս ու չե՛ս լքաներ. ձայն կուտաս ինձ որ չեմ լսեր, ու չե՛ս արհամարիր. փոյթ կը տանիս որ թուլացած եմ և չես դադրիր։ Զարերուն համար Բարի ես, պարտականութե-

լուն՝ ներլոզ, մեղաւորմնեցուն՝ ներել, մեղացածնեցուն՝ լոյս, մահացածնեցուն՝ կեանք։

Գ. Հոգեշունչ և օգտաւետ գրքերուն ամէնքն ալ այս իմաստով են, որոնք յաճախ մարքէ վեր և զարմանալի երկնաւոր պատգամներ կը ծնին։ Ո՛վ ամէն բան Պարգեւող Օրհնուածդ, ինձ թշուառիս ալ ըսէ «եա՛լ, մեղքերու անկողնիդ խշտեակն ա՛ռ այս (հոգեւոր) կործանումի տեղէն ու հետեւելով հասի՛ր անաշխատ կեանքի անդորր հանգստութեան»։ Դժոխային կապանքներուս երիզով մարացուած մահազգեաց պրկումը խօսքիդ հրամանին ամէն բանի կարող ուժովը խզէ՛ և քակէ՛ հոգիս հանելու ատելեան սաստկութեամբ զիս խեղդող հանգոյցները՝ ինչ կեանք չնորհող Աստուածային խօսքովդ երկնային անվերջ բերկրանքին ազատութեանը ժէջ զրկելով զիս որ մեռնելու արժանի եմ։ Կամաց կամաց մի՛ ազդեր, ո՛չ ալ օր աւուր երկարատձգէ, որպէս զի մեղքիս բեռներուն ատելար ծանրութիւնը, չճնշէ թիկունքներուս ու կռնակիս վրայ ու կործանելով չծռէ զիս որ դժոխքը տեսնեմ, և սաստիկ բեռնութեամբ անկարող դարձնելով զիս հոգեւորականի գէնքերու վարելու՝ մահուան չծառայեցնէ։ Այլ մահուան դառն ցաւերու հծծանքիս մէջ օգնէ ինձ ո՛վ վշտակից Բարի. ինչպէս երբեմն յոյսի պահակէն (Սիմոն կիւրենացի) առիր, ինձմէ ալ ա՛ռ

ատատափուսմի վրայը, որով կանգնէ՛ քալլարի զօրութեան յաղթանակին վայելուչ եղածը (կոթողը) յոյսին կարծրութիւնը հաւատքին պնդութեան հետ ջու վրայ գալով անխախտ կերպով։ Եւ ջեզ՝ Հօրդ ու Սուրբ Հոգիիդ հետ փառք և իշխանութիւն կը վայելէ ամէն։

Նոյն այն հոգւոյն ապերասուից մարգիտնէնեբան ա-
պքոխտան հնձնեձանէնեբան նո՛ը յաւերժութիւն։
Սբուի խորենէն եպօսի ատ Ասպատաձ.

ՇՈՒՇԱՆ

ՇՈՒՇԱՆԻՆ ջեզմէ ազդուած իմացականն ու-
սուքեամբն ու մտքիս գիտուքեամբը կը հաւատամ ու կը վկայեմ թէ, արդարներու խնդրուածքէն աւելի՝ մեղաւորներու աղաչանքներն ընդունելի են ջեզ ո՛վ Բարերար։ Որովհետեւ մէկը իր անձին պարտուքիւնը յայտնելով ջու հնարիդ կ'ապաստէ և գիտնալով չափը մարդկային բնուքեան՝ մեծ յանդիմանող մը կը դառնայ ու ինքն իրեն հետ կռուըտելով դառն ամբաստանող ու գաղտնապէս գործուած մեղքերը տեսնող դատաւոր մը կ'ելլայ (իր իսկ անձին դէմ)։ Իսկ ժիւաը իր բարեգործուքիւններուն արդիւնքին նայելով ինքն իրեն վստահելու կը յառաջկնէ, մարդկային բնուքեան սահմանը՝ կը մոռնայ և ողորմուքեանէ

աւելի պարզեւի աչք կը տնկէ։ Որովհետեւ մէկուն համար անթիւ ճառեր ստեղծուած են որոնք ջուր ողորմութեան ձայնը փոշով կը հռչակեն. իսկ միւսին համար՝ դադրած են ջուր ողորմութիւնները, ո՛վ ամէնքը ներս, ո՛վ Սհաւո՛ր ու Սնքընելի — և կ'ամչնամ ըսելու — երկրաւորներու (մարդոյ) գոլ ձերուն պատմութիւնը առաջադրած (հռչակուած) է ջուկիններէդ աւելի։ Ուրեմն ալ ո՛վ Տէր, ու ջուկինէդ աւելի թող չզօրանայ աչը հոգեղէնին. ջուր ողորմութիւններդ մարդկային չանքին հետ թող չզուգակշռուին։

Բ. Սնդամով առողջ եղողները կարօտ չեն բժշկութեան. և անոնք որոնց աչքերը կը տեսանեն պէտք չունին առաջնորդի. և հարստութեամբ վարժամատոյցներ չեն դէզերիր միջառուններու դռները, և կառարելապէս յղփացածները չեն տպատեր սեղանի հացին վշրան քներուն. և վարքով տուրք եղողները անկարօտ են ողորմութեան, Արդ ո՛վ Բարձրացած Երկնաւոր Հզօ՛ր, դթա՛, ողորմէ՛ ինձ որ ամենատխուր շուարած մ'եմ։ Որովհետեւ եթէ Յորին պէս ըլայի, անոր նման «արդար և անարատ» կ'ըսէի անձիս համար. եթէ Մովսէսին պէս՝ վստահութեամբ կ'ըսէի անոր հօտքը թէ «Տէրը կը ճանչնայ իրեններըը». եթէ Դաւիթին պէս՝ կ'ըսէի «իրաւունք ու արդարութիւն գործելու». և դարձեալ՝ մարմնոյ բնութենէն ժեծը (Դա-

ւթիւն խօսքը Սաղմոս. կե. 17) «եթէ սրտիս մէջ մեղք տեսնէի, Տէրը պիտի չլսէր ինձ»։ եթէ եղիայեն պէս ըլլայի, անձիս համար «Աստուծոյ մարդը» կ'ըսէի. եթէ երեմիային նման ըլլայի, զքեզ ճչմարտապէս կ'օրինակէի անձիս վրայ. եթէ եզեկիային պէս ըլլայի, բարիքներուս վրայ կը պարծենայի իրաւամբ թէ «արդարութեամբ քալեցի քու առջեւդ». իսկ եթէ Պօղոսին նման ըլլայի, ինձ համար կ'ըսէի «Աստուծոյ խօսքին բնականութիւնը, ազդարարութիւնը»։

Ես՝ սակայն՝ որ անօրէն մ'եմ գիտութեան օրէնքներուն մէջ, ոչ միայն անոնց նման յարգական խօսքերով չեմ կրնար անձս գնահատել և ամբողջ չարիքներս անոնց բարիքներուն նման քու առջեւդ յիշատակել, այլ և ոչ իսկ կրնամ ամէն արարածներէն բարի հոչակուած զօրաւոր անուններդ ամբարիշտ լեզուովս գովել։ Իսկ Դո՛ւն որ ամէն հնարք գտնելու մասին զօրաւոր ես, վիրկութեան հոգի, պաշտպանութեան աջ, այցելութեան ձեռք, բարութեան հրաման, ազդարարութեան լոյս, նորոգութեան խօսք, քաւութեան պատճառ, կեանքի օգնելու գաւազան չնորհէ ինձ։ Որովհետեւ [ապաւինութեան յոյսը Դո՛ւն ես, Ով Տէր Յիսուս Քրիստոս, որ Հօր ու Սուրբ Հոգիովդ մէկտեղ օրհնուած ես միշտ։ Ամէն։

Նայն այն հոգիքն ապերասելից մոգլիանդենքան
ա պիտախատան հնձնձանդենքան նո՛ր յոռելուածը։
Սբոխ խոբնբեն խօսփ ա Ասորաած։

Ե. ԽՕՐ

Որովհետեւ, ինչպէս կանուխէն տրվեցաւ ճշմարիտ առակէն թէ «Օրհնաբանութիւն չի վայլեր մեղաւորին բերնին, արդ ինչպէ՞ս դարձեալ կրկնեմ նոյն գովութիւնը ես, որ խիստ ամօթապարտ աղաչող մ'եմ ու միշտ անէծք կ'ընդունիմ բարեբաստիկ ապրմոսերգութիւններուս առեն։ ինչպէ՞ս երգեմ յանցանքներս ու նախատինք արձանագրեմ ինձ համար, ու մերկ գրկիս մէջ չունեցողիս հետ փուշ ժողովեմ։ ինչպէս համարձակիմ Դաւիթին հետ ըսել թէ «մեղաւորներուն ակռաները պիտի փշրես»։ Դարձեալ ինչպէս ըսեմ թէ, «անօրէնները աչացդ առջեւ թող չկենան»։ ինչպէս՝ թէ «արդարութեանդ համեմատ դատաստան ըրէ ինձ, ինչպէս նաեւ իմ անգթութեանս համեմատ»։ ինչպէս թէ՝ «չարիքները մեղաւորներուն վրայ պիտի կատարուին»։ ինչպէս՝ թէ, «մեղաւորներուն ու չարերուն բազուկները պիտի խորտակուին, եւն.»։ ինչպէս՝ թէ, «մեղաւորներուն վրայ կրակ, ծծումբ եւ որոտայնի պիտի տեղայ»։ ինչպէս՝ թէ, «Տէրը պիտի սատկեցնէ նենգաւոր շրթունքներն ու մեծ խօսիկ լեզուները»։ ինչպէս՝ թէ, «փորձեցիր սիրտս ու անիրաւութիւն

չգտար»։ Ինչպէս՝ յաջորդը ասոր թէ, (Սաղմոսին) «ես խիստ ճամբաներով պահեցողութիւն երի»։ ինչպէս՝ նաեւ թէ, «արդարութեամբ երեսամ քու երեսներուդ»։ Ինչպէս՝ թէ, «ես ալ անթիծ ըլլամ անոր հետ»։ Ինչպէս բանաձ մէսը թէ. «Տէրը իմ արդարութեանս ու ձեռքերուս մաքրութեանը համեմատ թող հատուցում ընէ ինձ»։ Ինչպէս ես ինքս ծաղրեմ իմ իսկ ատութիւնս Սուրբին հետ բանալով թէ, «ձեռքս լուսամ մաքրութիւնով»։ Ինչպէս բամբասեմ ամբարիշտներուն աթոռը՝ երբ անիրաւութեան մէջ եմ։ Երջանիկին պատժանքները ինչպէս յորմարցնեմ թշուառ անձիս թէ «դատաստան երէ ինձ Տէ՛ր, որովհետեւ անթիծ քալեցի»։ Ես որ բարիքներէ հեռացած եմ ինչպէ՞ խնդրեմ արդարոտութիւն որ ամէն պատնիքը գիտես ու ըսեմ թէ, «ամբարիշտներուն կարգը մի դաներ գիս»։ Երբ ես ինքս եմ մեղաւորը՝ ինչպէ՞ անթիծեմ ուրիշներր թէ, «իրենց գործին համեմատ՞ տուր անոնց, Տէ՛ր» և այս կարգի խօսքեր ըսել համարձակիմ։

Բ. Որովհետեւ եթէ (ինչ Սաղմոսին) վերջի խօսքերը առջիններուն հետ հոս դնեմ, կրկին կը ծանրանան ցաւերս ու կը բազմապատկուին դատնութիւններս։ Բայց ես կուտակուած արցունքներէն քիչ մը բան չափելով, կը բաւականանամ ամենօրեայ յանդիմանութիւնովը Սաղմոսարանին

ընտանի ձայնին որ մեղապարտները կը յանդիմանէ միշտ. որոնց հետ նաեւ քաւասունըինններորդ (Սաղմոսին) հատուածին վերջաւորութեան յանդիմանող խօսքը զիս զգուելի ցուցնելով կը խայտառակէ միշտ. գոցելով բերանս որ չփառաբանեմ՝ ողորմելի կը ցուցնէ անձս, Աստուածային ձայնովը ամբաստանելով կեանքի ակնկալութենէն կը յուսահատեցնէ և միեւնոյն ժամանակ պատնէշ նետուածի պէս մահացու քարեր կ'ուղղէ ինձ, որովհետեւ եթէ օտարէն անէծք առնելը չարիք մ'է, հապա ո՞րչափ աւելի մեծ չարիք է ինքզինքն անիծելը. իսկ եթէ մօտաւորներէ նախատինք չառնելը օրէնք է, ուրեմն Տեառնէն (Աստուած) զայն (նախատինք) ապառնելը, աբեղան գառապանք, ոչխարի վիշտ ու մեծ մբառանջութիւն է, իսկ եթէ մէկը իր անձը խոնարհեցնելու համար հարուածէ զայն ու իր լեզուին անէծքովը ինքզինք յանդիմանէ, այնպիսին վերնայինին խոստովանուած ու ամէնուն վրայ իշխող բերնին շրթունքներէն պիտի օրհնուի, ովհետեւ ճշգրտիւ թարգմանեց իր դարձն առ Այն, չլքանելով կեանքի հետքերը. հարեանները խոր դառնանքներէն չյաղթուելով՝ սիրոյ վճարումովը՝ իր մեղքերը արմատէն կրճատեց: Իբր Քրիստոսի հօտին ոչխարը՝ բուժիչ ադին դիմելով, ադիքի հիւանդութենէն բժշկուեցաւ: Ան-

բանները. գործ է սակայն, երբ ասուն կենդանի-
ները (մարդ) կեանք պարգեւող խօսքերու ձաղ-
կաւէտ դալարավայրին վրայ, մաքի թմրութեամբ՝
ամուան արօտին մէջ արածին։

Գ. Ցանդիմանական այս վերջին օրին-կը ինձ
համար է, ու չար դիպուածներու պատահարը
կ'ակնարկէ ինձ որ իմ իսկ ձեռքովս՝ անձիս հա-
մար՝ այրո՛ղ, տոչորող երկնահոս կրակի կոյտ մը
պատրաստեցի խելքիս բազմոցին՝ (ուղեղիս) գա-
գաթին չուրջը։ Հետեւաբար ինչպէս օգտակար
արդիւնք ունենայ ինձ համար Սաղմոսը, երբ Պօ-
ղոսի թելադրութեան համեմատ՝ հոգւով չեմ
նեւագեր զայն ու թէեւ շատ կ'երգեմ բայց ան-
պատ ղ կը մնամ։ Ինչպէս խառնեմ Տէրունական
խօսքն ալ Մարգարէինին ու Սուրբին հետ, «Ո՛վ
անօրէնութիւն գործողներ ինձմէ հեռու կեցէք»
ըսեմ, եա որ մեծն եմ մեղաւորներուն ու նկուն
պիտանիներուն. Հին ու նոր օրէնքի բազմա-
պատուէրները երբ չեմ կատարած, ինչպէս «որով-
հետեւ ծառաղ պահեց այս պատուէրներին» ու
անոր չարունակութիւնը եղող խօսքերն ըսեմ եր-
չանիկին հետ որ նախ ինքը կատարեց ու ետքը
մեզի կանոն դրաւ։ Երկիւղածներուն հետ ինչ-
պէս օրհնաբանեմ Տէրը երբ զուրկ եմ կեանքի ի-
մաստութեան արդարութիւններէն։ Ինչպէս կցորդեմ
իմիններս Մեծին մաղթանքներուն ու ըսեմ թէ

«բան մը խնդրեցի Տէրոջմէն Անոր վայելչութիւնը տեսնել ու նաեւ հրաւառնատրութիւնը Անոր տաճարին»։ Ինչպէս ձեռք երկնցնեմ առնոց տրտնջմէ պէտք է հրաժարիմ երբ լսեմ թէ «չիտակ եղողները պիտի կը վայելէ օրհնութիւնը»։ Շրթունքներուս ինչպէս անձս անիծեմ, չատ քան ընելէ ետք ըսելով թէ «Տիրոջ երեսները չարագործներուն վրայ են, առնոց յիշատակը երկրէ ատակեցնելու համար», ինչպէս նաեւ սիւսը թէ «չարները չուտով պիտի ատակին»։ Ինչպէս լսեմ իմ կերպարանքիս յարմարողը թէ «առաքինութեան բազուկները պիտի խորտակուին»։ Ինչպէս պաղատիմ իմ ատատկութիս համար թէ «ահաւասիկ մեղաւորները պիտի կորսուին»։ Ամէն քանի միջամտող լեզուս ինչպէս օրհնուած խօսքին խառնեմ թէ «ըսի թէ ճամբաներուս զգուշութիւն ընեմ որ լեզուովս մեղք չգործեմ»։ Ես որ մելքի փուշերով խեզդուած եմ, ինչպէս անտրատին նման պարծենամ թէ «քայց զիս անբծութեան մէջ ընդունեցիր»։ Ես որ մեղաւոր ու կրկնապէս պատժապարտ եմ, ինչպէս իմ նմաններս պարտաւեմ առանցմէ ազատել խնդրելով թէ «մեղաւոր ու ննջեցաւոր մարդէն փրկէ՛ զիս ո՛վ Աստուած»։

Դ. Սեռի պարծանքներուն ինչպէս անպատկառօրէն պերճանամ, ու քնաւ կուռք չպաշտողի նման Դաւիթին հետ ըսեմ «միթէ մոռցած են ք

մեկնք Աստուծոյ անունը, կամ օտար աստուածներու ձեռք կարկառա՞ծ ենք աղօթելու համար», որովհետեւ ո՛վ որ գարշելի մեղքեր գործելու կը խոնարհի, անիկա արդէն իսկ կանգնած է Աստուածի ու Քամովսի տրփագրգիռ, ախտարծարծ ու պոռնկագէմ կանացի պատկերները և Մեղքոմի ու անպիտան Թարահատի զազրելի՛, անձամբ՛, խայտառակ, իշանդամ, առնական արձանները, որոնց կ՛երկրպագէ պաչոն մատուցանելով։ Ինչպէս չպատկառիմ «Քեզի համար ամէն օր կը մեռնինք» Սաղմոսը ամբողջութեամբ ըսել Նահատակին հետ որուն միտումն ու յօժարութիւնը բարին էր միշտ։ Ես որ մարդոց ամէնէն յիմարն ու վատթարն եմ, ինչպէս յանդգնիմ ըսել թէ «բերանս իմաստութիւնը պիտի պատմէ ու սիրտս հանճարը», մարդորսի կերպարանքով ինչպէս «կեղծաւորներու ոսկորները ցրուել» մաղթեմ։ Ինչպէս կրկնեմ արդէն երկու անգամ կրկնուած մեծանուն բարութիւնները թէ «անմահներու աշխարհին մէջ դաճելի ըլլամ Տիրոջը առջեւ»։ Ես որ անթիւ մեղքերու տէր եմ, ինչպէս արդարին խօսքը կանչեմ թէ «ո՛չ մեղք ունիմ, ո՛չ ալ յանցանք, առանց մեղքի քալեցի և ուղիղ եղայ»։ Ինչպէս ինքզինքս կոլոտատի մատնեմ առանց խօսքն ըսելով թէ «անօրէնութիւն գործողներուն մի՛ ողորմիր»։ Ինչպէս ըսեմ թէ «ինչպէս որ

մոյը կրակին առջեւ կը հալի, այնպէս ալ մեղաւորները Աստուծոյ երեսներուն առջեւ պիտի հալին»։ Ես որ ապականացու փափկութեամբ սպրած եմ, սա խօսքն ու անոր չարունակութիւնը ինչպէս յատկացնեմ ինձ թէ «պահեցողութիւնով անձս խոնարհեցուցի» թէ «երբ անոնք նեղէին քուրձ կը հագուէի և պաւորի ու մոխրի նման կը խոնարհէի», ինչպէս հանդարտիմ ինձ նմանելու պատիժը միշտ յիշատակելով թէ «պիտի չպակսի սակայն Աստուծոյ բարկութեան մրուրը, ուրկէ պիտի խմեն աշխարհի բոլոր մեղաւորները և թէ «մեղաւորներու բոլոր եղջիւրները պիտի փշրեմ»։ Ինչպէս Յակորին (Հրէից) ապերախտութիւնը պատմելով հեգնեմ, երբ չուքին հետ ճշմարտութիւն ալ ընդունելով մէկտեղ՝ անոնց թերութիւնովը մուցայ Քրիստոսի երախտիքը որ չնորհուեցաւ Աստուածահրաշ խաչին փրկանքովը. մինչդեռ անոնք (Հրեաները) Մովսէսի զօրաւորութեան դէմ ապերախտ գանուելնուն որ պատուզանին Եգիպտոսի Տէրունական անտեսութեան օրինակը կը նկարէր։ Ինչպէս նկարագրեմ ատենները մեր (Նոգիներուն) վրայ յարձակող դեւերուն, զանոնք օտարացնող, խուժդուժ ցեղ մը ցոյց տալով թէ, մեր մէջ գանուող բարիներուն դիտակները իբր կեր՝ նետելին վերատակար թռչուններու այնքան օդային դեւերուն առջեւ. չարին

հետ միաբանած կամքս ինչպէս սուրբ անուանեմ, ճաշերուն վրայ ինկած խօսքի հունտին նման. ինչպէս (սուրբ անուանեմ Աստուծոյ դէմ մղուած) պատերազմի նոյն ճամբուն մէջ՝ չարին (սատանին) նմանակցութեամբ, ծածուկ կռուոզ անհնազանդ զօրքերուն գունդը մտքիս, զոր ես զօրացուցի քաու սատանին հնազանդներուն գործակցելով։ Ոչ իսկ կրնամ աղերսել թէ «մի՛ լռեր. մի՛ դադրիր, ո՛վ Աստուած» և թէ «քու սուրբերուդ վրայ խորհեցան ու ըսին» և ինչ ապօթք որ Սաղմոսի այս գլուխին մէջ գրուած է։ Որովհետեւ խիստ պատեհ է այս սաղմոսները՝ միշտ կռուելով մարի դեւերուն բռնութեանը ու անոնց հետ՝ իրենց ծառայող մարդոց համար հոգկընալ, (հոգիներու) ներկայ ժամանակի խռովութեան հանդէպ։

Ե. Որոնց մէջ՝ ո՛վ Մեծ Աստուծոյ բարձր ցած Որդին Տէր Յիսուս Քրիստոս, Դո՛ւն պահես ու աստուածայնես, երկնային զօրքերուդ չրջափակութիւնովը խաղաղին (սատանին) ամէն հովերուն հոսանքէն զմեզ պաշտպանես լոյսիդ խաչովը. որովհետեւ թէ բազմօրինակ անօրէնութիւններ գանուին իսկ վրաս՝ քոյդ հայհոյութիւն՝ ո՛չ երբեք։ Դուն որ չհանգստացար ինձ նման ամբարիշտներուն կործանումը տեսնելով, այլ խիստ գորովալի սրտմտութեամբ կրկնապէս ցաւեցար չարագործներուն՝ աւերիչ Լրհնեղեղին տակ խեղդուելուն հանդէպ,

ու անոնց մահուան առաջակալի դիպուածը՝ ինչ վերադրելով, լռողներուն զարմանք ազդող խօսքը ըսելը մտածելով թէ «մարդոց գործերուն հաւատար անգամ մ'ալ չ'անիծեմ երկիրը»։ Ու մեծ ծապէս պատրաստելով կը մխիթարուխ անմաքուրներուն ու աստուածատեսութեան դատապարտուածներուն վրկութիւը տեսնելով, դուն որ երբեմն դժուենիին առակովը կործանութիւնքներուն խնայելդ յուցուցիր, ո՛վ Ողորմած. և ուրիշ մէկուն համար ալ աստուածավկ վշտանալով նեղայար՝ ուրացողներուն օգտին համար անձրեւին ուշանալը տեսնելով։ վերջին օրերուն մէջ տեսակ տեսակ անճառելի բարութիւններ ըս տեսնելի յիշատակներ ցոյց տուիր, ինչպէս՝ սուրբ Առաքեալներուդ միջոցով քաղցրահամբոյր ոգիներ ձօնել հրամայեցիր հեռուտր, անմաքուր ժողովուրդներուս։ Ահա՛ ինձ ալ ցոյէ հայրենի գթութիւններուդ կենդանի սէրը. որպէս զի ես ալ ինչ ամենատես այցելութեամբդ քաւուելով փրկութիւմ։ Ու ինչ Հօր ու Սուրբ Հոգւովդ միշտ փառք թող մատուցեի։ ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյնէն ապրեալներ մարգարէութեան
ա՛ւ պիտակաւոր հետեւանքներուն նո՛ր յաւելուածը.
Սբոլէ խօրհէրքէն խօսէ ա՛ւ Աստուածդ.

ԿԱՏ. ԻՕՍԿ

Ես ինչո՞ւ իմ տաւիղովս՝ միշտ երգեմ Սաղմոսին (մէջ գրուածի) այնպիսի բաները, որոնք նախատինք ու նզովք ըլլան ինձ յաւէտ։ Որովհետեւ ի՞նչպէս արդարին պատիւը ինձ դատապարտուածիս յարմարցնեմ, անոր հետ ըսելով թէ «արդար ծուռ մարդը ինձ չմօտեցաւ»։ Ես որ թէեւ Աւետարանն քարոզող, նոր օրէնքի աշակերտ՝ (կրօնական) առկայն զուրկ եմ ամէն բարեմասնութիւններէ, ինչպէս չյուսահատիմ ապրելէ և Օրինական, Ջինուոր, Թագաւոր և Մարմնական հրամանատարին (Դաւիթին) հետ ի՛նչպէս անոր սովորական վարքը յատկանշող զարհուրելի Սաղմոսները ըսեմ, որոնք վերը նշանակուածս տունէն եռքը կուգան (Սաղմոս ճ. 5, 6) և երկնայիններուն իսկ ախորժելի են։ Իրաւադատ Արդարին (Դաւիթի) առա՛ջին համեմատ, ինչպէս «առաւն՝ արթննալէս մինչեւ իրիկուն պատրաստ ըլլամ մեղաւորները ապականելու»՝ (Սաղ. ճ. 8) երբ ոչ իսկ մարմնոյս անդամները ծեծելով խրատեմ. Մեծին քաջութեամբ- մատնակցելով ի՞նչպէս աստակեցնեմ Տիրոջ քաղաքին մէջ անօրէնու-

թիւն պարծանքները որ հոգիս ինչ բուսած քիծերն
իսկ չմեռցուցի։ Զյայտնուածներն իսկ Դիտցողին՝
ինչպէս ասեմ թէ «մոխիրը հացի պէս կերայ»։
Ես որ երգոցին արցունքներու յատակ ազբիւրին
իմ մեղքերէս պղտոր կաթիլ մը իսկ չմիացուցի,
ինչպէ՞ս ըսեմ անոր հետ թէ «ըմպելիս արցունքով խառնեցի ու արցունքներով անկողինս թրջեցի»։

Կատարեալ սրտով զԱստուած սիրողը՝ երբ իր նախանձքներուն յանցանքները վրան առնելով «մեր հայրերուն հետ մեղանչեցինք անօրինութիւն ու յանցանք գործեցինք» ուն., այս Սաղմոսը մինչեւ վերջը կ'ըսէ, որ Խորհելացիներէ ասելի երանութիւնն ինձ կը յարմարի, ուրիմն ե՛ս ո՞ր բաները վերագրեմ ինձ որ մեղքով մեռած եմ։ Կերակուրէ խորշելով (պահեցողութեամբ) մեռնելու աստիճան անօթեցնողը, ու յաճախակի աշխատութեամբ, (տքնութեամբ, ապաշխարութեամբ) ուժաթափ ըլլալը՝ երբ Հրէից ու հեթանոսաց ինքնօրէն կրօնքին խարութեան համեմատ իսկ պատուհասցան, ես ինչ իրաւունքով բարինեորս կարգը դասուիմ, երբ մարդիկներէ հնտրուած (հոգինեորս վիրաւորեալ) ասյս դէպքն իսկ իմ վրայ չգտնուեցաւ։ Ինչպէս պիտի ցնծայ յաւէտ արդարութիւնս զոր քնաւ իսկ չգործեցի։

Բ. Եւ որպէս դի այս խօսքը երկնցնելով

առաքալի չդառնամ, փութամ հաճառօտել զայն։ Ինչ կրնամ ըսել, Օրհնութիւնք Դաւթին Աստուածաշունչ ձայնով նուագած խօսքին առիթ թէ «կատարել արուեստ վինաւեցի զԻնձ». ասոր հետ ինչպէս բան մակէ մեծը թէ «ամէն չար ճամբաներէ ոտքս արգիլեցի». վերը գրուածներուն հետ ինչպէս նաև մատուցանեմ զայն թէ «Խօսքերդ սրտիս մէջ պահեցի, որպէս զի Քեզ դէմ չմեղանչեմ»։ Պարապ բաղձանքներս ինչպէս լուացած ցուցնեմ ու մաքուրներու դասակարգին հետ ճառեմ թէ «Քու պատուէրներէդ խրատուելով չարերուն բոլոր ճամբաներն ատեցի»։ Հեղաձոգիին բան ճշմարտութիւնը ինչպէս նիւթ ընեմ իմ ամէն օրուայ առտ երդումներուս, ուխտելով հատատարիմին (Դաւիթ) հետ թէ՝ «Երդում ըրի հաստատապէս պահելու Քու արդար դատաստաններդ»։ Ինչպէս կրկնեմ ինձ մահապոյժ հրեշտակ եղող անդառնալի վճռին պատգամը թէ «Փրկութիւնը հեռու է մեղաւորներէն»։ Ես որ խակապէս չար եմ, ինչպէս բարիներուն մէջ անպուխտ — որոնք Տիրոջմէն կ'առնեն նոյն վարձքն — ու անոնց հետ սա տունը յեղյեղեմ թէ «Շինական սէրս կրոշներուն բարութիւն կ'ընէ Տէրը»։ Ես որ մոլորած եմ, ինչպէս ինձ յարմարցնեմ անաչառ և անխուսափելի հատուցումը թէ «Ծուռ ճամբաներէ դարձուածներդ՝ անօրէնութիւն գործողներ

ներուն հետ պիտի կորանցնէ Տէրը»։ Ես որ ամօթապարտ մ'եմ, ինչպէս ինձ պատուաստեմ Աստուծմէ ներշնչուած մարգարէին պարծանքը ուանոր հետ ըսեմ թէ «Տէ՛ր, սիրտս չպոռոզցաւ ո՛չ ալ աչքերս պուտրճացան» և ասոր չարունակութիւնը եղող խօսքերը։ Ես որ դժոխքին դանձնեմ, ինչպէս վհատածներու քաջալերութեան ցոյց նկատեմ մարդկային կարողութենէ վեր բան մը ու Աստուծոյ Հոգիովը Օծուածին հետ ըսեմ թէ «Առաջուց տեսար որ չեզուխս մէջ խարդախութիւն չկայ» Սաղմոսը (ՃԼՀ.) սկիզբէն մինչեւ վերջը։ Ես որ մահուան արժանի մարդ ու սատակումի գաւակ ըլլալով՝ չարագործներու դատակարգին հետ խօսակից եմ, ինչպէս ըսեմ Բարեչնարհին խօսքը թէ «Տէ՛ր, ահաւասիկ չատեցի ձեզ սակի եղողները» և ասոր մեկնացած մասը։ Ո՛վ անձս, դո՛ւն որ ոգեպաշտ ես աշխարհի մէջ, ինչպէս առաջ կը վարես ձու անփորձ հոգիդ երջանիկ վեհին (Դաւիթին) մեծ վատահութեամբն ու Գաղակաւորին հետ կը մեծայնես զայն թէ «Փորձէ՛ զիս ո՛վ Տէր, ու տես թէ, անօրէնութիւն կո՞յ ձեռքերուս մէջ» եւն. այս Սաղմոսին յաւելուածը։ Ես որ մեղաւոր եմ, ինչպէս Աստուծոյ յաւաջողներուն ձախնամկցելով, ուրիշ մեղաւորներէ ազատելու համար աղաչեմ «չար մարդէ ու մեղաւոր ձեռքերէ ազատէ՛ զիս ո՛վ Տէր»։

Ի՞նչպէս համարձակիմ Փառաւորուածին հետ Աստուծոյ մաղթելու թէ «Անմահներու երկրին մէջ, Դո՛ւն ես յոյս ու բաժինս»։ Ի՞նչպէս հաղորդ ըլլալով (Դաւիթի) ճիգերուն յաղթանակին մրցանակը (երկնաւոր) թագաւորին մատուցանեմ ու նմանը չտեսնուած աղերս մը աղօթեմ թէ «Արդարներդ թող ապասեն, մինչեւ որ ինձ հասուցում ընես»։

Գ. Խնամ գուվելի է նաև Սաղմոսին սա իմաստը — և Տէրոջը գործին կը նմանի որ փորձողը (Սատանան) ամօթապարտ ըրաւ — երբ ամէնքը կ'արհամարհէ և բոլոր արարածներուն սկզբնապատճառը միայն կ'ընտրէ, ըսելով թէ «Երանի՛ այն ժողովուրդին, որուն աէրը Աստուած է»։ Մեծ է նաև չնորհին այս բարձրութիւնն և երջանկութեամբ լեցուն զգուշաւոր համարձակութիւն մը թէ «Սուրբերդ պիտի օրհնեն զՔեզ»։ Հղձալի է նաև մերձաւոր քնաւորութեան այս հաղորդակցութիւնը՝ — Աստուծոյ յաւատալ ու Անոր վստահիլ — Սաղմոսին խօսքովը ուրախանալով թէ «Իրմէ վախցողներուն կամքը կը կատարէ Տէրը» և (Սաղմոսին) խօսքին կարգը կ'աւարտէ, մինչև որ ոգեալին ու զուարճալին հասկնէ թէ՝ «Տէրը կը պահէ զոնոնք որ զԱյն կը սիրեն, ամէն մեղաւորները կը ստակեցնէ Տէրը»։ Նուագարաններու գիրքերուն — Սաղմոսներուն —

վերջին գլուխներուն մէջ, արդարներուն ու մեղաւորներուն ըլլալիք վերջին հատուցման օրինակը՝ ասով իսկ ցոյց տուաւ (Դաւիթ)։

Իրարու զուգակից են այս Սաղմոսէն եաք երգուածները թէ «հեզահոգիները կ'ընդունի Տէրը և ամբարտաւանները մինչեւ գետին կը խոնարհեցնէ» ուրեմն ո՞րչափ խեղճութիւններ կ'ապասեն ինձ։ Իսկ թէ «Տէրը կը հաւնի սուրբ ժողովուրդէն ու վրկելով կը բարձրացնէ խոնարհները», արդ ես որ զրկուած եմ բարեմասնութիւններէ, ո՞ւր պիտի հասնիմ։ Եթէ «Անուած իր սուրբերուն մէջ պիտի օրհնուի տիրապէս», ես որ զերծ եմ մաքրութենէ, որո՞ւ հետ պիտի դասակարգուիմ. իսկ եթէ ասոր մօտ՝ զիս կշտամբելու յիշատակարան մը դնեմ կանխաւ երգուածներէն (Սաղմոս) թէ, Տէրը սիրեցէ՛ք ո՛վ անոր սուրբերը, որովհետեւ ուղղամտութիւն կ'ուզէ Տէրը և կրկնապատիկ հատուցում կ'ընէ ամբարտաւաններուն», արդ ո՞ր գունդին մէջ պիտի գտնուիմ ես՝ որ չարիքը հնարողին գաղտնիքներէն զերծ եմ, Որովհետեւ՝ ինչպէս որ եղեւին ծառերու տերեւները հովերու ուժգին բաղխումէն շարժելով մեծատաղնապ կը տատանին ու դէպի վար կը ծռին, այնպէս չանաց չարդել (տատանան) վերարձակ ընթացքը ուռճացած ճիւղիս, որ Քու անեղ Մշակի ձեռքէ խնամեց, և որ

կրկին արմատացնելով վերատին հաստատէ՝ զարձեալ, ինձ կամքիդ խնամքներուն կեռնքի պատէզին մէջ, որպէս զի անապակ պատուղ բերէ նոյնքէն, ո՛վ ամէն բան պարգեւող Քրիստո՛ս Թագաւոր, որ օրհնուած ես յաւիտեան. ամէն։

Նայ այն Հոգւոյն սրբութեամբ մտպետներուդ
ա՛ պղծախառն հեթանոսներուդ նո՛ր յաւելուածը։
Սբոյ խորհրդեն խօսք առ Սոսթոնաց։

ԿԱՐ. ԻՆ ՕՍՔ

ԱՅՐՔ՝ ինչո՞ւ ուրիշ մարգարէներէն աւ հաստատուածներ չմիացնես վերը ճառած աղբիւրներուս որոնք նախապէս գրուեցան։ Որովհետեւ ինչ վայելք կուտայ կերտակուրը երբէ չյաւերէ անպակաս դարձած ուտեմ զայն. կամ ինչ օգուտ կ'ունենայ Սաղմոսը երբէ չհասկնամ, Հոս որում՝ զիս ինքս կը նզովեմ անոնցմով ու չեմ հասկնար. ուսայուած կ'ըլլամ ու չեմ յաջրուիր. աբեւ ծառած կ'ըլլայ, ու չեմ յուսաւորուիր. մեղր կ'ուտեմ ու չեմ անուշնար. ոտքինով կը լեցուիմ, ու չեմ բժշկուիր. ժրշտ կը կանխեմ նոյն բանին մէջ ու դատարկ կ'ելլեմ. ժրշտ կը խոյանամ ու չեմ խրատուիր. կրկին կը յորդորուիմ ու չեմ զգաստանար։

Բ. Արդարեւ Տէրունական առակին (հին ուխտին եւ նոր գիրերին) ու մարգարէին՝ մեղաւորներուն կողմէ ըսածին նման, «մեղքերս ու անօրէնութիւններս կուտակուեցան վրաս և ես կը մաշիմ անոնց առակ»։ Որովհետեւ եթէ Եսայիին ըսածին պէս. «անօրէններն ու մեղաւորները մէկտեղ կը սատկին» ուրեմն ինձ՝ չարագործիս ալ նոյն բաժինը պատրաստ կը պահուի։ Ըստ որում, կ'ըսեմ այն Սաղմոսը թէ «հատուցում կ'ընէ անոնց՝ որ ուրախ ամբարտաւանութիւն կը գործեն» ու ասոր կը կցորդեմ սա կարգադրութիւնն ալ թէ «Հպարտներուն ու ամբարտաւաններուն վրայ է Տիրոջը օրը» թէ, «մեղաւորները մօրմէ օտար եղան» և ինչ որ (Սաղմոսին) այս կարգը կը ցուցնէ։ Ասոր կը յարեմ նաեւ թէ «երկրի անօրէնները պիտի կործանին, ամբարիշտը պիտի վերստին երկրէ և անիրաւները պիտի մերժուին անկէ»։ Ողբացէք վրաս (մարգարէին) ձայնին հաւաձայն թէ «ինչպէս որ եղէգը կրակի կայծակներէն կը բռնկի, մեղաւորներն ալ այնպէս պիտի այրին բորբոքած բոցին մէջ», լացէ՛ք Սաղմոսին համեմատ թէ «անոնց վրայ կրակի կայծեր պիտի նետուս». հեծկլտացէք մարգարէին բերնով հաղորդուած Աստուածային վճիռին խօսքերուն համդէպ թէ «եթէ ինձ մոխիկ ընել չուզէք, ատոր պիտի ուշ դձեզ». կոծեցէ՛ք Սաղմոսին համար թէ «մահը

պիտի հավուէ զանոնք», ողորմուկ հառաչանքնե-
րով աղի արցունք միացուցէք իմ հեծեծանքնե-
րուս, երբ Բարձրեալը՝ Իսրայէլի հետ, ի՛նձ ալ
Սաղմոսին խօսքովը ըսէ թէ «ժողովուրդս իմ
ձայնիս չլսեց». մեղքցէ՛ք ինձ թշուառիս, երբ
ուրիշ մարգարէ մը նոյն բանը կրկնէ թէ «վա՛յ
անոնց՝ որ ինձ հակառակ կը վազեն»։ Փղձկած
արտով ողբի նոր ձայն հնչեցուցէք. երբ մարգա-
րէն՝ Աստուծով ամչցնելով, Յակոբայ անհնազանդ-
ման հետ զիս յանդիմանէ թէ «Տէա՛ք ո՛վ ար-
համարհոտաններ, զարմացէ՛ք և ապրուեցէ՛ք»։

Գ. Այլ ահա՛յն դարձո՛ւր և պատեհանը դի՛ր, ապաւնակա՛ն սուրը Անաւորիդ, զոր բարկութեամբ բարձրացուցած էիր ինձ դէմ որ վախէա՝ պատուր-
ուած եմ Մեծութեանդ երեսէն. և բարութիւն բաշխող Աչուիդ մօտենալով՝ կենաց օծումին պար-
գեւը տո՛ւր ինձ որ ջեզ կ՚ազաչեմ։ Եւ ջեզ վառք թող մատուցուէ, վերը՝ երկինքը՝ անմահ-
ներէն, վարը՝ երկրի վրայ՝ մահկանացուներէն ու
բոլոր ազգերէն, միշտ և հանապազ, ամէն։

Ներո՛ղ այս Հակոպէն ապերասուիքդ մաշկանդիներաս ա-
պիրահաս հնձանդիներաս նո՛ր յաւելուածիդ։
Սրտի խոհեմքէն խօսք ա՛ստուածի

ԿԳ. ԽՕՍՔ

Ա՛ՀԱ կենդանի Աստուծոյ որդին, Բա-
րեբա՛ր և բազմագութ, մարդասէր և
համբերող, միա՛կ Թագաւոր ես Հօրդ
հետ պատուոյ՝ և օրհնութեանուած
Տէրը ամէնուն, Որ երբէ՛ք պատճառ չես իմ կո-
րըստեանս, որ ամենևին վարժ չես չարիք գոր-
ծելու, որ մեղաւորին մեռնիլը չես կամենար, որ
կամքդ (հոգիներու) փրկութիւն կ՛ընծայէ, որ
մեղքի մրրիկը քաւութեան պարզ օդի կը դարձը-
նես, որ բարկութեան կրակը անձրեւի կը փոխար-
կես։ Որ բարիներէ ետ մնացած (ղովտի) կինը,
երկու նիւթով ետ դարձուցիր՝ միեւնոյն արձանին
մէջ երկու բնութիւն հաստատելով (քար և աղ).
ո՛չ խակապէս անպարտներուն հետ դատեցիր զայն,
ա՛չ ալ կատարեալապէս պատժապարտներուն հետ
առնչեցիր։ Որ, հնդուկ ծովուն հոսանքները, կա-
ռուցած քարակոյտերու դարձուցիր։ Որ, անա-
պատին կարծրանիւթ ապառաժէն, հոսող վտակ-
ներու ցոյտուն ազբիւրներ բղխեցուցիր։ Որ,
Յորդանանի ջուրերուն արընթաց վազքը, հրաշալի

անդրադարձութեամբ մը, յիտուամիտոյ հեթանոսներուն խոսեէն ղրկեցիր՝ իբր աւազան լուսաւորման։ Ով, Երիքովի կրկնապատ պարիսպը, թեթեւ յարդի մը նման ցնդեցուցեր՝ իբր օրինակ կտրծանութեան։ Ով, անոր (Երիքովի) ընտանեկան չուրը, իտրհրդատուր աղուվը համեմելով, անուշցուցեր՝ իբր օրինակ ջանասիրութեան։ Ով, ապականածներուս բարեփոխութեան։ Ով, անհնազանդ մարքերուս նմանող Մեռաի դառնութիւնը, կեանքի փայտովը քե՛զ նմանցնելով՝ օգտակա՛ր երեր։ Ով, անտրակելի գոյնիդ անտահմանելի հրաժանը գծագրելու համար, գեաէն առնուած չուրը նոր կարմիր գոյնի մը՝ արիւնի՛ դարձուցիր յոմաքի վրայ։ Ով, անկենդան գաւազանը անթոյն վիշապի կերպափոխելով ցուցուցեր, իբր օրինակը քու՝ մեր մարմնով կերպափոխուելուդ, ու օտարազգի հեթանոսներու դարձին, Ով, Մովսէսի (բորոտած) երջանիկ ձեռքերը կրկնապէս բժշկելով, քու ապագայ մարդեղութեանդ հրաշալի բժշկութիւններն, ու մեր սխտաւոր մարմիններուն՝ քեզմով վերջնականապէս մաքրուիլը գուշակեցիր, ո՛վ Բարձրեալ։ Ո՛վ, այլափոխ չրջադրուած օրինակներով, մատնանշեցիր կորսուած մեղաւորներու հոգիին անտակնկալ գիւտը՝ սիրոյ բարեխնամ արուեստով, ո՛վ ամենագութ Օրհնուած։

Բ. Որ անշունչ երկրին մէջ մեռածը, դալարացնելով կը բուծցունէս. որ անշարժը քալողի նման կը կառավարես. որ, անարգ արդանդէ պատկերացիները կ'անուանես Ինչ. որ, ուսելու աղօրիք (ակռայ) կուտաս պատանեաւկներուս. որ, մաքուր երեաններուն մազեր կ'ընծայես. որ, գլուխին ան. մազերը, գարմանալի օրինակով, ձիւնին ճերմակութեանը կը դարձնես, ապացուցանելով թէ՝ ամէն հեռաւոր ահմաններուն յաղթող ես ո'վ Հզօր. որ, Ծոթի խօսքին հաւատալ, չըթունքէ, բնական արտաքերումը հաւատարիմ կամքի կը փոխես; Որ, երկիրը ու անոր սիւները հիմէն կը խախտես անոր բնական կազմութեամբը, ցուցնելով թէ, Դո'ւ միայն կը մնաս անկորուստ; Որ, տարերքները, անցաւոր իրերու նման կը դարձնես, և դարձեալ նոյն տեղը կը կոպես իրենց անշարժ՝ յայտնելով թէ, մեղքերու չատութիւնն իսկ, դիւրութեամբ ներողութեան առնելու, կամ ներելու մասին ա'յնչափ զօրաւոր ես; Որ, Արուեստակին (արեւին) անզգայ գոյութիւնը երեւանով առնձուածի նման կը վարես՝ անով ցուցնելով թէ, բնութեան չար միտումներն ալ, կրնա'ս հանդարտեցնել երբ որ ուզես; Որ, լուսնին անբաւ գունդը մերթ կը դատարկացնես, ու մերթ ալ լուսով կը լեցնես, ջեզի յուսացողներուդ լուսաւորելու, և անոնց աւետելու թէ

բարիքներէ նուագած, մեր մեղաւոր մարմինը, Դա՛ւն (դրախտի) առաջնատեղծ հարստութեան ամբողջ լրութեանը կը հասցնես։ Որ, երկինքի լուսաւորներուն անխոտոր պատկերները, պզտիկ հօտի աննշան դասակի մը նման կը բաժնես ու կը ժողոված, ասով (հոգիներու) վրկութեան յո՛յսը խորհրդանշելով թէ, չաղաչող լեզուներուն ալ կարողապէս կրնաս աղօթիլ, ո՛վ քաղցրութեամբ նայող։ Որ, կեանքի ու մահուան մէջ, վաստահութեան ճամբայ կը գծես ծովուն երեսը՝ հաստատուն վկայելով թէ, անկասկածելի ա՛ղն իսկ, ջեզմով կը պաշտպանուինք անգայթօրէն։ Որ, կրակէն եռացած կաթսայի ջուրի նման, մեղքերու (ծովուն) պղտորած մրրիկը, քու կամքիդ խօսքովը կը խաւխաներ։ Որ, երկրին կը նայիս, ու կը շարժե՛ս զայն, որպէս զի անբանուղ քանաւորները պատասխանես։ Որ, իբր նեղ նաւակ մը, չարժուն ալիքներուն վրայ, կը դղրդես անքաւ թանձրութիւնք գետնին՝ որով կը ճանչցուիս բոլոր առեղծուածներէն թէ, առա՛նց երկբայութեան՝ գոյութիւն ունիս, և քու զօրաւոր խօսքովդ հիմնած ես ամէնքն ալ։ Որ, մեռած մարմիններդը կը ցանես երկրի վրայ, ու զանոնք անկորուստ պահելով կրկի՛ն կը կենդանացնես։ Որ, ապակատնացուն առլով՝ անե՛ղծը կ'առանես։ Որ, մահացու մարմնոյս հետ, կեանքի նշխարդ ալ կը

խնամեսա։ Որ, ակնարկի հրամանով, վայրկե՛նա-
բար, կազմեցիր, պատրաստեցիր (աշխարհի) ամէն
եղանակներու կարգաւորութիւնը՝ որ անպատրաստ էր։

Դուն կարո՛ղ ու զօրաւոր ես՝ որ տարբերներու
օրերուն հալումաղն ժամանակը կը փոխես, տարբե՛ր
եղանակներու բարեպատեհ առատութիւններ պարգե-
ւով։ Որ ձայն չհանողները կը կանչես, արտէս թէ
կեանքէն բան մը, որ կը հրամայես միայն ու
անոնք կը վազեն. որ հնազանդէտի խելքէ վեր
արուեստով մէգ ու (պայծառ) առաւօտ կը հինես,
կը գործես (երկրային կառոյց գործող ատաւյնանկի
նման)։ Որ, առանձին ստեղծագործութիւններէդ ետք,
երկրագնդիկին (Յորին) կառնախահայեաց զարմացման հա-
մամատ, փոփոխութիւններն ու ամենամեծերը կատա-
րեցիր առանց հրաշալիքներուն. ասկէ՛ առնելի
բարձր, անե՛ղծ աչխարհ մը ստեղծեցիր քու
մարդ ըսւալովդ՝ որ ծանելի մէկ ստեղծագործութեան։

Գ. Որ տհաւատիկ մեր յանցանքները ջնջի՛
վերապրեցիր. որ, ջու արդարութիւնդ մեզի՛
շնորհեցիր. որ, մեր հաշտութեան վրկանքը վրա՛դ
կրեցիր, որ քնաւ չես յաւերժանալ տղարմելէ, երկիւ-
ղածութեամբ բարի պաշտօն վարելու դարձուր
ըլլա, որ ամբարշտացած եմ. արտի արքունի պգտա-
ւութեան՝ որ թմրած եմ. պայծառ դէմքի անա-
պատութեան՝ որ անմաքուր եմ. Ջինջ պատկերի

առաքելոյ առնքեւթեան՝ որ կեղծաւոր եմ. պէտքեր չխորհակութիւնք առակութեան՝ որ կոպրուած եմ. առնախրելի գաւառթեանը խնդաւմին՝ որ լացած եմ. առնքակաւելի կերպով միաւորեզ սիրոյն՝ որ յուսահատած եմ. առնշարժելի հաստատութեան՝ որ մոչցած եմ. անդրաժանելի երանութեան լոյսին՝ որ խաւարած եմ. առնապակաց կեանքին՝ որ գերի եղած եմ մահուան։ Որպէս զի ամէն առքիւ, վերը երկինքը՝ վարը երկրի մէջ աւ առնոց քնակիչներէն մինչեւ վերջը խոստովանելով փառաւորութ առնուղ, Թխո՛ւս, Հօրդ ու Սուրբ Հոգիիդ հետ. ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն պերճաւութ մարդիանփնեքան ու պէտխատան հեթեթանփնեքան նո՛ր յաւելուածը։
Սբոյ խորենէն եպս. ա. Ստեփան.

ԿԴ. ԽՈՍՔ

ԱՐԴ ամէն բանի մէջ, ամէն առքիւ ուղիղ ես, ո՛վ Աստուած, իրաւունքով կը դատես. արդարութիւնով կը կշռես. ճշմարտութիւնով կըչափես. օրհնութիւնով կը հեռուիս. բարութիւնով կը քալես. առաւգութիւնը կը սիրես. յաւակութիւն կը փնտռես. պայծառութիւնէ կ'ախորժիս. փորձելով կը յանդիմանես. համբերութեամբ կը քննես։ Ո՛չ խորհրդախութիւն

ունէա, ո՛չ ալ գոռոզութիւն, այլ կատարեալ էա հեզ, հանդարտ և ողորմած եա։

Բ. Ո՛վ Հօրդ անփոփոխելի հանճարին երկնային իմաստութիւնը, չնորհքով արդիպրուածներուդ համատատ գովեատովն ու վկայութեամբը կրկնապէս արդարացար, այն սուրբ խօսքին համեմատ, զոր ինքզինէ առաջնակ կեանքէ Աւետարանովը թէ «ո՛չ ողբացի երբ կը կոծէին, ո՛չ ալ պարեցի երբ փող կը նուագէին»։ Անօրէնութիւն մի՛ ըներ, ըսիր ինձ՝ անօրէնէա, բայց եա նոյն չարիքներուս մէջ աւելի ամրացայ. մի գոռոզնար, ըսիր ինձ՝ մեղաւորէա, և եա գործեցի ինչ որ հակառակ էր ինեզ. ո՛չ իակ, Ամբակումի, Դաւիթի և Զաքարիաի պատմութեանց համեմատ, զորոց երբէք թէ, հպարտութեամբ գոռոզցած մեծամեծներըը բարձրացնել ու ատրնացնել ինու ձեռքդ է միայն։ Օրհնութիւն կամեցար ինձ, ո՛վ Ողորմած, և եա որ անիծեալ մ'եմ, մեծ ատրագրութեամբ խոստրեցայ այն կողմը որուն միայն արժանի էի. բարկութիւն սիրեցի և ո՛չ բարութիւն. պրուածին համեմատ՝ խաւարը չօշափեցի և ո՛չ լոյսը. ինու կեանդանի ձայնիդ կոչտութեամբ պատասխանեցի, ո՛վ գթա՛ծ։ Եատչի բերնով ըսիր թէ, «որդը չմեռնէր, կրակը չմարէր, յանդիմանութիւնը աննվերջ է, բնակութիւնը յաւիտենական» և ատոր նման ուրիշ սոսկալի բաններ ըսիր (դժոխքին նկատմամբ),

սակայն եա՝ Սազմոսդին ըսածին պէս՝ ո՛չ իսկ ուշադրութիւն ըրի, այլ մտաւորական մռայլ կուռ-թութեամբ քալեցի։ Մարգարէին բերնով ցոյց տուել թէ «օրհնութիւն պիտի սպասեմ այն՝ որ օբէնք կը սահմանէ» եա սակայն օրէնքները կըր-ճաշել վուխտացի. Ո՛վ Տէր, Ցիսուս, Քրիստոս, ինչ մտածէդ քարի վրայ գրուած հոգեւոր արձանի պէս կանգնեցիր Դուխթը իր իսկ խօսքով, երբ իր այս ընտրութեան առթիւ կ'ըսէ «յաւէտ պահեցի ինչ օբէնքդ ամէն սրտեն» ու կրկին անդրադառնալով զօրեղապէս կը հաստատէ խօսքը, «յաւիտեան յաւիտենից (օրէնքդ պահեցի), ըսելով,» և դեռ սար նման ուրիշ պարծանքի խօսքեր՝ զիս խրախուսելու համար (ըսուած)՝ բայց ես քնաւ չզպացի, Բահազու տալը փուխտացի և ո՛չ Աստուծոյ։ Եգիպտական երգիծանքին համեմատ, երկմիտ քայլերով կաղացի երկու ճամբաներուն միջեւ, բարիքներէն ես կենալով, Մեռելներէն (անդին աչխարհէն) եկած Մովսէսը իր օրինակներովը ունիմ. Մարգարէներուն խօսքերը գրուած են հոգիիս վրայ. Առաքեալներուն գրքերը չարուա՛ծ են մտքիս մաներուն վրայ և դո՛ւն, ո՛վ Տէր հաստատակաց, Աւետարանի կտակովը անքիւ ննջեցեալներու հետ յարութիւն առած ես բաղուելէ ետք. բայց ես ասոնց ամէնուն հանդէպ չապաշխարեցի. դարբիններու անչարժ սալին նման

յամառելով քարտայած սրտով՝ որ օրինակին է Բե-
լիարի և անհաւատ մնացի (Աւետարանի առակին)
Մեծատունին հինգ եղբայրակիցներէն աւելի, որ
յարմար նամանութիւնն է մարմնոյ յղփացած հինգ
անողորմ զգայարանքներուն։

Գ. Այլ այս լքուած կերպարանքին դարձեալ
մօտեցիր, ո՛վ Բա՛րի, Ահաւո՛ր, Մարդասէ՛ր,
Խնամակա՛լ, կենդանի, Սուրբ, Լուսաւոր և ան-
վախճան Թագաւոր. պանծալի Յաչիդ խորհուր-
դին զօրութիւնամբը կրկի՛ն ողորմէ, յիմար երի-
կամուձքներուս մեղքով կարծրացած անքիր սր-
տին և լքուած, անպատուղ արտիս՝ որ ինչ ամէն
բանի կարող կամքիդ զթութենէն նպաստ և օ-
ժանդակութիւն առանալով արտասոյ, բղխեցնէ՛
վշտագնաց աչքերէս արցունքի յորձեցնող վտակ-
ներ հասեցնէ հոգիս, զիս՝ փրկելու, մաքրելու և
ինձմէ հաճութեամբ ընդունելու համար, ո՛վ
ամէն բան պարգեւող Տէրը ամէնուն որ միշտ
վառաւորուած ես, ամէն։

Նոյն այն Հոկտեմբեր ապերասիէց մասնաւորութեանց ա-
պըետեսան հետեւեալ նա՛ը յաւելուածը։
Սրտի խորհրդեն խօսք առ Աստուած.

ԿԸ. ԻՆ ՕՐԻ

ԱՐԴ եա որ ամբարիշտներու նախանձոյքը
մեղաւորներու գլուխը, անիրաւներու
պետը, պարտաւորներու առաջինը, յանցաւորնե
րու պատկերն ու Ատտիկեցի մ'եմ, չէ թէ բարե
ժամանութեան, այլ վատթարութեան տեսակէտով
ահա չբաւելիքները ըսի ինձ համար, ամօթալի
գործերս խայտառակեցի, գաղտնիքներս հրապա-
րակեցի, ծածկուածները յայտնեցի, պահուածները
ցուցուցի, ամփոփուածները տարածեցի, դառնու-
թեան մաղձը ժայթքեցի, չարին գործակցու
թիւնս ժամնեցի, վէրքիս հաւատքո ած թարախը
քամեցի, պարտքերուս խորը ճանչցուցի, կեղծիքի
պատրաւակը մէկ կողմ առի, ագեղութեան քօղը
վերցուցի, ամօթալի հագուստները մերկացուցի,
գաբչելիութիւնները պարզեցի, մահուան մրուրը
փոխեցի, հոգիիս խածատուածքին վէրքերը՝ ջեզ՝
քահանայապետիդ՝ Քրիստոսի բացի, Անձիս վի-
աերուն չխնայեցի, մարմնոյս սիրուն աչառութիւն
չըրի. փառած հին արմատը ցուցադրեցի, բնա-
թեանս պիտոյքներուն չողորմեցայ, միաբանու-
թեան կապը խզեցի, սրտիս դղեակը քանդեցի
դարանակալ եղողի նման կուռեցայ կամքի

որպէն հետ զայն մեռցնելու համար, առյայսմանեբուս պահեսաը դուբս հանեցի, մինչդեռ գառնձը Մեծին ցուցուցի, դասախաւզը դասաւորին դիմաց կեցուցի, եաքը կատարութիւք (հոգեւոր) փորձանքները հիմակուընէ իակ գտայ, կործանուզին դաշինքը խզէցի, խաբուզին ուխտը ցրուեցի, (հոգեւոր) կռիւին յաղթութեան վերջաւորութիւնը ջեզ յանձնեցի ո՛վ Տէ՛ր Յիսուս. (հոգեւոր) պատերազմին խումբը գրգռեցի, (սատանայինն յարձակումները) դիմադրել կարենալու համար Աստուածային խօսքիդ ցուացի ո՛վ Տէր. խաւարասէրներուս (դեւ) խումբը՝ լուսեղէններուս (հրեշտակ) զէնքին մատնեցի:

Բ. Ուրեմն ո՛վ ամէն արարածներն Ստե՛ղծող, Բարձրեալ Աստուծոյ որդին՝ Քրիստոս, Մեծ օրը (դատաստանին) կրկնակի դատելով մի՛ կշտամբեր զիս, որ այսպէս խօսքերով քամահրուած, ու այսքան հարուածներով ծեծուած եմ հոս, Անո՛վ զօրաւո՛ր, անքննելի՛, անճառելի՛, բարերար, անմա՛հ Թագաւոր, ամօթապարտութեան այս կեր. պին հանդէպ երբ խոնարհաբար ինքզինքս պարապեցի և մեծ խոյտառակութեամբ ես զիս խտտիւ դատեցի, այս գերքին նուագարանովը՝ ամօթի անարգանքով լեցո՛ւր դէմքը սատանային և ամօթապարտ դէմքս զօրեղ նշանովը խայտիդ։ Լոյսի կնիքդ Թո՛ղ միանայ գեղեցկութեանս տեսա-

քին՝ ամրութեանդ նշանը թո՛ղ հաստատուի երե-
սիս կերպարանքին վրայ, կենաց վայելիդ երե-
ույթը թո՛ղ գծուի այտիս պատկերին վրայ, հրա-
շալի արուեստդ թո՛ղ նշանակուի երբ գարդ ճակ-
տիս։ Լուսապաճոյճ դրօշմդ թո՛ղ չայլայլի ինձ-
մէ, օրհնութեանդ ճառագայքը թող չվերնայ այգե-
րուս բիբէն, վառոհութեան հաւատիքդ թո՛ղ
չհեռանայ գլխէս, առատնագրութեանդ (խ-չա-
կնքել) վառքը թո՛ղ չխափանի բերնիս աղրու-
թեանը աեմեքէն։ Սրտիս գգայարանքներուն թող
միանայ պահպանակդ (խաչ) երկրպագելի, գոյու-
թեանս չորս նիւթերուն (տարրերք) թող ազդէ նը-
շոյը քառութեանդ (խաչ), ձեռքիս կարկառու-
մին թո՛ղ օժանդակէ իշխանութիւնը Փրկչիդ,
մատուրներուս մօտենալուն թո՛ղ օգնէ համար
ձակութեանդ խորհրդարանը։ Իմ (աչխարհէ) մեկ-
նելու պահուս թո՛ղ չհեռանայ արքութիւնդ, թո՛ղ
չվերնայ պատիս երբ պատանքով պատնուիմ ես
պարտաւորս. անդաւաճանելի վրկութիւնդ թող
չզատուի հոգիէս, կեանք տուողիդ գիծերը թո՛ղ
չջնջուին շունչէս որ քու ձեռքովդ գրուած է.
արիւնի զօրաւոր նկարը թո՛ղ չաւրուի ինձմէ. որ
Տիրոջը նմանող խորան եմ. ինձ հետ թող բնակի
իմ գերեզմանիս մէջ. երբ թշուառ մարմինս փառ-
չնորհիդ օծումը վրաս թող պահուի. նորոգու-
թեան (պատասխանին) օրը տասվ հանդիսիմ

փառքի Փեսայիդ. իբրեւ Քուկինները դաղչցուիմ, Քաւ վատաւկներուդ պճնուիմ, Մեծիդ երախտիքները յարդուիմ, աւազանին հաղուստները պարճանամ, ողորմութեամբդ քաւութիւն առանալով։ Անապականութեան վերարկուդ մեզքով տաժանած մարմնոյս մօտեցո՛ւր ո՛վ Բարեգութ, Քաւ չնորհներուդ հետ քուռ առաքինի գործերն ալ չեկլեն, հոգիս մաչեցնողը թո՛ղ վատնուի, խաւարասիրներու պատրանքները թող չվերուռնան ինձ հետ։

Հանգստեան վիճը (գերեզման) անուանվի թո՛ղ օրհնուի ո՛վ Գթա՛ծ, գերութեան գուբը ողորմութիւնով թո՛ղ լեցուի, Քշուառութեան վայրը Քեզմով թող ընդարձակուի, բարկութեան բանտը հանդիստ թող ըլլայ ինձ ո՛վ Խնամող, մեռելոց արգանդը թող անուշանի գիս որ ածիմ (յարութիւն առնելու համար), այն նեղ տեղը Քաւ յուսով թող չտեսնայ գիս, տարտամ խշտեակին մէջ Քաւ ձեռքովդ պահուիմ, տապնապի տունը Քաւ թեւովդ ընդունուիմ վատնի գի սենեակին մէջ Դուն ինձ հետ եղիր ո՛վ Գովուած։ Մե՛ղք ինձ, հայրա՛ր աւա՛ղ օրհնեալ երեսիդ վերնայինն էի և հիմայ անպէտայինն եմ, երեսիդ ուրախալի (նախանձելի) էի և հիմա ողբալի եմ։

Գ. Սրդ՝ Դո՛ւն գարձեալ օրհնուած ես քոյդ

արարածներէն, երկնայինները ու երկրայիններէն ու մեռած անդադարաժեռտականներէն որ անպարտ ես իմ այս տարապրութեննէս։ Ե՛ս վրիպեցայ, ե՛ս օտարացայ, ե՛ս յիմարացայ, յաղթուեցայ ու անպէտ եղայ, ե՛ս ինքս լքուեցայ, ուզեցի և կործանեցայ, ե՛ս մոլորեցայ, ե՛ս մատնուեցայ (մեղքերու), ես մերժուեցայ, ե՛ս խորթացայ, ե՛ս գերի եղայ ու գայթակղեցայ, ե՛ս նզովուեցայ, ե՛ս թշուառացայ, գինովցայ ու վատթարցայ, ե՛ս ինկայ, ե՛ս խաբուեցայ, ե՛ս անօրինեցայ, ե՛ս պոկտնեցայ, մեռայ և յաւէտ եղծուեցայ, այս ամէնուն մէջ մաս մը չունէս չարի, որ ես միայն անվոխոխ բարի։ Արդ եթէ կամքդ իմ վրայ րուլայ, խաւարը ճառագայթ կը դառնայ ինձ, եթէ յոյսի հոգիդ հոն ըլլայ, գիշերը առաւու կը դառնայ, եթէ քու մարմնոյդ հաղորդակցիմ, ամօթի կասկածէն կը փրկուիմ։ Իսկ ես կենդանի չեմ սեպեր անձս, անխուսափելի մահուան համար, զարձեալ զիս կորսուած չեմ համարիր, անկասկածելի նորոգութիւնը ակատի առնելով։ Ես որ անքաւելի մեղքերուս համար՝ վոկուած կը սեպէմ ինձ կեանքի ճամբան, զարձեալ թողուած կը նկատեմ դրախտը՝ վրկութեան ակնախին յուսալով. արովհետև վհատութեան գոյժը ո՛չ այնչափ կը ապգնապեցնէ. ո՛րչափ կը քաջալերէ փրկելու համար ձեռք կարկառելդ։ Արդ՝ ո՛վ Տէր, Դուն որ միշտ օրհնուած ես, տուր ամէն գոհաբանող ձայնեբուն՝ ողորմութիւնդ առ՛ը, Ամէն։

Նայն այն Հակոպին ապերասուէից մաղմնադիներուն ա-
պըքահաս ևնձնձանփնելըսան նո՛ր յաւելուածը։

Սրտի խոնարհին խօսք առ Աստուած

ԿԶ. ԽՕՍՔ

ԱՐԴ՝ ով որ այս համեստ գրքին մաղթանքի դեղն առնելով՝ ասուլ պաղատի, եթէ մեղաւորներէն ըլլայ աղօթողը՝ ես ալ իմ խօսքովս՝ անոր կցորդուիմ. իսկ եթէ արդարներէն ըլլայ (աղօթելու համար) առաջ անցնողը, ես ալ ասոր չնորհիւ՝ (նարեկով) ողորմութեան արժանանամ անոր հետ։ Իսկ եթէ այնպիսին երջանիկ սեպէ ինքզինքը, պիտ միայն թշուառ ցուցնելով, անոր համար ես ալ կը վկայեմ։ Բայց այնպիսին Սողոմոնն ու անոր հոգեշունչ խօսքը՝ թող յիշէ թէ «ո՞վ կրնայ վատահիլ թէ մաքուր սիրտ ունի և կամ ո՞վ կրնայ պարծիլ թէ մեղքէ ազատ է», և որովհետեւ երկրածիններէն մարդ մը չեղաւ որ զերծ ըլլայ պատասխանատուութենէ և ոչ ալ ընտիր մը՝ որ իր արարչին վազքովը (յաղթականը ըլլայ), ոչ խակ՝ եթէ թուչելու ատաիճան թեւերը վերցնէ, որուն համար Պօղոսէն առիւծելով դարձեալ թող զգուշանայ՝ եթէ վէմի վրայ խակ հաստատուած է, որպէս զի չըլլայ որ գետին իյնայ ու այս արդարացի կանոնը սահմանողին պէս կշտամբուի՝ անոր նմանին։ Այլ այս մաքուր կշտամբանքը

պաակի նիւթ թող ընդունի, անընտրողաբար չիջնալու համար ձեռք չհասնելիք բարձրութեանէն և պաշժապարտը (հոգեւոր) պզատուքեամն առիթ (թող նկատէ նարեկը), որով հոգեւոր մահուամն կործանումէն բարձրանալով թող ապրի յաւուով։ Իակ այս խօսքի պատգամը՝ փորագրուած արձանը թող ըլլայ ինձ համար՝ միշտ անելիք մնալու առհասուած, որ իմ քշուառ մահկանացու անձիս տեղ լայն հաճելիներով անդադար հնչէ ու առանց լռելու միշտ աղաղակէ. չիրմիս հոգւապատեան վերջաւին առ՝ քարայուած տակոցներս ալ՝ անմահանչ ձայնով առիկայ թող խոստովանած տեսուին. հոգին միջ լուծուած մարմինս ալ անպակաս կերպարով առիկայ պարզուած թող ըլլայ ինձ որ ծածուկներդ կը տեսանես։

Բ. Գիրքերուն Տէ՛րն ու պարմութիւններու աղբի՛ւրը և բարութիւններու պարգեւները ո՛վ Բարձեալին որդին Տէ՛ր Յիսո՛ւս Քրի՛ստոս, պարմէ՛, խնայէ՛, մարդասիրէ՛, վառնգներուս նայէ՛, արատաբեկութիւններուս ակնարկ ուղղէ, թշուառութիւններուս խոնարհէ՛, անհնարին պատնաւներուս առիւակոյսը ուշադրութեան առ, հոգիս փրկելու պէտքերուս որ կարասակոն ժ՛եմ իբր բժիշկ՝ չօշափէ ժամնաթշուառ տխառութիւնս. պարմագին հնձեձան քներուս ականջ առ՛ւր քաղցրութեամբ. մանուան գերեզմանին խոր

անդաւնդներէն արձակած անմռունչ հառաչներս լսէ՛, հիւծած անդամներուս պաղատանքի ձայնը թող մանէ ամէն բան լսող ականջներուդ մէջ։ Եւ որովհետեւ կենդանութեան գրատախտակը (հոգին կամ ըսած ոմանց այս Աղօթագիրքը) անսպառ պահեստ է, ինչ սիրտդ գթութիւնն ալ անվուճխոխ թող ըլլայ. հեզութեամբ կցուրդ եղիր տաժանելի ակարութեանս։

Մի՛ ոխ պահեր մեռած պատակերիս դէմ. դատական քննութեան մի՛ մատներ անշունչ կերպարանքիս հետ. հարուածներդ մի՛ աւելցնէր ինձ՝ որ մահուամբ տանջուած եմ. ուժգին կերպով մի՛ կռուիր ինձ հետ որ խեղդէն անօթ մ'եմ կատրուած. կրկին մի՛ բարկանար ինձ, որ վճռով դատակոծուած եմ. պատուհաս մի՛ խրկեր ինձ, որ չէնք մ'եմ կործանուած. մի՛ քարոտեր գիս, որ չուն մ'եմ ատակած. աստիկ մի՛ որոտար վրաս, որ լու մ'եմ ճզմուած. ուժգնապէս մի՛ մռնչէր վրաս՝ իբր ամբարտաւանի՝ որ հող եմ անպատուուած. ընտրութեան դատաստանի մի՛ կանչեր գիս, որ մոխիր եմ անարգ, գեզի հակառակորդ մի՛ նկատեր գիս՝ որ ցնդող փոշի եմ. ոտիկ աչքով մի՛ նայիր ինձ՝ որ տապակուելի տիղմ եմ. մի՛ հալածեր գիս իբր կռնատարափուկ՝ որ զզուելի աղտեղութիւն եմ. դժոխքի իբր նիւթ մի՛ պահեր գիս՝ որ նեխուելիք գայթակղութիւն մ'եմ. դարձ-

եաւլ մի՛ յանդիմաներ զիս, որ այսքան քաղցմադիմի խօսքերով կշտամբուած եմ։

Գ. Ահա՛ ասոնք են սրտաբեկ և թախծալից աղաչանքները ամենաթշուառ և մութ գերեզմանին. սրտիս թախանձանքներուն համեմատ՝ քու օրհնեալ խօսքդ անոնց՝ անփոփոխ կերպով ընդունելութիւնը թող հաստատէ, որովհետեւ հիմայ՝ երբ իբր կենդանի կը խօսիմ, մնուած եմ, քաղցամամբ ջեզ որ անհասանելի եւս. ինչպէս որ մահուան սաստկումով կորսուելու սովնս ալ, քու ամէն բանի կարող հրամանովդ՝ անեղծ եմ հաւաքուելս, Արդ՝ կ'աղաչեմ ջեզի, ո՛վ Տէր, Յիսուս Քրիստոս, ողորմութիւնով նայէ ինձ ու մի՛ թողուր, որ անտակից ըլլամ բեւեռարին (սատանային). և մահը զեկուցանող գերեզմանին (ձէջ կատարուած) թշուառ թաղումին անկենդան թշնդիւնը՝ իբր ջեզ հաչտեցնող լացերու աղաղակներու հառաչի ձայներ լսելով յարգէ՛, ո՛վ միակ բարեգործ, հոգիները սիրող, զօրաւոր, մարդասէր. և քու բարի Հոգիդ ինձի հետ թո՛ղ քնակի, ժուժքին ձէջ լոյս տալով ինձ։ Քու կենարար չարչարանքներուդ պաշտուած մասերը թող մնան ինձ հետ, որպէս զի՝ զիս՝ իբր գառնիկ աւետնդ ձը, քու վրադ պահելով կեանքի նորոգութիւնն հաստցընեն. և չմաշող հոգեւոր զէնք ըլլալով, միշտ թող մնան իմ քով իբր պատասխի քարեր՝ չար սա-

տանին գուշդը հալածելու համար։ (Սատանին) ինձ դէմ մղած պատերազմը՝ ֆեզմով, ո՛վ Տէր, թող անհետի, որովհետեւ եթէ (մարմինիս) քաղաքը առանց զօրքի (առանց հոգիի) և ազդարարող թող գործիքը (լեզու) անձայն մնացած (մեռած) տեսանելով պատերազմի գալէ վրաս, ֆեզ ունիմ մշանջենաւոր և արթուն պահապան, ո՛վ Տէր։

Դ. Եթէ հիմակուընէ իսկ կանխելով վերջի օրէս առաջ, ճամբայ չունեցող արգելոն պատրաստել փութայ ինձ (սատան), Տէրունական աղօթքը (Հայր մերը) կը գրկեմ անոր՝ իբր մահացու ձեռ. եթէ գիս վար գլտորելու հնարը գտնէ, Արարչին ձեռագրութիւնը կը գրկեմ. եթէ յաջողի գիս գետնի մոխիրին մէջ թաթխել, Աստուծոյ երեսաներուն առջը (հաղին) վրայ փակչիլը պիտի հալածէ գայն (սատանան). եթէ յաւուպին վիշտեր յարուցանէ ինձ, աշխարհի փրկչին արիւնազանգառաջ քրտինքը գայն պիտի չարչրկէ. եթէ հոգիս արգիլէ բարի ճամբաներէն, ամէն բան Աստեղծողին կապանքը պիտի թոյլատրէ գիս. եթէ բռնադատէ գիս որ Աստուծոյ դէմ կռուողներու հայհոյութեան նմանի՝ լոյսի պարգեւներն ուրանամ, գանոնք ալ (հրեայները) անոր (սատանային) հետ պիտի պատժեցնէ. եթէ նեռներու գազանի հարուածներ արձակէ ինձ, հօրը կապարճին փառքի աղեղին ճարտարապետը կարթերը պիտի հանդիպին

անոր, եթէ խաւարակոն լոյսի քօղով՝ աչքս մըտնելու չափ անամօթանայ, ամէնուն ամբողջութիւնն եղողին (Քրիստոսի) լաթով ծածկուած գլուխն տրուած կռուփի հարուածները զայն պիտի տանջեն. եթէ մոլեգնի ձեռքիս (պօթելու) վըտահութիւնը կապել, առեղծողին աչքին մատուցուած եղէգը զայն չարչարելով պիտի պատանձեցընէ. եթէ ծաղրական նախատինքներով զիս խայտառակէ, Ամենազօրին՝ ծաղրելու համբերելը՝ զայն պիտի հեգնէ: եթէ յուսահատութեան քաժանքով (կախարդական թուղթ) զիս կախարդել ուզէ խրատամանկաբար, Հզօր Աստուծոյ երեսին (զարնուած) ապտակը առանկապէս պիտի ամչցնէ զայն. եթէ գիշերուան խոր մթութեան մէջ խաբէութեամբ կռուիլ յանդգնի, քա՛ւ լոյսիդ ճառագայթներուն երեւնալովը թող խայտառակուի՛ ա՛վ Տէր. եթէ կէսօրուան աքին նեղութեանը առիթով մոռացու խորշակով զիս արհամարհել ընել կարծէ, լուսոյ Նշանիդ զօրութենէն խլուելով թող չարնայ: եթէ հնարը գտնէ վիշտովդ չնորհէն զիս ունայնացընելու, թուքը զոր իմ աեղս առաջաւ Քեռրոնէնեան Տէրը, զայն թող ամչցնէ: եթէ խածնող ակռաներ ցուցնէ ինձ, Երկնաւորին բերնին լուսթիւնը թող զայն պատանձնցնէ, եթէ անուշ խածաուներ զգացնէ հոգւոյս, ամէնքը ստեղծողին (արուած) բեւեռի հարուածները զայն թող

կճևն, եթէ անիրաւ խորհուրդներու ընթացքին մէջ ժլտութեցնէ զիս, Անհաւանելին ատքին (զար նուած) գոյները զայն թող կապեն. եթէ յոռի հրապոյրներով աղքատեցնէ զիս, բարերարին խըմ ցուելու համար լեղիին հետ խառնուած քայտախը թող դառնացնէ զայն։

եթէ (Ադամի) առաջին անգամ ծառէն ուտե լուն զիս պատասխանատու նկատէ, Խաչին տա կալի խորհուրդովը բռնութեամբ թող դատապարտուի յաւիտենապէս. եթէ Տէրոջը հնազանդելու հրա մանին դէմ ընդվզել տվրեցնէ անձիս, Անաւանե նելիին յօժարակամութեամբ վիզ ծռելը թող կո ծանէ զայն. եթէ զիս մեղցնելու առիթաներ հալա ծելով վիրաւորէ, Ադամը առեղծողին կողը մըխ ուած տասար աչքը զայն թողպատռէ. եթէ դժո խայինվիշտերու դառն ցաւերով զիս չըջապատէ, Ամենակալին պատանքի կտաւը զայն թող կաշ կանդէ. եթէ խարդախութեամբ մահուան ան դունդները նայիլ տայ ինձ, կենդանիին մահուան քարին (գերեզման) մէջ բնակիլը զայն թող մեռ ցընէ. եթէ իմ մարդկօրէն պայթակղութեանս վրայ խնդայ, կամաւ ծոմակալով կրկնապատիկ թող կորանայ, քանի որ անմահ Աստուածը փառ քով յարութիւն առնելով երեն հետ նարոգեց ընդ հանուր մեռածները. եթէ հազար տարուան փոքր կապանքներուն (Յայտն. Ի. 2. 3.) քակուելուն

վրայ ուրախանայ, իսկոյն Քրդ դողա՛յ, վերջին կալանաւորմանը համար որ անապատեալ չդիմաներով պիտի կաշկանդուի ատամկապէս, անվերջ տանջանաթոյնի ապտնապին մատնուելով, եթէ առաջին հարուածին համար դժուարանայ (ատամնան), անար Քրդ պատմուի չմարդ դժոխքին մէջ վերջնականապէս հրաւելով ատակելու պոյժը որ պատրաստուած է անոր ու իր հրեշաւակներուն, մեծ օրուան (վերջին օրը) մեծ ատեանին մէջ։

Ե. Իակ ես՝ Քեզ ապաւինած եմ ո՛վ Տէր Յէ-սուս, միակ Թագաւոր ու զօրեղ Ինքնակալ. երկինքը երկիրն ու անոնց ամբողջ զարդերն Ստեղծող, Քու գալստեանդ կը սպասեմ ու Փըրկիչ Քրիստոնեանը ապաւելով կը յուսամ. ատոր կ'իյնամ ու գարշապարիդ հետքերը կը համբուրեմ. պարտութիւնս կը խոստովանիմ ու մեղքերս կը հրապարակեմ. յանդիմանութեան քարերով անձս կը կոծեմ և արտիս հառաչանքներովը կ'այրիմ. խղճիս խայթէն կը խոցոտիմ ու չունչիս բոցովը կը մխամ, արցունքներուս աղի ցօղովը կ'այրիմ ու երիկամանքներուս կակիծներովը կը առչորիմ. յուսահատ չունչով կը ցամքիմ և դառնաշունչ հառով կը մարիմ. թախանձանքի խօսքերս լուռ կ'երերամ և աղիողորմ հծծիւններով կը դողամ, ատժանելի առնջանքներով կը տուայտիմ ու հոգիս ապտնապովը կը ատատանիմ. մրրիկնե-

րու հարուածներովը կը ձգտած ու ալիքներու բաղխումէն տակնուվրայ կ'ըլլայ. համքաւը լսելով կը սարսիմ եւ վախէն յիշատակովը կը կորսուիմ. առեւտրին կերպարանքէն կը հալիմ եւ Մեծիդ սպառնալիքովը կը մեռնիմ: Լաւ ինձ ո՛վ առաքեալ Գ[ր]իգո՛ր, Գաւո՛ղ, Մարգաս[է]ր, Համբերող, մաքէ վեր գազրութի՛ւն, բարի Օ՛ր և տեղնչալի Ծորեկ: Որովհետեւ կարող ես ամէն բանի, և հոգիս եւլած առեն գայն մեծապէս փրկելու, և գնէզ՝ Հօր և Սուրբ Հոգիիդ հետ փառք կը մատուցանեմ միշտ. Ամէն:

Նայ այն Հոգւոյն ազնուալից մտքիտնեբուս
ա՛ պզտիկատ հեծեծանքներս նո՛ր յաւելուածը:
Սբոյ խորհրդեն խօսք ա՛ Աստուած:

ԱԼԷՔ. ԽՕՍՔ

ԽՈՍՔ արդարացի է թէ, չարիքներու նախատօր՝ առաջնէն ասելի, ի՛մ վրայ իրաւունք ունի գրիչեր Աստուած: Որովհետեւ առնր (առաջնին) համար՝ այն պատճառով յայտնուեցաւ որ, առնր գործերը լուծէ. իսկ ինձ համար՝ որպէս զի զիս — որ իր հինցած պատկերն եմ — նորոգէ. մարդկային բնութեան ամբողջութիւնը իր Աստուածային ձեռ կերպարանքին իսկութեանը վրայ առնելով

իրեն միացուց իրական միաւորութեան՝ շատ պարգեւներ կան, որ չնորհուած չեն անոր (ստուգինն), իսկ ինձ ամէնքը լեցուց աստուածութեամբ. անոր համար քնաւ չէ չարչարուած. ինձ համար ամէն օր կը պատարագուի, անիկայ հաղորդակից չէ կեանքին, և ես միշտ կը վայելեմ զԱյն փրկուելու համար. անիկայ հալածուած է խաչով, իսկ ես զօրացած եմ Անոր նշանովը։ Անիկայ արտաքսուած է լոյսէն, իսկ ես միացած եմ փառքին. անոր՝ երկրի վրայ իսկ հանգստութիւն չխոստացաւ, իսկ ինձ՝ երկինքը սեփականեց. անոր՝ յոյսի հաւաստիքը կտրեց, իմինս առանց խզուելու կը մնայ միշտ. զայն արգիլեց խոզերուն երամակին մէջ, իսկ իմ մէջս ինքը զօրացաւ. անիկա կարիճներուն օրինակ բերաւ, իսկ զիս իբր ճատագայի նշանակեց, զոյն ողջունելութեան նմանցուց, զիս իր անունովը կնքեց։

Բ. Իսկ ես ինձ այսչափ բարիք ընող Աստուծոյ երախտիքները լքեցի և չարին նուիրեցի, անոր հետ դժոխքին յաւտակը նայելու համար. ահա անարժան եմ բարիքի. ապերա՛խտ եմ. անընդունա՛կ եմ սիրոյ. մեղքի կապերով կաշկանդուած եմ. երիկամունքիս խորերէն վիրաւորուած եմ. արմատներուս ծառ մ'եմ կարատուած. գինի եմ քացխած. ցորեն եմ հեղեղէ քշուած. մուրհակ մ'եմ աւրուած. վճիռ մ'եմ պատռուած. կնիք

ի՛եմ այլակերպուած. նմանութիւն ի՛եմ փոխուած. վերարկու ի՛եմ այրած. քաժակ ի՛եմ կորսուած. նաւ ի՛եմ ընկզմած. մարգարիտ ի՛եմ մանրուած. թանկագին քար ի՛եմ ծովը սուզած. առնկ ի՛եմ չորցած. նեցուկ ի՛եմ խորտակուած. փայտ ի՛եմ բոլորովին փտած. (թղակերպ լօշտակ) մանրագործ ի՛եմ ապականուած. առն ի՛եմ ապականած. վրան ի՛եմ խարխլած. բոյս ի՛եմ արմատէն քաշուած. ձէթ եմ աղբանոցին մէջ թափուած. կաթ եմ մոխրակոյտի վրայ վազած. մահապարտ ի՛եմ մարդասպաններու գունդէն; Որովհետեւ մարգարէներուն ձայնովը, Բաբելոնի առակովը, Երուսաղէմի հետ միշտ խրատուած է ազգաւ մանձ, սակայն քնաւ չէ ղգաստացած. որ հոս արհամարհուած եմ ու հոն խայտառակուած. հոս պարսաւուած եմ ու հոն յանդիմանուած. հոս ձաղկուած եմ ու հոն նախատուած. հոս թշնամանուած եմ ու հոն յանդիմանուած. հոս ապշած եմ ու հոն լքուած; Հոս հեծեծանք ու հոն հառաչանք. հոս կսկիծ ու հոն կատարած. հոս խղճի խայթ ու հոն հառուցում. հոս արկածներ իսկ հոն հանդէսները դատաստանին, ուր ո՛չ արդարացուցի խօսք կայ, ո՛չ պաղատանքի ձայն. ո՛չ օրինաց հաւրանք ունին, ոչ ալ ժամանակները վկայ. ո՛չ յոյսի ճառայ կայ, ոչ ալ տարակուսութեան դատաւոր կայ, ոչ ալ այցելութեան ժամ:

Գ. Այլ Դո՛ւն, ո՛վ սպասելութիւն, Դուն ինքդ փրկութիւն, Դուն այցելութիւն; Դուն քաւութիւն, Դուն երջանկութիւն ես. քժշկութիւնը ձեզմով է. Դո՛ւն կ'օղորմիս ո՛վ միակ Հզօր, կենդանի, անբացատրելի Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս. Բարերար Սատուած. օրհնուա՛ծ, օրհնուած է դարձեալ օրհնուած ես. Սուրբ Հոգիիդ հետ յաւէտ բարձրացած ես Մեծիդ իսկութեան Հայրենի փառքովը մինչեւ յաւիտեան, ամէն։

Նայն այն Հանդէն սկերտալէց մապրանէներտան
ա սպեախատան հեշենջանէներտան նո՛ր յաւելուածը։
Մբոխ խոլեբէն խօսէ ատ Աստուած։

ԼԸ. ԽՕՍՔ

Ես հիմա ինչպէս դադրիմ նոր ոդբեր յօրինելէ և ինչպէս ցամքին հեղեղները արցունքներս, հանդէպ ահարկու յիշատակին վերջ գրածներուս, որոնք Աստուծմէ հասած սպառնալիքներ են ինձ։ Որովհետեւ եթէ աչքիս մէջ դնեմ յորդառատ ծաւալող չորս գետերուն թեւերը և անոնց ակունքը — որոնք լիապէս բաւելով ամէնուն ալ բաշխուին՝ եղեմն ու երկիրը կ'ոռոգեն ատ հասատարակ — պիտի չբաւեն անձիս մեղքերուն կրակին տաժակութիւնը զովացնել։ Եւ կամ Սուրբ

Մարգարէին իղձը եթէ կրկնապէս կատարուի իմ վրայ, և գլուխս առատ ջուր ըլայ ու տեսողս թեանս ճրագները (աչքերը) յորդահոս աղբիւրի պէս դառնան, չեն կրնար չափել հոգիիս խորհուրդին վտանգը. և ո՛չ իսկ բանաստեղծ լուկան կրներու սիրտ ու հոգի մորմոքող ընդհանուր ներքրգնները կը բաւեն (հոգիիս ենթարկուած) վտանգին աղէտները երգելու և կամ անոնց վրայ նաւագներ յօրինելու։

Բ. Ի՛մ ձնած օրս պէտք է անիծուած համարել և ոչ թէ ծոքինը ու Երեմիանինը. որովհետեւ արտագրութեան օրչէ անոնցը՝ այլ ուրախութեան որոնցմէ մէկը չարժեր աչխարհ. ուրեմն նկատի առնելով գիս, որ արժանի չեմ լոյսի և կամ մառնաւոր բարիքի, անիծեցին այն հանդիպած օրը ուր գոնուեցայ ես՝ որ կորուստի զաւակ եմ, մահ ու մահուան դրացի, մեղքի մշակ եմ ու անօրէնութիւններու արբանեակ, ես՝ որ հաստատ չկեցայ կեանքի ուխտին վրայ զոր Դուն առհմանեցիր, ո՛վ Բարերար Աստուած. Քու կենդանութիւն տուող ու անմահացնող պատուէրներուդ չհնազանդեցայ. չաշխատեցայ արմատիք հնձելու, որով ձմեռնամուտի վիճակագրին օրերուն կերակրուելու պատրաստուէի. ո՛չ ամուր պատ, ոչ ալ հաստատ ձեղուն կառուցի ատոր համար որով խաղաղութիւնդ մրրիկէն պահպանուէի. անվերջ ճամ-

բուն համար պաշարի կատրուանք չհամբարեցի որով առվի տագնապս փարատէի. աղերսալից աղօթքներ չպատրաստեցի ինձ, որոնցմով առջեւդ կանգնիլ համարձակէի. վարքի մաքրութիւնուլ՝ վրկութեան թոշակ չհայթայթեցի որ ծորութիւնք երաշխաւորէ ինձ. զիս մատնող (սատանին) հետ երբ աչքարկի ճամբէն կը քալէի, ընաիր հաչիւ չառի որ հոս եղած սատնա խոկ ազատէի (երկնաւոր) դատաւորին ձեռքէն. ձեռքերս օրհնութեամբ լեցնելով ստեան չկանգնեցայ, որով մաքրութեամբ մատնակից ելլայի օրհնութիւնին (Մովսէս), Ո՛չ դէմքս պղտուշացուցի, ոչ ալ թիկունքս պատապարեցի. ո՛չ աչս գինեցի (բարեգործութիւնով), ոչ ալ ձախս պաշտպանեցի, որով (հոգեւոր) պատերազմներու վատնգէն ազատէի. երիւարիս չհագուեցուցի (հաւատքի) զրահը և ոչ ալ (մեղքի դէմ) կռուողս սպառազինեցի (աղօթքով) որով կարենայի ճակատամարտիլ (սատանին դէմ). Պատուհներս երախայրիքը չքաղեցի, եաքի ճաշացաններուն ալ չհասայ և հիմա բարիքներէ զուրկ՝ չաւարած եմ. մաքրութեան ծաղիկ չունիմ, ոչ ալ ողորմութեան լուր և գիշերուան խաւարին մէջ անլոյս (մնացած եմ). մահուան քունով քնացած եմ ու Հրեշտակին փողին ապշնապը գիս կը վուխացնէ. հարսանեկան լոթը կրկնապէս մերկացայ, վարքի ձէթը դարձեալ հատ

չառի, և հարցնէի մանելու դուռը ահաւասիկ կը փակուէր։

Գ. Արդ՝ այսչափ վշտերով՝ ինչպէս միխթարուիմ և կամ խաւարի տարտակոյսներուն ո՛ր-քանին հետ կեանքի յոյսին լուսաւորութիւնը խառնեմ. և կամ ո՛ւր կեցնեմ ոտքիս կրունկը, և կամ ո՛ր վստահութեան յառեմ աչքերս, և այս ծփանքներուս մէջ ինչ տեսակ անդորրութեան ակնկալեմ և կամ ո՛ր ըղձալի դիւրութեան ձեռք կարկառեմ։ Որովհետեւ եթէ երկինքի բարձր ձեղունին (յառեմ աչքերս) անկէ՝ Սոդոմի կրակն անձրեւեց, ինչպէս բառած է. իսկ եթէ երկրի խոր յատակին, ասիկա իր յափշտակող կոկորդը բացաւ ու Դաթանը կլլեց բանակներովը Աբիրոնի, եթէ փախչիլ յանդգնիմ Բռնողէն, պուտէ բռնէ զիս վիշապը ոխագին. եթէ գազաններէ ոմանց հետ թափառիմ, անոնք վուխկոտ են աւելի Սոեղծողին վրէժը խնդրելու ինձմէ, քան երբեմն Բեթելացի քրմորդի մանուկներէ Եղիսէի վրէժը, եթէ ամէն տեղ տարածուած պարզ օդին (յուսամ) անիկա չօշափելի խաւար եղաւ Եգիպտացիներուն, եթէ բարձունքի թռչուններուն՝ անոնք զոհի ապանդանոցը կանչուած են արիւնաչապախ դիակներ ուտելու. եթէ ակարներուն դէմ խիզախեմ, պիծակները կը փճացնեն զիս. առիւծներու պէտք չունիմ, եթէ դիշատող արջերէն ազատիմ, արիւն

ծառուի ժոժաքները պիտի պատահին ինձ, եթէ տեղ մը անհոգաբար նատիմ, անպիտան ժժղուկները հրահրած կրակի ճարճատուն կայծերուն նման վրաս պիտի մաղուին, եթէ մի եղջերուի եղջիւրին վիախչելով ազատիմ, մորմոքող մուներու անզօր ճանկերը զիս պիտի կեղեքեն։ Եթէ ամբարտաւանութեան սեռնեակին խորշերը մտնելով պահուըտիմ, մեղքի օրինակ եղող առղակալի ու աղտոտ գործերը զիս պիտի գանեցնեն։ Եթէ արտի մը ժէջ կեռնալ փորձեմ, չանաճան ճերու գունդը պիտի չրջապատէ զիս։ Զանց կ'ընեմ առաջ բերել զօրաւոր զօրքը խառնիճին ու ջարեակին (մանր մասրանները), ինչպէս նաեւ թունաւոր թրթուրները, անկենդան կարծուած մանրէները, ջուր կարծուած (կամ ջուրէ կարծրացած) կարկուտն ու ապականող եղեամը, որոնք թէեւ արտաքին երեւոյթով անզէն ու խիստ նուաստ կը թուին, բայց երբ Աստուած ակնարկ մը ընէ, յանէ գոռոզաբար ուժգնութեամբ զարկին, հանեցին, յաղթող կերպով հալածնային հպարտ ամբարտաւանութիւնը փարատուն թռնութեան խիստ պատազանին։ Ասոնք նմանութիւնն են չարչարող թագուն պատիժներու որոնք չեն երեւար, պատանաբար կը վերառնեն մեղանչելու առտիճան հոգին առնչելով եւ զրկահեղձան պատժելու համար անօրինութիւնը։ (Ցլին) Ոսկիպատկեաց։

Դ. Իսկ Դուն ո՛վ ամենակարող Արարիչը ամէնուն ու Տէրը բոլորին, առելիներէս ա՛լ պահանջ հեռացո՛ւր. և ինձ կրկնապատիկ գթասիրտ ողորմէ՛, ձեռքդ երկնցնելով փրկէ հոգիս որ տարակուսած, գանակոծուած, շուարած ու մահուան դատապարտուած եմ։ Որովհետեւ Դուն միակ փրկարարուած Աստուած կը ճանչցուիս միշտ, Հօր ու Սուրբ Հոգիիդ հետ, միշտ եւ յաւիտեան. Ամէն։

Ով Աստուածդ ո՛վ Տէ՛ր ու Աստուածդ, զիս կերտող Մեծ արուեստաւորի ճարտար ձեռքիդ մէջ — մաքրող հալոցի մէջ եղածի նման — Քու սիրոյ խնամովդ միշտ կ'եռամ ու քնաւ չեմ զսուխր, կցուելու համար միշտ կը խառնուիմ ու երբեք չեմ միանար. ահա ո՛վ երկնաւոր Արծաթագործ, որ զիս կերտող ճարտարապետն ես, Մարգարէին յայտնի առակին համեմատ, պարտապ տեղը յոգնեցար ինձ համար ու չարութիւնս չհալեցաւ. որ ինքնաբերաբար չարչարուիլ դիմարանալով դուն

Բ. Փարի ոչ ինքնաթիռային պոյաց՝ ճա-
պուկ շարժումով խաղցող տեսակ տեսակ ճճին-
ը. գաղանապէս կրծող ագիքի որդերը. կրակի
նման այրող՝ թարախատ ուռեցքները. բոյի պէս
կծող կարմիր բշտիկները. անկերպարան անիծ-
ները, երամակները՝ կակծոնող, քերուըտցնող,
աղտատ ու քրտինքէ գոյացածներէ ոմանց (ոջիլ)։
Գիշերը կռուըտող դեւերուն ու խաւարասէրներու
ինքնապլուխ գինուած բարբարոս գունդերուն նմա-
նող տապատակը ուրիշ վայրենիներու (լու) որոնք
արիւնկապակ գայլերու գազանութեամբ գլխատակ
քաղուածքով, մուխ գոյնով, վար ծռած սրածայր
կառուցով — որ կարիճի խայթոցի կը նմանի
— դժնդակ վուշով խոյտուածի նման՝ կը ծծեն, կը
քաշեն խոնաւութիւնը արեան ու հոնգիսատ ան-

կապինը, յոգնութեան առնչանաւտան կը դարձնեն, եւ երբ մէկը ձեռք երկնցնէ անոնց՝ վայրկեանական հաւատացում մը ընելու համար, (մեռցնելու), շուտով կը գան վտանգը վերացնելու պատրուակին տակ, և իսկոյն՝ իրենց լերկ փոքր հատակովը, թեւաւորի նման կը թռչին ու մարթին պէս ոտտոտելով, հաս հոն կը դեգերին, և գաւազանի խաբեպատիր նենգութիւններով՝ խոտոռմանկատար կը խաւարին չատ մը փոխուատ ճամբաներու մէջ պատուաքելով, որպէս զի մեռնելու երկիւղէն ազատին։ Ու իրենց այնքան աղքատ ու չքոտի անձովը՝ չէ թէ մինակ ռամիկներն ու խաւնիճաղանճ ամբոխը, այլ հզօր ու անապին մեծամեծներն անգամ կը փոխցնեն, կը հանեն, կը տարտագրեն իրենց ապարանքին վերնայարկի գաւիկոնը, և կամ կ'ատիպեն գոնէ քաջօթեայ տեղ պառկիլ. այն քաջարի անձինքը որոնք հին դարերու մէջ ամբոխներու իշխեցին, ժողովուրդներու երիցին ու ազգերու քաղաքներն առին, իրենց զօրաւոր ձեռքին պարտութիւնը իրենք իսկ կը վկայեն, խոստովանելով թէ, որովհետեւ մեծերուն (լուերուն) բռնութեան չկըրցինք դէմ դնել, անոր համար փոխչելով հոս հատանք։

Գ. Եւ ինչո՞ւ զքաղիմ, անիշան, փոքր, ծաղրելի ու ատելի գոյութիւններով, որոնք հան-

ղերձեալ աչխարհը ինձ յիշեցնելու համար, Աւա-
ուածութեան զօրեղ ու անհերքելի ջատագովներն
են ու անօրինացած մարմինս ընծայած դատն
պաուղները։ Անոնց կարգէն է նաեւ գիւտը՝ եկա-
մուտ ու մահացու ախտերուն եւ կոյտը անողո-
քելի ուտիճներուն, որոնցմէ կարելի չէ ազատիլ,
բայց միայն՝ մարմինին ներթափանցած տանջանք-
ներովը՝ ապազան խմաստասիրել սորվցմով. և
կարելի չէ անոնց ձեռքէն փախչելով՝ ապաստա-
նարան գտնել, բայց միայն Քրս կամքիդ հրա-
մանովը, որուն առջեւ կը տկարանան մարդկային
կարողութիւններն ու հնարները։ Իսկ Դո՛ւն, ո՛վ
Բարերար, ամէնէն ալ ազատելու բաւղ հնարու-
նիս, եթէ ուզես փրկել, նորոգել, քաւել, բժշկել
և կենդանացնել, և ամէն բանի մէջ միշտ փառք
քեզ ընծայուի քեզ յաւէտ. Ամէն։

Եւ որովհետեւ գոյութիւն ունի հաստատուած այս փոքրիկ եկեղեցին, ուր տեսակը պահուած է մեր բարեպաշտութեան նախնեաց, ուր ներուն տեսարանը, ապացոյց հաստատ թէ, այս եկեղեցիներ եթէ նախ Առաւոտցոյ մօտ, կամ ծաղկաբլէնեներուն պէս մաքուր, կամ առաքելներուն պէս անբիծ, և կամ մարտիրոսներուն պէս քաջասիրտ եւ խակ, անոնցմէ (հոգւոյ) վիրաւորեալն յուսալ բուրուին անօգուտ է, եթէ դուն անապատ բարիքներուդ, անվտանգ խնամքներուդ ու անպակաս աղօթքներուդ չմարդասիրես ինձ։

Բ. Որովհետեւ եթէ նոյն խակ Աբրահամին աղաչեմ, ծերուէն պապակած վերաւորինն առակը վարդապետելով, կաթիլ մը ջուր չի կրնար տալ ինձ, անոր համար որ ինքն ալ իբրեւ մահկանացու, տխրուած է խոնարհիլ անհնարաւորին առջեւ։ Խակ եթէ Մովսէսին՝ անիկայ ալ տկարութեամբ զգածուած՝ չկրցաւ վրդիլ մարդը, որ անհրաժեշտ պէտքը գոհացնելու համար, չաքաթ

օրը փոյտէ կրկուտ կը ժողվէր։ Իսկ եթէ Աստ-
ծոնէն՝ ինքն ալ ժողովուրդի մը կարօտ եղաւ։ Եթէ
Դաւիթին՝ ամէնուն ալ իր առաւելապոյն բարեքնե-
րով մէկտեղ մեղաւորանքէ զերծ չմնաց, իսկ եթէ
Նոյին, Յոբէն ու Դանիէլին՝ արդէն Եզեկիէլ մար-
գարէն յայտնէ անուանէ յիշատակելով զանոնք,
կարեւոր մեկնութիւնը տուաւ, երբ Աստուծոյ ներ-
շնչմամբ կը գրէր. «կենդանի եմ ես, կ'ըսէ
Տէրը, որ անոնք իրենց աղջիկներն ու տղաքներն
իսկ չպիտի կրնան փրկել վերահաս թարկութե-
նէն, բայց մինակ իրենք պիտի ազատին», իսկ
եթէ Հաւատոյ վէմ ըսուած Պետրոսին դիմեմ,
անիկա ալ ինք խնամքներէդ զրկուելուն պէս,
կիրքերու իշխանութեան ենթարկուեցաւ։ Ջանց
կ'ընեմ յիշատակել մարդկային տեսակ տեսակ
պէտքերու առջեւ խոնարհոզներու տասնապ բազ-
մութիւն մը, թէեւ յաւէտ երջանկացած ըլլան
անոնք։ Ասոնց կարգէն է Ծովս անուն մարգարէ
մը, որուն՝ աստուածային ապատարկութեան մէջ
գրծած մարդկօրէն զայթակղութիւնը չատերուն
անհասկանալի կը հիայ, թէեւ զանազան մեկնու-
թիւններով ալ կը ձեռափոխուի։

Եւ որովհետեւ (մեղքէ) փրկելու խնդրոյն մէջ
մարդիկներու կարողութեան սահմանը չափուե-
ցաւ, ու ապացուցուեցաւ որ ասոնք ալ Բարեբա-
րեզ ողորմութիւն, Ամենակալէդ զօրութիւն,

պաշտպանողէդ հրաւէր, Հնարագէտէդ քաւութիւն, Ապաւիչէդ շնորհ, Անախտականէդ բժշկութիւն, Անհասէդ վերակենդանութիւն, և նորոգողէդ լուսաւորութիւն գտաք. Եւ ալ այսուհետեւ գիտնալով կարողութեան սպասիճանը հողեղէն արարածներուն, որոնք իրենց օրինականերով մխիթարութիւն կը ներշնչեն վհատ յուսահատներուն, ինչպէս կը դիմեմ, ո՛վ կենդանի Աստուծոյ որդին Յիսուս, որ ալէն առաքեալ օրհնուած եւ Մանուանդ երջանիկ իմաստունի մը, այս մաղթանքներուն համանման առակն ալ վերը գրուած խօսքը կ՚արդարացնէ՝ (մեղքէ փրկութեան համար) «փոխանակ մարդիկներու ձեռք իյնալու, Աստուծոյ ձեռքն իյնալը նախընտրելի է, որովհետեւ անոր ողորմութիւնն ալ մեծութեանը չափուելէ է»։ Եւ այս հատուածէ կը յիշեցնէ դէպքը Դաւիթին, որ Աստուծոյ առաջարկած երեք հարուածներէն — Հրեաստան չնորհիւ կենդանի մնալու հաւատքով — յաժարակամ նախընտրեց մահը, փոխանակ միւս երկու փոքրագոյն պատուհասներուն, որոնք կը տանջեն ու չեն ողորմիր։ Բայց իմ կրօնաւոր անձիս փրկութեան համար առաջ բերած օրինականերս քնաւ ապացոյութիւն մը չունին, որովհետեւ այս ողբերգութեան գրքին մէջ չէ թէ (մեղքէ) փրկուածներէ կը նուաստացնեմ — որոնց քաջակայութեան կարելի չէ Տիրոջ մօտենալ — այլ Փրկո-

պին անունը կը փառաւորեմ, ու Անոր չնորհն ամէնուն կը բարեհռչակեմ, և այս խօսքերով կը խոստովանիմ անոնց վարքերուն բարձրութիւնը, յուէտ ողորմութեանդ դեղին կարօտ ըլլալու պայմանով։

Ահա Դուն որ կեանք, փրկութիւն, թժշկութիւն, անմահութիւն, երանութիւն, լուսաւորութիւն ես, Դո՛ւն թեթեւցուր մեղացս ծանր բեռները, որ իմ չարունակական ողբերէս ու ճանճրացուցիչ թախանձանքներէս ազատիս. Դուն որ մարդիկներու փրկութենէն տարբեր բանով չես անանձր, և յաւէտ օրհնուած ես, ամէն։

Նայ այն Հոգւոյն սքանչացողց մարդանդնէրուն ու պքտխատան հնձնձանդնէրուն նո՛ր յաւելուածը։

Սբոյ խորենէն խօսք ու Աստուած.

ՀԱՒ. ԽՕՍՔ

ԵՐԶԱՆԵՒ ու փառաւոր են խումբերը սուրբերուն, որոնցմէ ոմանք թէև քիչ մը սահեցան, բայց զօրաւորապէս հաստատեցան. թէեւ թեթեւ մը խախտեցան, բայց հոգին մաքրող ամենամեծ բոցին նչուլը լուսաւորուեցան։ Առաջին պարագան (խախտիլը) մարդկային բնութեան տկարութիւնը կը

յայտնէ առ հասարակ, իսկ երկրորդը՝ (վերադասութիւնը) անոնց՝ (սուրբերուն) բնութեան օրէնքներէն գերազանց վարքն ու հրեշտակական առաքինութիւնները կ'ապացուցանէ, Արդ՝ անոնք, Քրիստոսի Հոր՝ Աստուածութեան ամենիշխան բերնէն օրհնուած, ընտրուած, ասնուած, խնկուած ու բարեբանուած են և իբրեւ Քրիստոսի անդամները պաշտուած և պատրաստուած են իբր Սուրբ Հոգիին օթեւանները, որոնց մէջ հնարքը կամ չորդն իսկ չկայ մութին, այլ կատարեալ անկեղծութիւն և լուսաւոր արդարութիւն (և Աստուծոյ նմանութիւն) արչափ որ կարելի է Աստուծոյ մարդը Աստուծոյ նմանցնել։ Պարզերես (են առնք) ու պատճառ չունին ամչնալու. անոնց կրօնքը բարձր է ու անխոնարհելի, կեանքը՝ զգաստ է և անատքիւտ. անոնց՝ Աստուծոյ մատուցած պաշտօնը հաստատ է և անփոփոխ. անոնց ընթացքը արիական է և անկասելի, ճշմարտութիւնը միօրինակ է և անցնդելի, դիմադրութիւնը (առաքինին դէմ) զօրեղ է և անվանելի. տեսողութիւնը՝ պայծառ է և անշփոթ. անոնց խմաստասիրութիւնը երկնային է ու անմատչելի. պատկերը՝ մաքուր է և անաղարտելի։ Որոնց կերպարանքովը ու անուններուն յիշատակութիւնովը աղաչելը՝ Աստուած խնկ ստիպեցաւ և Իւր Արարչական խօսքէ զմեզ լուսաւորեց Ք է. (հոգեկան) խոստովանութիւնները անոնցմով հաշտութեան կը փոխուին։

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՒԻՐՈՂ ՊԱՆԾԱԼԻ ԽՕՍՔԵՐ

Բ. Ես որ անպիտան եմ ամէն կերպով և որ-
չափ որ կրնայ ըսուիլ պարտաւոած եմ. որ կը
քնանամ՝ մինչեւ առտուն եմ. կը թմրիմ՝ մինչ-
դեռ զգաստ կ'երեւամ. կը գայթակղիմ բարեպաշ-
տացած պահուս իսկ. կը սխալիմ՝ երբ կ'աղօ-
թեմ. կը կասկիմ՝ երբ կը վազեմ. արդարացած
առենս իսկ կը մեղանչեմ. խաղաղացած առենս
իսկ կը վրդովիմ. մինչդեռ կ'արշաւեմ դէպ ի ետ
կը հակամիտիմ. քալած առենս կ'ընկրկիմ, լոյսի
բաժնին մէջ մութ ալ կը յարեմ, անուշ համին մէջ
լեղի օշինդր կը խառնեմ. բարիի ուղուած քին հետ
չարիք կը հիւսեմ. կանդնած առենս կրկին կը
գլտորիմ. կը ծաղկիմ ու պտուղ չեմ տար, կ'ը-
սեմ ու չեմ ըներ. կը խոստանամ ու չեմ կատա-
րեր. կ'ուխտեմ ու չեմ վճարեր. կ'երկնցնեմ ու
դարձեալ ետ կը քաշեմ. կը ցուցնեմ ու չեմ ըն-
ծայեր. կը մօտեցնեմ ու չեմ նուիրեր. երբ վէրք
բժշկուի կրկին կը խոցոտիմ. երբ հաշտեցնեմ կրկին
կը խռովցնեմ. գուբ տեղը (յօխտառանքով) հրա-
պարակ կ'ելլամ ու արդարացի կերպով կը պար-
տուիմ. կը գրուիմ ու խակոյն կ'աւրուիմ. կը ձա-
ւրկեմ և ճամբան կը թուլնամ. կը սկսիմ և վեր-
ջաւորութեանը չեմ հասնիր. կը հաստատուիմ ու
դարձեալ կը խախտիմ. կը լեցուիմ ու դարձեալ
կը թափուիմ. հոս կը հաւաքուիմ ու հոն դէպ ի

վար կը հոսիմ. կը դիզուիմ և առվիջապէս կ'այրիմ. հիմ կը ձգեմ և գլուխ չեմ հաներ· քիչ կը վատակիմ ու բիւրաւորներ կը վատնեմ. նուազ կը գանձեմ և անհաշիւ կը ապառեմ, Ուրիշներըը կը խրատեմ ու ես ինքս անփորձ եմ. միշտ կը տրվիմ և դարձեալ գիտութեան ճշմարտութեանը չեմ կրնար հասնիր: Մարած չարիքը կ'արթնցնեմ նոյնչափ. քիչ մը կը քաջալերուիմ և չափազանց կը յուսահատիմ. կը լարուիմ և առվիջապէս, հո'ն իսկ կը թուլնամ, ասիկայ կը կարկառեմ ու զայն կը պատռեմ. եղիճը (բերդան) կը բացնեմ ու տասակ կը տնկեմ: Երբ (մաքուլ) վերանամ առվիջապէս տարնագոյններուն կը դառնամ. ապառնիք կը մտնեմ բոյնը ու առնկից ագռաւ կ'ելլեմ. քիչ մը ճերմակ կուգամ ու տերտերուլ կատարելապէս սեւցած կը վերադառնամ. ինձ համար կ'ըսեմ թէ ֆեզ կը դառնիմ, ու ապառնորդին (սատանայ) կը նուիրուիմ, երբ դէմդ ելլամ, թիկունքս կը դարձնեմ: կը մաքրուիմ բայց կը մրոտիմ, կը լուացուիմ և առուլ կ'ապտուիմ. Դաւիթին կերպարանքը կ'առնեմ և Սաուղի գործերը կը կատարեմ. չրթունքներուվս չիտակը կը խօսիմ ու երիկամտունքներուվս կը սեմ. աչուվս կը մատակարարեմ ու ձախ կողմուվս կ'աւրեմ: Ծորեն ցաներևս տեղ որոմ կը սերմանեմ. բարձրագոյն խորհուրդներէն ստորնանալուվ ինքնութեանս կը դատ-

նամ. երևանյց հրեշտակ կը ձեւանամ և խորհուրդներուս մէջ առաջնոյ կը դառնամ. ոտքի վրայ կը հաստատուիմ ու միտքով կը տատանիմ. կնիկ ձեւեր կ'առնեմ և իրականութեան մէջ կը խառնուիմ. ինքզինքս արդար կը ցուցնեմ և ամբարշտութիւն կ'արդիւնաւորեմ։

Հեզերուն կարգը կը դասուիմ ու դեւերուն հետ կը պարեմ. մարդիկներէ կը գովուիմ և Տեսնողէդ կը պարսաւուիմ. հոգածիններէն երանութիւն կը առնեմ ու լոյսի զաւակները կը յաւիտեան վրաս. յեսին ոտիկին կը հաճոյանամ ու մեծ թագաւորիդ աչքէն կ'ելլեմ։ Դատաւորին օրինաւոր առեանը ձգելով խաբեբաներուն կ'աղաչեմ. վեհերու աւրը առեանէն արտաքսուելով ոտիկներուն մէջ կը խառնուիմ. մարմնովս դուրսէն կը պճնուիմ ու անձովս ճայի գոյնով կը ճանչցուիմ. դաշինք հաստատելու համար կը մօտենամ և ուխտս կոտրտելով դուրս կը վռնտուիմ. այսօր մաքուր հոգի կը կրեմ և վաղը մոլի խելագար մ'եմ. Տիրոջը պատուէրը լքելով օձին թելադրութեանը կը հետեւիմ. հզօրագէս կ'արհամարհամ ու գէշ կերպով կ'ընկրկիմ. օրուան ծանրութիւնը կը քաշեմ ու վարձք առնելու ժամուն անվարձք կը մնամ. հետուէն կը ճոռոմաբանեմ և պատասխանատուութեան պահուն կորկորդով կը պոռտկիմ. արեւածագին հարուստ կ'երեւամ ու

ժայռամուտքին պարսպակ կը դնեցիմ. ձերբեռ
ախոռը բազմելով խելագարներուն կը կցոր-
դիմ. ցաւով կը քնանամ ու արհատիքներէ
պարհուրած կ'արթննամ, կամքին արտը չարա-
չար կերպով կը հերկեմ, վուխկոտ խնամք տա-
նելով որ չարիք արդիւնաւորէ, ես որ միշտ
անատակ որդի, անփորձ տարապրուած, անպիղծ
խառնրած, անմխիթար տրամած, ին քնաբերութեր
գերի վարուած, մահուան և ապականութեան
ձառայող անողոքելի առանջուած, անփրկելի մա-
նուած (սատանին), անպատուաստելի կարուած,
անարժարժելի մարած, անկազդուրելի խորտակ-
ուած, անվերադանգնելի կերպով կործանած եմ
(հոգիով). Ես եթէ անօրինացած անձիս ասելի
սաստիկ նախատինքներ պէտք է ընել հոս, ան-
ասաիկ կը գրեմ, կը գրեմ ու չեմ խնայեր ինձ՝
որ դժոխքին համար պատրաստուած խուխ եմ
և երկնային նոր Ադամին նախանձի պատակը,
ինչպէս և առաջին կայէնը հինին և հոգեղէնին,
որ հոս իսկ անձիս վրայ կը կրեմ ամբողջ
նյան ը սրբասպանութեանս ոչ թէ մահէ ազա
տելը, այլ զիս յանդիմանող խօսքերս։

Գ. Արդ՝ ո՞ւր են վրկութիւններն, ո՞ւր է հա-
ւատքի սկզբնահօրը որ յաւատասաելու տեղին մէջ
(դժոխք) իմ անգթութեանս չարիքը կրկնէ, (ո՞ւր
է) մեծը մարգարէներուն որ խօսքի քարերով

հարուածէ, քարի գործով փառաւորուած քաջը՝ (Եղիազարի որդին Փենեհէս) որ Նիզակին առիւծով չարաչար առակնոյնէ. Ճշմարիտին (Իրիատամի) պատկերը՝ (Յեսու) որ Աքարի հատորեալքին հետ չնչէ. վեհերուս Առաւաւածարեալը՝ (Դաւիթ) որ արտաքոչնեղուս (Գազաւոնացիներուս) վրէժին մատնէ. մարգարէ ծնած Տեառնողը՝ (Սամուէլ) որ Սմատղէկացիին հետ Տիրոջը առջեւ ապտնէ. Աստուծոյ նախանձախնդիրը՝ (Եղիա) որ երկինքը կէս տեղացած քոյով լափէ. շուքին (հին օրէնքին) քառվանդակութիւնը (Յովհաննէս Մկրտիչ) ու նորին (օրէնքին) ակիզբը՝ որ հեծանոյին ընտրութեամբը հոսէ. Առաքեալներուս պետը որ Սաւիրային հետ մեռցնէ. հոգիին քննութեամբ զարմանալին՝ (Պօղոս) որ մահուան բուրումը կեանքի քաղցրոյին հետ խառնէ ինձ, Սրդ՝ անաչառ են ինձ նկատմամբ նաեւ կաճառները երջանիկներուն. և վերնային ուժգին հրամանները գործադրելու քաջ սպառազէններ են, հրեշտակներուն հետ՝ նաեւ մարդիկ, երկրի սիեզերքին հետ տարերքներն ալ, անդգամներուն հետ՝ շարժուններն ալ, որոնց մէջ տեսնելով միշտ չարչարուելու կը դատապարտուիմ երբ յիշատակն ու օրինակը ապագայ տագնապալիներուն (տանջանքներուն); Ապրելու վատահութիւնս՝ փոթորիկի հովէն յուզեա մրրկած ալիքի նման կը ծեսայ անհատատա ու. անկայուն, ես եթէ

ժէկը իմաստութեամբ քննելով փնտռէ, լոզայողներու բազմատեսակ զանազանութիւնը՝ մանրերը ու փոքրիկները մեծերուն հետ դասելով որոնք անթիւ առնամարը քառնակութեամբ՝ անբաւ երամներով թնդալով՝ կ'եռան, կը զեռան, կը սլանան մարմինս ծովուն ժէջ, այնպիսին պիտի վկայէ ու հաստատէ թէ ճշմարիտ են ըսած ու գրած խօսքերս։

Դ. Իսկ Դո՛ւ ինքդ որ օրհնաբանուած անմահ Թագաւոր ես, ո՛վ բարի, երկնաւոր, մարդասէր Քրիստո՛ս, կենդանի Աստուծոյ ժէկ հատիկ Որդին, Դո՛ւն որ հզօ՛ր, բարձրացա՛ծ, անքննելի, մաքէ վեր, քաւող ու առաւոր ես, յանդիմանէ ձմեռը՝ հոգիս ծփայնող վոթորկայոյզ ալիքնեբուն. սիրտս խռովող մոլեգին չարժման ծարաւը դադրեցո՛ւր. ցնդած մտացս վայրագութիւնը զապէ, առնձերու և երասաններու կապովը բռնելով։ Մեծիդ հրամանովը խաղաղութիւն թող ժամանէ ինձ որ ամէն բան ստակնուվրայ ընող բուքէն սառանած եմ, սառեցո՛ւր, չախչախէ՛ բազմապատկեան անդամներըը ցամաքի վրայ ապրող ծովէնիս որ ուրուականն է ամօթալի գազանիքներուս. (ակնարկութիւն Յովհաննի)։ Այս ողբերգութեան մասնաւոր նորընծայ գրերուն ողորմութիւն հայցող թախծագին ձայնը էր մաքով մաուցուած (Յովհաննու) աղօթք ընդունէ։ Զքնաղ

կերպով ապրելով վրկուող մարգարէին նման՝ մահուան խոր անդունդներէն հանէ. անձս դատող խոտոռվանութեան խօսքերս ընդունէ իբր անուշ հոտ. դառն վիշտերու սաստիկ հառաչանքներուս մխիթարութիւն չնորհէ որ յուսահատած եմ։ Ու ինձ՝ Հօր ու Սուրբ Հոգիովդ յաւէտ փառք, պատիւ և իշխանութիւն. ամէն։

Նայն այն հոգւոյն ապերասալից մոգթանգնեցուած
— ապիսխոտան հնձնեցուած նո՛ր յաւելուածը.
Սրտէ խոնարհէն խօսք առ Աստուած.

ՀՐ. ԻՆ Օ Ս Կ

ԲԱՑՁ ձե՛զ կ'ըսեմ ահաւասիկ, ո՛վ ճգնաւորներու խումբեր ու կրօնաստաններու աշակերտներ (վանքերու միաբանութիւններ), որ անքաւ բարիքներ ակնկալելով ու պարգեւներ յուսալով՝ ձեր ձեռքերուն մերկամարմին մատուըներովը (անգէն) գինուած էք Տիրոջ ծառայելու համար. ձե՛զ ընծայեցի խօսքի խորհուրդներով պատրաստուած այս սեղանը, հոգիներու փրկութեան ու չինութեան համար ընդունեցէ՛ք խոստովանութեան այս աւանդութիւնը։ Աւալ գիտցէ՛ք մեր մարմիններուն պարտաւորութիւնը. իմացէ՛ք մարգէական խօսքը, խրատ սեպելով մեզ՝ առաքելա-

կանչեն հետս թէ «Ամէն մարմին թող չպաթթենայ Աստուծոյ առջեւ» եւ թէ «Արդար չկայ քնաւ, ո՛չ խոկ մէկ հատ»։ Տէրտէրական խօսքը մի՛ մոռնաք «Պատուէրները կատարելէ ետք խոկ, անպիտան ծառաներ նկատեցէք ձեզի»։ Զուրց որ որոնք դառնաք խաբողին, զգուշացէք կէրպին խօսքէն ալ թէ «Ընտրուածներն են անոր (աստուծոյ) կերակուրները»։ Որովհետեւ ե՛ս խոկ որ այս մտանուր նուագ պատուէրը ձեզ չսմբերցի, կը խոստովանիմ անձիս համար թէ, կամաւոր մեղադրանքներ ու բնութար բամբասանքներ ունիմ անթիւ մեղքերու. սկզբնատոյէն (Ադամ) սկսելով մինչեւ անոր վերջին սերունդը, ամէնուն ալ գործած չարիքներուն պատասխան տեպեցի ինձ կատարեալ յանձնառութեամբ։

Բ. Անպատճառ մէկու մը սա խօսքը լսեցի ու չհաւնեցայ, որ անվայել կերպով կ'ըսէր Անոր — պատճառը առջեւ երկրածին մարմինը չկրնար արդարանալ — թէ «Բնաւ չշնացայ, չպոռնկացայ եւ ո՛չ աշխարհի մոհացու վայելքներուն մէկը ճաշակեցի»։ Ասիկա թէեւ անօրէնութենէ չտարբերիր, բայց Տէր Աստուածը այս բանը թող ներէ՛ ատոր, եթէ իրաւացի խոկ ըլլայ այս պարծանքը՝ անով՝ ոչ թէ մինչեւ առաջացու, որչափ եւս ինկաւ, երբ՝ խարէութենէն ժողովուրդին կողմէ Զաքարիայի խօսքով ըսուած սա անվայել բանը կրկնեց

«Օրհնեալ ըլլայ Տէրը, յաւիտեան» ինչ որ Փարիսեցին ձայնին կը նմանի, բայց ես որովհետեւ գիտցող Աստուծոյ դատաստանին ենթարկուած եմ, որ կշռելով մարքիս առներուտյի մեղքերը, անանցմով կը հաճարի զիս դատել խիստ իրաւացի փոխարինութեամբ, կերպարանք չփոխեմ Տեսնողին առջեւ. չկեղծաւորնամ ինծողին հանդէպ. չառնեմ Անոր, որ չգործածներս խակ կը նշմարէ. խաբէութեամբ աչքը չմանեմ Մեծին, թարմի հաճարակութեան տեսարանին տակ չարիքը չքողարկեմ. իբր ընտանի պատկեր չը յարգեմ քնաւ զիս որ ապիկար եմ. օտարոտի զարդերով չխանձեմ անպատակառօրէն. չպճնուիմ՝ ուրիշին պայծառութիւնով. արդուզարդ չյարմարցնեմ դէմքիս տգեղութեանը: Ինձ նման և ո՛չ մէկը մեղաւոր է. ո՛չ մէկը անօրէն, ո՛չ մէկը ապերախտ, ո՛չ մէկը անիրաւ, ո՛չ մէկը չարագործ, ո՛չ մէկը վրիպած, ո՛չ մէկը սխալած, ո՛չ մէկը մոլեգնած, ո՛չ մէկը խարդախուած, ո՛չ մէկը չազախուած, ո՛չ մէկը ամչցած, ո՛չ մէկը դատապարտուած. մինակ ես եմ և ուրիչ ոչ մէկը կայ. ամէնքը ես եմ ու ամէնքը վրաս են, Ո՛չ հերձուածողները՝ որովհետեւ չէին գիտեր. ո՛չ Հրեաները՝ որովհետեւ կուրցան. ո՛չ ագէտներն ու խաւարչամաղանճ ամբոխը՝ որովհետեւ զուրկ էին խելքէ: Վարժապետս կանչուեր. այլ որ դատաստան եմ անձիս. ուրիշի ուրբրի ան.

ուանուեցայ և Աստուծոյ մատուցանելիք գովեստը աւրեցի. քարի ըսուեցայ որ խեղճութիւնը ժառանգած եմ. մարդիկներէն ժաքրութիւնս վկայեցին, որ անմաքուր եմ Աստուծոյ առջեւ. արգար սեպեցին զիս, որ կատարեալ ամբարիշտ եմ. մարդիկներու գովեստովը հեչտացայ, որ ծաղրուելիս Քրիստոսի առեւանին առջեւ. աւազանէն պլեան (Գրիգոր) կանչուեցայ, ու ես մահուան քառնովը ննջեցի, փրկութեան օրուան հանգոլը (Գրիգոր) յոլջոլջուեցայ, քայց արթուն պահուելիք աչքերս փակեցի. Անաւասիկ դատաստան, ահա՛ յանդիմանութիւն, ահա՛ նոր կշռադրանք, և (Գրիգոր անունը) հին դատապարտութիւն, ահա՛ դէմքի ամօթ և հոգիի ապտնապ, ահա փնտռուելը վոքրիկներուն և կշռուելը մեծամեծներուն:

Գ. Իսկ մինակ Դուն, ո՛վ մարդասէր, անխաբակալ ու համբերող Տէր Աստուած. մեղաւոր անձիս, ինքնաբերաբար ուզած այս կակծեցուցիչ նախատինքներս, անոր՝ ահաւոր օրուան վճռին դատապարտութեանը տեղ սեպէ. Աստո՛ւք զոր ես ինձմէ անձիս դէմ գրեցի, չլսեմ ջեզմէ ո՛վ գթած, կանոնական պարտաւորիչ ապաշխարութիւնը վերցո՛ւր, հեռացո՛ւր ինձմէ, որ հոգիիս աննշանքովը կապուած եմ ջեզ հետ. Հանէ՛ վրայէս խայտառակութեան ամօթալի նախատինքը. կարող աջուդ ծածկէ ապեղ երեւոյթը մերկ մարմ-

նոյա. հանգիստի հրաւիրէ զինա որ ուժգին մեղքերու բեռներու տակ ճնշուած եմ. թարմութեան ճամբայ մը գծէ ինձ, որմէ կեանքիդ հասնիմ. ողորմութեան յիշատակ և մեռնելէ ետք ալ կատարեալ կեանք պահէ՛ ինձ, որ երկինքի մէջ օրհնուած, երկրի վրայ գովուած ու ամէն բանի մէջ բարեբաստիկուած ես յաւէտ. ամէն։

Նոյն այս հոգեղէն ապրումին մասին հանգամանորեն
ու ապաւինութեամբ նո՛ր յուշերուածը.
Սրտի խորքերէն քօղ ու Աստուած.

ՀԳ. ԽՕՍՔ

Ա՛Ղ բարձր ձօրաւոր ու անաւոր Թագաւո՛ր, Դուն միայն որ օրհնուած Տէր ես, Ծիսուս Քրիստոս, ապրելէ յուսահատաստիճներու (սանդաստիճնուած) սառեցնող անէծքները՝ ապրեցնող օրհնութեան կը փոխես անակնկալ կերպով, ու վհատեցնող պարտաւորանքները զուարթացնող գովեստի. ամէնուրու տեղ՝ համարձակութիւն (կուտաս), պատկառելու տեղ՝ պատիւ. տարտղրութեան տեղ՝ բարութեան յոյս, բամնուելու տեղ՝ միանալու ակնկալութիւն. պատանեկան խօսքերու տեղ՝ մեղմացուցիչ ախո-

փառք եւ մէկ անգամ դատապարտութեւն առել՝ (Տոգիի) կրկնապատիկ պատուքիւն։

Բ. Ո՛վ Տէր ողորմէ՛ մեռնելու դատապարտուած մեղաւորիս. վերջին չունչս արձակած պահս, երբ արկածալից ուղեւորութեան անապատելի ընթացքն ու անվախճելի ճամբան աչացս առջեւ բերելով մտքիս տեսութիւնովը վառնդին ամբողջութիւնը նշմարեմ ու ողորմագին նայուածքներով այքերս դէպ ի բարձրերն ուղղեմ լալահառաչ, ու երբ բնակարանիս յարկին պատռհանէն՝ դուրս ելլելու ճամբուն նայելով՝ թշուառացած կիսամեռութեամբ, այլայլած դէմքով, երերուն մատուքներով, խեղդուկ հառաչով, նուաղկոտ հեծկլտուքով, նուրբ ձայնով, բազմադիմի տարակոյսներէս տատակապէս տրտմած, անեղութեան խորշերու մէջ գործած չարիքներուս վրայ ողբալով հառաչեմ, այն պահուն խոկ անապատկարողութեամբդ կրնաս հրաշք գործել, ո՛վ Բարեգութ, ըսելով թէ «Քո՛ղ ողջնայ խորտակուած հոգիդ» եւ կամ «Քո՛ղ ներուին քեզ՝ գործած մեղքերդ» եւ կամ թէ «մեղքերէ մաքրուեցա՛ր, երթաս բարով»։ Եւ ինչ որ այն ժամուն (հոգիս փչած ատեն) չեմ կրնար պաղատիլ, մարդասիրաբար ընդունէ այսօր, ո՛վ Հաւքերո՛ղ, Աստուածնորհ եւ ամէնքը Ստրեցնող։ Ես որ հիմա խրոխտաձայն ճարտարախօսութեամբ կը հպարտա-

նաժ գլուխս վեր բռնած, այն ատեն անկեղծդան դէսակ մը դարձած, պիտի երկննամ պատկիմ, պատպանձած լեզուով, կաչկանդուած ձեռքով, լքուած անդամներով, գոյուած չրթանքով, փակուած աչքով։ Իբր անշարժ տախտակ, կէսօրէս ց կոճղ, անզգայ արձան, անխօս պատկեր, անշունչ գոյութիւն, ողորմելի առասրան, լաւիք կերպարան, ողբալի օրինակ, եղկելի դէմք, արտասուելի նմանութիւն, լռած լեզու, ցամքած խոտ, թափուած ծաղիկ, ծիւրած գեղեցկութիւն, մարած ղամբար (լամպա), պարապ կոկորդ, խռպան սիրտ, կըղպուած լեզու, ցամքած աղբիւր, թալկացած ժարմին, լուծուած փոր, քակտուած առողաւար, կոտրուած ոտներ, բռժնուած յօդեր, կտրուած ծառ, աղտուած արխատ, լքուած առուն, հնձուած արտ, արմատէն կտրուած բոյս, օտարացած բարեկամ, մոռցուած պահեստ, թազուած աղաեղութիւն, մերժուած առելի, վերցուած խոչընդոտ, անարգուած կմախք ու իբր ոռնակոխ եղած անպիտան։ Կարօտ՝ ուրիշներու ժպիթանքին, որոնք թշուառիս հաւատքը՝ լալահառաչ ձայնով նուագելով, արցունքի յօղով դէպ ի բարձրերը՝ բարերարիդ պիտուքեան առջեւ կը տարածեն զայն։ Առաջ կը բերեն (անձիս զղջալով) ինձ դառնալը զոր կ'օրհնեմ, խաչիդ փրկարար նշանը՝ որուն կ'երկրպագեմ. յարութեան ճշմարտութիւնը՝ որուն

կը հաւատամ. փառքիդ յայտնութիւնը՝ զոր կը փառաւորեմ. դատաստանիդ ահաւորութիւնը՝ զոր կը խոստովանիմ. յանդիմանական խօսքերդ որոնցմէ կը ստակամ. ինձ ազեկցութիւնը տուրբ Հոգիիդ՝ զոր կը պաշտեմ. խաչականքութիւնը ծծումիդ, զոր նաեւ կը համբուրեմ, ինչ հետ (յաւիտենականութեան մէջ) թագաւորելը, ո՛վ Տէր Ցիսուս, որուն կը պաղատիմ: Արդ, լքուեցաւ, մերժուեցաւ, վերցաւ, բաժնուեցաւ, փախաւ, աւերցաւ, աշխարհային կեանքի հաղորդակցութիւնը տեղի առաւ, քայց Քու առած յոյսիդ պարգեւը, ճնայուն և անջինջ յիշատակարան պահուեցաւ ինձ:

Գ. Ողորմութեամբ նայէ ինձ որ չուարած եմ վտանգներէ, ո՛վ միակ Բարեգութ, փառաւորած Աստուծոյ Որդին. քալել, բժշկել, կեանք տալ, պաշտպանել, նորոգել, նկարել, կանգնել, հաստատել, երջանիկ անարատութեամբ կրկին ստեղծել՝ Քու կարողութեանդ յատուկ է միայն, Դուն կը վրկես, Դուն կ'ողորմիս. անկարելին գոյութիւն չունի Քեզ համար, այլ կատարեալ զօրութիւն, բարձրութիւն, իշխանութիւն, անվերջ թագաւորութիւն, իսկութիւն ինքնութիւն, ամէն տեղ լեցնող ընդարձակութիւն, բարերարութիւն, լուսաւորութիւն ես: Տիրապէս փառաւորուած ես՝ անպակաս եւ անյաւելուած, ու տուրբ Երրորդութեանդ անթարգմանելի խորհրդովը օրհնուած.

Նաեւ յաւէտ գովաբանուած նոյն հաւատարմութեան եւ միապատիւ գուշականութեան պաշտօնեայքը, եթէ եւ այսօր եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

Նոյն այն Հակոբէն ապերասիկ մաշխարհութեան ա-
պիտաիս հեղհեղանութեան նո՛ր յաւելուածքը,
Սբոյ խորհրդեն խօսք ա՛ս Աստուած

ՀԴ. ԽՕՍՔ

Ո՛Վ երկնաւոր թագաւոր, ամէրը ամէնուն, ա-
մէն բանի համար ամէն ատեն միշտ համբե-
րող, կեանքանի Աստուծոյ անքննելի Որդին, Անա-
ւասիկ ապարիլը բուն իսկ այն ատեն մեծարժէք
է երբ այլ եւս ակնկալութիւն չկայ ատաքինու-
թենէ. այն ատեն (թանկագին է) բարեգործելը՝
երբ խաթանուած են արդէն մարքի հնարքները. այն
ատեն (նուիրական է) մարդասիրելը, երբ ակա-
նութեան վտանգը տիրած է՝ ներսէն ու դրսէն
պաշարելով, Հո՛ն է (որ պիտի փաստաւորուի)
բժշկութիւնը հոս Աստուածային ձեռքիդ, երբ
կեանքանութիւնը խոյս տուաւ բոլոր անդաւիևերէն,
այն ատեն (խնկելի է) այցելութիւնը, երբ հնարքի
համբայ չկայ այլեւս։ Այն է հոս մեծութիւնդ՝
երբ յուսահատելի վէրքը բուժես. այն է սով-
րականը հոս ընտանի քնութեանդ, եթէ անակըն-
կալ ժամու մը պահուն (հոգիի) փրկութիւն յար

մարցնես։ Այն է հանդէսք Քու յաղթանակիդ, եթէ կեանքի փակուած մուտքը՝ վերջին շունչս բանաս. այն են Քու վայելուչ շնորհներդ, եթէ իմ չարիքներս մոռնալով Քու բարիքներդ յիշես։ Այն ատեն անոխակալ (քէն չպահող) ես՝ եթէ բազմերախտ (էմէքաար)ներու հետ ինձ ապերախտ. տես ալ խնամք առնես։ Ասանկմով ճանչնալով պիտի հասկնամ թէ աւելի գթութեամբդ ընդունած ես իմ այս խօսքերուս նուէրն (ազօթք), եթէ չար սովորութիւններս անհետացընես վրայէս։

Բ. Ինար համար բանաստեղծութիւններ կը յօրինուին ու նուագերգութիւններ կ'եղանակուտուին, երբ բարի Տէրը՝ բարեգործներու հետ պարգեւ տայ չար ծառային. որ երբ արդարացի կերպով բանը պիտի մնար, Անիկայ արքայական (հոգեւոր) ապարանքներու մէջ հանդստացնէ զայն. երբ հրաւիրուած է ցեխոտ փոսի մէջ (նետուելու), Անիկայ ամենաբարձր հրաւիրեալներու բազմոցին վրայ վերկացնէ. մինչ սպասէ որ աչքերը փորեն, Անիկա՝ բարձրերուն ուրախութիւնը յուցնէ. մինչ սկսիլէ որ մատուրնները կարեն, Անիկայ համարձակութեան մատնին նուիրէ. մինչ գառապանի հարուածներուն սպասէ, Անիկայ զթութեամբ գրկէ զինք. մինչ կորսուելու պատրաստուի, Անիկայ ներկայանալի ընէ խիստ շատ տեսանողներու. մինչդեռ մահուամբ

առակիլ ակնկալէ, Անիկայ կեանքի հետ փառք ալ ընծայէ. մինչ սպասէ որ գլուխը կարկեն, Անիկայ գայն (գլուխը) պահակով պայծառացնէ; Ո՛վ Գթած, ասո՛նք են օրհնութեան պտուղները քու աքանչելի արմատ ունեցող ճիւղերուդ, ասոնք են կեանքի պտուղները քու արարչական հրամաններուդ. ասոնք են մեր արաի իղձերը. քու խոստովանած ուենջանքիդ համեմատ (մեղաւորին մահը չեմ ուզեր, այլ անոր մեղքէ դառնալով ապրիլը). ասոնք են նչոյլները լոյսին, քու ամէն կողմ սփռուած ճառագայթներուդ. այս է ախորժած կերակուրը քու քաղցրութեանդ որ բաթեքանուած է։

Գ. Մինակ քուկդ են ասոնք, Տէ՛ր, քեզմէ ազդուելով գրեցի ես զանոնք. ան քեզի յաւուկ աղբրաներով կ'աղաչեմ, ո՛վ Օրհնուած, քուկիններէդ պարգևելով չնորհէ՛. առակին ալեքսանքին համաձայն՝ քու բարի գանձերդ բա՛ց Ո՛վ Տէ՛ր, քու բարիքներու ամբարանոցիդ մէջ՝ մի՛ խառներ իմ չարիքներս. քեզ ասելի եղած ոխն ու բարկութիւնը մի ամբարեր գթութեան եղերմութեան հետ զոս կը սիրես. քու պաշտասելի ստացուածքիդ մէջ, մի պահեր մթութիւններն ու դաժանութիւնները որոնք անախորժ են քեզ, և մեղքերն ու թշուառութիւնները որոնք վնասակար են ինձ, կեանքի մատեանիդ մէջ՝ օրհ-

ներած Աղովիդ՝ մի՛ գրեր իմ անէծքի պարտաւոր համար, այլ իմ անհնար սեպաժնութիւն, այն պարտքին խակ չատ դիւրին և հեշտ ցուցնելով ինձ. անանցմալ կրկին սեթի և մեծայնես անուղղ ո՛վ Տէր։ Պարտքերս խիստ չատ են ու չափէն աւելի. բայց ոչ այնքան հրաշալի են, որչափ քու ողորմութիւնդ. ատոտ են մեզքերս, սակայն յաւէտ նուազած են քու ներողութեանդ առջեւ. ատուտ են չարութիւններս, սակայն ամէն բանի կը յաղթէ քու մարդասիրութիւնդ ո՛վ Հզոր Աստուած. ինձ համար, անհամար են բիծերը անձիս, խակ քեզ համար՝ աննմանափակ են անոնք։ Մեղքերու գէնքերը զոր ես ամօթապարտս պաղատութեամբ, ո՛չ այնքան զօրաւոր են կենդանութիւնս մահացնելու, որչափ քու մահուանդ յիշատակը, ո՛վ կենդանի Տէ՛ր, կործանողին (ատատնայ) քանութիւնը հալածելու։ Ինչ ժը մեւթը ի՛նչ պղծութիւն կրնայ ընել Աստուածային յորեկիդ. թեթեւ մշուշը ի՛նչ կրնայ ընել Մեծութեանդ ճառագայթներուն. սկոր մարմնոյս խակութիւնն ու հեշտանքը ի՛նչպէս քարձրանալով պիտի կշռուի խաչին վրայ քու կրած տալանքներուդ հետ։ Տիեզերքի քոլոր մեղքերուն կոյտը ի՛նչ կրնայ ընել Անմահականիդ տատատչնորհ աչքերուն. հողի կտոր մը՝ որ դիւրաւ կը փխրի, տեղի տալով քանութեան կարծրութեանդը ու իբր պզպզած մը

անձրեւէ, որ ջուռ կամքիդ թաղմապետ հոտումին առջեւ ոչնչանալով կը պայքէ խակոյն,

Իմ յանցանքներս քաւելու համար, ժամանակի երկարաձգմանն ինչ պէտք ունի ջուռ գօրութիւնդ որ ամէն բան հնարաւորելու կարող է, Ո՛չ ակընթարթ մը, ո՛չ արագ անցնող դոյզն տեսութիւն մը, ո՛չ փայլակի նման թեթեւ նայուածք մը, ո՛չ կիսատ դանդաղութիւն մը, ո՛չ վուիկտոր Ասքերու քայլափոխը. ո՛չ մէկ կանգուն բարձրութեանէ կաթիլի մը անկումը. ո՛չ գիծի մը մաքով ըմբռնուելը, ո՛չ լոյսի նշոյլներուն արագութիւնը, ո՛չ շնչառութիւնը. և ո՛չ մէկը այս անհատաւոր ու անյարմար օրինակներէն — որոնք անժիջական կերպով ու խիստ արագութեամբ տեղի կ'ունենան — այնպէս դիւրութեամբ կը գործադրուի, որքան ջուռ զօրութեանդ՝ մեզմէս առնամանիքներուն պահեստը առնելը, ցնդեցնելն ու հալեցնելը, ո՛վ ամէնուն Աստուածը Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս. Դուն որ կենդանի Աստուծոյ անքննելի Որդին ես. Որ թարիներուն հետ՝ չարեաթն ալ կուսա՛ս, արեւին քաղցրութիւնը կը պարգեւես և երկուքին վրայ ալ կ'անձրեւես անաչառաբար։ Իրաւացի կերպով կը կշռես, կը սահմանես նաև նեղութեան փորձանքներն ալ հաւատարմապէս, առանց որ մեծ հանգիստին արժանի են ու պարգեւին կ'ապաւեն, փորձութեան փոք ի՛կ խթանով հոս

իսկ վճարել կուտաս իրենց քչիկ մը պարտքը. իսկ անոնց՝ որ երկիրը ընարեցին, ողորմութիւնդ կը ներես, և ասոնց ալ անոնց հետ խնամ ասանես. լավ կ'ապահես միշտ որ ջնջ դառնան։ Եւ փառք կը մատուցեն քեզ որ ամէն առաքինի հրաշք գործելու ամենակարող թուրխանմոզ ու հմայքերոզ ես ու յաւէտ Օրհնեալ. ամէն։

Նոյն այն ոչ-լոյսին ակերասիկ մակընթացութեան ոչ-խաւին ներքնաձորերուն նո՛ր յաւերժը,

Սլոք խուլերէն խոտ — Աստուած

ԼԲ. ԽՕՍՔ

Արդ՝ զմայլումով ընկերցմած ու խապուռ ծածկուած իմ Մեծութեանդ երախտիքներուն անճառելի առատութեանն ու քաղմամանն առատութեանը մէջ, որոնք ամենատատ և անպակասելի լրումով պաշտպան են (խարդիկը) աջէն ու ձախէն, երեսէն ու եռերէն՝ անքիւ անհունա-

քեռ տր։

Մեկնելով կը զետեղեմ հոս դարձեալ կրկնութիւնը այն աւանդութեան, զոր Աստուածային հոգիէն ազդուելով՝ սահմանեցին եկեղեցւոյ դաւանութիւնը լու-

սաբաճելու համար։ Խորհրդածութիւն մը ևս աճուն՝ ճիւթեղէն եկեղեցիին ճկատմամբ, որով ցոյց կը տրուի աճուր եռաճելի կերպագրութիւնը (պատկերին գծագրութիւնը)* որ խելք վեր է։

Բ. Ճշմարիտ դաւանման գովեստի տեղը՝ հոս դարձեալ կը մատուցանեմ, կ՚ընծայեմ Ո, պէս զի ինչպէս որ երբեմն հերձուածողին չարութեամբը, (բ-մնող սատանին մոլորցնող վարդապետութիւնովը) անոր սոսկալի խաբէութեամբն ու նենգողին կարթովը կտրուելով դուրս վռնատուեցաւ ու ելաւ դրախտէն, հիմա այս միացընող ուղիղ ամբաժութեամբն ու չնորհի ճշմարիտ աւանդովը կրկին վերադնաւ ու լուսեղէն թեւերու թռիչներով երկինք հասնի։

Գ. Այլ՝ իմ գովելի ու պանծալի ժայրս, ամէն կոյսերէն աւելի իսկապէս կոյսը, մեծ և երջանիկ

(*) Նարեկներէ ոմանք վերոյէն յաւելուած չեն դրած այս Գլխուն և իբր վերնագիր այս կտորը դնելով՝ տակէն սկսած են Ա. հատուածը որուն յարմար չարունակութիւնն է նաև Բ. հատուածը. ասիկայ աւելի տարօրէն թուեցաւ մեզ, քանի որովհետև մեծամասնութիւնը այնպէս չէր, ատիպուածներ մեր ալ մեծամասնութեան հետեւիլ։

դժխոյ անտարա-ա (եկեղեցին), որուն արգանդը (ա-
ւազան) յղացաւ զիս և ունկէ հաղեւոր երկունքի
ցաւերով ծնաւ, պէտք է որ կանոնաւորաբար սահ-
մանուած խօսքերով աւձանագրեմ զայն այս
գրքին մէջ. որպէս զի ճանչցուի, ցոյց տրուի. ա-
պագային ուրիշ ազգերու ալ պատմուի այն գո-
վելին (եկեղեցի) փառքին քանակութիւնը թէ,
երկրորդութեան դաւանութիւնն յիշատակող այս
հաւատքի ճառին մէջ, արժանաւոր պաշտօնով
պատուաստած է իբր մաքուր մարմինը՝ Գլուխին
հետ (Քրիստոս). որ մարդ եղած Յօսքն է Աստու-
ծոյ, Արդ՝ հոգեւնկար պատկերի այս օրինակ խօս-
քովը, զոր կը յօրինեմ (եկեղեցւոյ) յուսոյ խոր-
հին համար., նպատակ զիս, ո՛վ Գիրած, Օրհ-
նուած. քաւելով ու մաքրելով զիս ատոր մէջ
(եկեղեցիին), Ասով՝ հայէ՛ հոգիէս նախատինք-
ները մեղքերուս. ատոր հովանիին առակ՝ անմեղու-
թեամբ ու անբծօրէն նստեցուր զիս. մարգարէին
խօսքին համեմատ, որ Քեզ կ՚ակնարկէ ո՛վ Քրիս-
տոս, Դաւիթին տանը միացուր զիս որ ակօր մ՚եմ
ու անկէ Քու Աստուածային տունդ փոխադրէ.
(եկեղեցին) մտնելս պարծ՝ ու անկէ ելլելս անօ-
գուտ հետեւանք թող չունենայ. տակ հաւատքս
ցուրտ մի՛ տեսներ, և ողջոյնի հարցրոյս անկարգ
բան մը մի՛ նկատեր. պաշտօներ անընդունելի մի՛
համարեր, ո՛չ ալ երկրպագութիւնդ՝ անխորհրդա-

թար (մեքենաբար) կատարուածէ նման թող լքուի Քեզմէ. անպատուղ թող չըլլայ տեսքը պատկերին (եկեղեցիին) և ոչ ալ անկարմիր՝ աքանչելութիւնը կերպարանքին. ողջակէզի զոհը անկրակ թող չմեռնի և ոչ ալ այս ճառին ուխտի պատարագը դուրս թող ցրուուի. լոյսի ճաշակդ մահուան (ճաշակ) թող չըլլայ ինձ և ոչ ալ կողերուդ արեան քաժակը պատճառ ըլլայ դատապարտութեանս:

Դ. Քեզ կ'աղաչեմ, ո՛վ Տէր Յիսուս, որ Մէկն ես Երրորդութենէդ և որով Քու Հայրդ ու Սուրբ Հոգիդ ճանչնալու գիտութիւնը ճաշակեցինք. որովհետեւ Քեզմէ իսկ արվեցանք եկեղեցիին ամէն բան պարգեւող կարգերը. և ասոր մէջ, — որ արքայական է աղօթք նուիրելու և կեանքի վերջաւէտ բարիքներուն լուսարանը — ձեռքերու բարձրացումով՝ տարածելով մեր արտերը, խօսքի այս կնդրուկը, այս բարեշնորհ ձայնով կ'ընծայենք Քե՛զ միշտ, որ ասոր (եկեղեցիին) մէջ կը բնակիս ու ալէնուն կը տիրես ու երկար աուրբ ես:

Նիկիոյ մէջ սահմանուած Աստուածային աւանդութեան խորհրդածութիւն մը.

Ե. Օրհնութեան երգերու քարձրանային նուագներով ու հաւատքի պաշտելի խօսքով կը վառա-

առաքինք սկիզբ չունեցող Երրորդութիւնը, որ բարի հրամանովը գոյացուց բոլոր արարածները. Որ բարձր է անհամեմատ կերպով, Որ խելքէ վեր է ու մաքով չըմբռնուիր, գիտայարաքով չղննուիր ու անպարագրելի է արարածներէն. Որ ահմանողն է վերին երկինքին ու ներքին անսահման խորհրդոցն. ապաւէնութեան լրումն է (չափարեր), և սկզբնաւորութիւններու ամէնէն առաջինը, Միութիւն՝ երեք անշփոթ կերպարանքներէն և Երրորդութիւն՝ միակ անբաժանելի իսկութեններէն. Որ ժամքի ներքուեններէն վեր՝ բովանդակ ամէն տեղ տարածուած է: Որ անխոտոր բարի, անխախտ ուղղութիւն, միրոյ անխառն կերպարան, անյաջորդ մեծութիւն, անխոնարհելի բարձրութիւն, անեղծ տեսիլ, անննուազելի բարեբարոքութիւն, կոյսեն կամք, կենդանի հրամանն, վերկչական ակնարկութիւն, ճշմարիտ եղանութիւն. հաւատոյ ակնկալութիւն, անուտ խոստում. արդասաւոր աւանդ, առյգ աւետիս, ձեռք չհասանելիք բարձրութիւն է:

Զ. Մէկ Հայրը միակ Որդիին, միակ Հոգիովը պատուաստած. բոլորովին զերծ չարէ, բարութեամբ ամենահարուստ. օրհնաձայն գոհաբանութեամբ ու անքննելի ներքոզով գովուած:

է. Համապատիւ կցորդութիւններէն, անպատմելի Աղգականներէն, եռալուս Զուգակցութիւններէն ու Անյաւելուածեան Հատութիւններէն՝ բարձ-

բեալ ու ահաւորանալն ալ կը՝ որ հօրը նման կը պատուասիրուի, ինքնիշխան կամքովը ու սուրբ հոգիին պարծակցութեամբը՝ խոնարհելով իջաւ երկին քէն, անպակաս մնալով իր ընտանի փառքէն հաճեցաւ մանել Աստուածածին կոյսին մաքուր արգանդը մարդանի, ուր առնցուց օրհնութեան բոյսը՝ լոյսի բնակարանն եղող մաքուր արտին մէջ. ամենափառն Աստուածային էութեամբ՝ գոյակից ըլլալով նաեւ (մարմինը) անքաժանելի միաւորութեամբ. Աստուածային հոգիին մէջ հրաշալի կերպով բազդեց նաեւ գոյութիւնը բանական հոգիին՝ թափանցական խառնութեամբ, Որով կրթիչ առնձեր խառնապինդ երանութիւնը իմ առահասութիւնս հանդարտեցուց. և կամաւ ընծայուելով խաչին՝ կեանքի պատուղին ծաղիկը՝ անմահութեան առնկին գոփաթը բարձրացաւ. մահուամբ վիրաւորուեցաւ Աստուածութիւնը՝ քնաւ չքաժնուելով մարդկային մարմինէն, որով կենսատու ըրաւ գառապարտութեան գործիքը, Արարչութեան իսկութիւնը (Աստուածութիւնը) անոր (խաչ) վրայ յաւէտ անքաժանելի մնալով, վշտացած նիւթական մարմինէն։ Դժոխքի մութ անկիւններն լլնելով, բաժնողին (սատանայ) կապանքներէն ազատեց իր առեղծածը որ կոշտապատած էր. և խոր քունէ արթնցողի նման, եաս ընելով մահուան դիմումը՝ կանգնեցաւ, կենդանացաւ Աստուածապէս՝ երկի-

բէն եւս կեանքի հացն ու հովիւը բանաւորնե-
րու հօտին։

Աչխարհի մէջ հաւատացեալ ու քնաւ չպակ-
սելով նոյնութեամբ երեւցաւ, ինչպէս ամբողջու-
թեամբ եկաւ, բովանդակապէս ալ համբարձաւ,
նախկին պարզութեան արարչական փառաւորու-
թիւնովը՝ բազմեցաւ, նստաւ գերունակ գահոյքը
վրայ։ Զոր կը խոստովանինք բարերար Աստուած
և աէրը ամէնուն. որ մեծ օրուան մէջ՝ արդա-
րացի ընտրութեամբ կը դատէ բոլոր երկիրը, որ
ինքն է սկիզբը ու ինքն է վերջը, նոյն է առջինը
և նոյն է ետքինը, որ անպակաս բովանդակու-
թեամբ անմատչելի լոյսի մէջ կը թագաւորէ։

Ը. Հօր ու Որդիին հետ կ'օրհնաբանենք նաև
անքաժանելի բղխումը Հոգիին, որ փառակից է
Անոնց աէրութեան, Որ ամէնքը ստեղծեց և կեան-
դանի կը ձնի ամէնքն ալ։ Որ դեռ սկիզբէն իսկ,
երբ համաստեղած մթութեան մէջը՝ ընդհանուր
աշխարհի վրայ տիրած էր, երկրի ամէն կողմերը
ստրածուած, ծուխն անհուն ջուրերուն վրայ
կը շրջէր, կը նկարէր ու կը պատկերացնէր լոյսի
ստեղծը՝ (հկրտութեան) ներկայ խորհուրդը
կատարելու համար։ Նո՛ւիրեց՝ ու հիմա ալ
կը գործէ. գոյացուց, ու միշտ արուեստներ,
գանձեր, արքայական նախատեսութիւններ,
Աստուածօրէն ներգործութիւններ, գործանութի գո-

բուքիւններ կը կատարէ. մարգարէներ, առաքեալներ, և հաճախարեղ կրթութեան վարժեցնող վարդապետներ, (կը ներշնչէ)։ Քրիստոսի արքայարար արեան մասուցումը յարդարեց, անձերու քաւութիւն և մարմիններու առողջութիւն հրաժարեց պարզութեամբ՝ Քրիստոսի նման։

Ջուրէն աւելի գերազանց կերպով մկրտեց, միակ իր կարողութիւնովը նորոգեց, լուսաւորեց. նոյն բարեգործութեամբ միշտ կը զօրանայ։ Մխածնին Աստուածութիւնը վկայեց՝ Յորդանանու հոսանքին մէջ, Թաբորական լերան վրայ՝ ամպի օրինակով առանուելով՝ Հօր ձայնով երեւցաւ։ Նոյն նմանութեան (ամպ) օրինակով Յակոբեան առհմին հովանի եղաւ, երբ Եգիպտոսէն կ'ելլէին. Մովսէսի զօրավարական ճամբորդութեանը մէջ՝ սաստիկ հովով՝ Փարաւոնը ընկղմեց։ Գահանաներ կը կատարելագործէ, խմաստուններ կը կազմէ. Թագաւորներ կը զօրացնէ. քաւութիւններ կ'ընձեռէ, մեռածներուն կեանք կը շնորհէ որ յարութիւն առնեն՝ նորոգութիւով։ Նոյն ինքն է Օծեալը՝ մարգարեցեալ Աստուծոյ, Որդին մեծութեան պատուակից՝ ու յաւիտենական հաւասարութեամբ՝ Հօր հետ երկրպագուած, անեսան հոն ի աստուածութեամբ յաւէտ օրհնուած, ամէն։

Պիղծ աղանդաւոր Թօնդրակեցիներու դէմ —որոնք Նոր Մաճիճեցի՝ այսինքն Պօլիկեան-ներէն են — սուրբ եկեղեցւոյ խորհուրդին վրայ՝ Սիոնի (Նարեկացիին) ըսածն է։

Թ. Ուրիշ հաւատքով կը դաւանինք ու չըր-թուններու անխտրական ամբոխութեան համբոյ-րով կ'ողջունենք՝ Աստուածային բնակութեան հա-մար շինուած եկեղեցիին՝ անշուշտ քարերէ կա-ռուցուած այս էութիւնը։ Որ երկինքն ալ գերա-զանցէ՝ իր ամէնէն աւելի զարդարուած բարձ-րութեամբը. որ նոյն իսկ առաքեալներու դասէն հիմնուեցաւ, երկնայինին աշակերտներէն օրհ-նուեցաւ, Յօսքին (Քրիստոս) սպասաւորներէն պաշտօն ընդունեց։ Կեանքի այդ գանձը՝ վերնա-տան սրահէն ակիզբ առաւ, այն խորհրդաւոր տեղէն՝ զոր Աստուծոյ Հոգին լեցուց, պէնտէկոս-տէի մեծ օրը՝ անոր մէջ զօրութիւն փոյլեցնելով։

Ծուլցնելու համար թէ, այս եկեղեցին կանխա-մեծար առաւելութիւն ունի արքունեան չնորհը վայելելու, լոյսով նորոգուելու բարի վարքը՝ նախ բարեմտութիւն (վերնատուն) տրուեցաւ և ետքը անոր մէջ բնակողներուն (Առաքեալներուն)։ Ուրկէ՝ (եկեղեցիէն) Աբելի՝ մահ գուժող արիւնէն յառէջ գերազանցապէս՝ և բերկրութեան մեծա-ձայն բարբառով՝ թաշխուելով կը մատուցուի

արիւնը զօրաւոր Աստուծոյ, ասոր (եկեղեցիին) մէջ ապրելով կենդանութիւնը անժառանգութեան։ Որովհետեւ և ոչ մէկը կրնայ երկինքին ասակ արեւուն դիմաց՝ այս անուանի խորհուրդին ապատարկութեանը ձեռնարկել, եթէ ասոր (եկեղեցիին) թեւին տակ չպահպանուի. մանաւանդ որ երկինքը չէր աւանդեր տէրունական մարմինի այս նուէրը, եթէ օրհնութեան այս ձեղունը (եկեղեցի) ծանկոյթ չունենայ. որովհետեւ՝ օրէնքին համեմատ՝ մահուան անէծքով կ'արտաքսուի այն մարդը որ վկայութեան այս խորանին դուրս Աստուածային պատարագը կը մատուցանէ. մանաւանդ որ արեան պարտականն կը կանչուի այն՝ որ հոգիին օրհնակ եղող արիւնը՝ այս նուիրատան չընծայէ։ Քրիստոսի մահուամբ մէկ անգամ միայն կը լուացուի (մարդ) ասոր (եկեղեցի) մէջ (մկրտուիլ). որպէս զի Աստուածութիւնը չանարգուի ազգանուէրին ու նախկին չարչարանքը չկրէ՝ Զինք ճանչցողներէն ալ։ Մէկ անգամ միայն (կ'ընդունի մարդ) լոյսով օծուելու ձեռնադրութեան պատիւը, որ անբծութեանը մէջ խաբէութիւն չմտնէ, Ապաշխարութեան վոխարէն տրուածէն զատ իբր չնորհ՝ մէկ անգամ քաւութիւն կը տանի մարդ (մկրտութեամբ), որպէս զի ճշմարտութիւնը սրտաքին ձեւերով չխաղցուխուի։ Սպասնի ընտրութեան (յաւիտենական պատասխան) համար մէկ հատատ միայն (կը

քարոզուի եկեղեցւոյ մէջ), որպէս զի հաւուցումի ապաւինութիւքը օտարօտի և նորահնար գրոց մը չկարծուի (մեղաւորներէն)։ Մեր երկու գոյութիւններուն (հոգի և մարմին) համար՝ մէկ արդարացի կշռադրանք միայն (կը քարոզուի եկեղեցին մէջ). որպէս զի չկարծուի թէ մարդուս երկու կէսերուն՝ ներքինին ու արտաքինին չարի բարի գաս հաւուցում պիտի ըլլայ անմահ յարութեան պահուն՝ երբ արքայական որդեգրութիւնը կատարուի. այլ երկրայինին (մարմին) մասնակցութեամբը յայտնապէս պիտի ճշգրտուի առաւելութիւնը երկնային թագաւորութեան։ Արդարներուն անեղծ մնալուն կենդանարար յոյսը մէ՛կ է. (կը քարոզէ եկեղեցին) որպէս զի ունկընդիրները հասկնալով հաւատան թէ, ասոյգ են խոստացուածները։

Ժ. Այս պաշտելի դէմքն՝ անշուշտ եկեղեցին՝ կեանք կուտայ և մահուընէ կ'ազատէ, յարմարապէս ուսուելու սահմանուած Աղաժեան պատուիրին նման. իր անչնչութեանը մէջ՝ բանականներէն աւելի գերազանց կերպով հրաշք կը գործէ. մինչեւ իսկ (զմեզ) կը կատարելագործէ և նորոգելով կը հաստատէ, մեր վրայ կրկին նկարելով լոյսի փառքին կերպարանքը։ Զեւով ու մնծութեամբ երկնային կամարին ալ նմանցուած է եկեղեցին, որ հոն բնակող հոգիներէն զօրքերէն

առաջ կատուցուեցաւ։ Հոգիներու թեթեւացումին հետ՝ մարմիններու ալ նոր թեւ կուտայ, պատուականին (հոգի) հարստութեամբը՝ անարգը (մարմին) մեծարելով, իր մեղքերովը չպատուիր (եկեղեցին), եթէ չար մարդիկներէն ու անհատատներէն չկոխտատուի։

Մեր խելքին սահմանին չպղծող զարմանալի նմանութիւն մ'է եկեղեցին. անքանը բանաւորէն կատուցուելով կ'օժանդակէ անոր՝ իբր վեհապոյնը՝ խիստ նուաստի։ Մարդէն մեծ է (եկեղեցին), որքան բնարուած Մովսէսէն մեծ է, անոր յաղթող ցուցը. առաւելութիւն ունի բանաւորէն՝ որքան Ահարօնէն՝ ծաղկած խորհրդաւոր գաւազանը անոր. պերատանց է մտաւորներէն. որքան՝ գետը ճեղքող սրտանչելահրաշ մոշկեռակր որ փայլեցաւ արուեստով՝ Եղիայէն ու Ելիսէէն։ Աբրահամ ձեռքերուն՝ կրկնապատիկ և աներեւակայելի օգնութիւն կը պարգեւէ, մաքրելով զանոնք քան թէ զինելով. քարի և հողի գոյակցի նիւթականը մարմին ալ՝ (եկեղեցին) որ հարազատ է աստրեւթեան և գործունեութեան։ Իբր անմահ վէմը կեանք տանի, թէ՛ կը կործանէ և թէ կը կանգնեցնէ. իբր գաւազանը ամէն հոգիներու, հրաշալի ազդեցութեամբ թէ՛ կ'անիծէ և թէ՛ կ'օրհնէ, իբր աներեւոյթները տեսանող՝ մէ'կը կը խայտառակէ իսկ միւսը կը հովանաւորէ. իբր արտաքինները տիրող

հրամանատարը անուանովը նշանակելով՝ իրեն կը կանչէ, ծանր խանձանակաւ լեռան պէս՝ անհարթուածելի է իր դէմ կռուելու համար. հոգեւորներուն կ'արտայ, իբր լարուած հնարքը՝ Մեծ Արտեսատեսին. ինքնին կը ջնջուի Քրիստոսի քարոզութեան հետեւելով անմիջ և անխոտոր կերպով կը քալէ. առանց սրինգ ուղեցոյցի՝ բարձր ճոխաբեմբ, հանդարտ ոգեկոչական պէս կը բարձրացնէ, պռաւածի նման։

ԺԱ. Այն առաքեան մեծ է արդարութիւնը (հակադիմին) որ, մինչեւ իսկ Աստուծոյ պատկերին վրայ առեղծուածներուն մէջ ալ իւրայ կը պնդէ կառնով (բրտախոյժ, ապստամբող, մկրտուած, եւն.)։ Ընտրութեան շատ մը վերածներէն ետք ինչ մը սխալելով համարձակի մանալ առար գաւիթէն ներս, անիկայ (հակադիմին) չպղծուիր, այլ կը նկատուի անպատրաստանարուս թերութեան համար. չնզովուիր, այլ կը նայուի չնորհին չափը չգիտցողներուն, ինչքան իր գլխուն՝ իր յանցանքներուն պատճառով չվքուիր (փակուիր), այլ մեր գործերէն կը խանգարուի տիրական անճառելի խորհուրդին համեմատ՝ կենդանութիւն առնող ամբողջ ազգերը երկու անգամ քառնել չթողլատրեր (ինչպէս Քրիստոս իր ամբողջ երկու անգամքառնել չթողլատրեց Մագթաղինացիին (Ցուղ. Ի. 7) այլ ուրիշ խզաբեր կիներու հետ՝ մէկ անգամ (Մատթ. ԻՀ. 9) զոր

կը մեկնեն թէ նեբեւի չէ մէկ օրուան մէջ երկու անգամ Ս. Հաղորդութիւն ընդունիլ). միեւնոյն օրը երկու անգամ չի ցուցներ նոյնը (չթոյլատրեր մէկ օրը երկու անգամ պատարագել միեւնոյն եկեղեցիին մէջ) որպէս զի առանց ընտրութեան ամառուցուելով չխայտառակուի նուէրը (պատարագ)։ Ինչ որ զերծ է ամէն ապականատար սխալէ, պօրեղապէս կը վէտակի մեր ցաւերուն ու կը լռացնէ մեր պիտոյքը. առանց ձայնի՝ հրամանով կը դառնէ իբրեւ ակր։

Ժ-Բ. Նաեւ (նոյն առապանէն) կրկնապատիկ երջանիկ առապան մ'է մաքրող (եկեղեցին), որ աշխարհային աւելքներէն խեղդուելէ կը պահպանէ, Ո՛չ թէ անբան գազաններու չաւ մը դառակարգով ու քիչ մարդով (առապան մ'է) այլ՝ երկրայիններուն հետ երկնայիններն ալ իր մէջ կը հաւաքէ. ո՛չ թէ խառնած աւելքներու վրայ կը առարուքերի, այլ երկինքի բարձրերը կը վերանայ, Իր Առաուծոյ Հոգիէն հրահանգուած աշակերտ՝ ներողութեանէ կը վախչի, (չինուքեանը առքիւ) մարմնոյն արուած հարուածները՝ ո՛չ թէ մահուան քաղքը՝ այլ կեանքի աւետիսը կը ցուցնեն, ո՛չ թէ նոյով ձեռնարկուած է պարծի, այլ առիղծուղին հրամանով կը չինուի. ո՛չ թէ Մովսէսք՝ բեռեւիել ճարտարապետին հետ՝ այլ Առաուծոյ Միածինը Սուրբ Հոգիով կը պատրաստէ առիկայ. ո՛չ թէ

(Նայէ առապանինեման) միշտ չարժող ու տեղ փոխող՝ այլ մշանջենական անսասանելի հիմի վրայ կառուցանելով կը հաստատէ գործ։ Դարձեալ փայտեղէն անխօս (ուխտի) առապանակին նման տախտակներով գամուած՝ թէեւ անզգայ՝ բայց կ'առաջնորդէ մեզ որ տեսողութիւն ունինք. անչափելի Աստուծոյ կերպարանքին նման առջեւէն քալելով լուսնղէն կեանքը վայելել տալու համար տեղ կը պատրաստէ մեզ։ Ոզիէլի (Ոզա) նման անմիջապէս կը տառակեցնէ զայն (Բ. Թագ. Զ. 1—8) որ իբր հաւէ ուսին վրայ չկրեր զինք (առապանակը՝ եկեղեցին). վայրկենապար ապտանելով խակոյն կը փճացնէ, եթէ՝ անթանական լծակցութեամբ՝ աշխարհաւորապար՝ գեռանակոխ, տորին մայրի մը վրայ բեռցուելով տարուի՝ ձեռքով գնուելիք անարժէք ամանի նման։ Ո՛չ թէ մարդու լեզուով, այլ հրեշտակներուն խօսքով կը խօսի. թէեւ ակռանջ չունի, բայց չուտով ուշադրութիւն կ'ընէ ու կը լսէ. թէեւ խօսքի նմանող ձայն չունի, բայց Ծխուսի պարծերուն պատգամները համայն ազգերուն կը պատմէ ու կը հռչակէ. թէեւ խաղացող չարժականութեանէ զուրկ է, բայց Աստուածային կենդանի հոգեպի մը նման կ'առաջադարտ է։

Ինչպէս որ առապանակը՝ Բարձրեալ Աստուծոյ անհատմար գունդին նման, երկու հազար կանգուն

հեռուէն կ'ուղեկցէր՝ երբայական անուրբ ամբոխին (անապատի հարուածէն) կեանքոնի ճեմացած ջրքերու գումարտակին, (Թեսու Գ. 4) հիմա (այս առապանակն ալ, եկեղեցին) թէեւ ջիղերու եւ ակորներու յօդուած չունի, բայց Երբայեցիներուն հետ՝ իբր անմաքուր՝ իրմէ կ'անջատէ մեղքի ախտով բորբոքածները ու հեռուէն կ'առաջնորդէ անոնց, նման (փառաւոնի) ամժանելի ազիւսաչինութեանէն ազատողնեւուն (Իբրայեցիք)։ Նոյն իսկ մարմնացած Աստուծոյ էութիւնն ալ այս վէմին անունովը նշանակուեցաւ կողին պատռուածքէն ամէնքն ալ յատեցնելով։ Չէ թէ արիւնին երակներու մէջ ըրած չրջանները, այլ երկնային լոյսին չառաւիղներն են որ թափանցիկ միութեամբ կը կեանդանացնեն ասիկա (եկեղեցին) ու նորոգելով զոյութիւնը կը պաչտպանեն անոր. ոչ Սողոմոնի կամ Զօրաբաբէլի մարդկային վերաշինութիւնը, այլ ամէն բան Ունեցողին խելքն է որ կը պծագրէ զայն. ոչ թէ նուիրականութիւն չունեցող՝ ուսուելիք հատարակ իւղով՝ Յակոբի ձեռամբ կը պարարի, այլ Աիաւորին արիւնովը ու Մեծին փառքովը կ'օծուի։ Աստ զաւակները՝ ո՛չ թէ երկրային նիւթէ չինուած առունը, այլ Աստուծոյ լոյսին երկնային մարմինը կը կենդէ ու կը ձեռնադրէ. ոչ թէ երկրային աշխարհաւէրներ կը յաղնայ, այլ ժառանգներ կը կրթէ երկնից արքա-

թեան. իր ծոյին մէջ գգուածներըը, Աբրահամու զիրկին կը նուիրէ։ Այս հարսին (եկեղեցիին) փեսան՝ կեանքի Աստուծոյ որդին է. ասոր խընճոյքին օրիորդները՝ հայրապետանեբու գումարներն են։ Աւրկայ՝ ժողովրդեան կը մատնէ կռապաշտական ոգին բոլոր ազգերուն վրայ, որովհետեւ երկնային Աստուածը կը ճանչցնէ. կատարեալ է որ քանդակուած կուռքերէն, որովհետեւ ասոր սրտին քարերուն վրայ գրեալ է որ կ'երկրպագուի. անտառներ. բան ուրուականի իզձերուն բացարձակ քակտումն է (կռապաշտութեան) որովհետեւ աշխարհի բոլոր տարրի ծառերէն կեանքի փայտին նմանութիւնը կը չինուի և Տիրոջ կը նուիրուի ասոր մէջ. խորտակումն է կռապաշտական խարեբայութեան՝ յուդայութեան (Բաալաբոմ) սրբազղջ քարերուն, որովհետեւ զոհուած քարը՝ գարկեհան (չամչըրտագ) ակով և կեանքի վէմով հոս կը հաստատուի։

ԺԹ. Այս չքնաղ ասուն որ գԱստուած կ'ընդգրկէ, միեւնոյն ժամանակ ազատ է ամէն կարգի ծառայութենէ (հարկէ)*. ոչ թէ վերին Սիոնին

(*) Օամ. մեծազօր Սուլթաններուն ալ եկեղեցիները միշտ ազատ կացուցած են ամէն կարգի տուրքէ և հարկէ. ինչպէս նաև Աստուծոյ նուիրուած բոլոր Աղօթատեղիները։ Ծ. Թ.

իբր օրինակը՝ այլ նոյն ինքն ճշմարիտ (վերջին Սիոնը) կը ճանչցուի. չէ թէ կուապաշտութեան կապով՝ իբր բա- զին և կամ (հին) օրէնքին լուծումը՝ պարտաւորութեան առիթ մը, այլ իբր պարզեւա- րանը տիրական բարերարութեան՝ կը համբուրուի մեզմէ։ Բնաւ չխախտիր, ուրիշ ձեւի մը կերպա- րանքին փոխառնելով, այլ փառքին նոյն չքաւորու- թեամբ մեծապէս կ'ընդարձակուի. այն այս՝ որ երկինքն է, լուսապայծառ կերպով կը հռչակուի երկրի վրայ։ Ինչպէս առանց Քրիստոսի Հօրը, նոյնպէս ալ առանց այս մօր արգանդին՝ կարելի չէ հոգիի կատարելութիւն առնուլ։ Եթէ այս առն մէջ չօթեւանի, անտուն կը շրջի Անթովան- պակեին (Բ. Թագ. է. 1-7). ամէնուն Տէրը գլուխը հանգչեցնելիք տեղ չունի, եթէ այս կեանքի կայարանը մտնելով չհանգստանայ։ Եր- կինքի վերնայինն կատարչն առեալ՝ այս նիւթեղէն բնակարանով կը պարծեցնայ (Աստուած). Աստ- ուածեան անքաւ լոյսը — որ մարդարէին (Մովսէս) դէմքն ու աստր՝ (եկեղեցիին) նմանութիւնն եղող առաքելը ողողեց, և որուն փառքին երեսէն փա- խուստ (Տրտմէլացի՛ք) ու (քահանայքը) եկեղեցիին նմանութիւնն եղող առաքելին մէջ չդիմացան կա- տարելու գովեստին մեծանդիսէս առնը անոր. — բանականներուս դասէն՝ համախումբ կը նուագուի աստր մէջ։ Վարելի դրախտէն աւելի, հոս է որ կ'օրհնուի (Աստուած) երկինն բաղձանքով։

ԺԴ. Երկրաւոր, չնչաւոր, մարմնաւոր մարդէն աւելի, այս հոգեւոր, երկնաւոր, լուսաւոր մարդը գգուելոյ պիտի իր որդի. Քրիստոսի արիւնն է կաթը սուրբ ծիծերուն. եթէ ո՛և է մէկը Աստուածընկեն իսկ նմանցնէ զայս (եկեղեցին), անօրինած չըլլար։ Փրկութեան խաչին նշանին նման, զարմանալի զանազանութեամբ բազմօրինակ արուեստներ կատարելով հրաշք կը գործէ և զօրութիւնը կը ցուցնէ. սուր մէջ հաստատուած է ու կ'երեւի բովը անուր առեւանին. խորհրդարոյ հերձուածողներուն մոլեգնոտ բերանները սով կը կարկուին։ Իմացական և էանուար քարեր ալ ուն, անմաքուր գազանամիտները զատելով կը տարագրէ ու կը հեռացնէ։ Աստուածներ ալ կը ձնի արարածներէն, որոնք մաքուր պատկերներն են միակ Աստուծոյ՝ Քրիստոսի։ Իր դէրքը դէպի արեւելեան կողմն է, մեր առաջին քնակութեան համար խոստացուած տեղը (դրախտը). իբր ձեռքով՝ յայտնապէս կը ցուցնէ Աստուծոյ գալստեան հետքը։ Տիրոջը փայլակի առակը առաջ բերելով ժեղ կը վարդապետէ. Քրիստոսի վերջին օրը երեւնալիք փրկութիւնը՝ արեւելակին ծագումի ճամբուվը կը թարգմանէ արարածներուն։

Ծաւեր կը հալածէ. սխտամժէտներ կը բժշկէ. դեւերու բռնութիւններուն կ'իշխէ։ Սուր (եկեղեցի) փորին արդանդը՝ կեանք առած աստղան

է. ասոր հարսնիքին մէջ առաքեալներու դասերը կը պարեն։ Ա՛յնչափ ճոխացաւ ու երանութիւնով քարոզաւանեցաւ որ, մինչեւ իսկ նոյն ինքն Փրկիչին անուանովը կառնչուեցաւ վայելչապէս. լոյսի Տիրամօր անուանովը՝ յորդորելով կընքուեցաւ ու անուանուեցաւ իբր մերձաւորներէն Միածնին։ Հանդարտ նաւահանգիստ է ծփացող ժողովուրդներուն, խրախճանութեան տեղը՝ երկնայինները դասին և անախտելի բժշկարանը՝ չուարած պարտաւորներուն։ Անպատմելի երջանկութիւնը՝ ամէն առթիւ օրհնութեամբ՝ կը փառաւորուի ասոր մէջ։

ԺԸ. Եթէ մէկը չար ձեռք մը վերցընել յանդգնի՝ վերին արքայութեան վրայ, և այս ձեռնարկեցնելու համարձակութեան ատենդութիւնը՝ մարմնաւոր պիտի մը, կամ մարդկային հնարք մը և կամ աշխարհային ուրուական մը տեսնէ և չխռովուելու թէ, առաւելակից կեանքի պարգեւ, Աստուածային ակնկալութիւն, Սուրբ Հոգիին յայտնութեամբ Հուսով նորոգուած կանխապրութիւն, Բարձրեալին երախտիքներուն ամենապարգեւ լեցունութիւնը, առեղծուղին կամքին օրհնուած խորհրդարանը և առաքեալներու մէջ ձեռքին բարեհանճար հիմնարկութիւնն է (եկեղեցին) և միեւնոյն ժամանակ չըսէ թէ, երկինքի դուռը, կեղտանի Աստուծոյ քաղաքը և ապրողներու մայրն է ան՝ պատրաստ ապատ և հշգրիտ նմանու-

թիւնը՝ մեր բանակութեան երեւոյթին, իմանալին՝ մեր հոգիին խորհուրդին, ու չօշափելին՝ մեր մարմնոյ պատկերին, և թէ Քրիստոսեան նշանով պայծառապարծ պահպանելով՝ գերազանց նոր արքունիքն մ'է հին օրէնքին անճառելի Սրբութիւն Սրբութեանցն աւելի, այս կարգի չխոտորողները իր երեսէն կը մերժէ ամէն բան ունեցող Հայրը՝ իր էակից Որդին ձեռքով, անկէ վերցնելով չնորհքը աւանդը՝ իրեն փառակից Հոգիին. այս առաքեալի կենաց դուռը պիտի փակէ՝ անոր երեսին, իակ մենք ինչ որ գրեցինք, կը վկայենք ալ անոր համար. հաւատալով մեր դատակարգածնութեան. ամէն բան ունեցող Երրորդութեան և միակ Աստուածութեան փառքին ու անունին համար, միենեւ վերջը. ամէն:

Երորդութեան ճկատմամբ իմ հաւատս այն է (ինչ որ գրուեցաւ այս գլխուն առաջին մասերուն եւ Լդ. գլխուն մէջ), իսկ իմ լուսափառ մօրս (եկեղեցի) համար խոստովանած դաւանութիւնս այս է:

Սբոյ խոյբերքին խօսք առ Աստուած

ոպքաբանութիւն մեղաւորին առ Աստուած։

ԽՕՍՔ

ՈՎՂ ողորմած, առատապուէր, հզօր, ահաւոր, մարդասէր, օրհնուած, կենդանի ու մաքէ վեր Աստուած, ձեռնարկ մը չի կայ որ առանց քու հրամանիդ գլուխ ելլայ, ինչ որ վեր է մաքի դատողութենէն, Սուր փութչերու առիղ Դուն ես որ քաղցրութեան պատուղ կը հատուցանես, ո՛վ Սկզբնատարը կեանքի այս նոր և պարտաւոր կառնին. որովհետեւ թշնամիին բարիք ընելու, զինքը հալածողին համար աղօթելու, վիրաւորողին վրիժուելու հայցելու և ապաշնորհին ներում խնդրելու հրաշքի պատուղը քեզմէ ընծայուեցաւ. որուն քաղցրութիւնը օրինակով չի բացատրուիր և որ ախորժելի է վրա բարերարելու կամքիդ և հաշակելի՝ վրա զօրութեան շրթունքները բուղ, ո՛վ հոգին մեր երեսներուն և զօրութիւնը մեր պեղեցկութեան՝ բարձրերէն օրհնուած Տէր Քրիստոս։ Սակայն երկրաւոր և յոյժ ախտակաւ մարդիկ չարիք փոխանակեցին բարիք ժառուցանող ձեռքերուն, իսկ Դուն որ Լոյս՝ և լոյսը պարզեւող ես՝ անէծք չես լսեր, չարիք չես ախտո-

ժէր, կորուսաւ չես կամենար, մահ չես ըղձար (մեղաւորնեբուս), խռովութենէ չես յուզուէր, ցասմանքը չի տէրեր վրադ, բարկութիւնը չի հարկաղերը զքեզ, սէրդ չի մթընաար, դիմութենդ չայլայլէր, քաղութենդ չի վոխաբէր, ա՛չ կռնակդ կը դարձնես և ա՛չ ալ երեսդ անդին կ'ընես, այլ կատարեալ լուսաւորութիւն ես և ընդունչմարտքը փրկութեաան։

Բ. Եթէ քաւել ուզես, կարող ես, եթէ բժըշկել՝ զօրաւոր ես, եթէ կենդանացնել՝ բաւական ես, եթէ չնորհել՝ առատ ես. եթէ ողջունել՝ հնազբաւոր ես. եթէ պարգեւել՝ լիառատ ես. եթէ արդարացնել՝ հնարագէտ ես. եթէ մխիթարել՝ ամէնէշխան ես, եթէ նորոգել՝ ամենակալ ես. եթէ հրաչք գործել՝ ամէնուն թագաւորն ես. եթէ կրկին հաստատել՝ առեղծող ես. եթէ երկրորդ անգամ գոյացնել՝ Աստուած ես. եթէ հոգալ մերոց՝ ամէնուն Տէր ես. եթէ մեղքէ ազատել՝ այցելու ես. եթէ ինձ՝ անարժանիս ընձեռել՝ Օրհնուած ես. եթէ որսացողէն (սատանայ) զերծ պահել ուզես, Փրկիչ ես. եթէ Քուկինեերդ մեզ առատաձեռնել՝ հարուստ ես. եթէ դեռ մեռնք չուզած Քուն երկնցնել կամենաս, անկարօտ ես. եթէ նեղութենէ լոյսը հանել ուզես, հանգստացնող ես. եթէ ուզես կանչել զիս որ վերջը մնացած եմ, ներամարկալ ես. եթէ հաստատել ուզես զիս որ խախտած եմ, վէմ ես։

եթէ խմցընել ուզես ինձ որ խիստ ծարաւած եմ, Աղբիւր ես. եթէ ուզես ծածկաւածներն երեւցընել՝ Լոյս ես. եթէ ինձ օգտակարները ճանչցնել՝ Բարի ես, եթէ բիծերը (մեղքերը) անուտս քնել՝ Համբերող ես. եթէ չուզես ինձ դէմ դատ վարել՝ որ վիրաւոր եմ, Բարձրեալ ես. եթէ ինձ՝ ծառայիս ձեռք երկնցնել ուզես, Բռնող ես. եթէ գու ալիւզ գիս պաշտպանել ուզես, Խնամող ես. եթէ դարման ընծայել ուզես ինձ որ վհատած եմ, Կերտիչն ես. եթէ պարարեցնել գիս որ ագէտ եմ, Վարդապետ ես. եթէ ընդունիս գիս որ գեղ դիմած եմ, Ապաւէն ես։

Գ. Արդ՝ ո՛վ ողորմած աէր. գուկդ են ասոնք. ո՛չ թէ մինակ պրուած են, այլ՝ կատարած և պլուխ հանած ես, ո՛վ Նախահայրը համբերող Հատակ վկաներուն. որ իմ վրկութեանս համար պատերազմի ասպարէզը իջար զօրեզօրէս, որպէս զի չարչարանքի հարուածներուն կրթութեանը վարժուսով կակղցնես կարծր բռնութիւնը գառագ մարմնոյս. ու անպարտ մարմնոյդ վրայ կրելով մեր բնաւորութեան ապականած ապգնապը ուղղես գանքին, գու վրայ օրինակելով ապրելուդ ցուցնես գիտութիւնդ մեզ նկատմամբ, որ յաւէտ օրհնուած ես. Ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյնէն ապրեցաւէք մտպետներուն ու
ապերախտաբար հեծեծանփնեքուան նո՛ր յաւերտութիւն։
Սբոք խոսքերէն խօսէ ու Աստուած.

ՀԻՆ ԿՈՒԳ

(ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹԻ ԱՌԹՒՒ)

ՅՈՒՐ օրհնաբանուած և լուսով նո-
րոգուած օր մ'է, ուր ընտրութեան
կչիռը առջի կ'ուննայ երկու դա-
տակարգին. հոգւով բարձրացածներըը
կը խոնարհին և կործանածներըը կը
վերականգնին, ու արարածներուն որ խախտած էին,
բոլորովին տարբեր էութեան մը՝ երկնայինն անփո-
փոխ կեանքին՝ կը փոխադրուին. Մեծ Գառնէն այս
առաքելի Ուրբաթ օրն, յորում պատեհ առիթ
ներկայացաւ ինձ զուարճախառն երկխոսիլ գրել
այս հատուածներէն ողբերգութիւնը, ահա հոս փա-
փաքելի կը թուի ինձ ըսել, ինչ որ իմ առջս կրե-
ցիր, ո՛վ ամէնուն Աստուածը։

Բ. Իմ կերպարանքովս՝ Քու առեղծածիդ առ-
նանը կանդնեցար. Դուն որ խօսելու կարողու-
թիւնը առած էիր, չխօսեցար. Դուն որ լեզուն
առեղծած էիր, բերան չբացիր. Դուն որ երկիրը
կը դողայնէա, ձայն չհանեցիր. Դուն որ ամէնուն

վրայ ապրեցուբքիւն ընող մեծ փոզն ես, չմոռնչե-
ցիր։ Ո՛չ գոռ երախտիքներովդ յանդիմանեցիր,
և ոչ ալ իրենց չարիքներովը պատան-
ձեցուցիր. գիրեզ մահուան տանջանքներու մատ-
նողները չամչցուցիր։ Ո՛չ քնդդիմացար, երբ գիրեզ
կապեցին և ո՛չ ալ վշտացար, երբ ապտակեցին.
ո՛չ թշնամանք ըսիր, երբ երեսդ թքին. և ո՛չ ալ
յանդուգնացար, երբ կռատիններով զարկին. ո՛չ քար-
կոցար երբ ծաղրեցին և ո՛չ ալ երես ծռեցիր,
երբ վրադ խնդալ սկսան։

Անկարող մէկի մը նման՝ հագուստները մեր-
կացուցին և դարձեալ հագուեցուցին, որպէս թէ
վրկանք չունեցող կալանաւոր մը ըլլար։ Եթէ եր-
կու անգամ չխմէր լեղի հետ խառնուած քա-
ցախ, այն նախկին դառնութեան մաղձն՝ որ
մթերուած էր իմ մէջ, դուրս չպիտի թափուէր։
Վհատութեամբ համը նայեցաւ ու անմիջապէս
մերժեց տարտակուսելով. աւելի մոլեգնաբար ու
աւանց պատկառելու՝ երկրորդ անգամ տուին։
Սաստկապէս ծեծելով՝ յետին աստիճան անարգու-
թեան դատապարտեցին խառնիճաղանճ ամբոխին
մէջ. նախատելու համար առջեւը ծնրադրեցին և
արհամարհանքի պատկը գրին գլուխը։

Գ. Հանդիսաւ չուեին գինչ՝ կենդանատրիճ,
այլ մահուան գործիքը կրել աւանջարկեցին, իբր
երկայնատիպ՝ ընդունեցին, իբր հեզ՝ առին. իբր

համբերող՝ վերցուցիր. զատապարտուածի մը պէս առանձնեցիր վշտերու փոյթը. հալիտոխ չուշացաւ ծաղրկեներու նման ուսի վրայ կրելով կեանքի գէնքը, որպէս զի զատապարտութեան տեղւոյն մէջ, գիշերային արհաւիրքներէն պահպանէ իր չինած այս մարմնեղէն զահաւարակը, ուրկէ պիտի պոռթկար թէ, խնջոյքի, խրախճանութեան մէջ կը գտնուի։ Ողջակէզի նման զուրս հանեցին. Սաբեկայ խոյին նման եղջիւրներէն կապելով կախեցին. մատաղի նման խաչի տեղանին վրայ տարածեցին. չարտօրթի մը պէս քեւեռներով գամեցին. ապատամբի մը պէս կտպեցին։ Նկատեցին գլխիդ իբր աւազակ՝ որ երկնաւոր խաղաղութիւն ես. իբր ատելագի՝ որ անկոտրտելի ամրութիւն ես, իբր քաջահրաւէր՝ որ քերովբէներէ կը պաշտուիս. ապտնուելով մեռնելու արժանի՝ որ կեանքի աստմանն ես. օրէնքի դէմ հայհոյող՝ որ աւետարանին նկարիչն ես. գիրքերն համառօտող, որ մարգարէներուն կատարելութիւնն ու ակըն ես. ծնողիդ կամքին հակառակող՝ որ հօրդ անքննելի խորհուրդներուն կնիքն ու վաւերքին ճատագրելն ես. իբր ատրապրուած՝ որ խակապէս օրհնուած ես. իբր նզովուած՝ որ օրէնքին կատարելութիւն, իբր վատրուած կանոնադրութ մը՝ որ տրեղ կրօնք ես. իբր պատժուելու արժանի՝ որ երկինքն ու երկիրը կը դողայե-

Նախ. Իբր ձերբակալուած հոդւածին մը՝ որ առնմատնելի լուսով ծածկուած ես։

Դ. Կ՚երկրպագեմ Ողորմածիդ գթութեանն, ու Բարերարիդ համբերութեանն ո՛վ ամէնուն Տէրը, որ ինձ՝ ապերախտ ու անօրէն ծառայիս համար, այս ամէնը յօժար կամքով ու հաւատոյ ճամբուն հաճութեամբ ծարաւոյդ վրայ միացնելով ընդունելիդ, և մինչեւ գերեզման՝ կատարելութեանէդ բան մը չպակսելով, ո՛վ անքննելի Աստուա՛ծ, ամբողջ նոյնութիւնովդ այն նախատինքները կրեցիր անճառելի համբերութեամբ։ Լոյսի ինքնիշխան բարձրութեամբդ յարութիւն առիր, անեղոտ մարմնով և անթերի առաւելութեամբ։ Փառքով օրհնուած, գթութեամբ գովուած, ողորմութեամբ միշտ բարերգուած ես մինչեւ յաւիտեան. ամէն։

Նոյն այն Հոխոպիչն սպիրտասէրն գարեջրանոցները սպիտակեղէնները հինգշաբթի՝ նո՛ր յաւելուածք։

Սբոյ խորհրդին խոտ սա Սաղմոսի.

ՀԸ. ԼՕՍԻՐ

Երբ հիմայ հոգէ սահմանուած կերպարանքս. քովս երեսի վրայ ինկած, ու ծնրադրելու երկրպագութեամբ գետին խոնարհած, կենդանութիւն չնորհազ սաղմոսերը կը հաւրքուրեմ ոզորմած Բարերարիդ, այս մաղթանքներն ընծայելով Մեծութեանդ։

Բ. Քե՛զ կ՚աղաչեմ, միա՛կ խնամակալ, մարդասէ՛ր, գթա՛ծ, ա՛պրեցնող, ղօրաւոր, ա՛յցելող, պ՛աշտպան։ Պարտիզը թող չնրթան հոգիս վրկելու համար կրած յոգնութիւնները, ո՛վ Աստուած, որ ինձ համար մարդ եղար։ Ապարդիւն թող չըլլա՞ քրտինքի կաթիլներն արեան հետ խառնուած՝ զոր թափեցիր Մատնութեան գիշերը. սուր թող չքաշուի այն լուսնդէն երախտիքներուն վրայ, զոր ձրի ես առանց վճռաբինութեան պարգեւեցիր ինձ թշուառիս. թող չմնչուխ չնորհներդ աչերուդ առեսիը, զոր կողերէդ հոսած կաթիլները նորոգեցին, անօգուտ թող չըլլայ աշխատութեանդ պատուղը զոր ինձ կարօտիս համար։ վառնուած քուն թող չպարծի թէ իւրացուցած

է ինչ որ քուկդ էր. կամքով դարբէ՛ սասանական վտանգներուն. դարձեալ քոդ սպէի այն, որ արդէն պարտուած էր. կրկին քոզ խոյտառակուի, որ վերջնականապէս դատապարտուած էր: Մի՛ խնայեր ազատելդ, որ կրկին քեզ կը դարձնէ ատելիներդ, որք քեզ նուիրուած էին: Անբաժանելի բարիք ըլլիր յաւտահաւատութեան անսակնկալ պահուն, երբ բոլորովին պատած ու գաղրած էր չարժանին ու կեղծիքը նուիրելդ: Դուն որ անմահ էիր, մեռար, ու արդէն մեռածներըը նորոգեցիր. եթէ օրէնքին փոխարէն դարձ հաւատքման (այլքի առէ այլ) կոնակը դարձնէիր, արդ դիւրինը, հեշտն ու աւելի կարելին մի՛ արդիւներ, ո՛վ ոգորման, բարեգութ, օրհնաւետ և համբերոտ Քաջաւար Աստուած:

Հրամայէ՛ ամէն բան բնութեան կարող խօսքովդ — արուի լոյսի գոյութիւնն առելդիր առաջին օրը — և անմիջապէս դեպի լաւագոյնը փոխուիմ ու արուիհետեւ ես վինասելու հաւատամուտ չեզայ ջինէ որ լոյս ես, Դուն զիս ուղեկցեալ եւլի՛ր, ո՛վ Հոգի կիրպարանքին ծագման ճառագայթը, ու ես պատժապարտ ծառան ջինէ չնորհ և ոգորմութիւն առացած անպուսիմ. Պարագիրը վճարելու համար նոր պայմանաժամ խնդրելու առիթը չէ՛ ուլեւս. երեսդ չնորհէ՛ քեզ առատագութիւս, ո՛վ լոյս, որ միութեան մէջ կը լուսաւորես վհատած

արտերը, Սրդիւէ՛ ու դաշտերդ՛ուր ընթացքը մոռացկոտութեան, որ միշտ տեսողութեան ուշադրութենէն կը վրիպեցնէ զեղուն բարիքները. Մեռոյն կերպով պահէ մտքիս մէջ շնորհնեքուդ ամէնէն պայծառ գոյները, որոնցմով այժմ ներկուած ես ինծի համար. Բոլորիկ ու հոգի չունենալ և հոգի չունեցողներուն պաշտպանութիւն պտնելու, ո՛վ անուանիմ բարի:

Գ. Սէր ողորմէ՛ ինձ, Գթած, ի՛ատելիս, ողորմէ՛. գործած չարիքներս առակաւի ցուցերով մի՛ վհատեցներ, ո՛վ կատարելապէս բարի. պարգեւած շնորհդ մի՛ ետ առներ ինձմէ որ վատն. գուած եմ, մի՛ կողոպտեր ամէնէն օրհնուած հոգիդ զոր միշած էիր ինձ. մի՛ քակեր նուիրական կնիքը Աստուածային թագուորական պատկերիդ: Մեղքի փուշեր թող չբուսանին մաքրուած մտքիս մէջ. մի՛ կարեր սիրոյ կապը որ զիս հոգիդ կ՚ամրապնդէ. մի՛ զլանար յարմար ձեւով խօսելու կարողութիւնը լեզուիս. մի՛ պահեցներ հոգեւոր յաջողութիւնը ձեռքիս, երբ լոյսիդ մաքերը կը բաշխեմ: Մանուանս դատաստանիքը մի՛ դրներ կեանքի գրքիդ մէջ. մի՛ պատերը, մի՛ սեպեր, մի՛ յիշեր, մի՛ տմչցներ, մի՛ նախատաներ, ոտքի տակ մի՛ առներ, մեղկութիւններս մի՛ արձանագրեր. այն գործերս որք կորուստ կը պատճառեն ինձ, մի՛ ամբաստներ, Մի՛ ամբաստաններ, զիս

իբր մեղապրուած. ինձ հետ մի՛ պարզացներ ա-
նէծքի ծառը. վրաս մի՛ արձակեր ջնասակար տն-
բեւնելը, մի՛ ծլեցներ մեղքերուս ծագիկը; ինչ-
ուան մի՛ հաներ դատաստանուն վճռագիրը.
երեւան մի՛ բերեր պաղտնի գոյութիւնը. մատնե-
րուդ ծայրովը — որ քրիստոսը սահմռկեցուն — մի՛
հաներ գրուած մեղքերս. առակալի ընդդիմախօ-
սութիւն մը չունենաս անօրէնութիւններս յիշատա-
կելու համար. կամքիս մի՛ ձգեր հոգւոյս աւանդն
որ գերութեան չվարեմ զայն. մի՛ փառաւորեր
զիս հոս՝ որպէս զի միւս աշխարհին մէջ չդատա-
պարտի՛ս. անցաւոր կեանքի դոյզն վայելքի փո-
խարէն յաւիտենական երջանկութիւնը մի՛ տու-
ժել տար ինձ. անվերջ փառքը, այս կարճ օրերուն
հետ մի՛ չափեր. յաւիտենական արքայութեան ան-
խափան կեանքը աշխարհի յաւերժուն և վիշտերուն
հետ մի՛ փոխեր. անքայքայտրելի լոյսը այս մթու-
թեան շուքին հետ մի՛ վոխարիներ:

Ցուքէդ մի՛ ձգեր մարքիս անունը, որ ծուռ
ճանապարհներուս չհետեւիմ. հանգըստանալուս համար
քաւական մի՛ սեպեր ինձ այս կեանքի կռիւրը.
շուքի մէջ մի՛ պահեր հովիտն հանճարիս, որպէս
զի հանդերձեալ կեանքը պարզէ առջիս, եթէ
գործած անթիւ չարիքներս հաշուի առնես, պէտք
է ողջ ողջ մեռնիմ. եթէ արտիդ մէջ աւլքարիս
գանձը, հո՛ս խակ բռնկելով պէտք է առանց քոյի

այրիւ. եթէ առօրէնութիւններս քննես, դեռ առանձին չհլաց՝ վերջնաձայնապէս պիտի հալիմ. եթէ մեղքերս ինձ հետ առնուն, անոնց մէջ խեղդուելով պիտի կորսուիմ։

Դ. Աչքդ վրայէս մի շուռ անպահաս ըրէ՛, ա՛վ գթած և ամէն բանի կարող, որպէս զի չարութիւններս փախչին ու քու բարիքներդ գան յաղթեն անոնց։ Ո՛վ Գթած, ներամաքոյ, գովուած, չմարող լոյս, խնկէ մաքէ վեր այժմդ հրամայե ըրէ՛ որ բոլորովին նորէն չինուի անդամներուս այս մարմնեղէն չէնքն, ու չքանալու պայմանով հանգչիս ու ախորժ առնչանքով բնակիս, քեզ հետ միացնելով հոգիս։ Վերջնաձայնապէս մաքրես մեղքերուս աղտեղութիւններն ու անարատ ըլլալու չափաւորես զիս, ա՛վ ամենքն սպրեցնող Թագաւոր Աստուած, անմահ Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, մինչեւ վերջն օրհնուած ես, ամէն։

Նայն այն հաւատքին ուղիղ մոգութիւնը ա-
ղաւթքս ընծայանփոխութիւնս նո՛ր յաւելուածը։
Սբոյ խորհրդին խօսք առ Աստուած

ՀԲ. ԽՕՍՔ

Յիշէ ո՛վ Տէր, զթութեանդ աչ՛րը, Դուն որ իրաւունքը կը սիրես, ո՛վ ճշմարիտ Աստուած. կրկին նայէ մեր բնութեան կերպարանքին որ սխալական է միշտ. գիտես՝ դարձեալ՝ այժէն կողմ ընթանալով տարտածուող տրեանս չարժողութեան ճարքան (բապկերոտ), իբրեւ բժիշկ մօտեցիր նայելու, որովհետեւ քեզի խորհուրդներուս խառկ մրա-քով հատատուած մարդ եմ, քան մը՝ որուն համար Դուն խոկ վկայեցիր, (Մննդ. Ը. 21) որ դեռ չպարծուածներէդ գիտես և խաւարի ատութենէն մաս չունիս։ Ուրեմն փոխանակ ձեռ խօսքդ առատ ցուցնելու, իրաւունք է որ զիս՝ իբր երկրի վրայ ծնած մահկանացու մարմին՝ կրկին յաղթուած նկատես մարդկօրէն վրիպանքներով սխալող մեղաւորներուն հետ։ Որովհետեւ տրդատրօրէն պիտես թէ, չա՛ր է մեր խմորը և քնածին՝ մեր չարութիւնը։ և հոգեհանճար իմաստասէրին կանխատեսական ատաքին հասմեմատ, յաւէտ չեն փոխաւիր մեր խորհուրդները։

Բ. Թեթեւցո՛ւր ատատկութիւնը ատանձանքնեքուն, որ պատրաստուած է և կը սպասէ քեզ,

ներում զիս գեհենին մէջ իբր զարդը յաւիտենական մահուան որ արդի եմ դժոխքի, վերցո՛ւր վրայէս ամօթապարտութիւնը, որ պատճառած կը մնայ ինձ թշուառախս, յաչմանուելու համար դէմդ կալնելու վերջին դատաստանին, կառնուխէն ապրեցիր զեւած ազրմութեամբդ՝ խաղաղութեան խրատը ընծայէ ինձ, որպէս զի աչացս առջեւ գալով չկերպաւորուին ու կենսաբեր զգլուխի տեղ անյաւալի ապշութեան չենթարկեն զիս Անաւորին անատանելիները, անաւոր դատաստանը. չխարուող և չկաշառուող դատաւորը. տակաւի ամօթը. ապաշխարելի կշտամբանքը, անփոխարինելի յանդիմանութիւնը: անապատելի ատգնապը. անխրախոյս վախը. անվճարելի դրօշոյմը. անափոփոխելի լացը. ակռաներուն անբժշկելի կափկափումը. անողջոյնալի ապականութիւնը. Քոս Անաւոծային խօսքիդ ապերափարելի անէծքը. գուրթին փոկուելն ու ազրմութեան արգիլուելը: Որոնք երբ երկինքը գալարի (ոլորուի) և երկիրը կարծր ցամաքին հետ դարձի, ալեկոծուած ծովուն կուտակուած ալիքներուն նման փախչիլ ցուցնելով երկու կողմէ կեցած՝ իրարու ճամբայ կը խնաքաննեն: Ու երկրի խորերուն ուժգին թախտումին թնդիացումէն՝ լայնատարած թանձր գետինը կ'երերայ կը խախտի հիմէն՝ լեռները ապալելով ու հարթելով. կը հալին կ'ապրին բնական քարերն ու տարերքներէ

գոյացած ամէն իրերը՝ երկինքը՝ անեզրածանելի փոփոխութեամբ կ'այլայլի և տարածներէն իրենց տարերքներով նոր կերպարանքի կը փոխուին։ Ծածկաբար գործուածներ հրապարակ կ'իյնան և մեր աներեւոյթ մեղքերը կը յայտնուին. մեր մարմնին վրայ կը նկարուին մեր վարքերուն ներգործած արդիւնքը։ Երկինքի թագաւորը՝ հաւատարմի վճիռը ձեռքը՝ կը նստի առեալոնը։ Այն ատեն եօթնական անգամներ վե՛ր ինձ կրկնապատիկ ազարմելութեամբ. այս թիւին կ'իյնէն չափ (վե՛ր) որ թիւերուն անհաւնութիւնը կը նշանակէ։ Այն վտանգի մեծ օրը ինչ ընէ ապրելի հոգին որ վրայհասնի յիշատակին իսկ իրաւան հանդիպելուն չափ սասկալի է անոր, որուն նայողութիւնը թեան օրինակը առաջ բերել ուզելով ժարգարէն (Ամոս, ե. 19-20) անդադարելի փոխուածին աճապարանքի տագնապն ու նեղութիւնը կը բացատրէ ըսելով «օրինակի համար եթէ մէկը առիւծին ձեռքէն փախչի ու արջ պատահի անոր, ու արջին երեսէն փրկուած տանի՝ տուն մը մտնելով երբ ձեռքը պատին կռթնցնէ օձ խածնէ զայն» և դարձեալ կրկնապատիկ կը սասկացնէ (Ժարէն) քաւութեան տեսարանը նոյն իրարկան պատկերին երբ կ'ըսէ «սէրոլը օրը մութ է, խաւարէ և մութի օր, ամպի և մառախուղի օր»։

Գ. Երբ կեանքէն պահապան հրեշտակը, որ

պօրտուր հանիլ է, իրաւամբ ամբաստանուած է, և հաստատում ընդ Ահաւորը՝ արդարութեամբ յանդիմանէ, (երկնաւորը) թոպաւորին ապատաւորները՝ առանց խնայելու կը փութան հրատէր կարդալ, ամանց՝ ապրելու և ամանց ալ՝ ամօթի դատաստար առնելու, ամանց ձիծաղով լեցուած դէմք կը ցուցնեն իրենք ինձ՝ անարգու և քաւութեանդող երես կ'երեւցնեն, ամանց լուսով պարզարուած պատկ կը մատուցանեն, և ուրիշներուն՝ մանուամբ կորսուիլը կը պատժեն, արդարներուն աւետիս ձայն, իրենք ինձ՝ անվերջ վիշտ պոյժ կատաղի, ընդ քարխներուն համար յաւէտ մեռնի յաղթութիւնը մահառնան, ինձ՝ չարաչարութիւն համար կրկնապատիկ մշանջենաւորութիւն կ'առանձնայ ան. ուր դրան պարհնելը բնաւ ապաքինութիւն չունենար, գթութիւնը սպառած ըլլալով ինձ համար, ընդ պարհանալի հրաշքներուն առմարներդ բացուին, որոնց մէջ նշանակուած են պատմութիւնները իւրաքանչիւր առնատի հիմնակուած վարքերուն և մարգկային բնութեան պարծերուն, որուն համար առնչծանք՝ բոլոր արարածները, ընդ իւրաքանչիւր մարմնի վրայ առնպատուս դրութեամբ խոհոյն երեւին առնանք և աշխարհային հատուցութեան առնմանելի ու խնդալէ մարգ վիր նզած խոր պատճինները մեր աչքս առջեւ կերպասուին, ընդ պարհաս և արցունքներուս շառնակցութիւնները ար-

կինքը կը պրաւեն հիմա, հոն՝ իբր ժամանակը անցած ատեանքիւն՝ կ'արհամարհուին ու կը լքուին, ասկէ՝ կանուխէն չպրկուած հատուցանքի հաշիւնին՝ բնաւ կարելի չէ պահել հոն. խորհրդով ցանուած ապարմաքիւններըը պայծառ կերպով վառելով չեն երթար (մարդոց) առջեւէն, Ուր Տապանը՝ առաջին յանգատարներուն և կառափարանը Տէրը անարգողներուն և հիմակուանները ահաւոր նշանը՝ դեմ հալելով դատաստան կը կանգնին մեծաձայն և այն առակալի տեղը՝ մէկը կատրպուելու հայրենի ուխտը, մէկը անտեառներու վկայութեան խարանը և մէկը մեծ Աստուծոյ արիւնը իբր իրաւունքի ամբաստանութիւն կը պարզեն առջեւը: Ես որ ասկէ իսկ՝ ձեռքովս տեսակ տեսակ տանջանարանները պատրաստակցի անձիս, ինչպէս մխիթարուիմ որ յոյսս նեւազած է. արհեստս՝ հիւ է լուսեղէն զօրքերը՝ երանութեամբ փառաւորուած արդարներու դասերուն հետ դոզալով կը տրտնին ու մեծ պատասխանի տեսանին տհաւոր տեսարանին չեն կրնար ներկայանալ, ես որ ատանդը կորանցնող թշուառ մը ու տատափուռի զառակ եմ, ո՞ւր պիտի երեւամ. որ չէ՛ թէ մինակ պիտի չպատկուիմ, այլ պատուհասս անհատանելի է և կորսուիլս անվերջ:

Դ. Արդ, ո՛վ ամէնուն պարգեւող անճառ Զօրութիւն, փութա՛ փրկութեան ձեռք կարկառել

ինձ, որ գիրքի հազած եմ կոխատելու, որպէս զի
ինձ օգնութեամբ կրկին ետ դառնամ դժոխքի
դռներէն և ամէն կերպով պատրաստուելով
ճամբայ ելլեմ անվտանգելի պայմաններու մէջ և
պատիժներէ ազատիմ. մարթս անուանքիւնով
ակէ իսկ առանելով ապաշխին դէպքերը, առն-
ջանքներու առատութեան երկիւղալի լուրումէ ու
անաւորութեան հոգեբաւումը քաւականանալով,
ինձ բարի կամքովդ գերծ ընծամ անոնցմէ ու ապ-
րիմ. և առիւծներու կորնեններուն չմատնուիմ,
որոնք՝ գեղմէ կ'ուզեն զիս, իրենց գազանական
ակռաններումէ ուտել հատցնելու. համար, որպէս
զի զիս, որ հոս պարարած եմ, մահուան փորք
լեցնելով, հոն քաշեն, հալեցնեն ու անապատ կը
պահուի յաւիտենական տրտմին մեծագործ մեր-
քը: Որովհետեւ մինակ Դո՛ւն կրնաս առատութ
ժանիքներէն՝ կեանքի ու երջանկութեան դար-
ձնել, ո՛վ ամէնուն ապաւէնը, լոյսի թագաւոր,
Տէր Յիսուս, Քրիստոս, որ յաւէտ օրհնուած ես:
Ամէն.

Ես այդ այն Հովիկն ակնարկելէ մտիկնուածիդ համար
ակնարկութիւնները Սամսոնի ու Սարեպտացի
Սքոթ խօսքերէն ետք ու Աստուածային .

Զ . ԽՕՍՔ

Արդ՝ այնպէս յուսամ ուրախանալ և ամենայն ուրախութիւններէ պահպանուելու առիթաւ առատացած՝ Աստուածային բարկութիւնը ներէ խիստ նեղն լինիմ՝ արտում հոգալով ինձ կ'առաչեմ, ո՛վ Սուրբ Աստուածային, Որ մարդէ (գոյացած) հրեշտակ, մարմնով առանուազ ինչ է, երկնաւոր թագուհի, ոչ նման զուտ, լոյսէ պէս մաքուր, արուեստակին բարձր առաքին նման յատակ եւ ուժգի գերազանց՝ Սրբութիւն Սրբութեանցի բնակավայրէն ոչ նեղութիւն կոխել. երանելի խոստումին առջև՝ չնչոց եղեմ, և բոցեզէն սրով պահպանուած կեանքի ծառն եւ անմահութեան՝ բարձրեալ Հօրմէ զօրացած ու հովանաւորուած. Հոգիին հանգիստովը պատրաստուած և մաքրուած և Որդիին բնակութեամբը կառուցրուած և բնակուած: Հօրը միածինը՝ ինձ Անդրանիկդ է. ձնունդով Որդիդ, իսկ Արքունութեամբ Տէրդ է: Ո՛չ միայն մաքուր եւ անարատ, այլ և անբիծ բարի. ո՛չ միայն անարատ սուրբ՝ այլ և խնամակալ բարեխօս եմ:

Ընդունէ՛ մաղթանքի այս աղերսներս որ զքեզ կը դաւանիմ (Աստուածամայր) ու առաջ հետ նախկին խօսքս ալ (ԳՈՒՄԱՐՔ ԱՄՐԻՑ ակզբնատրութեամբ Աստուածածնայ հաւատոյ գրածը) — զոր քու մեծ ներքոզիդ համար յօրինեցի — խառնելով քու պաղատանքներուդ, ներկայէ՛, ընծայէ՛, հիւսէ՛, միացո՛ր մեղաւորիս զառն հնձանքները քու երջանիկ և խնկաւէտ հոյլուածներուդ, ո՛վ օրհնութեան պտուղին կեանքի Մասը, որպէս զի քու օգնութիւններուդ ու բարեգործութիւններուդ արժանանալով ու քու մաքուր մայրութեանդ ապաւինելով ու անկէ լուսաւորութեամբ, ապրիմ քու զաւկիդ և Տիրոջդ՝ Քրիստոսի շնորհիւ։

Բ. Ո՛վ խոստովանուած մայրը կենդանութեան, աղօթքիդ թեւերովը օժանդակէ՛, իմ՝ երկրի հովիտէն մեկնելուս ալ, որ առանց չարչարանքի հետեւիմ պատրաստուած օթեւաններու կեանքին, որպէս զի թեթեւնայ վերջաւորութիւնս (մահ) որ ծանրացած եմ անօրէնութիւնով. Նեղն իյնալիք օրս՝ ուրախութեան ձո՛ն ըրէ, ո՛վ նեայի ցաւերը բժշկող. բարեխօսէ՛, խնդրէ՛, աղաչէ՛, որովհետեւ խելքէ վեր ժաքրութեանդ հետ՝ կը հաւատամ թէ խօսքդ ալ ընդունելի է։ Սրտաբուխով օգնէ՛ինձ որ նեղն ինկած եմ, ո՛վ գովուածը՝ կինեբուսեցէն. ծունկ չոքէ՛, որպէս զի հաշտութեան

արժանանամ, ո՛վ Աստուծոյ Ննդոցը. ինձ թշուառ հետ հոգա՛յ, ո՛վ խորհրդոյն Քրիստոսին. ձեռք առուր ինձ որ ինկած եմ, ո՛վ երկնայինն առաջար. Քեզմով փառաւորէ Որդիդ, որ իբր Աստուած հրաշք գործէ՝ քաւութիւն և ողորմութիւն ընդունելով ինձ, ո՛վ Աստուծոյ Մայրն ու Աղախինը. ինձմով Թո՛ղ բարձրանայ Քու պատիւդ և իմ փրկութիւնս Թո՛ղ ցուցուի Քեզմով։

Գ. ՍԲԷ պիտ ըլլա՝ ո՛վ Տիրամայր. Քէ ինձ ուղորմիս՝ ո՛վ Սրբուհի. Քէ չահէս պիտ, որ կորսուած եմ՝ ո՛վ Անարատ, Քէ խնամես պիտ, որ ապաչած եմ՝ ո՛վ Սրբանիկ. Քէ առաջ քաշես պիտ, որ ամօթապարտ եմ՝ ո՛վ Բարեշնորհ, Քէ միջնորդես ինձ, որ յանդգնած եմ՝ ո՛վ միշտ առուրբ կոյս. Քէ ընտանեցնես պիտ, որ մերժուած եմ՝ ո՛վ Աստուծմէ մեծարուած. Քէ իմ վրայ գթածութիւն ցուցնես՝ ո՛վ անէծքները փակող. Քէ հաստատես պիտ, որ կը ծփամ՝ ո՛վ Հանգիպիտ. Քէ խոտվութեան յուշամնեռս հանդարտեցնես, ո՛վ Հաշտարար. Քէ հնարքս ապիկնես ինձ, որ սխալած եմ՝ ո՛վ Գտչուած. Քէ ինձ համար ապաթէպ ըլլնես, ո՛վ ժահը ետ դարձնող. Քէ իմ լեզուիս անուշցնես, ո՛վ Քաղցրութիւն, Քէ պիտ բաժնող անչրպետը քոխես, ո՛վ Հաշտութիւն. Քէ իմ անմաքրութիւնս վերցնես, ո՛վ սպասանութիւնը ոտքի առնող. Քէ

փրկեա զիս, որ մահուան դատապարտուած եմ՝ ո՛վ կենդանի լոյս. թէ լալու ձայնս կ՚առնեա՝ ո՛վ Ողորմութիւն. թէ կազդուրեա զիս որ չախ. չախուած եմ՝ ո՛վ կեանքի Դեղ. թէ ակնարկ մը ուղղեա վրաս, որ կործանած եմ՝ ո՛վ Հոգիով կեցուած. թէ ողորմութեամբ հանդիպիր ինձ՝ ո՛վ նուիրական կաո՛ղ, որ միակ օրհնուածն ես անբիծ. ներս չրթունքով ու երջանիկներու լեզուով. ահա ձեռ հյուսական կաթիլ անձիս վրայ աղ. ղացած մէկ կաթիլը՝ կեանք տալու բաւական է ինձ՝ ո՛վ մայրը Բարձրեալ Տէրոջ՝ երկինքն ու նամային երկիրը Ստեղծող Յիսուսի. Զոր անճառելի կերպով ծնար բովանդակ մարմնովն ու կատարեալ Աստուածութեամբը, որ Հօր ու Սուրբ Հոգիին հետ փառաւորուած է էութեամբ և անքննելի է մեր բնութեամբ միանալովը. որ կատարելութիւն է և ամէն բանի մէջ կայ, Անոր փառք մինչեւ յաւիտեան. Ամէն։

Ներսեն հետ, ահա աղերսագին հայցուածնեերը նաև երկնային անմահ լուսակերպ հրեշտակներուն, որ իրենց մաքուր բերանին ամէնօրեայ աղօթքներով՝ առանց լռելու կը կանչեն ինձ հաւատա՛ Ո՛վ Բարեգութ, ընդունէ՛ աղօթքը անոնց, որոնք չարիքի անվարժ. բարիներ են Քու բարեբարեթեամբդ ծաղկեալ եւ ամէնուն իշխող հրամանովդ առեղծուած. Բարձրեալիդ հրամանին պատրաստ՝ հզօր զօրքեր են մաքուր, սուրբ, անարատ, օրհնուած, վայելուչ, յաղթող և անպարտելի և մաքով տեսանելու մասին խիստ արգելքներ։

Բ. Որոնք բարեխօսանելը, պատրաստուղներն ու. Նաեւ խնամակալներն են պատուղը կրանցնող թզենիի ծառին, որ աշխարհի սկիզբէն մէջ երկար ժամանակէ իվեր արմատացած՝ դանդաղ ընթացքովը գրկուած է պատուղէ երեք տարուան դատարկութեամբ՝ մինչ որ աշխարհի սկզբուղջ ժամանակամիջոցը կը պարունակէ, անցեալը ներ-

կայրին և ապագային հետ, գարշելութեամբ՝ անշահ առթիւներով որ ճշգրիտ պատկերն է մեր թշուառ մարդկութեան։ Աստուած (հրեշտակները) մէշտ կը դեգերին մեզի հետ, կարեկցելով մեր կրածննեբուն վրայ, մեր բարեմասնութիւններուն կ'ապաւանն և յաւիտենական կեանդանութեամբ մեր փըրկութեան համար կ'աղօթեն, ան խօսքը ըսելով. «Ձեռքիդ գործերը անտես մի՛ ըներ»։ Արդարեւ մերն են այս աղաչանքները՝ Բարերար Աստուածութենէդ դասակարգուած, որ մեզ համար աղօթեն անոնք, որովհետեւ անոնք խօսքով ստեղծուած են և մենք ձեռքով գործուած։ Որոնք Միածնիդ հետ պիտի գան, հաստուցումի դատաստանին սոսկալի վկաներն ու երկրային յանցաւորներու ճշմարտասիրտ դատախազներն ըլլալու և անաւոր ատեանին առջեւ իրաւունքով պիտի յայտնեն մեզ նկատմամբ մատակարարուած խնամքը, որոնք հոն ալ ապդուելով պիտի կարեկցին և հառաչելով պիտի կանչեն իրենց մշանջենաւոր նուագը «Ողորմէ՛, Դուն ատեցողիր, մի՛ կարաընցներ»։

Գ. Արդ, անմահ վեհերու գոհաբանական խնդրաւած քներուածոյին հետ մեր հնձնած քներն ալ հոտաւետա՛, ո՛վ ամէնուն Արարիչը. որ գիտեք մեր կը գերապանցես, երկնայիններն ալ, երկրայիններս ալ. որովհետեւ դո՛ւն ես որ կը բա-

բերաբես անունց ա՛լ, մեզ ալ եւ բարեզարդութեանը համար այն անախտաներուն, հրաշալի տեսքով կրակէ նմանողներուն, յատակ մաքուրներուն, անմեղներուն, բոցեղէններուն, հոգեղէններուն եւ անվանելիներուն — որոնք յարաճուն առաւելութեամբ եւ առաս գիտութեամբ գերազանցապէս փայլելով իրենց բարձր աստիճանին մէջ, Աստուած ծաւրութեան ինքնածին կրակովը իրենցինին նման՝ անցուրտ ջերմութեամբ կը բռնկցնեն նաեւ մեր անբարքրոք, մարած սառնածին սիրտը— չնորհ ըրէ որ անազօտ կերպով այրի ա՛ն (մեր սիրտը) այս խորանին մեծախորհուրդ սեղանին վրայ եւ առանց քնանալու ու դանդաղելու, ապատեն քաւեն ամէնքը Սահզծող եւ ապրեցնող կամքիդ երանական հրամաններուն, քերովբէական առաքինութեամբ անբաժանելի կերպով Աստուծոյ միանալով։ Որոնք (հրեշտակ) երկնաւոր մեծ պետութիւններ, երկնաւոր Աստուծոյդ անբիծ սիրոյ զինուորները, ազատազնեայ պաշտօնեաներն են եւ լուսեղէն ամպէդ ցոլացած նշոյլները։

Դ. Որոնցմով՝ ինձ հոգեղէն մեզաւորիս ալ ողորմիլ մարդասիրէ՛ւ Քիստս, իմ հրեշտակիս պաշտպանքով քու լուսեղէն, բարի ճամբուդ մէջ դարձուր զիս՛ւ Տէր, որպէս զի հոգիս պաշտպանելու առանդը զոր այս աշխարհիս մէջ անար (պահապան հրեշտակ) սեպհականեաս յանձնեցիր,

արտի ու բանաստեղծությի վրայ թերկրելովս իր ան-
ձնեղ-պրթիլի՝ ինչպէս օրհնելով՝ խնդությամբ
զուարթությամբ ինչ թերչ ու ընծայէ, կենդա-
նիներուն խնճոյքին և անոնց թերկրանքի պատ-
հառնդէսին մէջ, ու՛վ գովելի, ոգորմած և խելքէ
վեր բարերարութիւնդ վայելք թագ աւոր, ես ինչ՝
որ անքննելի ես անհասանելի Հօր հետ ու ընկեր.
բակցութիւնդ անձառ հոգիիդ վրայ պատիւ ու
երկրպագութիւն կը վայելէ միշտ վերջը. ամէն։

Նոյն այն հ-ի-գին ապրուելէ յաջորդական ա-
պրիատներ ու
Մրտի խոնարհն խոտ ու Աստուած.

ՁԲ. ԽՕՍՔ

Ա՛յլ բարերար Տէր Աստուած, Դուն որ
պարգեւներ չնորհող թագաւոր, կեանք
քի պատասպարան, լուսոյ կերպարան,
լայնարձակ հանդստատեղի ես, ինձ մե
ղաւորիս հասատ եկար մարմին առիր,
խելքէ մարք վեր բաներ գործեցիր,
հրաշքներ կատարեցիր միշտ որ մարդկութիւնը
— զոր անքեկրի աստուածութեանդ հետ միացու-
ցած էիր—կատարելութիւն հասցուցիր։

Բ. Արդ, սուրբ աստիքեալներուդ համար, որոնք
քու երկինքդ առեղծող ձեռքերէդ ձեռնադրուեցան

ու Սուրբ Հոգիովդ օծուեցյան, և որոնց արժանաւոր գովեստն — զիւեզ փառաւորելու նպատակով — կատողուեցեանս համեմատ ուրիշ ոտքիս գրեցի, այն ընտրեալներուն յիշատակին սիրոյն համար, ինձ ալ չզարմէ, ո՛վ ամենուն Տէ՛ր։ Անունդով թող բացուի ինձ ճամբայ մը, որ դէպի փափաքելի (յաւիտենական) երանութիւնն առաջնորդէ զիս, և անոնց հովուելու բարի ձայնը, կենդանութիւն առեալ ոչխարի նման քաղցր թող հնչէ ականջիս։ Կեանքի առաջնորդներուն, առաջին անգամ պատուոյ արժանացողներուն, փառաւորուած դասակարգին, խօսուն պետերուն, քարեր աղէկ պատկով զարդարուողներուն, չնարհքին զօրութեան անկապտելի զարդովը պայծառացողներուն և սիրական լուսին զուարթարար խղդովը պատկուողներուն հետ, ես ալ ժամանակէց ըլլամ անեղծ (հոգեւոր) վիրկութեան ըղձալի յոյսին։

Գ. Քանի մեծութեանդ հրամանին աշակերտողներուն և նահատակութեամբ ընտրուած (այն հին հեթանոսներուն առեղնուած) մարտիրոսներուն հաստատուն և ընդունելի մաղթանքներն ու քրտինքով ձօնած, չարչարանքով նուիրած և (մեղքերուն քաւութեանը համար) արիւնով ընծայած աղաչանքներն յորգէ, ո՛վ Քարձրեալ Աստուած Քրիստոս, որ ես ալ նորէն մանուկէց ելլամ ա-

ներգծ (հոգեւոր) վիրաւորիչ, նման այն մարմարիոնաքրոնաներուն, որոնք իրենց մահացու և վշտաչարչար մարմնով, վառնդուած ու ակար անդամներով, երկրաւոր ու հողեղէն կազմուածքով բնութիւնն չորս տարերքներուն հետ մաքառելով, պատկառեցան, բարձրացան և հոգեկան կենդանութիւն առացան։ Մարգարէին ըսածին նման, քարի կերպով եւան երկրէն, ձշմարտութեան վկաներն եղան՝ առակալի մահուան դիմագրաւելով։ Ասկէ իսկ իրենց յուսոյ աչքով կը տեսանէին այն հոգեւոր բարիքներն որոնք ծածուկ են, չեն տեսնուիր, բայց միայն կը հասկցուին։ Աստիճաններուն աչակերտներն ու անոնց չարչարակիցն ըլլալով, գործով ալ անոնց հաւատարիցան կատարելապէս, ու կը պարեն անվերջ երանութեան խրախճանքներուն մէջ։

Դ. Ո՛վ Աստուծոյ որդին, զիս՝ պատժապարտ մեղաւորս ալ ընդունէ՛. արժանաւոր մաղթանքներուն ու նուիրական խնդրուածքներուն համար՝ աւելր ճգնաւորներուն, անապատականի հայրերուն, կրօկով ու արտ խոշտանգուողներուն, արիւնով ներկուող (հին) մարտիրոսներուն, ու ջեզ հետեւողներուն, որոնք անյաղթելի քաջութեամբ և հաստատակամ պզտաւութեամբ, իրենց պատուոյ մարմնոյն յուի կէրքերուն բռնութեան հետ արիաբար կռուելով, վռնտեցին անմարմին տատա-

նան, կեանքի ապարէզին մէջ չարունակ մաքառելոյ, աշխարհի լայնածաւալ ծովու ալիքներէն, մարմնական թանձր նաւով թողնելով իրենց թեթեւ հոգին, կեանքի նաւահանգիստն հասցուցին զայն, առանց զգուելու այս ծանր աշխատութիւնէն։ Եւ իբր երկնային կեանքի ախրահարներ, չխորհելով իսկ իրենց եաին ձգածներուն վրայ, պայծառ ճախութեամբ զարդարուած յաղթութեան թագով (առաքինութեամբ) համարձակապէս պըճնուելոցն։

Ե. Եւ ահա իմ անմաքուր խօսքերս, խառնելով վտառաբանական աղերսանացը վերոյիշեալ երջանիկներուն, որ ինձ համար կը թախանձեն քեզ հաճութիւն առթելով, ես ալ անոնց հետ կը միանամ իբր անուշին քով լեզի, ոզորկ ընձիւղին քով փշալից տատասկ, վայելուչին քով տգեղ, պեղեցիկ մարդարէին քով աիղմ, յատակ ոսկիին քով հող, պայծառ արծաթին քով անարդ քար, ճշմարտութեան քով առութիւն, և կամ կակուղ հացի խառնուածքին մէջ ակռայ առնող աւազ։ Արէ, ո՛վ Հզօր, Հնարատէտ, Գովուած, անոնց իմ մասիս խնդրուածներն և իմ ալ անոնց հետ ուզանանք գովելու, հոգիս վրկելու ու քեզ փառաւորելու համար երած աղաչանքներս ընդունէ. Դուն որ ամէնուս կը գթաս. Բարերար, Օրհնեալ, Համբերօղ ու Կարող ես. ոչ կարելի է զքեզ

քննել, ոչ ինչ վրայ ճառել, ոչ կ'եղծանիս և ոչ ալ առեղծուած եա։ Պարզեւները Դուն կուտաս, չնորհները ինծի կը բղխին. և ամէն բարիքներուն պատճառն ու սկիզբը Դուն եա։

Ջես պատապարտեր, այլ մեղքէն կ'ազատես. չես կորանցներ, այլ կը գտնես, չես մեռցներ, այլ կ'ապրեցնես, չես տարագրեր, այլ կը ժողովես. չես մատներ, այլ կը փրկես. չես ընկղմեր, այլ վեր կը հանես, չես գլորեր, այլ կը կանգնես. չես անիծեր, այլ կ'օրհնես. վրէժ չես լուծեր, այլ կը ներես. չես քշուառացներ, այլ կը մխիթարես. չես աւերեր, այլ կը պրես. չես խախտեր, այլ կը հաստատես. ոտքի տակ չես առներ, այլ կը սիրես. մեռցնելու պատրուակ չես նիւթեր, այլ ապրեցնելու հնար կը խորհիս. ապանոել չէ կամքդ, այլ հոգին փրկելով ոգորիլ. Այցելել չես մտաւոր, բարիքդ չես դադրեցներ. գթութիւնդ չես արգիլեր, և ոչ քէ կ'րատեանն վճիռ, այլ (սատանայէն) ազատութեան կատակ կը բերես։

Առատաձեռնութեանդ համար չեն թշնամանները պրծել և ոչ ալ չնորհներուդ համար կը բամբասեն, պարգեւներուդ նկատմամբ հոյհոյութիւն չես լսեր և ոչ ալ ձրիարար չնորհած բարիքներուդ առթիւ նախատինք, համբերութիւնդ ո՛չ ոք կը պախարակէ և ներողամտութիւնդ ո՛չ ոք կը մեղադրէ, բարիքներդ բամբասանք չեն ատեր.

քաղցրութիւնդ անպատում անոր չի տար և ո՛չ ալ հեզութիւնդ քաւմառիրանքի. ասոնց նկատմամբ տրտունջ չուզղ ու իր քեզ, այլ անլուծելի գահուանակութիւնն:

Թոթափէ՛ մեղքերս, ո՛վ Ջօրաւոր, քակէ՛ ա. նէծքս, ո՛վ Օրհնուած, պարտքերուս համար դե. րազութիւն չնորհէ, ո՛վ Ողորմած, յանցանքներս ջնջէ, ո՛վ Գթած, մասիդ ծաղրուիլն աչքերուդ մը լրէ ինձ և արդէն իսկ ամէն բան կը լմննայ: Ասոնցմէ առելի ի՞նչ կայ դիւրին քեզ, և կարե. ւորագոյն ինձ նման մեղաւորի մը համար, ո՛վ Տէր:

Արդ, վերակենդանացուր, Բարեխնամ, այս պատկերը, զոր Դուն առեղծեցիր. փչէ՛ անոր նո. րոգման շունչը յուսաւորութեան չնորհին. որպէս զի պաշտպանութիւն գտնէ ամէն առթիւ մեզ ան. չող հոգիս:

Ո՛վ Ողորմած, անտկնկալ ժամանակ մի՛ հրա. էրեր զիս այս առժամանակեայ կեանքը ձգելով անվերջ ճամբուն հետեւելու՝ երբ գեռ թոշակ մը պատրաստած չըլլամ ինձ համար. ծարաւութեան առնես լեզի քաժակ մի՛ երկնցներ ինձ. հոգիիս փրկութեան օգտակար յաղողութիւնները մի՛ փո. կեր ինձ դէմ. ո՛վ Գթած, ու գիշերապէմ մահն առաւաւոտկող աւազակներուն նման յանկարծ դէմս ելլէ, քո՛ղ չելլէ. չերմութեան կրակն անպատրաստ

մէկ պահուս արհաւս թո՛ղ չկարէ ու ցամքեցնէ, և ո՛չ ալ լուանի դիպուածներն (լուանուսուքիւն) հասնելով, գազանապէս ինձ վնասեն. մեղքերուս առանակոյտը թո՛ղ չպահուի ինձ համար և ոչ ալ կեանքի չուրերուն հոսանքները պիս ողողեն։ Հանգստութիւնը մահ թո՛ղ չպատճառէ ինձ և ոչ ալ քունը կորուստ. չըլլայ որ ննջելը առատակուսմ առաջ բերէ և նիրհելն ալ ապականութիւն գործէ. անյարմար վախճանը չյարձակի վրաս և ոչ ալ չունչս բռնութեամբ խեղդուի։

Դուն՝ ես Տէ՛ր, Դուն գթած, բարերար, համբերող, ամէն բանի կարող, ամէն ինչ որ անհնար է կրնաս հնարաւոր ընել, ներել, հոգիս վրկել, լուսաւորել, վերահաստատել, գազաններու պիշատիչ ախորհքէն ու վիշապներու ակռաներէն վրկելով ապրեցնել. անդունդներու խորերէն բերկրութիւդ լոյսին առաջնորդել. ու մեղքի ալիքներուն մէջ խեղդուողը երջանիկ ըղձարներուն հետ վառարան պէս նետեցնել։ Ամէն մարդու ակնկալութիւնը Դուն ես, և թէ՛ երկնայիններէն, ու թէ երկրաւորները, թէ՛ մեղքի տակ ընկճուածն ու թէ՛ արդարութեամբ բարձրացածը, թէ՛ ոչխարն ու թէ ծառան, թէ՛ տիկինն և թէ աղախինն հաւատացածէս չնորհացդ կարօտ ըլլալով, Քուկ կը ապաւինի յուսալից, որովհետև ամենուն կինդանութեան չունչը Քու ձեռքդ է։ Ու Քեզ՝ Հօր՝ ու Սուրբ Հոգւոյդ փառք կը մատուցանենք յաւիտեան յաւիտենից, ամէն։

Նոյն այն Հոխոդին ապերասէից մասնաւորեալ ա-
պըաւէտան հետեւանուեալ նո՛ը յաւելուածը։
Սըտէ խոչընդոտեն խօսէ առ Աստուած.

ՋԳ. ԽՕՍՔ

ՈՎ անքննելի բարձրեա՛լ, ահեղ զօրու-
թիւն, տէրը արարածներուն, թագաւորը երկինքի,
հրեշտակները ստեղծող, մարքերը զոյացնող, հրե-
ղէններըը հաստատող, պետը բարի հոգիներու,
ապաւինելիք ձեռք, հանգիստի անդորրութիւն,
լուսաւորութեան տեսարան, բերկրութեան պայ-
ծառութիւն, երանութեան ձամբայ, կենդանու-
թեան պատճառ, բանաւորութեան առիթ, անվը-
տանգ վրկութիւն, խաղաղութեան առաջնորդ,
ամուր պարիսպ, պահպանութեան պատսպար,
ցանկապատը՝ օրհնութեան մեծ բոցին, անոխակա-
լութեան ամրման. այս ողբերգութեան գրքին
խոստովանութեան խօսքերուն մէջ բարութեամբ
յիշէ նաեւ մարդկային ազգէ մեր ունեցած թըշ-
նամիներն ալ և անոնց ողորմութիւն ու քաւու-
թիւն չնորհէ։ Իմ վրայ ունեցած առատ սիրոյդ
պատճառով՝ աւերքերը բամբասող մի՛ նկատեր
զանոնք ու ինձ համար անոնց մի՛ բարկանար
Տէր. ալ իբր չարերը յանդիմանող և խրատուն-
քով նախատող՝ նեղէ՛ անոնց յանցանքներուն։

Արդ՝ երկուքս ալ ինչո՞ւ կը նեղկայանանք, ա՛վ Արքայադուստր. անոնք որ իրաւացի կերպով կը բռնկրանեն, մեզմէ քիչ մնաս կը հասկնան մեզ, որչափ անկիւ անչափ բազմօրինակ ուխտա. գանցութեամբ եա՝ ինձ՝ ո՛վ ամէն բան պարզեւող։

Բ. Արդ՝ չիշէ մեծութիւնդ ո՛վ Տէր, իմ անարգութեանս նայելով. և երբ ես առելինեղբայրս համար քարիք կը խնդրեմ, դուն ալ ինձ առելի եղոզնեղուն նկատամամբ անճառելի հրաշք դործէ՛ մեծութեանդ համեմատ։ Ձիս խաղնաղներր մի՛ առակեցներ, այլ բարեփոխէ. երկրաւոր՝ անպիտան քարքերը խլելով. իմ և անոնց մէջ ալ քարիք անկէ։ Մանաւանդ որ դուն լոյս ու յոյս ես և ես խաւար ու չիմար. դու խակութեամբ բարի դովելի՝ և ես ամէն տեսակէտով չար ապիկար. Դուն ակն ես երկրայինեղբոյս ու երկնայինեղբոյն. իսկ ես՝ չունչիս ու հոգիիս վրայ չեմ կրնար իշխել. Դուն քարձրեալ ես ու պիտոյքե դներ, իսկ ես տաժանակիր ու վտանգաւոր. Դուն վեր ես երկրային հոգերէ, իսկ ես անարգ կաս եմ ազատ. Դուն՝ — մարգարէին բառերն պէս — անքաւ քարձրութեան վրայ կը ծիաս մէշտ, ես յաւէտ կը կորսուիմ — ինչպէս դարձեալ ան կ'ըսէ — ջուս վրայ չկայ մնութիւն կամ նեղնապաթիւն, իսկ ես ամբոզջութիւնն եմ անար որ

առանձս չպահեցի։ Հայնէ՛ զիս (հոգիս) այս քանեան, արձակէ՛ կապանքներս. ազատէ՛ չղթաներէս. վրկէ՛ խնդրեմ. զերծ պահէ ներքինեան. քակէ՛ երկաթներս, լուծէ պաշտրուանիներս, փարատէ՛ երկմտութիւնս, ախոփէ՛ տրտմութիւնները, հանգստացո՛ւր զիս ներզութիւններէս. ցրուէ վշտերս. հանդարտեցո՛ւր խռովութիւններս, լացերս դադրեցո՛ւր. հեծեծանքներս առնետացո՛ւր, ողբերս հեռացո՛ւր, կազդուրէ զիս հեծկլտանքներէս. ո՛վ ողորմած ու քաղցրութեան պարզեւ չնաշխող Աստուած. մի՛ անտեսեր ու պարապեցներ զիս որ ձու հզօր բրիւնովդ գնուած եմ. կանգնէ՛ զիս որ մահուան դաւը հասած եմ, վասնզաւոր հիւանդութեանս երեսէն,

Գ. Անատոլիկ դիզուեցան, բարբառեցան չորջանակները պարսպն անցուցած սարբիներուս, այն առենէն ի վեր երբ յոյսի կերպով տեսանուեցաւ որ անպէտ եմ ո՛և է բանի և մօրս սենեակին արտին մէջ փուշ եմ դժնիկ՝ մեղքէ ընձիւղուած. խոցոտող խայթոց մի՛ ըլլար ինձ, ինչպէս հոն՝ (պիտի ըլլաս) Ծուղակի ցեղին ու Եփրեմի զաւակին (Ովսէ Ե. 12). և որովհետեւ բարեաւթի ցոթեանին առեղ՝ խայթող, թունաւոր և թմրեցնող խոտեր անկելով բուսցուցի հոգիս մէջ (Ծոք. ԼԱ. 40) գրքին խօսքին համեմատ, որ Աւետարանէն առաջ է (Ծոքի գրածը Աւետարանի որոմին առա-

կէն առաջ գրուած է), ի՞նչպէս չանուանեմ զիս, պարկեշտ արար՝ մեղքերու անիծաբեր փուշերով խեղդուած; Ծովախէի ըսածին պէս, արդարութիւն չցանեցի, ի՞նչպէս կեանքի պտուղը քաղեմ ու ժողուեմ: Մարգարէին Իսրայէլացիներուն համար ըսածին պէս, անձիս մաքրութիւնը ապացուցանող կուսութեան տիրքներս ինկան, կարո՛ղ եա տէր նոյնը հաստատել: Ծուդայի մէջ քարքերուն համեմատ կեանքիս անկողինը լայնցուցի, ընդարձակեցի զես հոժանիներու առջեւ:

Ցու ձեռքդ է դարձեալ ամփոփել զայն նախկին պզտաութեանը մէջ, եթէ Տեառնոջին (մարգարէ) հետ մարմնապէս կցորդուիլը (Ովսէի առաջնութիւնը Ա. 3) անարատ հոչակեց պտուղիկը, դո՛ւն ով փրկութիւն որ հոգեւորապէս միացած եա ինձ, կրկնապատիկ ժաքրէ՛ զիս. եթէ աա անկենդան արեգակը — որ երկիրս մատակարարելու համար առեղծուեցաւ ցեզմէ — ճահիճներու և աղմտաւ ծորերու գարշ խոնաւութիւնը կը ցամքեցնէ ու խակ պտուղները կը հասցնէ, հապա դո՛ւն ով ամէնքն առեղծող Աստուծոյ Հոգիդ, ո՛չ ոք կարողութիւն ունի չարիքի աղտին տիղմին ու պիղծ մեղքերու ժխորուած թարախը խակոյն անհետացնելու: Ասոր համար՝ կանուխէն խակ վիճակի այս իսկ քերու դատակարդութեան մէջ՝ ցեզմէ բարիք խնդրել առելիներուս, ով գթած

օրհնուած, որպէս զի ամէնքը խնամով հզօր ա-
քէդ չի հեռացնես գիս, որ տարաշրջուած մահա-
պարտ մ'եմ վնասակար. արդ՝ մարմնոյս խիստ
մեզաւոր անդամներուն հետ կենդանացո՛ւր նաև
քնութիւնը հոգւոյս, որ միշտ քուկիններուդ վրայ
խորհիմ, իսկ մեզ բարիք ընդունելուն համար բա-
րիք խնդրել, քնութեան անբռնաբարելի օրէնքն
է, որուն ինքնաբերաբար կը հպատակին ամէնքն
ալ (անբան անասուններն ալ), Որովհետև այդ մէկ
պատուէրը (բարիք ընողին բարիք փութացնել) ա-
մէն հաւակէ անձ կրնայ կատարել. իսկ առաջինին
հետ միւս երկրորդն ալ կատարել (թշնամիին բա-
րիք ուզել) Աստուածաբեանդ նմանիլ է. այս
պատճառով՝ բարերարներէս աւելի, թշնամիներուս
համար աղօթելը նախադասեցի:

Դ. Արդ՝ մէկի տեղ երկու անգամ յիշէ՛ զա-
նոնք, որ քու անուամբդ բարձրանալով գիս ա-
նարժանս ընդունեցին. և արդարի ու մարգարէի
վարձք տո՛ւր անոնց, ո՛վ ամենատես բարերար
և անխաբել ատե՛ր, թէև ես յաւէտ թափուր եմ
արժանիքէ, բայց անոնք՝ իրենց ունեցած հաւատ-
քին ու ակնկալութեան յոյսին համեմատ՝ ողջա-
միտ կամքով կը նային ինձ՝ պարտաւոր գերիս,
որպէս թէ հոգիս ծածուկ պահարանին մէջ ամ-
բողջութեամբ ունենալ քու ապրեցնող մատերդ
(առաքինութիւն): Եւ անատհանելի քաղցր գթու-

քեռայրդ ինձ ծօսեցիր, ինչ արիւնգերութեան դատաստանիդ ենթակայ առնելի պատճառով ժողովրդիս պիտի ըլլայ, որ չեմ կրնար պատճառաբանել եւ խօսիլ ուղիղ կ'իմդ։

Սիրելիներդ կ'ախորժին իրր ինչ վայելուչ շուքդ նկատել զիս անարժանս, (կրօնականի) քարեկերպ հոգեւորականութեա արտաքին երեւոյթին նայելով. գաղտնի մեղքերս չե'ն գիտեր ու երկնիկ կ'ըսեն քշուառիս։ Դուն ալ, ո՛վ հնարագէտ, ամէն բան պարզեւող, օրհնաւաճ, մարդասէր և ամէնաւն ողորմող, անվնասքշուառիս հեծեծանքը ներսեն նայելով՝ անոնց հաւատքին համեմատ հաշտուէ իրենց հետ. վերջին դատաստանին ահաւոր օրը, երբ խիստ փորձէ մը ներքինութիւնն պիտի կատարուի, անեղծ ժեծութիւնդ և անճառառամ պատկդ նուիրէ՛, ընծայէ՛, պարգեւէ անոնց։

Ե. Որովհետեւ՝ Քեզմէ տրուած իւօքով՝ (քահանայական իշխանութիւն) — որով կը յարգուինք ու կը ճոխանանք — երկնային օգտաւէտ շնորհը բաշխելու համար, Դուն ես աղբիւրը ու ամպածիս վրկութեան անապատ և անվատնելի գանձերուն մեծ պրաւականը։ Ջուրը կենդանացնելու համար ամէնան հաստատէ ինձ, պատրաստական վատանութիւն կանգնեցուր ինձ, ո՛վ չխոխուող. աներկբայելի յոյսի ամրութիւն կանգնէ ինձ, ո՛վ օրհնաբանուած. Դո՛ւն, ո՛վ ամէնքը

խնամոտ՝ ոչ-չաոս, պաշտպանութիւն տուր. առ-
ղորդ թարմիք չնորհէ՝ որ խոխոտած եմ. լոյսի տպա-
ւինութիւնը՝ որ չուսարած եմ. մեծ երջանկութիւն՝
որ ոչքացած եմ. կեանքի օգնութիւն՝ որ վհատած
եմ. անգաւթակղելի ժամանակութիւն՝ որ լքուած
եմ. ահաւոր վերելք՝ որ ես դարձուած եմ։
Որովհետեւ գուցէ այլ ոչինչ ու գուս ձեռ-
քովդ կը բաշխուին ոչինչին անհրաժեշտ
պիտոյքները. և գեղ փառք կը վայելէ մինչեւ
յաւիտեան. ամէն։

Նոյն այն հոգին ազնուացեալ մաշխատութեամբ
ազնիւ հետեւանք նոյնպէս ունի։
Սբոյ Խոսքէն խօսք առ Աստուած

ՋԴ. ԽՕՍՔ

ՈՎ՛Ձ երկնաւոր արքայ. բարձր թագաւոր.
աչքը բոլորին և ազնկալութիւնը՝ ոչինչուն. ահա-
նուաձներն առեղծող. իմանալիները (անեղութեամբ
հոգեղէնները) հաստատող. գոյացութիւններուն
պատճառը. գոյիքներուն կազմակերպիչը. ուսուցչը
ոչին, և ուխիթը ոչոչին. վեր ելլող և
ելեկոծը երկուցնող. խաւարը գոյացնող. թարմիք
հնաոչող արուեստաւոր. իմաստութեան վարպետ.
ոչնուազ քաղաքն. մեղքերը հալեցնող. յաւերժ

հալածող. դառնութիւնները քակտող. հանգիստի պահպանարան. նիրհելը հնարող. քունը յարմարցընող. ննջումը պարզեւող. չնչառութիւնը դադարեցնող. զգայութիւնը տեւականացնող. ցնորքը ցրտւող. երազները բարեշրջող. առակութիւները լաւափոխող. ախրութիւնները ցլայլող. խիթերը խափանող. կարծիքներն ընդարձակող. ծփանքները հանդարտեցնող. խարդախները ահաբեկող. դեւերը հարուածող. ախտերը փախցնող. գայթակղութիւնները ընկղմող:

Բ. Երկինքը առեղծող ձեռքով պաշտպանէ'. Ջու բարձրացած ջրով զօրացո'ւր. ամէնքը բռնող թեւովդ ամփոփէ. Աստուածային խնամքովդ ծածկէ. երկնայիններուդ վերակացութիւնովը ամրացուր. անմահներու գումարտակներովդ պարսպէ չորս կողմս. հրեշտակներուդ կցորդութեամբը ամէն կողմէ պարփակէ. արթուններուդ (հրեշտակ) զինուորութեամբը վռնտէ ինձ ընդդիմացողները (սատանայ). Աստուածածնիդ ժողթանքովը պատսպարէ զիս որ խախտած եմ, անդրանիկներու (արդար) բանակդ բարի պահապան կարգէ ինձ։ Դէմքիս աչքին հետ՝ մտքի աչքերս ալ բա'ց. հոգիներու հետ՝ ծանրաբեռնուած կիրքերուս դառնզատութիւնն ալ պզտատացուր. պզտացուածներու հետ չաղուած յիմարութիւնը վերցուր ո՛վ Տէր. թանձրամտութիւնս անցո'ւր ո՛վ մեռակ

Բաբելոնի ։ Լոյսը ծագիլ սկսելուն հետ՝ ազատ-
մութիւնդ ալ Թող ճառագայթէ . արեւին երկնելուն
հետ՝ արդարութեան արեգակդ Թող մանէ սրտիս
ներքութեանդ մէջ . Քու փառքիդ ճառագայթը Թող
փայլի մարքիս խորհրդարանին մէջ . խաչիդ
տեառնազրութիւնը Թող տարածուի ամբողջ հո-
գիիս ու մարմնոյս վրայ . ամէն օրուան համար
Քեզ կը յանձնեմ Քեզ համար պատրաստուած այս
առաւօտը՝ (Թարմին) իր մէջ բնակող և զին-
պահպանող հոգիիս հետ ։ Որովհետեւ Դո՛ւն ես
չքննուող Աստուածը . ամէնուն բաւող և ամէնուն
մէջ բովանդակուող . յաւէտ օրհնուած . ամէն ։

Նոյն այն Հոգւոյն ազնուացիլ մարդիանէնքրուան ա-
զգականան հնձնեանէնքրուան նո՛ր յաւելուածը ։
Սրտի խորքէն խօսք առ Աստուած .

ՁԵ. ԽՕՍՔ

ԱՐԴ՝ որովհետեւ մեր զուարթ արթնու-
թիւնը (առաջիկ հոգեւոր զգաստութեան) քննութիւն
սեպուած է Քեզ համար , իսկ ճշմարիտ հաւատա-
ցող ըլլալով Քեզ՝ խոր թմրութեամբ լուծը՝ ան-
թարթ նայող բաց աչք . ուրեմն մարդիանքներուս
հնձնեանքի ձայնին վրայէն՝ Քու Հոգիիդ իմաս-
տութեամբը ուղղէ յոգնութիւնը ձեռքիս այս
պարծին ։ Բարի ճգնաւորութեամբ արի վաստակ

(պահեցողութիւն) չահուելիք հրապարակին վրայ զօրացո՛ւր Տէ՛ր. ակար պէտքերուս ժառնակից եղի՛ր. աշխատութեանս այս սկզբնաւորութիւնը թեթեւցո՛ւր. առաջադրած ձեռագործս փութացուր, միշտ կարող. դիւրութեամբ առաջ տար զայն որ աւարտի կատարելապէս: Գործին վերջաւորութեանը հասցուր զիս ուրախութեամբ. արժանի ըրէ զիս (այս ձեռնարկիս վրայ եղած) յոյսիս պատկուելը տեսնելու. քալելիք ճամբուս մէջ ուղեկից եղիր ինձ. քարձրերէն քաղցնելով օգտակարին հասցուր չուտով. իմ ալ կոչս եղիր ծանր վտանգի ժամանակ. ձայնդ լացո՛ւր երբ ներս թեան մէջ գտնուիմ. ձեռքովդ ազատէ՛ երբ կորսուելու ենթարկուիմ. մտովդ ալ դպչէ ինձ ներքուստ տխմանին մէջ. վերցուր խափանարար պատուարը տմենաչար. ինչպէս որ Ամբակումի (ձեռքով Դանիէլին ըրիր) հոգիդ (հրեշտակ) զրկելով հնարք հայթայթէ ինձ. խօսելու կարողութիւն շնորհէ ինձ երբ Աստուած նայիմ. իմաստութիւն անկէ մէջս, երբ քննութեան ենթարկուիմ: Կամքի ամպովդ հովանի եղիր ինձ՝ հրաշալի կերպով. կեանքի փայտովդ հանդարտեցուր մրրիկը այս ծովուն, հրամայողդ սանձէ պատկերը ամբարիշտին կենցաղին, որովհետեւ երբ աղարտութիւնդ ուզէ հոս, ո՛վ Տէ՛ր, հեզուկ սիրտները վէմէ սուրբ կարծր կ'ըլլան. և երբ ցամա-

քին վրայ անառիս ընես, երկրի կաթծրտութիւնը՝ իբր անհատատատ՝ հասելով կը խոխոտի առակի հե-մներէն։

Բ. Արդ՝ ո՛վ Յիսուս, պաղատանքի այս ձեռ-նարկը հաճութեամբ ընդունէ՛ և ամէնէն մեծ պա-թախղութիւնը մեծ վատահութեան փոխարկէ։ Ինչ-պէս որ ամէնքը կործանող ջրհեղեղին առեն, երկրի հարթ տարածութեան վրայ անվախ անհոգ ապրողները՝ աղարմութենէդ աժան ծնունդով կոր-ուսեցան, իսկ միշտ տատանող հիմերու վրայ կառուցուած տախտակամած չէնքին (նաւ) հավա-նին ապաւինողները՝ գթածիդ անուան կռթնե-լով ազատեցան. անոնց հետ՝ իբր մարդասէր, փրկէ ապրեցուր նաև զիս ազաչաւորս՝ խաղաղու-թեան նաւահանգիստին մէջ, որ միշտ կ'երթամ. որպէս զի հոս չնորհածներէդ՝ հոգեւոր չահերու վարձքեր բերելով ինձ հետ և առակիդ խօսքին համեմատ լքանելով վայրահակ առուարութիւնը մեղքերուս, դէպ ի հեզ ուղղուիմ, ո՛վ Տէր, յու-էէտ անբաժանելի կերպով միանալով հեզ, ո՛վ ամէն բանի մէջ Օրհնուած։ Եւ այս մաղթանքնե-րուն թող մասնակցին ամենամաքուր հոգեղէն-ները հողեղէն աուրբերուն հետ — որոնք չաւրով ու կրակով փորձուեցան և իրենց աչխարհէ եկած առեն իսկ մեզի համար աղարմութիւն խնդրեցին և մեզ՝ օգնութեան յիշատակ ձգեցին (իրենց վարքը) — ու ամէնքը մեզի հետ ձայնակցելով թող ըսեն «ա՛յնպէս թող ըլլայ, այնպէս թող ըլլա՛յ»։

Նոյն ոյժ հրեշտակին ապերասէից մարմնաւորեալ ա-
պրեսխատան հեթանոսանալոյն նո՛ր յառաքեալութիւն։

Սրտի խոնարհին խօսք առ Աստուած

22. ԽՕՍՔ

ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆ կերպով շարա-
դասուած տրտմութեան հառաչանքի այս ոտքերով՝
ամէն հոգիներուն ալ ողորմէ, ո՛վ դովաւած և
համբերող (երկնաւոր) Թագաւոր. աւելի անոնց՝
(ողորմէ) որոնք այլ եւս ակնկալութիւնը չունին
իրենց կեանքին (հոգիի՛ն) փրկուելուն և որոնք իւղի
պակասութենէն մարած լապտերներով՝ անպատ-
րաստաբար քնացան, Անո՛ւ, ո՛վ գթած Տէրս, յիշէ՛
ու այս պատճառով ալ լրտուցի սեպէ զիս,
Որովհետեւ թէև Մեծութեանդ աքսոնչելիքներուն
առատ վիաքը ցուցնելու համար ներկաց տար-
բերէ կազմեցիր մարդուս քնութիւնը, մէկ մասը
ծանր, մէկ մասը թեթեւ, մէկ մասը զով, միւս
մասը կրակոտ. որպէս զի երկու հակառակ
տարրերու դիմադրութիւնը չափաւորելով լրաց
ման, արդար հոչակութիւնք կատարեալ հաւասա-
րութեան պահելու համար (հոգիին և մարմինին
միջեւ), և այս առաքինական գործառնով (հաւա-
սարութեամբ) բարձրացածին (հոգիին) վերաբե-
րելով ու չմոռնալով նաեւ կաւին (մարմինին)
ներելու խոնարհութիւնը, ճգնաւորական պահք

ընդունին, քայլ առաջ այս կառնեին վրիպեցան և անտանելի տանելով հողին յարեցան ու երկրին վրակէն, մէկը սխալով, մէկը անգթութեամբ և միւս մասն ալ ամէն առակ կերակուրներուն գազմալուծեամբ (մեզանչեց) չարունակ ուտող գազանի նման, միշտ այս մարմինին կապուելով, իսկ այս չորսերէն (տարրք) մէկը՝ չբռնուելու առիթ առնելով ու անդադար գլուխ քաշելով կ'ամբարտաւանի նոյ իբր վարդին. եթէ մեր մէջ գանուած քոյր կառլուը առաքնանք չու սիրոյդ կրակով, անոր հետ կենակցող ցուրտը՝ զոյն կատեցնելով կ'ընդիմիջէ բարին. եթէ հրեշտակային թևթևալացութեամբ դէպի ինձ յարինք, թառնձր ծանրութիւնը մեր գոյացութեան առաջին նիւթին՝ այս հողին՝ դէպի վար քաշելով կ'արգիլէ։

Բ. Արդ՝ ամէն կողմէ պարուրած և յաւէտ լքուած, կծկուած, անկարողի մը պէս վտարուեցայ, կրտսեցայ, վռնտուեցայ և մեղքերս բազմութենէն վհատելով մահուան գրաւուեցայ, առտնամաթ, պարզեւէ զրկուած՝ դէպի ողբալու թեան կողմը կը նայիմ. և ես որ ամէն մեղքերուն աէրն եմ, պատկառում դէմքով կ'ապաչեմ ամբողջ մեռելներուն համար որոնք կենդանի են ինձ. որովհետեւ ինձ հետ մեռնելով կորսուած ներսուն ալ կրնան հնարք չնորհել յաւէտ. ամէն

բան կարելի է ինձ համար, մանաւանդ որ կամենալը ախտաժեալի է ինձ՝ որ կարող ես բժշկել ձակատիս:

Գ. Արդ՝ այս երկու նորոգող բարեաւաճ չնարհները՝ կարողանալն ու կամենալը՝ իրարու քով գալով, քող վերցաւած ըլլայ յուսահատութեան վհատութիւնը մեղաւոր անձանց. և ինչ հոգիներ բժշկող հրամանիդ աւետիսին լոյսը քող գայ հասնի ամէն մէկ ականջի որ յուշ օրհնուած ես. ամէն:

Նոյն այն հոգւոյն ապերասիկ մաղթանքները ապաքինութեան հիւանդութեան նո՛ր յաւելուածը:

Սկսիր խօսիլն ինձ առ Աստուած.

ՁԼ. ԽՕՍՔ

Արդ՝ որովհետեւ վերջաւորութեան մօտեցաւ ապաւամանեայ կտակը այս ողբերգութեան, չնորհ ըրէ Տէ՛ր որ այս մաղթանքի խօսքերուն հետ դադրին ու վերջ գտնեն նաև ինքզինքս նախատելով յանդիմանելս և անձնական չար սովորութիւններս՝ Դուն որ ինքնաբերաբար՝ ակնկալութեան աւետիս սահմանեցիր ինձ՝ պատապարտուածիս, ըսելով թէ «իմ Հայրս քնաւ չի կամիր որ այս փոքրիկներէ մէկը կորսուի» և դարձ

եալ թէ «Հօրս կամքը այս է որ Իմ յանձնառութեանս եւ ո՛չ մէկը կորանցնեմ»։

Բ. Անա գթութեամբդ օրհնուած, քաղցրութեամբդ միշտ բարեբանուած, համբերութեամբդ հոչակուած, այցելութեամբդ ճանչցուած, եւ իբր փրկող Տէր քարոզուած ես. Դուն՝ որ առաւտահաւանութեամբդ ներքոդուած, պաշտպանութեամբդ պատսպարուած, փրկութեամբդ փառաւորուած, անբաւ բարձրութեան մէջ երկրպագուած, անքննելիութեամբդ պաշտուած, իբր միակ յաղթող գովուած, մեծ գործութեամբդ բարձրացեալն հոչակուած, ազգմանութեամբդ խնկաւորուած, անճառելի հեզութեամբդ համբուրուած եւ խոնարհուածութեամբդ ճաշակուած ես։ Քու հետդ (օրհնուած է) երկնաւոր Մնողդ՝ Աստուածը ամէնքը մխիթարող, ինչպէս նաեւ բարութեան Սուրբ Հոգիդ։ Դուն որ քշնամիին ինկած պրատսը (ելից Ի Գ. 5) եւ անբանութեամբ պոյքած մարդը անտես չընել ամէնքիդ կանոնով։ Որով Հզօրիդ երախտիքը իմ վրայ եւ Մեծիդ առաքինութիւնը բարձրերուն մէջ կը ծանուի անդադար եւ անվերջ փառաբանողներէն (հրեշտակ), որոնցմով՝ ինչպէս նաեւ մարդերուն պաղատանքով, իբր հաճելի բուրող անուշ հոտ՝ յարգելով ընդունէ այս աղերսական խօսքերը։ Եւ հայտարար խօսքերու այս փրկանքովը՝ բժշկէ ո՛վ Ամենակարող նախնական

(կամ նախանձաց) մեղքերս և անօրենութիւն վէրքերս՝ մինչեններսդիւ (չափահասութեան մեղքեր)ուս անձը և մարմինը մեռցնող վերջիններսդիւը (ծերութեան մեղք). ինչպէս նաև ներքիններն ու արտաքինները. ապաւորաւածներն ու գծուածները (մեղքեր) և հարուածներուն խարանները։ Վերցուր ու մաքրէ աղտմաւթեանդ դեղովը՝ կէսակիտուած բազմատեսակ խածուածներդ որոնք վիրհանակ ախտժելի ընելու, գարշելի կը ցուցնեն ինձ էութիւնը բնաւորութեանս։

Գ. Եւ ես որ արժանի եմ մեռնելու, եթէ ինձմով առաջնորդութեով ծերութեան արիքիս հասնիմ, ակարութիւնս մի՛ թո՛ղուր, ճերմակ մօրուքս մի՛ անարդեր. կործանածին մէջքը մի՛ծռեր, մարմնով կծկածը մի՛ խոնարհցըներ, ծռածը գիտին մի՛ փոակցներ, հովի փչումին մի՛ մատներ մարելու մօտ եղածը, մի՛ ծանրաթեռներ դողդողդուղը, առանց վերարկուի մի՛ ձգեր սառածը. անդարմանը թող չմնայ ներկածը։ Անհնամ թող չձգուի փխրկած առունը (ծերութիւն), թող չանպատուի հինցած պատկերը. թող չանհամայնայ պարտութիւնը (կծուած եղի թող չնմանի ծերութիւնը), թող չանարգուի պատիւը չնորհին. թող չքամահրուի հնութիւնը, թող չալեկոծի նաւը հոգւոյս. թող չկարուի երկարութիւնը յոյսին. թող չխզուի (առաջնորդող) չուանը ճամբուն (հին

առեն բազրիքի տեղ չուան կ'անցընէին առնդուխանէրուն (ուղղութեամբ). թող չխառնպարուի կարողութիւնը մարքին, թող չաւրուի կազմուածքը մարմնոյն. թող չփեստուին բարձրանալիք թեւերը. թող չագեղնայ գուարթութիւնը գեղեցկութեան. թող չքաղուի ճաճանչը նշոյլին (աչքը չակարնայ). թող չփակուին պատուհաններըս աչքերուս, թող չխափանուի լուսաւորութիւնը՝ անոր, թող չիյնայ խօսոզ պատկերը: Ա.հա կ'աղաչեմ ձեզ ո՛վ բարութեամբ գթացող, բոլոր սուրբերով կը պաղատիմ. գանխաւ մարկ ըրէ այս խընդրուածքներուս, որպէս զի վերջը (ձերութեանս) չմառնաս. ինչպէս կ'ըսէ Սաղմոսողը՝ Դուն առաջնորդեցիր ինձ ու ապաւեցիր. ո՛վ աէր, Երգոզին հետ վրկէ զիս կասկածներուս տարակոյսէն որմէ կը վախնամ: Իսկ ես արժանի չեմ, ոչ իսկ հասարակաց կերակուրին վարձքը ստանալու ձէզմէ. բայց Դուն սովորաբար՝ զլացողներուս ալ բարիք գործելու կարող ես: Զարմանալի և խելքէ վեր բարիքներըս Դուն ես որ կը չնորհես, ո՛վ ամէն բանի համբերող միակ հրաշագործ, որ մինչեւ վերջը օրհնուած ես Հօր ու սուրբ Հոգիիդ հետ. Ա.ԱՄԷՆ:

Նայն այն Հոկտեմբեր ամսոյ մտքիանդնեքսան ա-
մբաստան հետեանդնեքսան նո՛ր յաւելուածք։
Սբոյ խոսքերէն խօսած ատ Աստուած .

ՁԸ. ԻՍ ՕՍԿ

ԱՐԴ՝ հոգիս բեկումովը, մարքիս լքումովն ու սրտիս խորտակումովը կամքի Ջուր և արյունքի կաթիլ թափելով առջեւդ, Արամաթայի Սամուէլ մարգարէն կը յիշեցնեմ, ո՛վ ամէն բան Տեանող, որ սկաւառակէն Ջուր առնելով թափեց Քու առջեւդ, հասկցնելու համար ժողովուրդին թէ պէտք է խոստովանութեամբ ու հնազանդութեամբ ձգեն իրենց անձը, Քու կեանք առնող պարշապարնեբուդ առակ։

Բ. Ուրեմն ընդունէ՛ աղիողորմ հեծեծանքներու այս բանաստեղծութիւնը. և աճապարիւն զոհի՝ խօսքի այս նուէրը հոտաւատ՛, ո՛վ երկինքի թագաւորը. ու օրհնելով մարքէ՛ գիրը՝ այս ողբերգութեան գիրքին. և Քեզ մատուցուած հաճելի ծառայութիւններուն հետ գրէ՛ ու դրօշմէ զայն իբր արձան յաւիտենական։ Մչանջենապէս թող կեանդ Քու առջեւդ, (այս գիրքը) ու ականջներուդ մէջ թող յիշատակուի միշտ. ընտրեալներուդ չրթունքներուն թող կրկնուի և թող խօսուի Քու հրեշտակներուդ բերանովը. թող տպրածուի Քու Ա-

թոռիդ առջեւ, և արքունեան արտիդ մէջ թող ընծայուի. թող խնկուի անուանդ տաճարին մէջ և թող բուրէ վառքի սեղանիդ վրայ. թող պահուի ինչ և պանձարանիդ մէջ ու թող ամբարուի ինչ ստացուածքներուդ հետ։ Թող պատմուի աղջերու ականջն ի վար և թող քարոզուի որ ժողովուրդները լսեն. թող նկարուի մաքերու դռներուն վրայ ու թող ապաւորուի զգայութեանց սեմերուն (շրթունք) մէջ. խոստովանելով թող պատմէ անօրէնութիւններս, որպէս թէ ես ողջ եղած ըլլամ, և թէպէտ մեռնիմ իբր մահկանացու, այս աղօթագիրքին յարատեւութեամբը կենդանի թող սեպուիմ(*), ինչ կամքդ, ով Տէր, անեղծ թող ինձմով ակնոյ, զիս պատժապարտս միշտ անդադար դատող, անաչառ կշռամբող, անվախ յանդիմանող, անխնայ մեղադրող, անողոքաբար պատաւող. կծու ծաղրող, մարդասիրութենէ զուրկ մատնիչ, անաղարտութիւն անջող, անկաշառ գնահատող. անխնամարաբար յայտնող, առանց աղաչանքի կարեւորութիւն տալու՝ հրապարակող, աշ-

(*) Սուրբ Գրիգոր Նարեկացիի այս իղձը պատկուած է. չէ եղած ո՛ւ է գիրք մը որ Նարեկին չափ յարգուած և ընդհանրացած ըլլայ ժողովուրդին մէջ. նոյն իսկ գրութենէն հազար տարի առաջն ալ։

Մ. Թ.

խարհի լայնող բողոքարկու։ (Այս գիրքը) առանց լռելու, անդադար թող խոսափանի մեղքերս մեծ վիզով հռչակելով զանոնք։

Գ. Այս գիրքը՝ իմ ձայնովս թող պօռայ իմ տեղ, (իբր թէ ես ողջ ըլլայի). ծածկուածները թող առթածէ. գաղտնիքները թող հռչակէ. վերջաւորութեանը վրայ թող ողբայ, մոռցուածները թող հնչեցնէ, աներեւոյթները թող յայտնէ, թող խօսի չինծու բարութիւններուս վրայ. թող քարոզէ խորունկ անիրաւութիւններս, թող պատմէ մեղքերս, չեռանուածները թող մերկացնէ, պահուըտածներուն կերպարանքը թող ցուցնէ։ Աւելորդաբանութիւնները թող չօշափուին, գայթակղութիւնները թող գտնուին, անճաշակութիւնները թող հրապարակուին, թող քամուին սնոտիապաշտները չարիքներուն։ Եւ ցամքած ոսկորներուս պահուած գանձարանին մէջ՝ ո՛վ Քրիստոս, թող թագաւորէ Քու ողորմութեանդ չնորհներուն կեանքը. որով՝ գարնանամատի եղանակին նորէն լուսաւորութեամբ և վերակենդանանալու պայծառ օրուան մէջ, հոգիս աճի Քու այս անմահ վրկութեան ցօղովդ և հոգեւոր բարիքներու բարձր ճիւղեր արձակեմ, որոնք բնաւ չցամքին, և դարձեալ կանաչնամ ու կրկին ծաղկիմ, Քու չունչովդ պրուած դրքին առածը յոյսին համեմատ։ Եւ Քեզ որ միակ Փրկող ես ու Հօրդ խակակից Հոգիիդ միասնական Էրութեանդ

ու անճառելի երրորդութեանդ՝ խորհրդական գո-
վեստով փառք ու երկրպագութիւն թող մա-
տուցուի միշտ. Ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն սրբոյ մարգարէութեան ա-
պըխատան հեշխեշանդնեըուն նո՛ր յօրելուածը։

Սրտի խորհէրդեն խօսք ատ Աստուած.

ՁԹ. ԽՕՍՔ

Ով Աստուած ու Տէր, կեանք և Ստեղծող, ողորմած, գթած, լոյս, համբերող, քէն չպահող, մարդասէր, ամէնուն գթացող, պարգև տուող, փրկող, օրհնուած, գովուած, բարեբանուած։ Ամուր դարան ես, վառահելի պատսպարան, անխարդախարի, առանց խաւարի ճառագայթ, մեղքերը քաւող, վէրքերը առողջացնող, անկարելիներուն հնարք ստեղծող, անմատչելիներու ժառեցընող, և յուսահատներու ճամբայ ցուցնող. անունդ Աստուծոյ Որդի խոստովանուած է։ Քեզ հետ զօրաւոր ու անաւոր Հօրդ ալ նաև ամէնքը բռնող. Հոգիիդ Որ կ'երկրպագուի Քեզ հետ, փառք ու գոհաբանութեան պաշտօն թող մատուցուի միշտ եւ վերջը. Ամէն։

Նայն այն ախորժակով ուշադրութեամբ մատչանելիք ուրախութեանց հետեւանքը։

Աղօթք խոնարհեալ առ Աստուած

Գ. ԽՕՍՔ

Ո՛վ բարերարուած երկնաւոր Աստուած, միանակ առեղծող և ամէնուն իշխող Տէր, մեծութիւնդ առեղ է և գթութիւնդ օրհնաբանութիւնք. ողորմութիւնդ (արժանի է) խոստովանութեան և բարերարութիւնդ երկրպագութեան. խնամակալութիւնդ պաշտելի է, մարդասիրութիւնդ տօնելի և պահպանութիւնդ խնկելի. անքննելի կերպով քարձր ես, ու միշտ մեզի մօտ՝ մեր կամքերը կատարելու։ Անկասկածելի ապաւէն, արտերու մխիթարութիւն, վիշտեր փարատող, յաւեր ապաքինող վհատութիւններ սպառող, պարտքեր վերցնող, պէտքեր հայթայթող, (հոգիին) կերքեր կարգաւորող, խօսքեր յարմարցնող, լեզուն առնձարկող, շնչառութիւնը արդիլող, հապաղը կեցնող, խարհուրդներ ամփոփող, կամքը կրթող, յուզումներ արձանացնող, մրրիկներ հանդարտեցնող ու ծփանքներ խաղաղեցնող ես որ կը բռնես ամէն կողմ վազող թեւը մարքիս ու իմաստութեամբ նուաճելով ջեզ կը դարձնես զայն։

Բ. Միշտ գոհաբանուած երախտաւոր ես, որ հպարտութենէ հեռաս՝ հեզութեամբ համբերելով,

առնչաւթեամբ կը հանգչիս սուրբերու անձին մէջ՝ անճառելի հրաշքով։ Բոլոր ստեղծուածներուն թագաւորը՝ որ կատարելապէս գթած ճանչցուած ես. սիրոյ ընթացքը ստեղծողն ու անոր առաջին առաջնորդն ես. կեանքի ճամբայ ես որ քաղցրութեամբ կ'առաջնորդես զիս երկնային լոյսին, երբ ինձ դիւեմ մեծ վատահութիւն ներշնչող ձեռնտու մ'ես և չես ձգեր որ գետին իյնամ առյիթայքաձս. յոյսի պատկեր ես որ ճշմարիտ գրաւականով՝ յայտնապէս երեւցար ինձ աղաչողներու մատուրներուն (անձերուն). հանգստաւէտ ապաւինարան ես որ դատապարտութեան վտանգին չես մատներ բնաւ։ Շնորհով պարգեւուած (հոգեւոր) ազատութիւն ես՝ որ լիապէս կուտաս, առանց սիրկանքի փոխատրութեան. աննախանձելի առատութիւն ես, որ ինծի առատորութեամբդ կը ճոխացնես այս անարգ նիւթը հողեղէն (մարդ)։ Անսասան պայծառութիւն ես, որ զիս՝ թշուառս ահեղ բարձրութեան ճառագայթներովը պարածածկելով՝ կրկին կը բարգաւաճեցնես։ Մեղքերու չատութիւնը քաւող ես, որ (հոգեւոր) սրկութենէ ապատաքուածս՝ առջի պայծառութեամբ նորոգելով՝ կրկին կը վայելցնես։ Ամէն ձեռնհասութենէ բարձր և խիստ առաջացած անհնարինութեան դիւրաւ հասնող հնարաւորութիւն ես։ Ամատուած (հոգեւոր) վայելքներուն վատահելիճամ-

բանեա ու երանութիւնը ըղձալի, ու՛ր կենդանի շունչս լքանել (հոգիս աւանդելը) սխորժելի է, որովհետեւ ինձ պիտի գանեմ ա՛վ կենդանի։ Կամ քո անվախճան է և ամենագովելի գօրաւոր՝ քեռութիւն չնորհելու համար ինձ՝ գերիիս. կամ քի անախալելի ձեղ եա, որ բոլորովին եղծուած մեռելներուն ալ աքանչելիքներ կը գործեա։ Անկասկածելի ստեղծողն եա ամէնուն, որ կրակով այրածը, հովով քշուածը ու գազաններու ակռաներուն տակ փճացածը իրենց նոյն բնական կազմուածքովը ակնթարթի մը մէջ կը յարուցանեա՝ անպակաս կերպով, անհամեմատելի համարձակութիւն՝ ու արդարացի։

Գ. Ամէն կողմէ (հոգիս) կործանող վտանգներ նեղած են զիս, զուարթ քաղցրութեամբ՝ երկինքէն նայէ՛ ով Տէ՛ր, և տագնապալից հեծեծանքներուս պահուն, անդորր ու դիւրաւար հանգիստ չնորհէ ինձ։ Ու (հոգիիս վրայ) յարձակող սատակիչ դեւմարտականները՝ եթէ խորամանկ դեւերու դժնեայ գունդերն են՝ զօրեղ պատերազմիկներու սուր զէնքերովը սպառազինուած, եթէ ֆեզ սեր եղած գարշելի մեղքերու զանազան տեսակներն են, եթէ հրեծող, կոտանգնող (հոգեւոր) յաւերու և սխտերու նշմարներ են, մերժէ՛, հանէ՛, կարէ՛, խափանէ՛, հալածէ՛ և հե-

առաւոտ սահմաններու մէջ տարագրէ զանոնք յաւէտ, որպէս զի անդառնալի կերպով բաժնուելով դարձեալ կորսուին. և խաչիդ նշանը կեանքի նպատակ (կամ նկատակ, տէք յառնի կէտ) ու հաստատ մահարձան կառուցանելով կանգնէ (հոգիիս) փրկութեան համար որ ինձ ապաւինած եմ։ Ու ահաւորիդ անպարտելի, անխաբելի և անդիմադրելի երհեսին այս մեծութեան առջեւ սառնայական գաղտնածածուկ որոգայթները թող քակուին. մեքենաները թող կապին. գոյութիւնները թող անհետանան. լարուած թակարդները թող խայտառակուին. որսացողին երեւոյթները թող յայտնուին. նենգողին ծուղակները թող գտնուին. վարժին ձածկոցները թող վերնան. որոժի բոյսերը թող չորնան. բռնաւորին (սատանայ) չարախօսութիւնները թող նզովուին. մեռցնելու համար որսացողին (սադայէլ) խաբէական լարը թող կարուի. խաբողին քաւթիւնները թող քարոզուին. զրպարտողին զէնքերը թող պակսին. մահ բերողին (սատանայ) աւուրը թող իյնան. դաւաճանողին պատրաստութիւնները թող ընկղմին. սպանապեցնողին կապերը թող լուծուին։

Կեղծաւորին սուտ կերպարանքը թող յայտնուի, խիստ յարձակող խրոխտանները (մեղք) թող ամօթին. ուխտ ցեցերու կցորդութիւնը թող

ցրուի. աւազակներու (մեղք) հաւաքոյթները թող բաժնուին. քաղքաքոններու (սատանայ) հոյլերը թող քայքայուին. (Աստուծոյ դէմ) ապստամբող. ներու (սադայէլ) ամրոցները թող քանդուին. յան. դգնոցներու փոթորիկները թող արգիլուին. փորձողին անձրեւները թող փարատին. աղանդաւորին եղեամը թող ցամքի ու հալի: Գոռոզին եղջիւրը թող խորտակուի. (սատանային) դրօշին կերպարանքը քարձրացնող ձողը թող մանրուի. հպարտացածներուն ամբարտաւանութիւնները թող փշրուին. կռապրաշտներուն (դեւ) յարձակումները եւ՛ ա թող մղուին. Բելիարի թէ՛ անմարմին եւ թէ՛ մարմնաւոր զօրքերուն միաբանութիւնը թող քակտուի. զիրար կոխկռտելով ցիր ու ցան թող փախչին միեւնոյն ճամբէն մեծ չփոթութեամբ. իրենք թող իյնան այն գուբը զոր ինձ փորեցին: Ձանձրացնողին (սատանայ) ձմեռները՝ (ամառուան) թող փոխուին. միշտ աշխատող աւազակին (սատանին ինձ հետ ունեցած) կցորդութեան կապը թող կտրուի. մտքիս կեդրոնին (ճակատ) համար զըզուելի թող սեպուի՝ համբոյրը չողոքորթին. րնդմիջուելով թող հեռացուին նեռաձգութիւնները նեղողին. թող միշտ երերայ՝ նաւը խարդախողին, իրենց արմատներէն թող հանուին խաձնողին ոգառանները:

Դ. Օրհնուած կենաց Փայտիդ համար՝ որուն

վրայ պրկուեցաւ, ո՛վ Աստուած որ ձեռքով չես բռնուիր. քեռեռներուն յիշատակովը՝ որոնցմով մահուան գործիքին գամուեցաւ, ով երկինքն ու երկիրը ստեղծող. Տէրունական արիւնովդ՝ որով մեծ վիշապը (սատանան) կարթով որսացիր ու բռնեցիր. դառնութիւնովը լեղիին, զոր խմելով՝ կորանցնողին տուած դեղը (թոյնը) դուրս թափեցիր. ըղձալի ճառերուն պատմութիւնովը՝ ջու կրած սարսափելի չարչարանքներուդ՝ որով հաւկառոզին լրբութիւնը կարկեցնելով ամչցուցիր զայն. ջու անթարշամանալի և բոլորովին խելքէ մաքէ վեր անունովդ որմէ ամբողջ արարածները — թէ երեւցածներն ու թէ չերեւցածները — սաստիկ սոսկումով, սարսափելով կը դողան ու կը դառապարտուին, չնորհներու այս ամէն պարգեւներովդ թող պաշտպանուի, բժշկուի ու քաւութիւն առնայ անձը խոստովանողիս։ (Այս պարգեւներուդ չնորհիւ) թող սատկի դառնաթոյն օձը, նաև ան (սատանան) որ օձին միջոցով պործեց սիեզերադաւ չարութիւնը. նոյն ինքը (սատանան) անբժշկելի հարուածներու տանջանքին թող մատնուի ասով, թող կապուի և ձերբակալուի։ Ստեղծողիդ ողորմութիւնը ինձ հետ թող ըլլայ եւ իմ հոգիս չունչն ալ ջեզ հետ թող կապուի միանայ անքաժանելի կապով։

Ե. Ու ո՛վ որ կարդայ աղօթքի, խնդրուած-

քի, մաղթանքի, պոչուածի այս աղերսաւոր ձայնը (աղօթագիրքը) ծե՛ր թէ աղայ, կո՛յս թէ երիտասարդ, և եթէ աղախիններէն մէկը Աստուածածին բարբար պաղատի, ամէնքն ալ հաւատար անսաչափ ուխտեամբ երանութեան մաս թող ստանան քեզմէ, (նոգեւոր) պարտքերէ թող ազատին, թող մաքրուին, նորոգուին ու անարատանալով, վերահաստատուին, անվտիտ կերպով թո՛ղ նկարեն դարձեալ ձեռ կերպարանքդ իրենց վրայ։ Ահա ո՛վ հնարք գտնող, զօրեղ, անպատմելի, մաքէ ու հասկացողութենէ վեր (Աստուած), իւր Տէ՛ր նայէ հոս՝ այս հեծեծանքներուս ու կողկողագին հառաչանքներուս որ ամէնուն բերնէն ընծայուելով կը մատուցուի ձեզ, ձեռ երկնաւոր ու բարերար հօրդ և վեհափառ ու կենդանութիւն տուող Սուրբ Հոգիիդ համար, Սուրբ Աստուածանդիդ բոլոխատութեամբր և ամէն սուրբերուն խնդրուածքներովը։ Որովհետեւ Դո՛ւն ամէնգիր ամէնքը ու ամէնքն ալ ձեզմէ եղան, և Դո՛ւն կը տիրես ամէնուն վրայ և ամէնէն փառք կը մատուցուի ձեզ որ Մէկդ ես անժամանակ երրորդութեանդ խկութենէն, զուգակցապէս փառաւորուելով անքաւ կերպով և միշեւ վերջը. ամէն։

Նոյն այն հոգեպէն ապերասիկց մոպիտանէնքուան
ա՛ա ապիսխուան հեքնեքանէնքուան նո՛ք յատկուածը։

Սբոթ խորենէն խօսք ա՛ա Աստուածդ։

ԴԱ. ԽՕՍՔ

Ո՛վ Տէր, գթութիւններու աչքն ու ողորմութիւններու Աստուածը, մեծութեան անուն, առատաձեռնութեան ձայն, առատակութեան կոչում, մեր հառաղութիւնէն վեր լուր, դողայնող խօսք, հիացումի հնչում և քաղցրութեամբ ամէնուն ողորմող բարերարութեան յուսադրութիւնն ես։ Որմէ վախնալով կը դողան բոլոր արարածները. ջուր (մեղաւորներուն ուղղած) ապառնալիքներուդ վախէն, սերովբէները առակալով կը սուսառնին (իրենց թեւերը կը բանան). քերովբէները կը կծկըւին. լուսադէմներու (հրեշտակ) խումբերը կը ամքին. բոլոր երկնային պետութիւնները հիացումով կը վախնան։ Իսկ մէկ բերկրութիւն նախմբութեան մը (մեղաւորի մը դարձին) համար անոնք (երկնայինները) մեծապէս դողալով կ'ուրախանան. դեւերը կը զարհուրին. չարին (սատանայ) գունդը եա կ'ընկրկի. խաւարասէր հոգիները կը պակսին. օտարին հրեշտակները անդունդին կը մատնուին։ Աչքին նշանովը կը կապուին յարձակումները՝ դիմադրողին. ատրնային

բանտի մը մէջ կը պահուին քինախնդիրը Ամալեկացիները (Ելից ԺԷ. 14). անխզելի հանգոյցով կը պաշարուին հակառակորդին (սատանայ) խումբերը. մահացու զէնքերով զինուած գունդերը (Բեելթարին զօրքը) անապատելի զնդանին մէջ կ'արգիլուին. դեւերու գումարտակները ահեղ հրամանիդ մեռաղուկը կը պրկուին. ընդդիմախօսներու դատակարգը պապանձելով կը կարկի. կորուստի հիւծումով կը կապուին աներեւոյթներու (սատանին) ժողովականները. անքակելի չղթաներով կը կաշկանդուին սուտ քրիստոսի առաքեալները։

Բ. Անա գիշերուան այս ժամուն՝ ձեռքիս մատուբներով ինձ կը կարկառեմ տեառնապրութիւնը նշանիդ (երեսը կը խաչակնքեմ), ո՛վ կատարեալ տեսակցութիւն որ տգիտութեան խաւարը չես մթնար, այլ մանուկանդ անմատչելի լոյսի մէջ հանգչելով կը բնակիս։ Քու զօրաւոր թեւերուդ պահպանութեանը տակ ընդունէ զիս որ վանգուած աղաչող և գոհաբանող մ'եմ ինձ. վրկէ՛ զիս օտարոտի պղտորութիւններու ցնորքէն, մաքրէ՛ նկատումները սրտիս որ հայելին է զգայարանքներուս. կենաց Փայտովդ զօրացուր զիս ախտաբեր երազներու դէմ. Քու աւրինդ սրսկէ՛ բնակարանիս չրջակաները. եւ եւ մանելիք ճամբաս գծագրէ՛ կեանք առաջ

կողէդ կաթած կաթիւովը. խաչէդ ձեւագրութիւնը պահապան թ՛ողլ ըլլայ քնակարաւնիս տանիքին. երբ աչքս վճր վերցնեմ, ճոռ փրկականն գործերուդ խորհուրդը թողդէմս գայ. տանս սեմին վրայ՝ ճոռ չարչարանքի գործիքդ թո՛ղ հաստատուի. յոյսիս հաւատքը օրհնութեան ծառիդ վրայէն թող կախուի։ Ատոլ արգիլէ՛ ո՛վ Տէր հոգիները սատկեցնողը (սատանայ). լոյսին պաշտպանը անարգել թող մանէ. և ցաւերուս սաստիկ ծանրութեան հետ պարտքիս բեռերն ալ թեթեւցո՛ւր. մարքիս ամփոփման այս լուսրանին՝ անկողինի մահիճիս մէջ յիշելով յուսահատութիւններուս դառն պտուղները, չարաչար անօրէնութիւններուս աներեւ մանրամասնութիւնները կը խոստովանիմ ճեզ՝ որ ամէն բան գիտես։

Գ. Հանգչեցուր զիս որ յոգնած եմ (աշխարհային) խիստ ծփացող աշխատութիւններէ. վերցո՛ւր սարսակոյտ տագնապները որոնք հոգիս կը կսկծցնեն, դառնութիւնը՝ վիշտերուն. հեծեծանքը՝ պիտոյքին. նեղութիւնը՝ թշուառութիւններուն. հառաչումները խորտակումներուն. թուլութիւնները՝ ապշութիւններուն. թմրութիւնները՝ յանկարծական վախէ վեր ցատկելներուն. գինովութիւնները յիմարութիւններուն. կարճամտութիւնը՝ խելագարութիւններուն և սիրոյ պաղելը՝ ցանկական ախտին կրակոտ ջերմութեան

հետ։ Բարեգործ ամէնէն չնորհիւ՝ նորոգող ձեռ-
քովդ, կեանք բաշխող ժառովդ, մինչ փայլող
փառքովդ, յաւիտենական անեղծութեամբդ,
զուարթ երեսաներովդ, պաչտելի խակութեամբը
էիդ և երկրպագուելիք բարձրութեամբդ օժան-
դակ եղիր բազմասխալ ստրատումութեանը տկա-
րութեանս։ Կարէ՛ չարաչար հեծեծանքը՝ կոր-
ընչնող խեղդուկին, վերյո՛ւր նոր գիւտը չա-
րին, հին խարդախութիւնը՝ քսուին, օտար ազ-
գեցութիւնները՝ մոհուան պատրաստողին (աստա-
նայ). անյարմար երեւոյթները՝ ամէնօրեայ ե-
ղեռնագործին. աչքի պատրանքները՝ դժնդակ
դեւին. զրպարտչ մեղկ չունչը՝ իրեն քաշող կա-
խարդին. դաղտուկի այս հանգստարանին մէջ
(անկողին), որ մեռնելու կը նմանի, պահէ՛ անե-
րեւոյթ (պարապ) մտածումներէ, մասնաւոր սխա-
լութիւններէ, մեծագոյն գայթակղութիւններէ,
փոքրագոյն սահումներէ, խաբեբայ չար ձանձրու-
թիւններէ։ Այս յանցաւոր ծառայիդ զգայուսնե-
րէն հեռացո՛ւր, անդէպ մտածութիւնները, պար-
ապաւելի կիրքերը, նախատելի վարքերը, ամչնա-
լիք դէպքերը, սխալական հետքերը, ծաղրելի
պատրանքները, արհամարհելի խորհուրդները,
քամահրելի աւելորդաբանութիւնները։ Այս ինչ
ապաւինողը՝ հոգւով անխախտ ու մարմնով անա-
ղարտ պահէ, (պաշտպանէ) ամօթակաշուէ հա-

վերչն, հարուածներու բռնութենէն, փոթորիկնե-
րու բախումէն, ժրրիկներու ասուումէն ու գազան-
ներու յարձակումէն։ Երբ այքա փակեմ, սրտիս
տեսարանը թող չմթնայ, այլ թող զուարթանայ,
պայծառանայ, վայելչանայ ու չմարելիք լուսաւո-
րութեամբ վառելով ինձ հետ թող փայլի, ո՛վ
Տէր Յիսուս Քրիստոս։ Քու խօսքովդ մաքրէ՛ պա-
տըսպարանը հիւրիս, խորամանկութիւններէ,
զբաղումներէ, ինձ ատելի եղած յիշատակներէ,
երկնայինին դէմ կռուող մտածումներէ, քրէական
յիմարութիւններէ, սիրտանեղ անշնորհութիւններէ,
Աստուծոյ դէմ հերձուածելէ։

Վերակացու եղիր ինձ, երկնայիններուդ գու-
դովը՝ պետութիւններով ու իշխանութիւններով,
սուրբ Աստուածութեանդ մաքուր մատակարարն
եղող՝ անյաղթելի զօրավարներով. առաքեալ-
ները՝ (վերակացու թող ըլլան ինձ) Աւետիս Ա-
ւետարանով, մարգարէները՝ կատակարանով, եր-
կանիկներու մաղթանքները, զոր իրենց կեանքին
վերջաւորութեանը պահուն ընծայեցին։ Որոնցմով՝
եթէ վախով ներեմ ու քու ուզածիդ պէս սրբա-
միտ, (Բ. Կորնթ. Է. 9, 10), կրկնապատիկ ուրա-
խութեամբ արթնամ քու չնորհիդ. եթէ վհատ-
ութեամբ քնանամ դարձեալ արթնամ հոգեւոր
բերկրանքով. եթէ մեղքով ընկողմանիմ, դարձ-
եալ ատքի կանգնիմ անապատ մաքրութեամբ ու
խղճի խայթէ զերծ։

Դ. Սուրբ Աստուածածնիդ և բոլոր արդարեն-
րուն ու ընտրեալ (հին) նահատակներուն բարեխօ-
սութեամբը, խնդրուածքներուս ատատկահատուչ
ձայնն ու հեծեծանքները լսէ, ա՛վ միակ բազմա-
գութ։ Եւ ինձ ամէնէն փառք կը վերընծայուի
մինչեւ վերջը, իմ՝ և սուրբ ու անմահ զուար-
թասիրտներու (հրեշտակ) դասերուն ձայնովը, գով-
լու համար քու Հայրդ որ մեր Աստուածն է և
սուրբ Հոգիդ որ ամէնքը ստեղծողն ու նորոգողն
է. Ամէն։

ԳԼ. ԽՕՍՔ

Բարեբախտութեան երջանիկ փոյթին՝ խորհրդաւոր
խնձոյին վրայ քաղցրութեան յետով ինծի տալէ

ԿԸ ԳՈՉԱՆԱՄ ինձմէ, ա՛վ Բարեգութ,
միակ մարդասէր, երկինքն ու երկիրը ստեղծող,
կենդանի Աստուծոյ որդին, քու սիրոյդ յիշա-
տակին ըղձանքովը արթնցանք, երբ լսեցինք
հնչումը հրաւէրի փայտիդ։ Որով (կոչնակով) զար-
կիր մեր լաղութեան գործարանին և սթափե-
ցանք, կանգնեցանք, ոտքի ելանք մեր մեռելա-
կերպ թմրութենէն. ուստի սիրափարար խօսքե-
րով հրաւէր ընդունողի պէս՝ քաշուեցանք եկանք՝
օրհնաբանութեան պաշտամունքի այս ժամուն՝

հատուցումի այս բեմին առջեւ՝ ուրախութեամբ
ղեմդ ելլելու համար։

Բ. Ահա փա՛ռք ջեզ, ո՛վ անսահմանելի ա-
նուն ու անքովանդակելի զօրութիւն, որ այսքան
հնարքներով հոգ առիր փրկութեանս. գոհա-
քանուած անեղծ էութիւն, որ այս աշխարհի վրայ
հրաշքով կերպարանեցիր նմանութիւնը գալիք
աշխարհին. փայտէ վայելուչ կահին հանդարտ
գործիքովը առաջիկ գոռացիր մեր անկանգնելի
խոր քունին մէջ։ Որպէս թէ՝ խրատիդ յանդի-
մանութիւնը խառնեցիր մեր դանդաղ ծուլու-
թեան. ճայթումին ուժգնութիւնը՝ միացուցիր
հայրական հեզ սիրոյդ. երկու միջնորդներու
(կոչնակը զարնող միայէ երկու կռաններըը) ըն-
դոստ զարնուածքովը՝ մարդասիրապէս քաղցրու-
թիւն տեղացուցիր. ա՛չ մեղմ խօսքերու անուշու-
թեամբը (օրօր ըսելով) խոր քունի մէջ թաղեցիր ու
ա՛չ ալ անխնամաբար սոսկումով (արթնցնելով) առ-
ւաւած հոգիս զարհուրեցուցիր։ Ծնրադրական
երկրպագութիւն (Թող մատուցուի) բոլորը առեղ-
ծողիդ, որ հիմակուընէ բացայայտօրէն, ցուցու-
ցիր կատարեալ օրինակը առեղ ձայնին՝ յարու-
թեան մեծ օրուան. կենդանացուցիր զմեզ թմրու-
թենէն որ դժոխականն (գերեզմանային) լուսթեան
կը նմանի. փնտռելու ելլելով՝ զիս պակասամիտս՝
ուրախութեան գինիդ հրաւիրեցիր. անարատ

հարսը (եկեղեցին) փեսայիդ սիրոյն պատրաստող կարգեցիր ասիկայ (կոչնակը). անասնձ վիթխարին այս վոք խթանովը վախցուցիր. առաւօտեան վեր վայ՝ իբր նուագուժի ձանը լուծ՝ այս ասուարկան դրիր. չարախօսին կզակներուն իբր զապող օղակ՝ ասիկայ անցուցիր: Ցաւէտ վիրաւորուած է անքաւ բարձրութիւնդ, ո՛վ մեծ Աստուած, որ վհայտին (դրախտի արգելեալ ծառին) մեղքը՝ կեանքի չնորհիդ ազատութեանը փոխարկեցիր. ցնդած յիմարներս կրկին իմաստացուցիր հոգեւոր հանճարովդ. կըռ կըռ զարնելով՝ (կոչնակը) առանց մոռացութեան միշտ յիշեցիր անբժշկելիութիւնը օձին հարուածին. երբորդութիւնդ նշանակելու համար, վերջաւորութեանը պահուն եւս երեք անգամ զարնելով կոչնակը՝ ցուցուցիր թէ՝ ինձ վերս հասյնողը (աստանան) երեք կապերով կայկանդուած է:

Գ. Խունկերու բուրումով ներքողական զոհ վեր կը դրկեմ ձեզ, ո՛վ ամէնքը խնամող, որ բազմաստուածութեան աստ ու խաբեպատիր կուռքերէն աւելի յաճախ կերարկուող զորձիքով (կոչնակ) որսայիր մեղապարտ անձս՝ ձեզ երկրպագելու համար: Այս նուիրական, խրոխտ ու անարկու փայտով՝ ճշմարտութիւնը քարոզեցիր. այս պատշաճ առիթով (կոչնակ) մեծայուցիր պատիւը նոր աւետարանիդ քարոզութեան: Ասիկայ (կոչ-

նահկը) նոյն ինքն գոչումի բարձր աղաղակն է Քրս. սպասաւորինութեանդ, ո՛վ երկրի պետութեանց (հոգեւոր) թագաւորը Տէր Աստուած. (ասիկայ) կրնաք հանդէպիդ աւարտելուն ուրախութեան նշանն է, ո՛վ Յիսուս, որուն մէջ հոգեղէն անեռի վարուելոնը կապուելով բռնուեցաւ. այս առջուած վայրի կատրը՝ աւէնօրուայ հարուած մ'է հպարտացած չարագործին գլխուն գագաթին։ Սիոնի զաւկընները՝ առջ (կոչնակ) կը գումարուին՝ խաւարային աշխարհակալին (սատանայ) դէմ պատերազմելու. այն կոփուած ու իւղով օծուած առխտակին հնչումը, Աստուծմէ աւանդուած ու հեռաւոր ժամանակներէ ի վեր սովորութեան կարգ անցած տօն մ'է որ ո՛չ կը հինայ, ո՛չ ալ կը խափանի. հեռուներէն լրած ծանուցումովը՝ սպասող հաւատացեալին ժամանակը կը նշանակէ. ճիշդ նոյնն ու տեսակակիցն է Աստուածային դրախտիդ մէջ գտնուած կենաց Փայտին, փուքոտ ընթացքով ու օրհնութեան յորկը (եկեղեցի) հաւաքուելու բարի կոչնակ մ'է. գիտութեան ծառին տեսական պատկերն է բարիին ու չարին ընտրութիւնը վճռող. խաչիդ նշանը՝ Սուրբ Հոգիով մեր երեսը տեսաւնագրել (խաչակնքելու) մեծ յուշարար մ'է. աւետարեր մ'է որ կանուխէն կը զեկուցանէ (երկնաւոր) սուրբ թագաւորիդ փառոյ գալուստը՝ պահուած դշխոյին (եկեղեցի) քով.

քաղաքական յորդոր մ'է՝ մաքրակրօնութեան խրախճանութեան (պաշտամունք կատարելու). չքեղաշուք քօղով ընծայուած և չատ (հոգեւոր) զաւակներ ծնող ու (Քրիստոսի) թագուհի կոչուած կոյսերուն՝ հոգեւոր համբոյրով Քրիստոսի միանալուն անմեղ սիրահարն է (կոչնակը). ինչպէս նաև պատրաստողը անոնց ներքին արդուզարդին, որուն վայելչութիւնը հոգիին վրայ կը փայլի. նմանութիւնն է Սինա լերան պատգամին, որ Տէրունական տեղէն դուրս կը ղրկուէր. անմեղ և անարատ զաւակներու մայր եզող միշտ պանծալի օրիորդը (եկեղեցին) ասով կը զարդարուէր (կոչնակը զարնուելուն պէս ջահերը կը վառէր).

Դ. Սրիքովինէն աւելի գերազանց՝ եղջերէ փողն է այն ատ (կոչնակը) որով հարթեցի՛ր ապաւէներ բունութիւնը Բեւլիարի. այս վայրէ պարատատիկով (սաքան) քարեր նետեցիր Գողիաղի դէմ. նիզակը նորէն կանգնեցիր իբր ահարկու վկայ սատանային կործանման. (Ցեսու Ը. 18) խորապէս բուսած մեղքերուս արմատը՝ այս մեքենայով դուրս հանեցիր. կատարել մոռցած պարտքերս այս երախտիքով (կոչնակ) ինձ հետ կապեցիր. Զոր (կոչնակը) եթէ Աստուածային բանիդ գալուստը հռչակելու համար՝ անոր առջեւէն եկած ուրիշ ձայն մը (Յովհաննէս Մկրտիչ) անուանեմ՝ չեմ սխալիր, մանաւանդ թէ չիտակն ըսած կ'ըլլամ.

հոգի կրող այս նիւթեղէն ամանով՝ (կոչնակ) Քրիստոսի գործերուդ մեծութիւնը շատ ուրիշ կը պատմուի ու կը հռչակուի. այս անպատասպար (վրան բոյ) ապաւինարանին ձեռքով՝ ինչմէ դրուած ու երկինքէն պարգեւուած բիւրաւոր գարմանալի օգնութիւններ ընձեռեցիր երկրային-ներուն։

Ե. Անքննելի անունդ խոստովանուած է ու սրբամանութեան խորհրդովը օրհնուած աննկատելի պատկերն է լոյսի, ո՛վ բարի խնամք տանող մարդասէր. որ կրկին անգամ չնորհուած այս նշանով (խաչը առաջին չնորհն է, կոչնակը երկրորդ) դէպի հեռուները երկարող ու ձայն առող նետեր արձակեցիր, որոնք օդին միջէ կը ճամբորդեն, վայելչօրէն կը թռչին և կենդանի հոգի կը կրեն իրենց վրայ, որոնցմով անսխալ նշանառուելով ձեռքիդ գործիքը նպատակակէտը խաւարային աղեղնաւոր գազանին (սատանին չար դիտումները) ու խափան կործանելով ետ ընկճեցիր զայն։ Բերդի վրայէն պատերազմողներու անառիկ պատնէշի մը պէս՝ չքանդուելու չափ ամուր կանգնեցիր (կոչնակը) որուն վրայ զարնուած փայտի հարուածները՝ հակառակ թշնամիին (սատանային կամքին) իբր կամք կատարող հրեշտակ վեր ղրկեցիր։ Մեծիդ հրամանին խօսքով՝ չնորհիդ օծութեան իւղը սրբելով՝ իբր փրկանակը խաչիդ՝ յեսու-

նեցիր ու սրեցիր՝ մալի գոռոզը խթանող այս եղջիւրը, երկնայիններուն ձայնէն աւելի՝ ասոր (կոչնակին) ձայնին մեծ հնչուժէն քանդուեցաւ, վերցուեցաւ տգեղ, խիստ վախկոտ և կարճամիտ վատին կամքին պարիսպին դուռը՝ հրէական սրտին հակակցողութեան և ստուերական տան (հին օրէնքին) կործանումին հետ։

Զ. Փառաբանութիւն կը վերընծայեմ, Քեզ, ո՛վ անմահ թագաւոր. ինչ որ ըրիր ու հզօր ալիքդ հաստատեցիր, կ՚աղաչեմ Քեզ, կրկին գործէ զայն։ Ասոր չնորհով մեղմէ հեռացնելով անցուցիր՝ քսուին դժնդակ խորամանկութեան վտանգը. մեղքի տաժանելի ջերմը. խափողին փչած դառն հովը. մահացու արկածներու երկիւղալի պատճառը, օդին ցնդուժէն եկած տխրեցնող վնասները. թալկացնող՝ դիւային հեծեծանքները։ Նշանիդ թեւերով (խաչ) օժանդակելով՝ Քեզմով պինուած այս հեծանով կրկին ցրո՛ւէ կրակ տեղացնող ամպերը. կարկուտ բերող որոտումները. բազմոտանի վիշապին՝ կեղծաւորութեան մուխ կրակը արծարծելով դոյացուցած ցաւագին ցոլքերը. սառեցնող սուրը. դիմադրելիք պատերազմը (մեղքերու դէմ). մեր վրայ յարձակող վայրենի խորհուրդներն ու խաղցող դեւերը, որոնք այս փոքրիկ առարկայէն (կոչնակ) սասանելով դողալով կը զարհուրին, քաջավարժ ձա-

նօթուբեամբ յայտնապէս գիտնալով թէ, այս առանձնաձայնով դաստատանի կ'ելլէ Տէրը։ Եւ բոլոր աստուածպաշտական կռուողները՝ (եկեղեցականները) խիստ քաջուբեամբ խրախուսուելով՝ հոգիին սուրը պինդ կերպով կը գինուին՝ այս յուշարարին (կոչնակին աղաղարած) կանոնին ձեւին համեմատար երջանկաբար նահատակուելու (սատանին դէմ կռուելու) օրինաւոր ասպարէզին (եկեղեցիին) մէջ, անկերպագրելի (ոչ-խօսք) գոչումով ընդհանուր (քրիստոնեայ) ազգերուն կը քարոզէ՝ կրակով փորձի ենթարկուելու ընարուբիւնը (վերջին դատաստանը)։

է. Ահա գարնուեցաւ մեծ փողը. ասո՛վ աստուած օրհնուբիւնով համբարձաւ. ասո՛վ պատմաւեցաւ բոլոր աշխարհի. բաժնուած հեթանոսանեռն ականջին հնչեց. Եսայիին խօսքին համեմատ «Մեծին պահապաններուն ձայնը զօրացաւ և առ հասարակ նոյն խօսքին վրայ խնդանք»։ Ասոր (կոչնակին) ձեռքով՝ ջուրի պէս ցնդեցան խաչին թշնամիները (սատանայ). անպատուեցաւ ճաշակը առաջին փայտին պատուին (գիտուբեան ծառին). այս խորհրդաւոր նիւթը մեծարուեցաւ կենդի (փայտ) անուանուելով. անարգուեցաւ երկաթը որ (հոգեւոր) պատերազմի համար պէտք չէ այլեւս. (Զաքարիա ԺԴ. 20) Մեծին երիվարին ականին վրայ՝ իբր ՏԻՐՈՋ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ այս կեանքի

ձայն տուող փայտը նշանագրել յարմար սեպուեցաւ, երկնային հուլիւին այս օձեալ գաւազանով՝ մարդոց ձեռքի իշխանութեան տուրը տեղը դրաւեցաւ (Դաւիթին հովուական գաւազանը յաղթեց Գողիաթի զէնքերը). տաճարին քարին վրայ գործաւորի մուրճ չխաղայ, իսկ Աստուծմէ չինուած խորաններուն վրայ՝ այս նուիրուած փայտը՝ խաչին թեւերուն հետ սլացած կ'իյնէ ու կը հնչէ, Ո՛չ թէ ամսագլուխներուն, կամ եօթն անգամ եօթներորդ տարիներու (յիսուներորդ) յոբելեանին անկիւնի մը գլուխ սահմանափակուած կը վողէ, այլ ամեզերքի ծայրերը ու աշխարհի չորս կողմը, մեծ ծովերու ջուրին ծոցը ու անոնց կղզիներուն ալ՝ յաճախ աստուածային ձայնի մը պէս հնչելով կ'աւետարանէ։ Երբ այս փայտը երեւցաւ՝ սատկեցնողին (սատանայ) տուրերը կոտրեցան և իրենց անօգտակար ձեւերէն փոխուելով խուխերու ու մանգաղներու տեղ կը ծառայեն մեզ։

Ը. (կոչնակին ձայնը) ո՛չ քարանձաւներու խորերը հնչեցուած ձայներու արձագանգին պէս աստակութեամբ կը հասնի, և ոչ ալ օտար իմաստակի մը (Հոմերոն) ըսածին պէս դժնդակ կերպով օդը կը վիրաւորէ. ո՛չ անախորժ սրութեամբ ականջ կը մտնէ, և ո՛չ ալ ուղեղին ամանը (գլուխ) զզուեցնելով գէշ կերպով կը թնդացնէ. ո՛չ ա-

կորնեթը խրատչեցնելով մարմինը կը փչաքաղէ (կրճ կրճ ընելով), ո՛չ ալ մաքերը չուարթցնելով այլայլութիւն կը պատճառէ. ո՛չ պղնձէ զանգակի պէս կ'երերացնէ, ո՛չ ալ սալայատակի զարնուած քարի նման անախորժ զարնուածք ունի: Մեր նոր սիօնին (եկեղեցիին) անխորտակելի պատսպարանն է (կոչնակը). սակայ արարիչէն աւանդուած կազմածներուն՝ գլխաւոր ապաւներէնմէկն է, զոր քրիստոնեայ եկեղեցականներս, Ղեւտացիներուն պէս՝ զգուշաւորապէս վերցնելով կը խնամենք. օրինակն է հրեշտակին ձայնին, զոր Առաքողին խօսքը հաւատ ծնանելով, այս նմանութեամբ զայն (կոչնակը) հասկցուց. Աւետարանը նուագելու՝ չնորհի նոր գործիքն է. սաղմոսարանի օրհնաբանութեան եղիսէի վրայ երած ազդեցութեանէն աւելի, Աստուծոյ Հոգին արթնցնողն է մեր մէջ, Քաղցրանուագ ողբերգութիւններու համար պիքէ լարերով պատրաստուած ջութակներուն և բանաստեղծական խօսքերով ունկնդիրներուն բարքերը երգող բամբիռին և ուրիշ նուագարաններուն ամէնուն առջեւէն գոյդ պարտզուխն է (կոչնակը). Նոր սրինգ մը ուրիշ ձեւով՝ որ հինին տեղ ընդունուած է մեզմէ, և ո՛չ հեթանոսներու նուագարանին նման պարապ տեղը՝ (անխորհուրդ) և ո՛չ ալ հրէական թաղման համեմատ կը հնչէ, զոր մարգարէն սիրով կոդմէ արգիլեց.

«հեռացո՛ւր ինձմէ». այլ աչքը մաքուր խնամք առնելով կրկին սիրեց ու պատուեց ասիկա որ ան կը սիրէ դեւերուն վրայ ու կ'արգիլէ ամէն չար պատահարները։

Թ. Արդ՝ օրհնաբանութեամբ ու գովեստով յարգելով այս տուրք պարգեւը՝ ընդունեցի (կամ քան ամանց ընդունէ՛) զայն, զիս պահպանելու և ինձ փառք տալու, իմ գոհութիւնս յայտնելու և քեզ պաշտօն մատուցանելու համար որ Արարչական փառաւորութեանդ բարձր արուեստին անխարդախ արտադրութիւնն է։ Ատուածմէ առեղծուած այդ ձայնը թող մանէ մարմնոյս խաղերուն կապին մէջ՝ հոգիէս հանելու համար դեւերուն խաբկանքները, ներս մտած անէծքներն ու մեղքերու ապականութիւնները։ Այս յատկանշական առարկան (կոչնակը) լուսաւոր քնար մը թող ըլլայ, անջնջելի նամակ մը՝ անխափան կերպով ջատագովելու համար Տէրունական անօրէնութիւններդ։ Ահա, ո՛վ Բարեգութ, ասով պարգեւէ՛, կ'աղաչե՛մ, ո՛վ զօրաւոր, կրկին պահպանութիւն չնորհէ մեզ երեւցող ու չերեւցող հակառակորդներէ (դեւեր)։ Շահեկան անձրեւներ ու քաղցր օդեր ընձեռէ մեզ, ո՛վ կատարելապէս լեցուն ձեռք (ուննեցող), որ կը բանաս ու պատրաստաբար կ'երկնցնես զայն՝ բազմատեսակ բարիքներ բաշխելով։ Քու այս հրամայական խօս-

քուվդ Թող պահին՝ տապախառն հովը, ցաւ բե-
րող քամին, չար ուազակներու (սատանայ) խոր-
դախ յարձակումները. ասով Թող խափանին
դժնդակ մատնիչին (սատանայ) զօրքերուն (մեր
հոգիին դէմ մղած) բոլոր կռիւները. այս օծուած
միւռոնին երջանիկ ձայնէն՝ Թող հալին, հատնին
ու մեռնին որդն ու ցեղը և ատոնց բոլոր նմանե-
ները որ մեր մեղքերէն զօրանալով՝ մեզի հետ կը
պատերազմին։ Ո՛վ ամէնուն ստեղծողն ու արա-
րածներուն տէրը, ասով արմատացուր մեր մէջ՝
Քու մեծ պաշտպանութիւնդ ստանալու յոյսին ե-
րանութեան ծառը։ Այս Սաբեկայ ծառին ստե-
րուն ծայրէն կախուած է ներկայ (հոգիներու) փըր-
կութեան նոր ու տուրք աւանդը, որ Քեզմով
ծաղկած է, ո՛վ Քրիստոս, անմահական կեանքի
պտուղը տալու համար։

Այս փառաւորուած միւռոնին արձակած բար-
զեկոյց ձայնէն՝ խոր մթութեան հեռաւոր ծայրերը
Թող փախչին այլ և այլ ձեռնածութեամբ խար-
դախող, խաբեբայ, սուրին ու հակառակող դե-
ւերը։ Ասով Թող հեռանան մեր հերկուած պտղա-
բեր արտերուն սահմանէն ու Քու մշակած կեն-
դանի երկիրէդ (մարդ)՝ փճացնող վէրքերն ու
կակծեցնողներու (կենդանիներու) խումբերը։ Զարին
հնարքներովը մեր վրայ երեւցած յաւերժական
կրկնապատիկ տգեղութիւններն (սատանայ, հրէշ

Հաւլն), ու անվայել պատահարները՝ ասով թող կարուին։ Անմիջապէս թող վռնտուին ասով՝ մեր երկու բնութեան (հոգիին ու մարմնին) մէջ վերհերեւցած մօտաւոր դաւաճանողները զորս իրենք կ'ատելեն, մէկուն (հոգիին) մէջի օտարոտի ու ախտալ մտածումներն ու միւսին մէջի (մարմին) ապականող, անմաքուր զեռուններն ու զզուելի արարածները։ Փրկէ՛, ո՛վ Տէր Յիսուս, կ'աղաչեմ Քեզ, փրկէ՛, ո՛վ Բարերար, ամենազօրավէլի ձեռքդ երկնցո՛ւր ինձ և ասով օգնէ՛ ինձ, ազատէ զիս (հոգիս) բոլոր հակառակորդներէս (սատանայ)։

Ժ. Թո՛ղ խառնուի, միանա՛յ ատո՛ր՝ (կոչնակին) Քու հրամանդ, յիմարացած քար սրտերը՝ Քու խօսքդ արդիւնաւորելու ընդունակ դարձնելու համար. Քու աքանչելիքներուդ հրաշքի այս զաւազանը զո՛րկ, մխէ, թուլցած սրտերու ուղղուած հոգիներու մէջ և հաստատելով ամուրցո՛ւր զանոնք, որ անդրդուելի կերպով չիտակ կանգնին. իսկ տեղէն չշարժողները կակուղցո՛ւր որ արթննան ու հեզ հոգիով Քու ատուածաւանդ պատուէրդ իմանան՝ Պօղոսին ու Մատթէոսին պէս։ Այս պատուած միայով՝ ո՛վ մարդասէր, խաչիդ երախտիքը յիշեցուր որով անճառելիներ գործեցիր. նոր ատպանակդ վերցնող պանծալի լծակներով՝ պարտքերուս վտանգը վերցո՛ւր ինձմէ, ո՛վ ապրեցնող։ Ծամատած սրտերու ականջները՝ այս կեանքի

ձայնը լսելու համար՝ ինչ կամքովդ քոզ բացաւին, ո՛վ Ջօրաւոր։ ինչ այս մեծ բարութեան հրամանովդ՝ խուլերուն ականջները քոզ լսեն. սար ձեռքով քոզ բացուին՝ համր եղողներուն լեզուները. սաստիկ քոզ լուսաւորուին աչքի տեսութիւնները՝ մաքուր կերպով ու ակնապիշ ինչ նայելու համար՝ անայլայլաբար. յափրացողները քոզ զղջան, դառնան ու կ'ազդուրուին. ընձեռէ՛, ո՛վ Տէ՛ր, արցունքի անձրեւ աուր ինձ՝ որ առատ եմ։ ինչով (կոչնակը) մեզ համար քոզ ըլլայ ցնծութեան լուր, ուրախութեան ձայն, բերկրութեան խօսք, հանգստի նուագ, երանութեան նիւթ, (հոգեւոր) փրկութեան պատճառ, քաւութեան առիթ, վիշտերու մերժում. խեղդումներու խզում. նեղութիւններու ընդարձակութիւն. խիթերու կրճատում. հեծեծանքներու հալածում. հառաչանքներու թեթեւացում. պէտքերու ապահովութիւն. կիրքերու չափաւորութիւն. վհատութիւններու սփոփանք. ցաւերու բժշկութիւն. թուլութեանց տոկունութիւն և անտեսուածներուն՝ ուշադրութիւն։

ԺԱ. Այս ցանկալի անխոտոր ու չիտակ կամուրջով՝ ու երկինքը երթալու բարձրաբերձ ու որքանեա երկնաչափ սանդուխով՝ ինչ օրհնաբանուած և անուր անուն ունեցող Հօրդ առնելով ներկայացուր զիս, ո՛վ բարերար, որպէս զի

Հոգիդ առաջնորդութեամբը անբաժանելի կերպով միանամ ինձ. որով միակ սուրբ և միակ ուս միանական տէրութեանդ՝ և անեղծ արարչութեանդ՝ թէ՛ կենդանիներէն և թէ՛ անշունչ առարկաներէն վայելուչ գոհութեամբ փառք և իշխանութիւն կը մատուցուի միշտ և յաւիտեան. ամէն։

Նոյն այն Հոգւոյն պղծութենէ մաքրուած սրտերուն ուղիղ հնազանդութեան նո՛ր յաւելուածը։

Սբոյ խորհրդեն քոյ առ Աստուած.

Գ. ԽՕՍՔ

Սուրբ լոյս տուող եղիր՝ մեռօրիս վրայ բացատրութիւն տալու ձեւով՝ աղօթք։

ՈՒՐՐԲ անաւոր անուն. անպատմելի բարձրեալ. անյագ անձկութեամբ ախորժելի վսեմա՛ք. որ սուրբ տեղը (երկինք) բնակելով՝ սուրբ սուրբ երգելով փառք առողներէն մէշտ կը սրբաբանուիս. լեցուն ու խիտ զեզուն ես քարութեամբ ու առատաձեռնութիւնդ անպակասելի է. քարի լոյս ես ու գովելի ծագում. երկրպագուած փառաւորութիւն անեղ և անշնորհելի. ամէնքն ես ու

ամէնուն մէջ։ Ծուռդ դայինքի այս խօսքով կ'ուխտեմ միանալ Քեզ հետ, ո՛վ զօրաւոր. այո՛, ամէն ալէլուիա (այնպէս թող ըլլայ) ո՛վ ընդհանուրին գովուած (երկնաւոր) թագաւորը. ամէնուն Առաւածը, արարածներուն ստեղծողն ու կամք կատարող Տէր. բոլոր ստեղծուածներուն միակ պատճառը, փրկիչ և միշտ պաշտուելիք օծուած։

Բ. Ուրկէ (Ցիսուսի օծուած թարգմանուելէն) հասկցանք թէ ասիկայ (օծումը) չծախուելիք գանձ է ու չփոխանցուելիք հարստութիւն, ո՛վ երկնաւոր թագաւոր Ցիսուս Քրիստոս. որուն մեծապէս դողալով կ'սպասաւորեն լուսեղէն բերան և թեղեղէն չունչ ունեցող ահեղ անյատհները՝ իրենց անխոտոր մտքին հաճութեամբը՝ յոժարակամ գոհունակութեան ձունկ չոքելով քու առջիդ, ո՛վ աեսանուածներն ու չտեսանուածները ստեղծող։ Դուն որ միակ ամբողջն ու կատարեալապէս անպակասելին էիր ու եա. մեր ամբողջ մարմինն ալ իսկապէս՝ կատարեալ կերպով առիր, որպէս զի քու ամբողջութեննէդ (գոյն ալ). ստացնես՝ ո՛վ օրհնուած և բարեբանուած՝ որ ահաւորիդ բարերութեան անճառելի բարձրութեանը փառքին ու պովեստին համար՝ մեր (հոգիներուն) փրկութեան առթիւ (չնորհած) միշտ անքննելի ողորմութեամբդ ճանչցուած ես յաւէտ։ Օծումի այս չնորհին առաջին պարգեւը՝ մեծախորհուրդ հրաշապործու-

թիւն է, որովհետեւ ինչ լոյսդ տուվ ճանչցուեցաւ թէ, հաստղութիւնէ վեր ճառագայթ, անսահման ծագում, անաչառ կերպով սիտուող արեգակ, երկու տարբերուն (գորեկ և գիշեր) կշիռը սահմանուղ տող (արեւ կամ արուսեակ). ու ոտքի հետքերը լուսաւորող ճրագ է. ու որով կը բացուին մեր մտքի աչքերն ու կը տեսանենք. և այս ճառին համեմատ՝ հրեշտակային պարերգութիւն՝ յաւէտ մտքով կը ծանենք պարգեւներ բաշխող առատաձեռնութիւնը ամէն իմաստութիւն ունեցողիդ՝ իբր վերկէնէ վայելուչ կնդրուկ՝ անառարատ դաւանութի զուարթ խղովը խնկելով զայն, որովհետեւ՝ ամէնէն առաջ՝ երբ իմ առաջին անգամ ստեղծուող նախահօրէս՝ փչումի բարձրացող շնորհը զորմելի տխրականութեամբ եառնուեցաւ, անիկայ մեղքերու դերութեանը մէջ յաւէտ հիննալով մահուան դատապարտուեցաւ. և եղծումի պականութեան անազատելի հանդոյցովը կապուելով՝ (գիտութեան) ծառին պատճառէն՝ անկանգնելի կերպով ինկաւ և կատարեալէս կործանելով գլորեցաւ, ու լոյսէն վռընտուելով՝ այս մութ տեղը իյնալու դատապարտուեցաւ: Իսկ Դուն, ո՛վ գթած ողորմած աէր՝ որովհետեւ իրմէ աւելի աղէկ ճանչցար զոյն զոր ստեղծած էիր, և որ անկարելին յուսալով (Աստուած ըլլալ) չկեցաւ ինչ վիճակի մէջ որ էր, որով կա-

րող չէր ըլլար իսկապէս տեսնել գէթ զանցուածքիւնը Անհասանելիին անմատչելի լոյսին, զոր ոչ թէ տեւական մշտափայլ վառումով՝ անաղօտ կերպով տարածեցիր, այլ գիշերուան զարհուրելի ցընորք մութին՝ ձեռք բռնուած ձէթին նմանը (հին տեսնուածն ճրագ) որուն պատրոյգ թաթխելով կը վառեն, — և որ օրինակ է ինձ անախտ միութեամբ մեզ հետ խառնուելուդ — մարդասիրապէս հիւսելով պատրաստեցիր. որպէս զի մենք որ կանուխէն կորանցնող ծառին մեղքովը մահուան մութին աքսորուեցանք, այս չարիքը դարմանելու համար՝ պտուղին ցեղակիցովը (ձիթաիւղ՝ որմէ կը պատրաստուի մխուռնը) հաւատքի ջահով լուսաւորուելով այն օրհնուած վիճակին վերադառնանք. ինչպէս նաև մահուան փայտովը՝ որուն փակչելովդ մեզ ալ՝ մեծ խորհուրդին օրինակովը՝ քերիր կեանքի փայտին փակցուցիր՝ միացնելով անոր հետ։

Գ. Արդ՝ ինչպէս որ առանց գիշերի կատարեալ չէւսար օրը, անանկ ալ առանց ձէթի պիտոյքը լրացնելու՝ կատարեալ չէւսար տան կարգադրութիւնը. որովհետեւ՝ ինչպէս որ ոչնուիճակ ձիթաիւղը մարմնաւոր ուժը կը լուսաւորէ, նոյնպէս ալ Քու չունչիդ չնորհը, և անխմանալի ընտրութեամբ մաքրուածը (ձէթը՝ մեռոնը) հրաշափառ կերպով կը պայծառացնէ մեր

աներեւոյթ հոգիները մեզ հետ միացնելով զԻեզ որ անտեսանելի ես, Ինչպէս որ կը հաւատանք թէ, երբ մարմինը սուրբ աւազանի լուսարանն իջնայ ու անոր մէջ լուացուի՝ անձը կը մաքրուի, այսպէս ալ Իւղին օծումովը՝ յոյսով ւեցուելով, անկասկած կերպով կը հաւատանք թէ, ասոր չնորհիւ և ասկէ՝ (Տեառն) կ'ատանանք Հոգիին զօրութիւնը, եւ ինչպէս որ տէրունական օրհնութեան ուխտիք հրամանովդ նախ մեղքերուն քաւութիւն կը վճռէիր ախտաւորներուն, իսկ անոր (մեղքերը քաւելու իշխանութեամբդ) չհաւատացող անպիղծ թերահաւատներուն իբր հաստատուն վկայ հաւատարիմ՝ մարմնոյ աչքով՝ իսկոյն հրաշալի բժշկութիւնդ կը ցուցնէիր, այնպէս ալ լոյսով արբագործուած այս փրկութեան եղը՝ մեր վրայ թափուելով նախ մեր արատքին չէնքը (Տարմին) կ'օծէ. իսկ ներքին աներեւոյթ մարդուն (հոգի) մէջ ծածկապէս մտնելով՝ նորէն կը ծնի զայն ու կը վերակենդանացնէ։

Դ. Այս զանգուած նիւթը (Տեառն) պանծալի պատկերն է երկինքը ստեղծողիդ. անոր համար որ օգտակար իւղը կրողներ (իմաստուն կոյսերը) աղորմութեամբդ չնորհին արժանի սեպուեցան, և Դուն ինձ իբր գովեստ սա խօսքը սահմանեցիր թէ «Ես աղորմած Տէր եմ». որովհետեւ ինչպէս որ «էր անունին կցորդ ես, ո՛վ Աստուած, նոյն-

պէս մասամբ մը ասով (իւղ) կը զիջանիս ձեւա-
կերպուելու, մեզ նկատամբ տուեալ խնամք-
ներուդ նայելով։ Երկրի թանձր ու հողանիւթ
մասէն գոյացած այս գիրցնող ճարպը (եղր) յար-
մար նմանութիւնն է մեծ ու վեհագոյն խորհուր-
դին, որովհետեւ ինչպէս որ կենդանիին այս մասը
չուտել՝ այլ բոլորովին զատել ու Աբեղիդ նուիրել
կը հրամայուէր հին օրէնքին մէջ (Ղեւտ. է. 23),
այն նմանութեամբ՝ հիմա ալ իբր Տիրոջը մօտենա-
լիք ոյժ՝ Աստուածութիւնդ հաճեցնելու համար
վայելչապէս դրուելով կը նուիրուի այս աւանդը,
որ իբր հոգիիս հարազատ ուղեկիցը՝ ուխտով կը
պահուի աստիճդիդ համար. որովհետեւ հոգիիս
և կարողութեանս իբր օրինակ՝ ո՛չ արիւնի չունչը
ո՛չ ալ զուարթութեան գոլորշին կ՚այրի մարմի-
նիս անդամներուն թիւին տեղ, այլ անազօտ կեր-
պով միշտ պայծառ վառող այս ջահի նիւթը՝ որ
երկնային արքայութեանդ տէրունական խնճոյքին
նուիրուած կերակուրն է։

Ե. Արու անդրանիկը եթէ օձուժով չնչանակ-
ուէր, չէր կրնար տան նախապահն և դատողն ու
քննողը ըլլալ. ոչ ալ քահանան կրնար անկոխելի
տեղը (արքունիքն արքոց) քահանայապետել, եթէ
առաջ կատարեալ չըլլար։ Վէմին (Քրիստոս) պատ-
կերն եղող քարը որ ընտրութեան (Մովսէսի) խոր-
հրանին հետեւող խորհուրդը կը նշանակէր՝ օձու-

մով պատկերացուց Յակոբ. և անոր (քարին) յարմարցուած առնդուխէն ինչ առնելի բարձրութիւնդ վեր իջնալն և ուղեկցելով ինձ՝ գիս վեր տանելու խորհուրդդ տեսնելով, քարը իւղեց և նպատակակէտ կանգնեց զայն, իբր յիշատակ ապագային կատարուելիք ցոյցերուն: Ահաւօնեան քահանայութեան պայծառութիւնը՝ օծումով կը ճոխանար՝ Մեծիդ Աստուածային հրամանովը. որով՝ աղաւնուին ըսածին պէս՝ գերափառ եղը գլուխէն դէպ ի մօրուքը վազելով զանազան ձեւակերպութիւններով նախնական փառքին վերադարձն ու կեանքը արբուցնող չնորհիդ մեզ հետ խառնուիլը կը նշանակէր:

Այն առենուան (Իսրայէլի) թագաւորութիւնը մինակ առեղծուիդ պատկերովը պանծալի չէր ըլլար, եթէ օրհնութեան եղին եղջիւրովը չձեռնադրուէր ու պճնութեան պատկին թագը՝ գլուխը չդնէր, ո՛վ Քրիստոս, (Ա. Թագ. ԺԶ. 13): Ի՞նչպէս եղաւ որ վեհերոս այնէն առաջինը՝ Մեծիդ ծառան՝ անպարագրելիդ կերպարանքը մոռցայ. իբր Ճշմարտիդ ահաւորութեան օրինակ՝ չէ՞ մի որ ահաւասիկ Մելքիսեդեկ՝ Քրիստոսէ լերան վրայ՝ երկնային հրեշտակներէն օծուեցաւ, պատուհներովը նոյն առեղին (Քրիստոսէ լեռան ձիթահիւղովը), ուր եղքը մարմնացած աստուածդ ոտքերը գետեղուելով կանգնեցաւ

(Յայտաւուրք մարտ 25 օրուան) և (Մելքիսեդեկ) ինչ կողմէդ պաշտպան կարգուելով սկզբնահօր (Ադամայ) չիրմին՝ եպիսկոպոսական արքայապատուհան ճոխութեամբ նստաւ հոն (Ջիթենեաց լեռը), մինչեւ որ իբր կատարեալ քահանայապետ յայտնուեցաւ՝ ստեղծած ադամային մարմնոյդ ամբողջ իսկութիւնովը։ (Հրէական աւանդութեան մը համեմատ՝ նոյ իր հետն առած Ադամի ոսկորները՝ Դողգոթայի գլուխն ամփոփեր է զանոնք, որոնց պահապան կարգուեցաւ կ'ըսուի Մելքիսեդեկ)։

Զ. Արդ որովհետեւ չնորհները Դո՛ւն կը բաշխես և գոհաբանութիւնները Քե՛զ կը վայելեն, ո՛վ օրհնաբանուած Աստուծոյ որդին, բարեհնչմար ներշնչումով՝ Դուն ի՛նքդ յարմարցուր այս իւղաւոր խնկաւէտ ու զմուռսով լեցուն աղօթքը որ փառք պատճառէ Քեզ, իսկ ինձ մեղապարտիս՝ առիթ դառնայ բժշկութեան. ո՛վ Տէր Յիսուս աներեւոյթ վէրքերուս՝ այս լուսաւնիւթ ձէթը քսէ (Ղուկաս ժ. 34) և այս մահացու վէրքին խարտեաշին վրայ, սիրոյդ անապակ գինիին հետ՝ փրկարար իւղիդ օրհնուած կաթիլը լեցուր, Քեզ հետ միացնող արարչական խնամքներուդ պատանքովը պատապարելով զայն, որպէս զի մեկնողաբար գրուած մաղթանքներու այս յիշատակարանը՝ վայելուչ յարմարութեամբ դասակարգուի Հոգիիդ թեւերովը, Քու քաւիչ Հոգիդ՝ այն օրէն խա-

զաց Դաւիթին վրայ, երբ օծուելով նուիրակա-
նութեան ատեցաւ։ Սաւուղ՝ այն ատեն ուրիշ
մարդ եղաւ և անմիջապէս մարգարէներէ ոմանց
կարգը դասուեցաւ՝ երբ օծումը հասաւ անոր
գագաթին։ Ասորեստանեայց (հին) թագաւորու-
թիւնը՝ օծուժով գրաւուեցաւ ու Իսրայէլի տանը
կցորդուելու մատուցաւեցաւ։ Խուժդուժ (հին)
բարբարոս ազգերու նշանաւ որ վեհ ու երեւելի
(բազմատուածեան) կայսրներէն ոմանք՝ այս
կեանք սփռող իւղին անձրեւովը ցօղուելով՝ կար-
թով բռնուածի նման՝ Մեծ Աստուծոյդ ընտանե-
նալով Անոր հպատակելու վարժուեցան։ Կիւրոսը
պատուաստրելու համար՝ երկնաւորին անոր տուած
օձեալ տիտղոսը (Ըստյի նե. 1) խիստ մեծ թուե-
ցաւ (Կիւրոսի)։ Սաղմոսողին ձայնը՝ օձեալ անունը
ճոխօրէն տիտղոսէն խիստ նախապատիւ սեպելով
կանոնական խաիր դրաւ երկուքին միջեւ ու
պատուէր աւանդեց (մարգարէին) «մի՛ մեղանչէք,
(իսկ օձեալին) մի՛ մօտենաք», ըսելով։ Քորեք
լեռան վրայ եղիային արուած Աստուածային հրա-
մանը՝ կը պատուիրէր օծել Ցէուն (Իսրայէլի) ու
Ազայէլը (Ասորւոց թագաւոր) իբր նշան մը թէ,
պիտի ազատէր ժողովուրդը Բահաղի ծառայելէ։
Փեսայիդ անունին՝ մեր վրայ ըռնեցած եղ ըլլալը
իմաստունին հոգի կշտացնող խօսքերով վկայու-
լով՝ կանուխէն իսկ գրուեցաւ. որպէս զի մեր

Հոգին՝ որ Աստուծոյ պատկերն ու նշանակիչն է յաւէտ, մեզ՝ փոքրերուս վրայ՝ Մեծիդ նմանութիւնը քեզմով նկարէ՝ ու ինչ չնորհդ առանալով ինձ հետ միանանք։

Է. Եւ ինչո՞ւ՝ երկար բարակ՝ մանուածապատ՝ հեռաւոր բացատրութիւններ ու առակաւոր մաղթողական բանաստեղծութիւններ չարաչարեմ երկնաւոր Ամաւորիդ առջեւ, Դուն որ երկինքն ու երկիրը ստեղծող և կեանք չնորհող Տէր ես՝ օծուելէ ետք սկսար քարոզել արքայութեան Աւետարանը. այն ատենէն վկայուելով Յովհաննէսէն թէ «Աստուծոյ օծեալն ու գառն ես որ աշխարհի մեղքը կը վերցնես»։ Որովհետեւ օրհնութեան օծումիդ առեն թէև Հոգին ինձ ու մէջդ էր իսկական ամրողջութեամբ և կատարեալ Աստուածութիւնը խառնուած էր մարմնոյդ, սակայն (օծեալ) անունը կը պաշտուի՝ սուրբերուն վրայ հրաշափառապէս ազդած չնորհի խորհուրդին համար. որպէս զի Ադամային մարմինին տարկուիները այս (օծումի) անունով յաւէտ մեծանալու պատրաստես։ Դուն ինքդ, ո՛վ մարդ եղած Աստուած, ես՝ իմ մարգարէութեան առակները բանալով կարգացիր, ինձ ծառաներուդ խօսքը հաստատելու համար, ո՛վ Տէր. և երբ օծութեամբը՝ խօսքի այն կարգին մէջ ճանչցուեցար թէ «Տիրոջը Հոգին իմ վրաս է, որով իսկ օծեց զիս», ետքը փակե-

ձեր գիրքը. երկու նմանակից (մարդոց և Քրիս-
տոսի) օձուամին՝ իրարմէ ունեցած տարբերութեան
արքանութիւնը յայտնելով՝ անշրպետով ստհմանե-
ցեր զանոնք և մեծ ու ընդարձակ հեռատեսու-
թեամբ կնքեցիր, սեր օձուամը կաթիլով մը միայն
չնորհազարդելով, իսկ Քրս օձուամդ՝ ցուցնելով թէ
բովանդակ Աստուածութեան լրումովն է և իսկա-
կից ես Հօր ու Հոգիին հետ հաւասար։ Առաջին
անգամ երբ մեր մարմնով ծանօթացար (Մատնդի
գիշերը) պանծալի գովեստով մը՝ փառք առող
հրեշտակներէդ օձեալ հռչակուեցար ու (այս անու-
նով) ճանչցուեցար երկրի արարածներէն։ Մար-
գարէն կանուխէն գուշակեց Ծորդանանի ու
ընտրուած լերան՝ թափօրի վրայ գալիք հայրա-
կան ձայնը թէ «Ան՝ մարդոյ մէջ կը պատմէ իր
օձեալը» (Ամովս Դ. 13)։ Հզօրիդ՝ ձեռնադրու-
թենէ առած այս փառքի պատիւը՝ սաղմոսին
ձայնը կանուխէն կը պատմէ ըսելով «ա՛վ Աստ-
ուած՝ Քրս Աստուածդ ուրախութեան եղով քեզ
օծեց»։

Ը. Ո՛վ մեր երեսաներուն հոգին, Տէ՛ր Քրիս-
տոս, բո՛ւն անունդ օձեալ է որով կենդանութեան
լոյս փչելով մեր դէմքերուն՝ Քրս բարերարու-
թեամբդ ներդործեցիր զայն (լոյսը մեր հոգինե-
րուն վրայ). ա՛վ խոստովանութիւնք մարդասէ՛ր,
երջանիկներէ մէկը՝ (Սիրաք ԽԶ. 22) մէկու մը

համար (Սամուէլ) իմաստութեամբ՝ «Տիրոջը օծուածին (Սաւուղ) առջեւ վկայութիւն տուաւ որ, ամբողջ մեղքէններէն (մարդ) կօշիկ մը անպակաս չատի» ըսելովը՝ նոր Աւետարանը հաստատեց։ Հարանացած սուրբ եկեղեցին գովելու համար՝ երգ երգոցը՝ իբր Աստուծով ճանչցուած (Քրիստոսի մարդեղութեան) խորհուրդը՝ իւղով եփուած գինին, և իբր առաքինութիւն՝ զմուռսը բոլոր անուշահոտ իւղով առաջ բերաւ, ինչպէս նաև իբր օրինակ մաքուր վարքի՝ զմուռսը կնդրուկը և բոլոր անուշահոտ փոչիները յիշեց առաջուընէ մինչեւ ետքը միշտ եղով խառնելով զանոնք։ Ո՛վ երկինքի թագաւորը Քրիստոս, Դանիէլ՝ Քու կեանք առուղ մահուանդ համար՝ օրինակով խօսեցէլ աւելի, ուղղակի այս անունը գրելով (օծեալ) վկայեց յայտնապէս թէ «վաթսունըէ՛ը եօթնեակներէն ետք՝ օծուածը պիտի սպաննուի» (Դան. թ. 26) և Քեզ՝ օծուած առաջնորդ անուանեց։ Բաբելքի թագաւոր՝ Ադդէի տղուն՝ Զաքարիայի ճրագ կրող աշտանակովը — որուն եղը լաւ բռլխուած ըլլալուն համար՝ առաջացած եօթը ճիւղերուն պտունդերն ալ (կեդրոնի) ջահէն զօրութիւն առնելով ինքնաբերաբար կը վառէին, — Քու կատարելութեանդ մեր փրկութիւնը (հոգիներու) և գերազանցապէս օծուիլը ձանուցիր կանխաւ։ Բազարջէ պատրաստուած (անխմոր) բլիթները, բարակ

ալիւրէ չինուած ու իւղով օծուած հաւաշները, ու եզներու պարտքա (կամ օծուած) գուարակները և իրենց ցեղակիցներու (թռչուններու) արիւնին մէջ թաթխուած թռչունները՝ որոնք հին օրէնքի գուշակութեան համեմատ՝ քաջափորժ կրթութեամբ՝ սովորաբար տիրական անուան ընծայուելով կը մատուցուէին տաճարին խորանին վրայ, այս (օծումի) խորհուրդին քաջայայտ օրինակներն ու ցեղ՝ յարմար միակ նշանակիչներ էին, ո՛վ օրհնաբանուած Մեծ Աստուծոյ միածին որդին որ պարտական կերպով նորէն օծուեցաւ՝ կատարեալ էութեամբդ ու ինքնութեամբդ և քնաւ բան մը չպակսեցաւ իսկութեանդ կատարեալ ամբողջութեանէն։

Թ. Եւ ի՞նչ ըսել է շատ մը օրինակներով ընդարձակօրէն գրել այս հաստոցութենէ վեր՝ մեծ խորհուրդին վրայ ու զ'ինեղ չճաշակել, ո՛վ քաղցրութիւն. (ի՞նչ օգուտ ունի) ինեզով հասկնալ թէ ի՞նչ է եղը, եթէ անով (միւռոն) չբժշկեա մեղքի ծառին առթած տխրութիւնն (Ադամայի մեղքը) ու առղծուողին ըսածին պէս չզուարթացնես, ի՞նչ պիտի ըլլայ գիրնալը, եթէ առկէ (միւռոնով) կշտանալով, առով չմոռնանք մահուան կերակուրը։ Եւ ի՞նչ պիտի հասկնանք օծուելէն, եթէ մոխիրի (սուգ) թշուառ կերպարանքը անվերջ ուրախութեան պայծառութեանը

չփոխարկենք սաղ չնորհիւ, և անաւնովդ՝ զօրաւորապէս վրկուելով՝ հօր սեփականութիւնը չանուանենք։ Ինչ կը հասկցուի արդեօք մարգարէին հոգեւոր բաղձանքներէն ու տեղեացած իղձերէն, որուն ծերութիւնը՝ դէրցնող եղի կը նմանցուի. և կամ գլխուն գազաթը եղով օծելը (ինչ կը նշանակէ), եթէ մահացու կերպով կործանող հին խորհրդախորհեան սուգին սաստկութիւնը՝ կեանքի այս դեղով (միւռոն) չդրուեցաւ ու պատապարելով չօժանդակուեցաւ մեզ որ կեանք սաստանք։ Լուսաւորող ճրագէն ինչո՞ւ չնորհակալ ըլլանք, եթէ մեղքի յուսահատութեան և կռապաշտութեան միգապատ մութին մէջ՝ իմ կերպարանքովս ինձ հետ պիտի չմիանայ Աստուած, և կամ աստուածարան մարգարէն իր օրհնութեան զուարթ արար սփոփանքներուն մէջ՝ ինչո՞ւ յայտնի նշանակութեամբ վայելչապէս կ'աւետէ ամենց թէ «Հրեւը զաւած պայծառ իղով պիտի օծուին». և կամ Իմաստունը ինչո՞ւ հարսին կողմէն կ'ըսէ օրիորդներուն «եղով զօրացուցէ՛ք զիս և գեղեցկազարդ խնձորներով մեծարելով պատուեցէք» և (անուշահոտ) եղի ծառերու պարտէզին մէջ փոփկութեամբ խնամք տարէք ինձ», եթէ Քրս հոգիովդ լեցուած այս ընտիր նիւթով (միւռոն) այս լոյսին մէջ՝ մեր վրայ չտես դնեն՝ անխմանալի բարձրութիւնը Գովուածիդ։

Արդ՝ ո՛վ խնամակալ, քարի պատճառը թոլոր ապրանքներուն, ինչ միևնակ ձեռք կ՛երկնցնեմ բազկատոհմ՝ երիկամունքներուս գործակցութեամբը, արտիս հեծեծանքներովն և լեզուիս ուշքունքներուս արձակած ձայնովը, ողորմութիւնով լսէ՛, ո՛վ Տէր, ինչ ուղղած պաղատագին խնդրուածքներուս. չնորհած այս պարգեւովդ (օ. ծուխ) գոհաբանութիւն կը վերընծայեմ ինչ, ո՛վ գօրաւոր, բարձրեալ ու չքննուող ահաւոր, անվերջ փափաքով, մշտաբեր համբոյրով «Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ և միակ միշտ սուրբ, ամէն ատեն օրհնուած ես յաւէտ» կ՛երգեմ անդադար։ Աւելի բարերարութիւն ընձեռէ ինձ, որ սքսալած եմ յաւէտ. քաղցրութեան յոյս սո՛ւր, չէ թէ անոր համար որ լուսոյ մէկ մասին միւոյն մօտենալուս արժանացած եմ. այլ՝ ո՛վ Բարի, ինչով պարզելու համար նրբութիւնը այս ծածուկ խորհուրդին և փափկութիւնը աղերսներուս խառնելով՝ Դաւթի հետ ըսել կարողանալու համար, ընդունելութիւնք ինչ ողորմութիւնդ՝ ո՛վ Աստուած որ առնես թրթռալի պաղատիքներուդ ծածկութիւնը ինչ խմաստութիւնովդ յայտնեցիր։

Ժ. Արդ մեծութիւն է ինչ ով ամէնքն ունեցող, առատաձեռն, չպակսող, գթալու խիստ փութկոտ և բժշկելու միշտ յօժար, որ մեզ խիստ ծանօթ դիւրաւ գտնուող ու ընտանի այս նիւթին

(ձէթ) խառնեցի՛ր միացուցի՛ր անհաւասարութեանդ
սքանչելիքներուն անճառելի հրաշքները, Որովհե-
տեւ Այն՝ զոր երկինք աւրհնէ բարձրութեամբը,
ու երկիրը լայնութեամբը ու ներքին խոր ան-
դունդներուն ու ծովերու բազմութեամբը չի կրնար
կրել՝ — այլ իբր աննշան առարկայ մը (երկինքն
ու երկիրը) Մեծէն կը տարուի — այս փոքր նիւ-
թին մէջ (ձէթ) զօրութեամբ ցուցուցիր ու սահ-
մանեցիր թէ ճշմարտապէս գոյութիւն ունի անի-
կայ (Ս. Հոգին) և ոչ թէ պատրանք մ'է.
որպէս զի (երբ միւռոնի օծումով հրաշք մը գոր-
ծուի) նոր օրինակ քան մը երեւնալով ուրիչ ապ-
դեցութենէ մը չկարծուի և այլի տեսանուած հա-
րեւանցի երեւակայութիւն մը չեղնթադրուի, ինչ
որ չհասկցողներու մտքին կարծիքը բժշկելէ ա-
ւելի, թերահաւատութեամբ կը վիրաւորէ, Ո-
րովհետեւ, ո՛վ օրհնաբանուած Աստուածայ որդին,
ինչպէս որ ցորենի արդիւնքէն (հաց), գինէ՝ ճշմա-
րիտ և իսկապէս մարմին և ո՛չ թէ օրինակ պատ-
րաստեցիր մէջտ արտարչութեամբ, և խաղողի ա-
րիւնէն՝ (գինի) կողէդ հոսած կաթիլը (արիւն
պատրաստեցիր) և առաւտութեամբ յորդող ջուրե-
րէն՝ հոգւով ծնելու կեանքի արգանդ, նոյնպէս
ալ Անմահիդ ներշնչած Հոգին՝ աւով ու սուր մէջ
արդիւնաւորեցիր: Ո՛վ Տէր, մեզ՝ երկրի մուխին
մէջ նատողներուս՝ Քու նմանութեամբդ կեանքի

երկունք (ծննդական ցաւ) ծագեցուցիր, որմէ ծնածին կերպարանքը ո՛չ իսկ հեթանոս (կռապաշտ) լլլոլով կը փոխուի, ինչպէս որ մէկ ան պատ օծուած խաչափայտը երկրորդ անգամ չօրհնուիր այլ եւս։ Որովհետեւ չնորհի այս կերպարանքով (միւռոն) Աննահատանելիդ անպակաս ամբողջութիւնը յայտնելով աշխարհի՝ լուսաւորեցիր զայն. և որպէս զի ո՛չ տնանկը կարօտը քաշէ, ոչ ալ հարուստը հպարտանայ, օդին հաւասար բաշխումին և արեգակի լոյսին տարածումին և ջուրերու վաճկներուն առատութեամբ հոսելուն պէս, մանաւանդ նման հաւատարտպէս բաշխեցիր երկրածին մարդոց և մեծամեծներէն աւելի՝ պզտիկներուն առատութեամբ տուիր։

ԺԲ. Իսկ այս նիւթը (միւռոնը) որ խորին խորհուրդը կը պատկերացնէ, իր բնական հանդամանքներով ա՛լ հրաշալի կերպով կը մեկնուի. անոր համար որ (ձէթը) ո՛չ երկմիտի մը նման անհատատատարար աճապարելով տեղը կը փոխէ, ո՛չ ալ նենգութեամբ իր բնակարանը կը լքանէ, (ինկած տեղէն չուտով չելլելր), ո՛չ վերջնականապէս մաքրող օճառով կ'անհետանայ, ո՛չ ալ ուրիշ հակառակորդէ մը հարկադրուելով դուրս կ'ելլէ։ Որովհետեւ ինչպէս որ ժարմինին գոյնը անփոփոխ է ու անհրաժեշտ և ցորչափ գոյնը գոյութիւն ունենայ ժարմինն ալ կ'ապրի և երբ

գոյնը անհետի, մարմինը կ'ապականի. այսպիսի յոբվարութեամբ մը՝ ո՛վ տէր Յիսուս Քրիստոս, մեզի հետ խոկ անբաժանելի կերպով կցարդելով միացուցիր զօրութիւնը այս խմորին՝ որ իր բնական հանգամանքովը անդամ մը խմորցածը կը պահէ (եղած տեղէն չելլեր) ու ասով՝ արդէն (մեր վրայ) գոյութիւն ունեցող իրին, յատկացիր նաև անոր օրինակն ալ. որովհետեւ այն որ աչքով չտեսանուիր ու մտքի հասողութենէն վեր է, չօշափելի կերպարանքով երեւցուցիր. երկրի պտուղները ճնշելով ու անոնցմէ մզեցնելով՝ զարմանալի հրաշագործութեամբ՝ մեր պէտքերուն մատակարարելու համար պատրաստեցիր գայն (ձէթը): Մանաւանդ որ՝ հին ատուերական օրէնքին թազմանդութենէ այլայլած եղին նման (Մատթ Լ. 22) զանազան ծաղիկներու մէկ տեղ հաւաքուած ատար խառնուրդէն միայն պատրաստել չհրամայեցիր այս օծումի իւղը, այլ անիկայ (հին օրէնքին եղը) իբր օրինակ փոխակերպելով ատոր, (Յիսուսին) Դու ինքդ խառնուեցար այս մարդուն ձէթին որ երկնային լոյս է: Թէպէտ անճառելի են համեզութիւնները Քու անուշութեանդ որ մէկ օրինակով մը չի բաղդատուիր, այլ դաշտի ծաղիկէ, հովիտներու շուշանի, ընտիր նարդոսի, հալուէի հետ խառնուած եղեգնախունկի, քրքումէ անուշ հոտի, ծաղկած ողկուզի ու պատուական

պինիէ կը նմանի, սակայն չէ թէ առանձին՝ այլ իւղի հետ միանալով պատչաճ կերպով օրինակուեցար ո՛վ փառաւորուած անքննելի անուն, որ ամէնքը կը լեցնես և ո՛չ մէկ բանի կարօտ ես երբեք։ Ուստի (պարզ ու անխառն իւղով օրինակուելով ցոյց տուիր որ) չէ թէ իրարու հակառակ և խառնաշփոթ ու աննմանն իրերէ կ'առխորժիս — որ յոյնի օրինակ է բաժնուած կամքի ու անմիաբանութեամն — այլ մեր համերաշխ սէրն է որ հաճելի կը թուի Աստուածութեանդ, որ մեզի համար՝ մեզ նման՝ մեր ամբողջ նմանութիւնը օրինակեցիր վայելուչ կերպով (մարդ եղար)։ Չէթի կաթիլներէ զանգուած այս նիւթը (մխուռն) մաքուր մարքերուն կ'երեւայ իբր բարի լոյս, աչքը ցընող կրակ և անգթաբար վիշտ ցրտասարսուռ հալեցէ զերծ՝ ջերմ սէր, ինչ որ կը հաստատէ թէ ասով (մխուռն) ճշմարտապէս կարելի է միանալ Աստուծոյ։ Աստուածմէ որդեգրուած ու օծուած Սողոմոնի հետ՝ անոր հարսին բերնովը՝ բարեբանական զոհաբանութիւն կ'երգեմ երկնաւոր փեսային։ մաքիս իղձերովը կը համբուրեմ Քու իւղերուդ հառը, իբր գերազանցը ամէն կեանքի անուշահոտութիւններուն։ ու յաւիտենական խօսքը ընդունողի նման, իմաստունին (Առակ. Դ. 10) և Աստուածաբան Աւետարանիչին (Յովհ. Զ. 69) հոգեւից խօսքին համեմատ, Քու իւղերուդ հո-

ասվը քալենք ֆեզի հետ, երեսս լուալով կեանքի
ջուրով (արցունք) որ երկինքի հաստատութենէն
վեր է և գլուխս օծելով երկնային անախտ իւ-
ղովդ, ֆու ղէմդ եղամ զուարթերես ուրախու-
թեամբ, չէ թէ ախուր դէմքով։

ԺԲ. Մեծարանքի, պաշտումի և գովուբեան
արժանի այս եղով մէյն ուղեղիս սեռնեակը
(գլուխ) կամ մազերուս գագաթը օծելը չկրնար
օգտակար ըլլալ, եթէ կեանք առողջ աչերունա-
կան խաչովդ չխաչակնքուի ան։ Լոյսի օրհնու-
թեան այս զարմանալի հրաշք գործող եղը՝,
ֆլխատոսեան կ'ընէ Հրեան և կռապաշտը. Հնդիկն
ու բարբարոսը, Սկիւթացին ու Հելլենացին,
դժնդակ վայրենին ու արհաւրատեսիլ վհիթխաղի
դէմքով չանապլուխը, ազատ ոչէրն ու ծառայ
ձնած ատրուկը, և ֆու անուշովդ կը կնքէ, Սուրբ
Հոգիդ կը նուիրէ և երկնաւոր Հօրդ հարա-
զատ որդի կ'ընէ զանոնք հաստատուն կերպով։
Աւար չնորհիւ կատարուած ներքնրծութիւննե-
բազմօրինակ են, նախ նիւթինը (կատարածը) եաքը
հոգիինը։ Որովհետեւ ինչպէս որ վերայէ ամեն մը
երբ եղով չօծուի դիւրաւ կը ճաթի և անօգուտ
դառնալով կ'անպատուուի, այնպէս ալ առաջ
ուն) չիւղուած մարդը շուտով կը փչրտի և ֆեզմէ
մեկուսացած ըլլալով չի լուսաւորուիր։ Սակա
ֆու մատչէ է, ո՛վ Քրիստոս, որով զարմանալի

հրաշքներ կը գործեա, որովհետեւ (Հեռոնը) իր անթափանցելի կազմուածքովը իբր կարծր պահպանակ՝ չորս կողմէն կատարելապէս չրջապատե. լով կը ծածկէ (մարդը) ու կը պաշտպանէ գայն օտարոտի և նախմացնող վտանգներէ. այն պատճառ որ ատոր (Հեռոն) թաթխուելով մաքրուողը՝ արիւնով չի ներկուիր (մարդասպան չըլլար), և ոչ ալ մութ գոյներով կ'ապրի (Հեղք չի գործեր), Աթիկա իր հոգեպէս թափանցող (ու տարածուող) հանգամանքովը մեր մարմնոյն թանձրութեանր մէջ մտնելով կ'անցնի. և եթէ սաղմոսողին ձէթի առակով ըսած անէծքը չարին ամբողջ ոսկորնե. րուն մէջ կը բաշխուի, ուրեմն Քրիստոս, Հոգի՛ը որչափ աւելի պիտի ներգործէ այս լուսաւոր եղին չնորհիւ, մեր աներեւոյթ ներքինին (Հոգի) վրայ ու պիտի առողջացնէ զայն, ազդելով չնչող հագուդին խորերէն մինչեւ ոտքի մատներուն ծայրերը. պիտի մոռցնէ կատարելապէս յիշատակը՝ մարմինը մեռցնող արկածներուն. անոր համար որ, ո՛վ Տէր Յիսուս Քրիստոս, Քու կենդանի զօրութիւնդ որ յիշատ ահաւոր է, ատոր խառնելով, ատոր հետեւակ կը բնակի։

ԺԳ. Այս վայելչատեսիլ օծումը մեր կարգ մարմնով ներառաջադէտ և իրարու հետ մրցող ըմբիշներուն կողմէ իսկ օրինաւոր կերպով կը գործածուի ատ. վորաբար, իբր զօրաւոր հնարք մը հակառակորդին

ձեռքէն խոյս տալու (ինչ որ մեզ համար ալ) ա-
հարկու և զօրաւոր է դեւերուն և մեղքերուն
անձնատուր չըլլալու համար. որովհետեւ եզեկիէ-
լին վերադարձողն փարաւոնին (սատանայ) ուղղած
գեղեցկապարդ խօսքը, որ հեգնական նմանու-
թեամբ իրր ողբ չարաղէտուած է, կ'ըսէ. «Երբ
եղար ու պատրաստուեցար օձուած քերովբէին
դէմ (կռուելու), այն առեն հրեղէն արձաններդ
հատատուելով կառուցուեցան (գլուխդ չախչա-
խելու համար), Ո՛վ ամէն տեղ ձեռք բռնող օրհ-
նաբանուած ահաւոր, կարելի չէ միշտ խօսքով
պատմութիւնդ ընել, որ անքննելի եա, որ իրր
Դաւիթի քաղաքին մէջ նոր ծնած օձեալ՝ միշտ
կեանքի աւետարանով կ'օրհնուես։ Եւ քահանա-
յապետին հարցումովը թէ, «Դո՞ւն եա օրհնուա-
ծին տղան օձուածը» (կր միշատակութիա), և Պետ-
րոսին երանելի խոստովանութեամբը թէ՝ «Կեն-
դանի Աստուծոյ միակ օձուած որդին եա» և ա-
հաւատ քննողներէն (կը խոստովանիա) որոնք
կ'ըսեն «համարձակ խօսէ մեզ թէ դո՞ւն եա օձ-
եալը». ու Քու կանոնական հրամաններէդ մէկը հա-
տատք որ օձեալ ուսուցիչն ու Տէրն եա ամէ-
նուն, Եւ Հերովդէս կանխեց ասոնք՝ յայտնա-
պէս օձեալ անունդ հարցնելով, և ինչպէս (Աւե-
տարանիչներէն) կը գրուի, դուն իսկ ըսիր թէ
«Դաւիթ ինչպէս օձուած Աստուածը իր տէրը

կ'անուանէ զԱստուծոյ անակիզը Որդին իր ժամանակաւոր զաւակը»։ Մենք այս հարցումին առ յորմէ մեկնութիւնը առնինք թէ, օձուածք անուանելու այն խորհրդաւոր կոչումը կը վերաբերի, մեզ՝ Քրիստոնեաներուս (հոգեկան) նախաժեծար վիճակին, (բաղդատմամբ հին օրէնքի Հրեաներուն)։

ԺԴ. Օձութեան այս տակաւին անունը՝ այնքան անաւորութիւն, սրբութիւն և միեւնոյն ժամանակ ամենառատ օրհնութիւն ունի որ, ինչպէս որ երկրայիններէն ոչ մէկը չի համարձակիր Աստուած անուանել, այլ աստուածային (Աստուծոյ յատուկ կ'անուանուի), այնպէս ալ (մարդկային) մարմինը էքիսոնեաց անունով կը յորջորջուի, չկրնալով իր անձին յատուկ սեպել Քրիստոս անունը քանի որ չկրցաւ կրել նոյն իսկ Յուրտով Հոգին հրաւիրող Մկրտիչը՝ մեծերու առաջինը որ կ'ըսէ. «Ես Օձուածը չեմ, այլ Անոր առջեւէն ղրկուածն եմ»։ Ինչպէս Մարկոս Աւետարանիչին խօսքը կը վկայէ, ասով (օձութեամբ) կը չրջէին զոյգերը առաքեալներուն և իբր հարուածատ նմանը Աստուածային ձեռքին, ասով (իւղով) կը դարձէին, անոր համար որ իւղով կ'օձէին և առանց մարդկային արուեստի, Քրիստոսով կը բժշկէին։ Որովհետեւ ինչպէս որ մարդը լոյսէն, ցաւը առողջութենէն, գիշերը ցորեկէն ու մահը

կեանքէն խոյս կուտայ, անոնք ալ Տիրոջմէ պարգեւուած այս իւղին երեսէն աւելն չար երեւոյթները կը վտարուին, կը խափանուին և կատարեալ կը քաշուին։ Եւ ինչպէս որ զգուելի ճանճերն ու մորդի փոքր և ականջ մանող զեռուններըը՝ մահացու դեղէ ազդուածի նման՝ այս նիւթին ոյժովը կը ջնջուին ու կ'ապառին, այսպէս ալ օրհնութեան չնորհով կատարելագործուած այս եղր (ձեռն) դեւերը կը հալածէ, չարիքներու մուրհակները կ'ոչնչացնէ և (հոգեւոր) մահուան դատավճիռը կը պատռէ։ Առանց այս օծուման օժանդակութեան՝ սրբագործուած չի սեպուիր աւազանը։ Աւազակներէն մահացու կերպով վիրաւորուած առաջին մարդուն (Ադամ, Ղուկ. ժ. 30) այս վրկարար դեղը տրուեցաւ, Յակոբի ու Իսրայէլի անբուժելի վէրքերուն համար ալ այս պատուական նիւթը յանձնարարուեցաւ. Դաւիթ՝ այս իւղին փափագելով՝ ձիթենիի պաղալից ծառի պէս Աստուծոյ առն մէջ անկուիլ ու միշտ հոն մնալ կը յուսայ և այն առենէն լքելով (հրէականն) թլփատութիւնը, մկրտութեան չնորհը կը պատչակէ։

Եւ ինչ է իմ ըրածս. միթէ աւար (օծուման) վրայ այլեայլ մը միայն ճառելով, բաւ՛ց լմնցուա՞ծ ըլլալ կը կարծեմ ամէնքն ալ, երբ երկնային ինններն իսկ չեն համարձակիր այս խորհուրդին

մէկ մասն իսկ քաղաքութեան ձեռնարկ մը ընել, ո՛ւր միայց անոր իսկութիւնը հաստկնալ։

ԺԲ. Այս հիմնակուսան երգած օրհնաբանութիւնը միշտ փառք կը մատուցանեմ Քեզ այն ամէնուն առթիւ, զոր ըրիր ու կատարեցիր ինձ համար ա՛վ անմահ թագաւոր, քարի խնամք տանող, պահած և հոմբերող, հարուստ և ամէն բանի յաղթող առատաձեռն. Դուն որ նախահայրերուն վրայէն իսկ պծագրելով օրինակը (այս օծումին), անոր իսկութիւնը ճշմարտապէս լրացուցիր իմ վրայ։ Դուն որ լոյս իսկ ես բնութեամբ ու մշտապայծառ արեգակ, աշակերտներուդ դասալ լոյս անուանեցիր, որով աշխարհի ամբողջ արարածները՝ անունդ երջանիկ շնորհին ճառագայթներովը ազդեցիր։ Անուշահոտ իւղը, մէկէն՝ ոտքիդ վրայ ընդունեցիր ի՛ր օրինակը՝ մաղթանքներուն հաւ կողմէդ ընդունելուն, և միւս պռոնիկէն՝ գլխուդ վրայ (ընդունեցիր) իր նշանակը մեր նկատմամբ առաջադիմութեանդ արդյն։ Դուն որ անատմանելի ես՝ մշտափոփոխ բաղձանքով հոտուրտայիր ոսիկա և (այնպիսի հաճելի թուեցաւ Քեզ որ) մինչեւ իսկ ամփոփելի ուխտով մշտնջենաւոր օրհնաբանութիւնդ օրէնքի դրիր, և Քու կենսատուս հրամանովդ պատուիրեցիր քեզի ծառայել աշխարհիքարոզել քիչ մը իւղին մեծ պատիւը, առաքելական ղասրերուն հրաշալի պար-

մանք պատճառելու է անոնց յոյս ներշնչելու համար։ Առաքեալներուն երջանիկը (Յովհաննէս)՝ «Դուք Սուրբին օծութիւնը ունիք» ըսաւ, թացատրելով մեզ առաստաձեռնուած խորհուրդը որ շնորհուած է կենդանարարիդ անպակաս լրութեանը առաւելութեններէն։ Երկնային բարերարութեանդ օրհնութեան կաթիլն եղող այս իւղը, որ անհատնում կերպով մեր վրայ կը սրսկուի, յաւէտ մանաւանդ նմանութիւնը ունի լուսիդ և սուրբ հոգիիդ, որուն ճիշդ նմանն է և յարմարը, և լոյս կ'անաւանուի, իբր արարածներու ամէնէն առաջ ստեղծուածը և պատկերակիցը արարչութեանդ, որով մեղքի մթութեան խաւարը կը հալածես. իսկ նոյն (կ'ըսուի) անոր համար որ ամէն տեսակ արարածներուն բնական հատատարութեամբ կը կցորդուի, յայտնի կամ գաղտնի, լռելեայն կամ բացէն, և եթէ հակառակ կողմէն չգարնուի, ինքնիրմէ բորբոքելով չուզեր բռնկիլ։ Դարձեալ օձո՜ւմ ալ (կ'ըսուի այս իւղը), որպէսզի իբր երկնաւոր արքայ՝ (օծուածներ) որդեգրելով, ինձի հետ Հօրդ ժառանգութեան մասնակից ընես զանոնք, և ողորմութեանդ ցեղակից եղող օծումով, մեր մէջ անեղծ կերպով նկարելով առաւուածային որդեգրութիւնը, յաւիտենական կեանքին մէջ փոխինք։ Դարձեալ հոգի ալ (կ'ըսուի), որ քառ աստուածային ազդեցութեամբ մեր

մէջ մթերուած խաբէական արարքները կը մաքրէ, որպէս զի նոր փոփոխութեան չնարհիւ, հոգեւավ ու ճշմարտութեամբ երկնաւոր Հօրդ երկրպագենք, յոյսին հաւաքումը ջնջի հետ պամուխլով, ո՛վ ամէն բան պարգեւող։

ԺԶ. Ահա, արդարեւ յաւէտ այս լուսավ չաղախուած պատուական իւղին մէջ խակապէս կը տեսնուի սէրը վերնականէդ։ Ասոր համար, Պօղոս խակ յորմար սեպեց իր գոհաբանութեան ճառին մէջ յայտնապէս ըսել. «Ան՝ որ Ջեզի հետ մէկտեղ զմեզ Քրիստոսով օծեց, Աստուած է, որ կնքեց զմեզ և հոգիին գրաւականը մեր սրտերուն մէջ դրաւ». և դարձեալ կ'ըսէ «Աստուծոյ սուրբ հոգին մի՛ տրամեցնէք, որով կնքուինք փրկութեան օրը»։ Օծուած անուանութիւը՝ նոր օրէնքին չափ ալ հին օրէնքին մէջ պատկառելի և գօրաւոր էր, ինչ որ Աստուածային անսրինութիւններուդ խորհուրդին ակզբնաւորութիւնը ճշմարտապար առհմանող Դաւիթին Սաղմոսի առ խօսքն ալ կ'ապացուցանէ. «Ծողովուրդներու իշխաններըը հաւաքուեցան, կուտակուեցան Տիրոջը և անոր օծեալին համար»։ «Ո՞վ է, որ իր ձեռքը Տիրոջը օծեալին երկնցնէ ու քաւութիւն ստանայ» (Ա. Թագ. ԻՋ. Ց), Մեծ մարգարէութիւն ժը որ կը ցուցնէ թէ՝ ո՛վ Տէր, քու վրայ յարձակիլ յանդգնող մարդուն չար կրո-

Եանեթուն խումբը դատապարտուած է անքաւելի արեանդ համար. որովհետեւ թէեւ իր ազգակիցէն սպաննուեցաւ Սաւուղ, սակայն անոր ապանաւթեանը համար, օտար ազգերէ նախաւինք ու ամօթ չկրեց Հրեայ ազգը, մինչեւ որ Աստուած յաչին արեանդ հանդէպ պարտական չգտնուեցաւ։ Աղօթքով նաւիրուած աղաչանքը զոր Սաղմոսի մէջոցաւ կը մատուցանենք թէ՝ «Ձու ոխրելիդ Դաւթին համար երեսդ մի՛ դարձուներ Ձու օծեալէդ». և դարձեալ «Նայէ ու տես Ձու օծեալիդ երեսը», թէ «Ողորմէ քու օծեալիդ», մեծ գրաւական ու յիշատակ մ'է մեր ապագայ ժառանգութեան։

Ժէ. Այս լոյս պարունակող հիւթը, երկրպագուած ձեռքիդ չնորհած պարգեւն է ո՛վ Քրիստոս, որովհետեւ մարգարէն իր արքայական բարձրութեան ճոխութեանը մէջ ոսկէ մեծ բան չի գտներ, երբ Ձու կողմէդ կ'ըսէ թէ՝ ո՛վ Տէր, «Դաւթի ծառաս գաւազ և իմ սուրբ իւղովս օծեցի զայն»։ Ուրկէ կատարեալ գիտակցութեամբ հաւատալով օծութիւնը լոյսիդ ո՛վ Տէր Ծիսուս Քրիստոս, ճանչցանք թէ՝ յաւիտենաւոր կերպով անփոփոխ եա. թէ՝ Դուն ամէնքը ու ամէնուն մէջ եա, միակ թագաւորը թագաւորներուն և ճշմարիտ օծեալը՝ իւղով դրոշմուածներուն, որ կը փառաբանուիս երկրպագութեամբ երէկ և այսօր։ Որով-

հետեւ ինչպէս որ ճարպի մէջ թաթխուած պատրոյգը, քնաւ լոյս չարտադրեր, մինչեւ որ կրակով չբռնկի ու չը վառի, այսպէս ալ մեր վրայ թափուած այս լոյսի օծումը, յաւիտենական աշխարհին մէջ միայն կը վառի ու կը պայծառանայ։ Այս է (մեռոնին) մեծութեան պարզ բացատրութիւնը որ մեր նախնիքներէն ակռայել մինչեւ այսօր եկած է, պաշտաճ օրինակով ու նմանութեամբ և նկարուած է հրաշափառ գոյնով։

ԺԸ. Արդ, աստղծոյիդ յատուկ և ընտանի այս ապրեցնող և գերահրաշ ատաուածային գործերուն պատճառը (միւռոնն է) որ առանց անոր կարելի չէ հրիտասեան սեպուիլ կամ նազուելեցի անուանուիլ. կամ Յուդայի զաւակներուն կարգը յիշատակուիլ և կամ Յակոբին Ատաուծոյն անունովը քաջալերութիւն ստանալ. աւրբ երրորդութիւնդ խառնուելով կը միանայ օրհնուած ձէթի այս նիւթին որ չնորհի ճառագայթն է և գեղեց կաւթիւնը՝ մեր դէմքերուն, գծագրութիւնը՝ երեսներուն, յարեձեւութիւնը՝ կազմուածքին, լուսաւորութիւնը՝ աչքերուն, խաչակնքութիւնը՝ բիբերուն, վայելչութիւնը՝ այտերուն, գարդը՝ կերպարանքին, պահպանակը՝ շրթունքներուն, պատրաստողը՝ կրօնքին, յարմարցնողը՝ վարքերուն, ժիւթեան կապը՝ հաւատացեալներուն, այժը՝ անձերուն, զօրավիգը՝ (սատանին դէմ) դի-

մաղրութիւններուն, խափանիչը՝ կախարդական յուռութիններուն, քակուղը՝ խաբեբայական հմայեկներուն (նուսխայ)։ Որ (Միւռոնը) ձեռնածուները կը նահանջեցնէ (օգկապազները կ'արգիլէ). կախարդները կը խայտառակէ, գաղանի աղանդաւորները կը գտնէ, դեւերու հետ կը կռուի, գաւերը կը վարատէ, կնքուած ու մկրտուածները կը կատարելագործէ, նորահաւատ երախաներուն տեղջանքն է և անհաւատներուն անզնելի է։ Հեթանոսները կը հիանան անոր (Միւռոնին) վրայ և անհաւատները կը նախանձին, որ գաղանիքները կը պարզէ, որ անարգները յարգելի կ'ընէ, աւրուկներուն փառքն է և կիներուն պճնուժի պարգը, որ աղոյ աճեցումն է և ծերերու հրճուանքը, նուիրուածները (քահանայացու) կը ձեռնադրէ, ու սրբութիւն է մաքուրներուն, պատկը՝ (քրիստոնեայ) թագաւորներուն, ճոխութիւնը՝ (քրիստոնեայ) արքայներուն, և գերազանց պատիւը (քրիստոնեայ) կայսրերուն։ Որովհետեւ, ինչպէս որ ամանի մը կնքուած ըլլալը, անոր պարունակութեանը թանկագին ըլլալու նշանն է, նոյնպէս ալ, ո՛վ սէր Յիսուս Քրիստոս Աստուած, երբ տասիլ (Միւռոն) քու անուանովդ կնքուի մեր անձը, յայտնի նշան է մէջ քու բարձր շնորհդ պահուած է անոր մէջ։

Իսկ (Միւռոնին) անունը՝ Եգիպտացիներէ

ակսեալ հոգիով լեցուած իմաստուն մարդիկնեբու յորջորջումին ու անուանումին համեմատ կը նշանակէ կերպարանքը ու որպիսութիւնը այն իրին՝ որ առաւոր պատկերն է Ս. Խորհուրդին։

Սուրբ լոյս տուող եղիճ՝ միւռոնին համար

ԺԹ. Օրհնաբանուած այս միւռոնը, զոր մարգարէն կանուխէն, իբր աչքերու լոյս՝ թախանձելով կը խնդրէր՝ քերականական կազմութեանը ու Հոյերոնի (Ցաւնարէն) ատուգաբանութեանը համեմատ թարգմանուելով կը հասկցուի ինչ մայր. այսինքն թէ՝ մեր բնութիւնը զօրաւոր կերպով իրեն քաշող, որ չքնաղ փոփոխութիւնով ջուրին հեղուկ բնաւորութիւնը հաստատուն պնդութեան կը փոխէ, երբ լուսաւորելու համար աւազանին մէջ թափուի. որ (միւռոնը) մեր մէջ խառնուելով իբր կաթը մակրդող՝ իր հաստատութիւնովը կը փոխարինէ իմ ցնդած վայրագութիւնս, ինչպէս նաև աղբիւրներու մյուսոց հեղեղը։ Իսկ աւրիշ տեսակ ատուգաբանութեան մը համեմատ, միւռոնը մութ ալ կը նշանակէ, որ մթին, ծածկուած և չտեսնուող ըսել է և այս տեսակ անուանակոչութիւն մը անյարմար չէ (միւռոնին), որովհետեւ անունը իր նշանակած իրէն կ'առնուի և միւռոնին այս խորութիւնը անքննելի է յաւէտ. ամէն սրբութեանց սրբութենէն աւելի։ Որովհետեւ չէ թէ

ջուրի նման կը լուանայ աղտը եւ կամ հացի հանապազամանքով սիրտը կը հաստատէ, այլ մարդը նոր ոգեւ, նոր ազդու զգայարանքներուն վրայ աիրապետ կը խաչակնքուի, սակայն երկնային անհասանելիութեամբը անունը անքննելի է։ Եւ ինչպէս որ Աստուած իր ծայրագոյն պայծառութեանը համար իակ եւ իակ անմատչելի լոյս կ'ըսուի, բայց անատհման փառաւորութեամբը մեր մտքի հասկըցողութենէն վեր ըլլալով, անքննելի խաւարի մէջ ծածկուած կը հասկըցուի, այնպէս ալ լոյսի այս ծորումը ճարտար բանաստեղծներու ոմանց լեզուովը դրականապէս առնուելով մութ կ'ըսուի անոր համար որ մարդկային քննութիւնը չի կրնար հասկնալ անոր (միւռոնին) իակութիւնը։ Իակ աստուածային երկու հանգամանքներն ալ կատարեալապէս ունի ասիկա (միւռոնը) իր մէջ, որովհետեւ բարձրեալին անուամբ յորջորջուելով կրկին կը մեծանայ, անուշահոտ ազնիւ կնդրուկով բազադրուած այս նուիրական եղը. վասն զի Մովսէսի խօսքին համեմատ այրուղ նշոյ է ըլլալ Աարոնը եւ դարձեալ Ծովհաննու խօսքին համեմատ լոյս է. ուստի Եսայի ալ ճշմարտապէս աւիկայ կ'ակնարկէ երբ կ'ըսէ «Իսրայէլին լոյսը կրակ թող ըլլայ»։

Ի. Դարձեալ ուրիշ խօսքերով բացատրելով յայտնեմ պատկերը այն իրին. որովհետեւ չեմ

մտոնար կրկին գովեստով օրհնել գթութիւնը մեծ. ծիդ, ուրկէ առուշցաւ իմ նոպկալի քնաւորութիւնս. ինչ որ (երրայեցերէն) լեզուութիւն ըսել է, յարմար կերպով կը նշանակէ չարչարանքը առաժանելի կեանքին. ինչն ալ մեր լեզուի առուգաբանութեան հաւաձայն ազգակից կամ հոմանիշ է ինչելոնեան։ Որովհետեւ այս հոգեւոր օծուժին չնորհիւ խզուելով կը կտրուինք հակառակորդին (սատանայ) անոտիառէր, մահանման և տաղակալի ու գազիր հեշտութիւններէն, որ խոնաւ օդի մեղկութեամբ կը թուլցնէ մեր ձայն տուող քնարները (ական՛ջ) և անոր թմբուկին վրայ ծածկուած նուրբ մաշկը — որ ամէն հարուածի խրոխտ ձայն կը հանէ — վրան ջուր թափուածի խոնաւութիւնով կը թուլցնէ և ներդաշնակութիւնը եղծանելով՝ կորուստի կ'ենթարկէ մեր բնաւորութիւնը. և (այս օծուժին չնորհիւ) կրկնապատիկ յոյսով դարձ. եալ կը կապուինք Քրս. խաչիդ խելքէ վեր խորհուրդին հետ ո՛վ Քրիստոս. կենդանիդ մահուամբը մկրտուելով՝ տալ անվերջ կեանքիդ կը մասնակցինք և կատարեալ հաւատարմութեամբ անբաժանելի կերպով Քեզ իսկ կը միանանք յաւէտ ո՛վ Աստուած։

ԻԱ. Այս եղը՝ Քրս անունովդ օծած քառակուսին (խաչը) Բարձրեալիդ նչանին (խաչին) կը հաւատարցնէ, Քրս. ապրեցնող արիւնիդ նմանն, և

անոր վիտաքին հաւասար չնորհ կ'ընձեռէ (օծ-
ուած խաչին), զոր անբաժանելի փառքով կը
պսակէ ու կը մեծացնէ։ Մարգարէին կանխատես-
ցութեան համեմատ օրհնութեան իւղի փոյտ կ'ան-
ուանուի, որ անտառի հասարակ բոյսերէն կազ-
մուածը՝ չորին վտանգաւոր արկածներէն և մո-
լար կարծիքներէն զօրաւոր կերպով մաքրելով՝
առեղծողիդ ծառայելու յատկացուած այն կենդանի
նիւթին (խաչին) կը հաւատարմէ։ Մեր մարմինին
միշտ բոց եղող թափանցիկ պատուհաններուն
մատչելի՝ (զգայարանք) Աստուծոյ մեծութեան
զօրաւոր անունովը՝ երբ խոհական համեստու-
թեամբ ջեզմով խաչականքուն, Հոգիդ ըղձալի
բնակարանը կը դառնայ (մեր սիրտը) որ ո՛չ չարին
խաբէութիւններէն և ո՛չ ալ խաթրդին (սատանայ)
մութ հովերէն կ'ազդուի։ Այս լուսով զապուելով
կը հաւաքուինք իրիկուան պաշտամունքի զոհա-
բանութիւնը նուագելու երկնային լուսաւոր լամ-
պարներուն հետ, իբր օրինակը ջու չնորհիդ մեր
մէջ վառելուն։ (Հոգեւոր) Փրկութեան բարիքնե-
րուն լիշատակը ատով անկուելով կը ծագի և ծաղ-
կաւէտ ըլլալով կը պտղաբերի, Մեծիդ գոլատ-
եանը վերջի գիշերուան ընթրիքին պատրաստու-
թեանը գործածուելու համար։ Ահա այս օրինա-
կով է որ կը գործածեն ճրագին լոյսը։

Իբ. Դարձեալ գծուած գիրերու գուժարու-

մէն՝ (այլ բէն գիմի) 24 (կամ քանի անգամ չորս) գիրերու չարադասութեանէն սկսելով՝ երբ այդ գիրէն համրեցինք, 22երորդ գիրին (Ն) վրայ այս խորին խորհուրդը բացատրելով՝ ամենայարմար կերպով գեղեցիկ ճաշակ մը կրնանք պատրաստել հաղորդակից գանուողներուն. որովհետեւ 80 նշանակող (Զ) գիրը երբ 400ի փոխենք (Ն) ատոյգ բացատրութեամբ յէ-ին (ձէթին ձիւթ ըսած է հոս) նէ-ն կ'ըլլայ, ինչ որ նմանութիւնն է խմորի արդիւնքին (մաձա) որ ամբողջ գանգուածը իրեն կը հաւասարցնէ գօրեղապէս և քիչը չէ որ չատէն կը գոյանայ, այլ Աւետարանի առակին համեմատ ամէնքն ալ նոյն իրին դարձնելով դէպի իրեն կը քաշէ ու չատցընէ:

ԻԳ. Հեզութեան այս եղը բարձրանալու և խոնարհելու օրինակ է միշտ. մէկուն՝ կակուղ պատառով կը արուի ուղիղ և յարմարաւոր խօսքի նման, իսկ բոլոր լոյծ, հեղուկ և ջրային նիւթերէն վեր կանգնելով, անոնց երեսին վրայ կը պարծի, իբր գերազոյն պատկերը հրաշափառ խորհուրդին. և երբ մորթէ ափկի մէջ ալ դրուի, ոչ թէ գինիի նման և կամ ջուրի թացութեամբ կը թուլցնէ ու կ'ապրէ գայն, այլ պատշաճ կակուղութեան սահմանին մէջ կը պահէ իր ամանը: Այսպէս ընդունելով հոս բարիքները՝ այս սրբա-

նաւէր օծումը Քոյ սրբութիւնով կը գրեն ք մեր դէմքերուն ճակտին վրայ, ո՛վ կենդանի Աստուածոյ որդին. և մեր քնութեան շունչին (հոգի) մէջ Քոյ Հոգիովդ կը տպաւորեն ք զայն, մեր մարքին խարհուրդովը հաւատալով թէ, նորէ՛ն պիտի յայտնուի այն և պիտի փայլի շատ մը ոսոերով ճիզաւորուած՝ ընդարձակօրէն տարածելու՝ բազմատեսակ հրաչքներ գործող եղին ընծայած պատուղը, հանդերձեալ աշխարհի ապագայ փառքին մէջ լոյս տալու համար մեզ։ Հոգեւոր, երջանիկ և երկինքի մէջ վառող այս եղը՝ այն աոեն Քոյ նշանովդ Քոյ վառ երեաներուս ու դէմքիս պատկերին վրայ։

ԻԴ. Այս մեծ զօրութիւնը՝ (մեռոն) իր խելքէ մարքէ վեր ու անըմբռնելի՝ թեթեւ թեւերով՝ մարքի հաստղութեան պայմաններէն վեր ալանալով արագութեամբ, մարդկային հաստղութեններէն գեր ի վեր, անձայր ճամբով, անհետ փոխուատով, լոյն անջրպետով յաւէտ գաոուեցաւ ու հեռացաւ ինձմէ. ո՛չ իրեն հաւասար մէկը ունենալով (հին ու նոր օրէնքին մէջ, անով) օրինակուեցաւ, ո՛չ գուգակից ու նմանակից ունեցաւ, ո՛չ ձեւակերպութեամբ սահմանուեցաւ, ոչ ալ ատիճանակից ընկերի մը չափովը կշռուեցաւ, այլ անհա Աստուածային խաչիդ նշանին և ապրեցնող արիւնիդ հաւատարելով՝ հոգեւոր զօրութեամբ գերա-

զանց եթեւցուս անոնց հետ, Արդ, ո՛վ Տէր, աստ
և աստ ժիջոցով օրհնէ զմեզ, որ անաւետ, լու-
սաւէտ, երկնաւոր և գործեանալի անուանդ աւելի
եւս օրհնուի, քան թէ ամենայն ժողովրդեանց և
գովաբանուի անճառելի վերագոյ ո՛վ աստուած որ
մաքուր, անբիծեալ, անպատմելի, բարձրացեալ,
ոգորմած, կրկին երգուած ճշմարիտ, բարեբար և
աստուած ես, առակ վրկէ մեր հոգիները, քաւութիւն
առ՛ւր, բժշկութիւն պարգեւէ՛, չնորհ պատրաս-
տէ և երջանկութիւն առատաձեռնէ՛: Այս ձէթին
երկինքէն անձրեւուած լոյսովդ օծուելով անապա
թող դառնամ. եա որ այս իւղով եղուած՝ կատեր
բանաւոր հէնք մ'եմ, մեզքի տկարութիւնը թող
չմտնէ ներս, թող չդրաւէ զիս և թող չտղատատէ
բնաւ՝ կերպարանքը հոգիիս: Անոնք որ այս եղով
օծուիլ կը փութան՝ հոգիով երջանկապէս զար-
դարուելով՝ աստուածային վայելչութեամբ՝ գեղեցիկ կեր-
պով թող ածնուին ու պարծենան՝ զարդարուած
հարսին նման: Այս յուսափառ և Աստուծմէ ձրի պար-
գեւուած կրօնքը՝ փորձութեան հաւատը իրեն մօտե-
ցողներուն՝ կրկնապատիկ եռայուժով չուրտրուած
և փափաքուած չերմութեան աստիճանին հասնե-
լով՝ ուրիշ ձեւի վոխուած երկաթի (պողպատի)
զօրութիւնը թող տայ, որով կատարեալ և ամե-
նապատրաստ պնդութեամբ՝ կարծր ու անշարժ
վէմին վրայ տեւականն կերպով արձանանալով՝

ֆեզմով հաստատուխ հոն՝ առանց երկմտելու։ Երկնային յաղթանակի այս պարգեւովը վառողներուն նչանը այս ըլլայ որ, ջուրով չխեղդուին, կրակով չայրին, ցուրտէն չառաին, վնասակար հավէ չմարին, ո՛ և է պիղծ ուրուականէ չաղտոտուին, իրենց պահածնները չարին չյաղնձնեն, երբ աշխարհէ ելլեն՝ յիմարաբար դուրս չհանեն իրենց մթերած կեանքի զանձերը. ոչ անպատասպար մնան ֆու թևևերուդ օգնութենէն և ո՛չ ալ մեզի կցուած օծութիւնը անմաքուր կերպով մերկանան։ Այլ ֆու չնորհիդ ասով այրուած ըլլանք, ասով գիրնանք, ասով լուսաւորուինք, ասով արդարանանք (հոգւով) ազատինք, պահպանինք ու (յաւիտենականութեան մէջ) թագաւորենք։ Եւ ֆեզ՝ որ միակ օծուած մէկն ես, ամէնուն կողմէ օրհնութեան երգեր, լեզուներու ալէլուներ, ձայներու հնչումներ, գովաբանական յաղթանակներ, չքնաղութիւններու բարեբաստութիւններ, աղմոանների արքայացութիւններ թող մատուցին յաւէտ Հօր և Սուրբ Հոգիիդ հետ. ամէն։

Մահուրիս համար (կոչական) այն է իմ խոստովանութիւնս (զոր գրեցի Դ.Ե. գլխուս մէջ), իսկ մահուրեներէ առելի մահուրիս (մեռոս) համար այս է հաստատ դաւանութիւնս։

Նոյն այն Հոգւոյին ազդմամբ ճառընտիրքն սա
ազնախառան հնձնձանփնիքրան նո՛ր յաւելուածքս։
Սրտի խորհրդին խոսք սա Աստուած.

Գ. ԽՕՍՔ

Ա՛վ բարերար և ամէնքն ունեցող յաւիտենական Աստուած, լոյսն ստեղծող ու գիշերը յօրինո՛ղ, մահուան մէջ կեանք և մութի մէջ լոյս, ակնկալողներուն յոյսն ու չուարածներու հաստատութիւնն ես, որ քու ամէն բան հնարաւորող իմաստութեամբդ մահուան ստուերները՝ արշալոյսի կը փոխես. ո՛վ անհատնում ճառագայթ և չխաւարող արեւ, գիշերուան մութը չկրնար ծածկել քու տէրութեանդ փառքը, որուն կը ծնրադրեն բոլոր արարածները, երկնաւորներն ու երկրաւորները ու սանդարամեաին խորը (գեհենին տակ) ապրողները. որ կապուածներուն հեծեծանքը կը լսես և խոնարհներուն աղօթքը նկատողութեամբ կ'առնես ու անոնց խնդրուածները կ'ընդունիս ո՛վ Աստուածս ու (երկնաւոր) թագաւորս, կեանքս ու ապաւէնս, յոյս ու վստահութիւնս Դուն, ո՛վ ամէնուն Աստուածը Քրիստոս, Դուն, ո՛վ սուրբ, որ սուրբերուն հոգիին մէջ կը հանգչիս, վշտերու մխիթարութիւն և մեղաւորներու քաւարան ես։ Դուն, որ ամէն բան գիտես անոնց

կատարուելէն առաջ, այիդ պահպանողական զօրութիւնը ղրկէ՛ ու փրկէ՛ զիս գիշերուան վախէն ու չար դեւէն։ Որպէս զի սոսկալի և սուրբ անուանդ յիշատակը՝ հոգիիս չրթաւնքներուիդ ու ջերմ իղձով համբուրելով՝ կատարեալ օրհով քեզ կանչողներուն հետ պահպանուելով ապրիմ։

Բ. Ու քու խաչիդ նշանին կնիքէն, զոր աստուածային արիւնովդ ներկելով նորոգեցիր և որով որդեգրութեան նոյն շնորհովը զմեզ մկրտեցիր, ու քու վառարար պատկերիդ վրայ նկարելով յօրինեցիր, այս աստուածական պարգեւէդ թող ամէնայ սատանան, մեքենաները թող քակուին, ծուղակները թող վերնան, կռուողները թող յաղթուին, սրածայր զէնքերը թող պակսին, մէգը թող ցրուի, խաւարը թող փարատի, մառախուղը թող անհետի։ Բազուկդ հովանի թող ըլլայ ու այդ թող կնքէ, որովհետեւ գթած ես և ողորմած ու անուանդ ծառաներուդ վրայ (գթացող) կոչուած է։ Ես քեզ Հօրդ ու Սուրբ Հոգիովդ փառք և իշխանութիւն կը վայելէ յաւէտ. ամէն։

Նոյն այն հոգւոյին ախտից մաքրութեան
եւ սիրելոյ հետեւանութեան նո՛ր յաւելուածք։
Արդի խորբենէն խօսք առ Աստուած։

ՂԵ. ԽՕՍՔ

Ո՛վ Արդար արեգակ, օրհնուած ճառագայթ, լոյսը կերպաւորող անձկալի փափաք, անքննելի բարձրեալ, անպատմելի զօրաւոր, բարեդէպ ուրախութիւն, յոյսի նպաստակ, գովուած երկնաւոր, փառքի թագաւոր, առեղծող հրաշառոց, խոստովանուած կեանք։ Աղճալիխս բազմապատիկ ձայնին վրիպանքներն ու թերութիւնները՝ ամենակարող խօսքովդ ուղղելով ու լրացնելով՝ իբր հաճելի պղերս՝ քու բարձրեալ հօրդ ներկայացուր զանոնք։ Որ ինձ համար անէծքի փորձութեանը ենթարկուեցար, ու իմ նմանութեամբ կերպաւորուեցար, որ կեանքի կատարեալ օրհնութիւն ես և բարի խնամք առնող առատը՝ ամէնուն, երկնայիններուն ու երկրայիններուն։ Որովհետեւ եթէ իմ տեղս մեռնիլ յանձն առիր, Դո՛ւն՝ ո՛վ տէրն ու Աստուածը ամէնուն, ո՞րչափ աւելի պիտի հաճիս նաեւ կարեկցիլ իմ վտանգաւոր ախտերուս, ինձ՝ պարտաւորիս հետ՝ մեզմէ առած մարդկային մարմնովդ միշտ աղօթելով քու հօրդ որ համապատիւ է քեզ։

Բ. Եւ պատուական արիւնիդ չնորհէ, որ միշտ կը մատուցուի Քեզ ղրկողին կամքը հաճեցնելու համար, ղատապարտուած մեղաւորիս վաստնգները թող վերնան, պարտքերը թող ներուին, աւօթը թող ղարմանուի, պատկառանքը թող մոռցուի, դատաստանքները թող բարեփոխուին, ուրդերը թող սատկին, լացը թող հեռանայ, ակռաներու կափկափումները թող հանդարտին, ողբերը թող հատնին, արցունքները թող կտրուին, սուգը թող անհետի, մութը թող հալածուի, սաստիկ կրակը թող սպառի, բազմօրինակ տանջանաբանները թող փճանան։

Գ. Ամէնուն կեանք պարգեւող ու կամեցող ղիդ գթութիւնները թող զան, լոյդ թող ծագի, փրկութիւնդ թող փութայ, օգնութիւնդ թող հասնի, այցելութիւնդ թող ժամանէ, ողորմութեանդ ցօղը թող կանխէ, թող առաջանայ, թող ոտոզէ թշուառութեամբ մահուան վիհն ինկած ոսկորներուս չորցած արտերը, լոյսի օրուան (յաւիտենական կեանքին) համար պատրաստելով մարմինիս երկիրը՝ թող ծաղկեցնէ ու պաղոքերէ զայն, բաժակը կենարարիդ երկնաւոր արիւնին, որ առանց հատնելու միշտ կը պատարագուի, ննջեցեալներու հոգիներուն փրկութեան կենարար յիշատակին համար։ Որպէս զի մարմինիս մեղքովը կատարեալ պահացած հոգիս Քու չնորհիւդ զօ-

բանայ աւ ինձ՝ ըսելով Նորոգուիր, ա՛վ Գիշած, և արդարներուն յարութեան աւետն՝ անմահ կեանքդա-նութեամբ մեզի զաւառելով ինչ հօրմէդ. օրհնեմ։ Որուն հետ ինձ փառք և վայելուչ գոհաբանութեամբ աւուրբ հոգիիդ բարեբանութիւն ինձ մաղթուցուի հիմա, միշտ և միանգամ վերջը. ամէն.

ՎԵՐՋԱՑԱԻ

ԳՐԱԲԱՐ ԲՆԱԳԻՐԷՆ ՔԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԻՄԱՔ Ա. Մ. ԳՕՉՈՒՆԵԱՆ

(ԿԱՍԻՄ)

1903 փետրուար 10

Կ. Պոլիս

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ

«ՄԱՆԶՈՒՄԼԻ ԷՖԿԵԱՐ» ՀԱՅԱԹԵՐԹԻ

ՏԷՐՆ ՈՒ ՏՆՕՐԷՆԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Ծ. ԳԱՅՄԷՐԵԱՆ

Պապը Ալի ֆաստէսի, թիւ 38

ՄՕՐ
ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ Մ. ԳՕՉՈՒՆԵԱՆԻՆ

Սիրելի մա՛յր,

Հիմա այս պահուս ուր Աչխարհաքար Նարեկը վերջացուցի, երեւակայութենես առջեւ կը պատկերանայ մեր ամարանոցի այն չքեղ ննջասենեակը, որուն առջեւ կը տարածուէր ընդարձակ բուրաստան-պարտէզ մը, հարիւրաւոր ծառերու ակնապարար պէսպիսութիւնով եւ երփներանգ ծաղիկներու պապղուն հոյլով, որոնք զմրուխտի նման կանանչ մարգագետիններու մէջ՝ հոս հոն ցանցնուած՝ հիանալի տեսարան մը կը պարզէին, երբ մանաւանդ առուակին ջուրն ալ գիլ գիլ հոսէր մարգագետիններուն տակէն, յաւերժացնելու համար անոնց գալարութիւնը։

Գիշերները երբ գաւակներդ մայրական հովանիդ տակ առած՝ առանձնանայիր նոյն այն ննջասենեակին մէջ, չէիր ուզեր լոյս վառել, անոր համար որ մեր սրտին լոյսը մարած էր արդէն, հայրիկս իր թարմ երիտասարդութեան մէջ մեռած էր, ա՛նդ ձգելով քեզ իր երկու գաւակները՝ զիս որ հազիւ հինգ տարեկան կայի եւ եղբայրս որ վեց ամսու չէր դեռ. իսկ դուն՝ քսանեքկու տարեկան ծաղիկ հասակիդ մէջ սեւեր հագած

այրի մ'էր, անգամ մ'ալ երկնային կեանքին մէջ հարս ըլլալ ուխտած տիպար որբեւայրի մը։

Ինչ միսթիք կեանք էր այն զոր կը վարէին Մուք անհնեակին մէջ, ուր լուսանկան ծառերու ստուերաթախիծ տերեւներէն թափանցելով՝ պատուհաններէն ներս կը ցոլքնէր իր ակար ցոլքերը. վարէն՝ հարիւր կանգուն հեռուէն հասող գետակը կը ճողփար իր անվերջ ու ստրատեցուցիչ ճողփիւնով և Սահոյ թռչունը կարծես ասելի գարկ մը տալու համար գիշերուան հանդիսաւոր լռութեան, աւ՛նդական քրոջ ա՜, հա՛յ. ա՜, հա՛յ անվերջ ասաջներով կ'ողբար կորանցուցած եղբայրը։

Այն տեղն քու անվերջ յուզումներուդ ու անդադրմանելի կորուստիդ առջեւ փոխանակ ակռանալու, արցունքներ թափելու, արտէդ կուլայիր, և այն հաւ-կէս՝ ինծի չզգացնելու համար աշխարհի դառնութիւնները, քովդ կը նստեցնէիր զիս ու մէկտեղ կ'ողբայինք նարեկացիի հոգեչունչ աղօթքները, «Ո՛վ կա՛յ քաղցրութեամբ Տէր Աստուած Հզօր, զդ՝ ունացողիս զաղաչանս». ո՛հ, տառապած հոգիի մը համար նարեկացիին Աստուծոյ ուղղած խօսքերը կրկնելէ աւելի ինչ մեծ մխիթարութիւն կրնայ ըլլալ։

Արդէն դո՛ւն, սիրելի մայր, քու ընտրութիւնդ բաւած էիր և չարունակ կը կարդայիր եռանկի գիշերները, ջենովաբէն և մանաւանդ նարեկը երեք ալ հոգին ազնուացնող, բարքը վեհմտացնող բայց միսթիք դրուածներ, որոնց մինուլորտին մէջ ապրելու ոյնչափ տենչ ունէիր։

Եռանկն ու Քենովաբէն լիուլի կը հասկնայիր, իսկ Նարեկն ալ հոգիդ կը հասկնար, ինչպէս ամէն Հայ-Քրիստոնեայի հոգին կ'ըմբռչխնէ այն արբազան ընթերցուածները՝ որոնք ժողովուրդին խօսածէն տարբեր, գրաբար ոսկեղենիկ լեզուով կը կարդացուին Աստուծոյ տաճարներուն մէջ։

Տարիներ անցան, զիս դաստիարակեցիր, դպրոց ղրկեցիր, ո՛րչափ որ կրնայիր, և ես երիտասարդութեան մէջ. տեսնելով որ՝ թախիծի ու տուգի օրերդ անցընելէ և զաւակներդ մեծցընելէ ետք՝ Եռանկն ու Քենովաբէն մոռցար, բայց Նարեկի համար ունեցած սէրդ աւելի կրկնապատկուեցաւ, քեզ և ա՛րդէն Հայ-Քրիստոնեութեան ծառայութիւն մը մատուցած ըլլալու դիտումով, որուչեցի հասկնալի լեզուով մը՝ այնարհատարի թարգմանել Նարեկը։ Այս մտադրութիւնս աւելի եւս որոշ գոյն մը առաւ, երբ՝ իր օժիանեութեան հետ Նարեկ մը բերաւ ամուսինս, ինչ որ աւելի եւս գրգիռ մը եղաւ ինձ և անմիջապէս ձեռնարկեցի թարգմանութեան գործին։

Ձեռնհաս անձնաւորութիւններ գիտեն արդէն թէ, ի՛նչ դժուարութիւններով ու յուսահատեցնող խրթնութիւններով խճողաւած է այս արբազան մատեանը, որուն խրթնութիւններուն մեծագոյն մասին պատճառնատուն հին ժամանակուան ազգ ընդօրինակողներն են եղած։ Այս երանե-

լինելը բան մը չհասկնալով իրենց կարդացածէն, չեն կրցած ուշադրութիւն ընել գրաքարի նրբութիւններուն, որուն հետեւանքով չփոթութիւնը մտած է նաբեկներուն մէջ և այսօր կաթեւոր կամ թևթև երկու հարիւրէ աւելի տարբերութիւններ կան նաբեկներու այս կամ այն տպագրութեան մէջ։

Այսչափ խրթին ու դժուար հասկցուող գործ մը, անախալ թարգմանած չլլալու յաւակնութիւնը չունիմ. քանի որ նաբեկի մեկնութիւնը գրող Ս. Հայրերն իսկ չատ տեղ տարակարծիք գտնուած են իրարու։ Ես արդէն իմ նպատակս ալ Աշխարհաբար նաբեկը ձեռքս առնած՝ աստուածաշունչ կաճառի մը առջեւ մրցումի ելլել չէր. ես կը փափաքէի

Ս. Գրիգոր Նարեկացիի այնչափ հռչակուած Աղօթագիրքը, ժողովուրդին ամէն դասակարգին մատչելի լեզուով մը թարգմանել։

Ես ուրախ եմ որ այս նպատակիս ալ հասայ, որուն բացարձակ ապացոյցն է ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ՆԱՐԵԿԻՆ՝ ունեցած հասարակութենէն գտած անօրինակ ընդունելութիւնը։

Սիրելի՛ մայր, դուն ականատեսն էիր արդէն այս ծանր աշխատութեան, զոր կը թեթեւ-

ցընէիր յաճախ քու քաղաքին ներշնչուածները։ Նարեկին գրաքար բնագիրը հասկնալ չէր բաւեր, պէտք էր նաեւ այնպիսի ձեւով մը աշխարհաբարի վերածել զայն, որ թէ՛ հասկնալի, ընթացիկ ուսանողն լիզուով ըլլար եւ թէ մեր ներկայ ժամանակ բնագիրէն չհեռանար։ Անոնցմէ այս պարագան էր որ ամէնէն աւելի յուսահատութիւն կը պատճառէր ինձ, շատ անգամ սկսած գործս լքանելու աստիճան յուսահատեցած։

Նարեկացին գրական անյաղթութիւն մը ունի, կ'ուզէ ներկայի պարտերութեան մէջ քուլ քուլի շարել բառի մը ամբողջ հոմանիշներն ու ածականները, շատ անգամ քառը, երեսունը իրարու ետեւ դասելով, ինչ որ գլուխի մէջ թէեւ քաղցր կը հնչէ ականջի, բայց չհասարհաբարի մէջ անյաղթ հոմանիշներ գտնե՛լ, ո՛ն ուզե՛ղը կը ցնցե մարդուս։

Աւելի դժուարը կայ. Ս. Վարդապետը պարբերութիւն մը կը կ'սկսի, որ ծայրէ ծայր ակնարկութիւն է Ս. Գրքի ա՛ս կամ ա՛ն առաջուածնեւուն ու դէպքերուն եւ այնպէս զգայուժով ու յուզումով կը գրէ որ, ներշնչումին յորդառատութեան մէջ բառերն ու զուգահարները իրարմով կը խճողուին, Համատ ընթերցողին հոգին՝ կը հասկնայ գրուածքին միտքը, բայց նոյն այն բառերով զայն գործածական մաքուր աշխարհաբարի վերածելը, կը առաջացնէ թարգմանիչը։

Ասանկ պարագաներու մէջ չատ հեշ կ'ափսո-ւէր ատոր անգամ գրել ու փոխել մէկ պար-բերութիւնը, մինչեւ որ թէ՛ բնագիրին բառերուն համապատասխաներ և թէ աշխարհաբար լաւ՝ թարգմանութիւնը, եւ հիմա որ աւէն գժուարու-թիւններ հարթուեցան ու գործը խնամուած, պատրաստուած՝ հրապարակ ելաւ, բնականաբար խիստ դիւրին է բառերու հետ խաղալ ու անոր նկատմամբ բծախնդրութիւններ ընել, բայց առանց մեր թարգմանութիւնը աչքի առջեւ ունենալու, բնագիրէն երկու գլուխ թարգմանել փորձողը՝ պիտի տեսնէ արդէն թէ, ինչ ըսել է նարեկը Աշխարհաբարի վերածել։

Մէկ երկու փոփոխութիւնով չէի գոհանար և միշտ բազդատութիւն կ'ընէինք տպարանին մէջ, մինչեւ իսկ մամուլի յանձնուած պահուն կրկին կը բազդատէինք մեր երիտասարդ պաշտօնակից-ներուն ու բարեկամներուն հետ, որոնք ձանձրա-նալով նարեկի այս անվերջ բազդատութիւններէն ու արքագրութիւններէն, վերջերս խոյս կուտային ըսվէս, քաղաքավարական պատրուակներով։

Հատուածներ կային, անլուծելի տողեր, որոնք ո՛վ գիտէ ո՛ր գրչագիրին մոռցած կամ չվրիպած բառերուն հետեւանքով առեղծուած դարձած էին, ժամերով աշխատելէ, միտք յոգնեցնելէ ետք, մինչեւ որ վերջնական համոզում չը գոյացնէի, չէի թարգմաներ։

Սակայն հակառակ այսքան հոգածութեանս ու խնամքներուս, չեմ կարծեր որ սխալէ պերճ ըլլայ Աշխարհաբար Նարեկը, ուր անուշադրութեան հետեւանքով սպրդած մէկ քանի թերթեւ սխալները մատնանիշ ըրին արդէն մեզ բարեկամներէ ոմանք. Հոգիը որ ծուղակ ըսել է ապրած կարդացած և այնպէս թարգմանած եմ առեղ մը, նոյնպէս ալ ++ուածը որ ձեծկուելով լալ ըսել է, ջջուածը կարդացած ու այնպէս ալ թարգմանած եմ: Եւ դեռ այս կարգի ուրիշ վրիպակներ ալ կան պուցէ, որոնց մասին եթէ տեղեկութիւն արուի մեզ, շնորհակալութեամբ կ'ընդունինք ու կ'օգտուինք եղած դիտողութիւններէն: Աշխարհաբար Նարեկի թարգմանութեան դժուարութիւնները թուելէ առաք, պէտք է յիշել նաեւ «Մանզումէի էֆքեար» Հայաթերթին Տէր և Տնօրէն Ծովհաննէս Ֆ. Դայեէրեան էֆէնտիի անդուլ աշխատութիւնները ու ծանր զոհողութիւնները, զոր նուիրեց այս սուրբ մատեանին հրատարակութեան ու անոր՝ Հայ-Քրիստոնեայ ժողովուրդին մէջ ձրիաբար տարածուելուն համար, իբրեւ նուէրը «Մանզումէի էֆքեար»ի:

Երանի, թէ, սիրելի մայր, Աշխարհաբար Նարեկը գրգիռ մը ըլար Հայ Քրիստոնեաններուն, մանաւանդ աիկիններուն՝ աւելի եռանդով փարելու մեր կրօնքին ու Ս. Եկեղեցիին, որուն նուի-

թական մթնոլորտին մէջ ապրիլը, բնականաբար ընտանեկան երջանկութիւն պիտի ապահովէր իւրեանց, քանի որ զարգացած կին մը, եթէ Աստուծոյ վախը կրէ ու հաւատքով ալ զօրանայ, կրնայ դրախտի վերածել ամէնէն համեստ տնակն ալ։

Ընդունէ՛, մայր, այս Ս. Նուէրը, զոր արդիական համբոյրներով կը մատուցանէ քեզ

Չաւակդ

ՄԻՍԱԿ Ա. Մ. ԳՕԶՈՒՆԵԱՆ

(ՔԱՍԻՄ)

1903 Փետր. 12

Կ. Պոլիս

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. Գրիգոր Նարեկացի ծնած է վանայ մօտ Նարեկ գիւղին մէջ, Քրիստոսի 945 թուականին։ Հայրը՝ Մեծն Խոսրով եպիսկոպոս Անձեւացի՝ հեղինակ ժամագիրքին և Պատարագի խորհուրդին վրայ գրուած մեկնութեան և ուրիշ աստուածաբանական գրքերու՝ հմուտ և փայլուն գրագէտ մ'էր, իսկ մայրը եղբօր աղջիկն էր Նարեկայ վանքին վանահայր Անանիա վարդապետին, որ մեծ փիլիսոփայի, երեւելի վարդապետի ու առաքինի դիանակաւնի համբաւը կը վայելէր։ Ս. Գրիգոր Նարեկացի դաստիարակուած է այս երկու աստուածաբան գրագէտներու հովանիին տակ և վարդապետ ձեռնադրուած է Նարեկայ վանքին մէջ զոր հիմնած է Խաչիկ Կաթողիկոս, Քրիստոսի 926 թուականին։ Ս. Գրիգոր, որ Նարեկայ միաբաններուն ուսուցիչ կարգուած էր, ունէր նաեւ եղբայր մը Յովհաննէս անունով, որուն վրայ դրուատիքով կը խօսի իր յիշատակներուն մէջ և նոյն իսկ այնպէս զգացնել կուտայ թէ, անոր աջակցութեամբ գրած է այս Ազօթագիրքը որ ատած է Քրիստոսի 1002 թուականին։

Ս. Գրիգոր Նարեկայ մէջ վախճանած ու թաղուած է 1003ին։ Ազօթագիրքէն զատ գրած է նաեւ բազմաթիւ ճառեր ու երկասիրութիւններ, որոնց մէջ կը ցոլայ մեծ մտքի մը նկարագիրը։

ՀՆՏ. ԹԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ՀՆԱ. ԹԻԹԱՓԱԿԱՐԱՆ